

חדושים ובאורים

זבים

סימן א

א) נדה ע"ב ב' ר"ל אמר עשירי כאחד עשר מה אחד עשר לא בעי שימור, יש לעי' מנלן לומר כן נהי דזבה גדולה לא משכח"ל כשתחלת ראייתה בעשירי, אבל הרי גם זבה קטנה צריכה שימור יום אחד, ומהיכי תיתי נימא דבראחה ציום עשירי אינה צריכה שימור, וטובלת בערב וגם אם תראה למחר לא חטמא למפרע, ושמא י"ל דס"ל לר"ל דשימור שלא צימי זיבה לאו כלום הוא, וכיון דאם תראה בעשירי ובאחד עשר הרי ע"כ דתוהר אח"כ בלא שימור, דהא צימי נדה קיימא ושימור דימי נדה לאו שימור הוא, תו ס"ל לר"ל למילף מזה דלעולם עשירי לא בעי שימור, אבל קשה דאטו אם ראתה בשמיני או בתשיעי ואח"כ היתה פולטת בעשירי מי נימא נמי דא"ל שימור לר"ל צי"א, ועוד דכיון דמתניתין פליגי ב"ש וצ"ה בראיה צי"א וקתני דמודים ברואה בתוך י"א, מנ"ל לר"ל לומר דעשירי אין דינו בתוך י"א, ונ"ל דקים ל"י לר"ל דכל השימור הוא רק צימים שאפשר לה לבא לידי זבה גדולה, וצ"ע.

ואם נימא דטעמי' דר"ל הוא דפשיטא ל"י דלא שייך שימור שלא צימי זיבה, לכאורה ראוי למעוטי בפלוגתא, ונימא דעד כאן לא פליגי עלי' ר"י אלא דעשירי צריך שימור צי"א ואינה טובלת כליל י"א, וגם אם טבלה ציום י"א ואח"כ ראתה קותרת למפרע, אבל בראחה עשירי ואחד עשר מודה דתו ליכא חיוב שימור מדאורייתא, וכדס"ל לרז ששת נ"ד א', והא דאמר רז אשי התם דעשירי בעי שימור, היינו מדרבנן, וכמו שהביא בקפר התרומה דיש הסוברים כן, וזה דלא כמ"ש תו' לעיל שם דלר"י אסורה בתשקור מדאורייתא, ומיהו בראחה בתשיעי והיתה פולטת צי' וי"א לא מסתבר לפטרה משימור מדאורייתא, וא"כ ה"נ לר"י בראחה צי' וי"א,

ובסמ"ג ל"ת קי"א והוצא צי"י יו"ד סי' קפ"ג כתב דבפרק בא סימן מוכח דגם לר"י בראחה צי' וצי"א א"ל שימור אלא מדרבנן, ואפשר דכוננו ז"ל דמהא דר"ש אמר שם זאת אומרת גרגרן דתנן אסור, משמע דפשיטא ל"י דליכא איסור דאורייתא, ונהי דרז אשי פליגי עלי' וקאמר דאסורה משום שימור דעשירי מ"מ לא משמע דבדאורייתא פליגי, א"ל שמא מהא דאמרינן התם אראצ"י זאת אומרת ימי נדתה שאינה רואה בהן עולין לספירת זיבתה, משמע ל"י דאין הנידון אלא צדרבנן, דבדאורייתא לא מסתבר דיום אסור מדאורייתא ישמש כשימור ורק כשאינה רואה בו, ומיהו לאו מילתא היא דהא צימי לידה ע"כ כן הוא דאע"ג דאסורה מ"מ כשאינה רואה הוי שימור כדאמרינן התם, שו"ר דמש"כ הסמ"ג דכן מוכח בפ' בא סימן, כוננו על כל הדינים שהקדים דהיינו איסור גרגרן וחיוב השימור בעשירי וי"א, ולא על מה שסיים די"א דהא דבעי שימור צי' וי"א דהוא מדרבנן, וכ"מ בסה"ת, ועי' להלן סק"ב דמהא דראצ"י משמע דראחה צי' וי"א צריכה שימור צימי נדה מדאורייתא.

מהא דקאמר עשירי כאחד עשר, משמע דגם בטבלה כליל י"א ושמשה וחזרה וראחה פטורים מקרבן, דומיא דראחה צי"א.

שם איכא דמתני לה אהא כו', לפרש"י ותו' הרא"ש מתפרש דמתני לה אהא דאמר ראצ"ע דיום אחד עשר יום הלל"מ, אם ר"ל דגם נאמרה הלכה דיום י"א אינו משמש לשימור דעשירי, [אע"ג דע"כ משמש לשימור לזו שראחה בתשיעי ועשירי], אבל לפי' תו' דהא דראצ"ע אינו אלא לומר די"א יום שבין נדה לנדה הלל"מ, ולא איירי כלל בדין שימור, צ"ע דא"כ פלוגתאן בעלמא כמו לל"ק ומאי שייך למימר איכא דמתני לה אהא.

ב) נ"ד א' אר"ש ז"א גרגרן דתנן אסור, יש לעי' מנלי' לר"ש הא, הלא סברא הוא

הוא צימני נדה, ועוד העיר צני יעקב נ"י דמשכח"ל
בהיתה שומרת יום וילדה דאינה נעשית זבה עד לאחר
ימי טוהר ו' דנדה, וגמלא דנריכה שימור צימני לידה,
או צימני טוהר, או צימני נדה שאחר ימי טוהר, עי'
רמב"ן ל' א'.

ברם מהא דרצ ששת פשיטא ל' דאין לאסור בראתה
צ' וי"א מדין שימור אלא מדין גרגרן ועוד דליף
לאסור גרגרן בראתה צ"א לחוד מהא דאסור גרגרן
בראתה צ' וי"א, משמע דליכא חיוב שימור מדאורייתא
בראתה צ' וי"א גם לא לר' יוחנן, ולא מסתבר דרצ אשי
צא לפלוגי מדאורייתא, וכמש"כ לעיל סק"א.

ג) ע"א ב' מתני' הרואה יום אחד עשר וטבלה לערב
ושמשה צ"א מטמאין מו"מ וחייבין
בקרנן כו', מהא דבגמ' שאלו צ"ש לצ"ה מ"ש יום י"א
מתוך י"א, נראה דס"ל דמה שהנריכה תורה שימור הוא
כדי שיהי' יום טהור לטבילה, והלכך כך להם ימי זיבה
וימי נדה, ואפשר דלא ס"ל טעמא דימי זיבה עדיפי דהא
סותרים, וכדאמרי להו צ"ה שמנכרף עמו לזיבה, דכיון
דיכולה לטבול במקל היום ואינו אלא תרבות רעה, ש"מ
דהענין שיהא יום טהור, דאם הי' חובת השימור משום
שמה מסתור הי' ראוי להנריך לשמור כל היום, ואפשר
דלפ"ו יש מקום לדון אם לצ"ש סגי לספירה ימי לידה
ונדה שאין רואה בהן, דאפשר דנריכי יום טהור, ומיהו
לית לן למישוי פלוגתא צלא ראי'.

ע"ב א' מתני' טבלה ציום של אחריו ושמשה הר"ז
תרבות רעה ומגען ובעילתן תלוין, לכאורה
ר' יוסי בפסחים פ"א א' דאמר מכאן ולהבא מטמאה,
פליג אהך מתני', והדבר תימא דיחלוק על צ"ש וצ"ה,
וצ"ל דס"ל דלא אמרו כן צ"ש וצ"ה, ועי' בתו' שם ד"ה
קסבר, א"נ קסבר דמדרבנן קאמרי דבעילתן תלוין,
ודוחק, אבל קשה ממתני' דריש זבים דאמרי צ"ש
דהרואה ראי' אחת של זוב כשומרת יום כנגד", והיינו
דמטמא למפרע, ומבואר דש"י כנגד"י מטמאה למפרע,
ודוחק לומר דר"י פליג אצ"ש, וגם צ"ה לא נחלקו צדין
ש"י כנגד", וגם דוחק לומר דר"י ס"ל דלא אמרו כן
צ"ש, וי"ל דבגוונא שלא הי' תחלת היום צנקיות הרי
מודה ר"י דזבה מטמאה למפרע, וצכה"ג אמרי צ"ש
דה"ה זב.

שם גמ' ת"ר ושזין בטובלת לילה לזבה שאינה טבילה
ושזין ברואה בתוך י"א כו', מש"פ רש"י דסיפא
פירושא דרישא דחוק, וצ"ע אמאי לא פירש כמ"ש
הרא"ש בשם ר"מ דרישא בזבה גדולה וסיפא בשומרת
יום כנגד יום.

שם ועוד מדנריכס אחת נושכין כו', עי' בתו' שנתקשו
בטעמייהו דצ"ש, ולכאורה בפשוטו ניחא דכיון

דבראתה גם בעשירי גרע וכדרכ אשי, והרי לר"י לעולם
עשירי בעי שימור, ואף לר"ל י"ל דבראתה בעשירי גרע,
וצ"ל דס"ל לר"ש דבראתה בעשירי ובאחד עשר, שצ דינה
כראתה צ"א לחוד, דאין יתרון לעשירי אלא לענין לחוש
צ"א, והלכך אם גרגרן מותר, הרי גם בראתה צ' וצ"א
דינה להיות מותרת צ"צ [לאחר שטבלה שחרית].

מזהא דמבואר בסוגיין דאי גרגרן שרי הי' ראוי למיתני
דמשמשת בתשקור, מבואר דאף שבתחלת היום
אסורה, דבערב הרי גם מטמאה מו"מ לצ"ה, ורק
כשטבלה בשחרית הוי גרגרן, מ"מ הו"ל למיתני שריותא
בתשקור משום דאח"כ מותרת.

שם רב אשי אמר נהי דחד עשר לא בעי שימור עשירי
מיהא בעי שימור, פירשו בתו' דלר' יוחנן הוא
מדאורייתא, ויש לפרש דנהי דבעי שימור מדאורייתא
צימני נדה, מ"מ אם בתחלת היום לא ראתה וטבלה, דין
הוא ששהא מותרת אפי' אם תראה אחר כך, דימי נדה
אינם סותרים בזיבה, וא"כ אחי הו"ל לתנא למיתני
שריותא בתשקור, לאחר טבילה, [וכדפרכינן דתשמש
בתשקור וכמש"כ], אלא י"ל דמדרבנן אסרו כל היום אטו
צימני זיבה, ולפ"ו גם לרב אשי אליבא דר' יוחנן ברייתא
דאסרא בתשקור אינו אלא מדרבנן.

שם אמר רב אדא בר יחזק ואת אומרת ימי נדחה שאין
רואה בהן עולין לספירת זיבתה דאיבעיא להו ימי
לידה כו', צימני לידה הנידון מדאורייתא אם הימים עולין
לספירת ז' נקיים, ומשמע מהא דמדינן לה, דגם צימני
נדה הנידון בשימור דאורייתא, ולכאורה לא משכח"ל
שימור דאורייתא צימני נדה, אלא"כ נימא דבראתה בעשירי
וצ"א נריכה שימור מדאורייתא וכדעת תו'.

ויעזרי' במהרש"א בתוד"ה תשמש ורהיטת דבריו כאלו
משכח"ל שימור דאורייתא צימני נדה, גם אם
נימא דראתה בעשירי וצ"א נריכה שימור מדרבנן, ולפ"ו
כתב דהתו' הוכרחו לומר דבראתה עשירי וי"א נריכה
שימור מדאורייתא לר"י, דאל"כ היכי מוכיח ראב"י מהא
דשמונה ימים טמאים ושמונה טהורים דימי נדה שאינה
רואה בהם עולים לספירת זיבתה דאורייתא, דקאמר
דומיא דימי לידה, הרי בשמונה ושמונה דפרכינן דתשמש
רק י"ד ימים הוא משום דשמונה השלישים ראתה
בעשירי ובאחד עשר מימי זיבה, וע"כ דגם צאלו נריכים
שימור מדאורייתא, ולכאורה לא משכח"ל שימור דאורייתא
צימני נדה אלא בראתה בעשירי ובאחד עשר, ומיהו
משכח"ל בראתה בתשיעי, ואח"כ היתה פולטת צ' וי"א
דאכתי נריכה שימור יום אחד והוא צימני נדה, אלא די"ל
דאי ברואה צ' וי"א אינה נריכה שימור אלא מדרבנן,
דה"ה בראתה צ"ט והיתה פולטת צ' וי"א דנמי לא
תנכרך שימור אלא מדרבנן, דהעיקר משום דהשימור

וצריך שימור אפי' אחר כמה ימים, וזוהי כתב המ"מ שא"י מנין לו.

ובבעה"נ שער הספירה והצדיקה כתב וז"ל וי"א יום שבין נדה לנדה הלל"מ דאי חזיא בגוייהו תלתא יומין רזופין הויא וזה גמורה ובעיא ספירת ז"נ והדר מתחלל תחלת נדה ואי לא חזיא זהו אלא תרי יומי בסוף אחד עשר כד חזיא בשלישי דהוא יום שנים עשר לסוף נדה ההוא יומא הוי תחלת נדה ויתבאר עלי' שבעה כדין הנדה בין דחזיא זהו בין דלא חזיא זהו ובתר שבעה יומי בעיא למיתב חד יומא בלא רא' כדי שיהא ספירה ליום עשירי שראתה בתוך י"א ואפי' לאחר אחד עשר [נראה דז"ל ואפי' לאחר עשר וכ"ה ברו"ה] נמי בעיא שימור כה"ג ואם לא ספרה ושמשה ביום שמיני לתחלת נדה קראוהו גרגרן ואי חלף עלה חד יומא בלא רא' מתוך שבעה ימי נדה עולה לה לספירת עשירי כו' עכ"ל, ויש כאן לפרש דמש"כ שקראוהו גרגרן לא קאי אלא בראתה רק ב"א, אבל ראתה בעשירי ובי"א אסורה ממם, וכן יש לפרש דאירי בהפסיקה בסוף י"א ואח"כ ראתה ב"צ לאחר הנה"מ, והרי דבריו מכוונים עם מש"כ בהשגות, אבל אם ראתה בליל י"צ הר"ו מטמאה מו"מ וכמש"כ לעיל.

ובהשגות הר"ה לבעה"נ משמע קצת דעתו ז"ל דלרב ששת נ"ד אי' דאמר זאת אומרת גרגרן דתנן אסור, לדידי' אמנס ראית י"א נריכה שימור ואם ראתה ב"צ שחריט ונמשכה ראיתיה עד סוף ז' דנדה וטבילה בליל י"ט עדיין תהי' אסורה עד שיהא לה יום נקי, אבל לא קיי"ל כר"ש וגרגרן אינו אסור, והלכך לא קראוהו גרגרן אלא משום ששימש ב"צ, אבל אח"כ א"צ שימור, וכל שמוותר מדין נדה שפיר מותרת מחמת ראית הי"א, ולא נקרא גרגרן, ולכן כשטבילה בליל י"ט הרי היא מותרת, ולעיל כתבנו דעת המ"מ דאף אי גרגרן אסור, מ"מ לא אסור אלא ב"צ, ואמנס מתחלת דברי הרז"ה נמי נראה דס"ל כן, דאף אי גרגרן אסור מ"מ לא בעי שימור.

הרמב"ן והרא"ש ס"ו א' דקדקו בזה דאמקין רבי בראתה שני ימים דמשב ששה והן, ואמאי לא נחוש דהראשון הוא יום י"א והשני תחלת נדה ונריכה שימור, ואם ימי נדה שאינה רואה בהן אינם עולים לספירתה, עדיין לא תהא ניתרת בששה והן, עד שתוסף יום נקי לאחר ימי נדותה, ונראה דאין ללמוד מדבריהם לנידון המ"מ והראב"ד אם גרגרן דאסור מחייב שימור יום נקי, דהכא דרבי מתפרש שלא הפסיקה בין הימים וראתה בליל השני, וזוהי לז"ה נמי מטמאה מו"מ ולכו"ע נריכה שימור, ונידון המ"מ הוא רק כשראתה ב"צ אחר הנה"מ, וכמש"כ לעיל.

דב"ש ס"ל דרואה ביום י"א בעי שימור מדאורייתא, שפיר החמירו להשוות שימור שבימי נדה לשימור שבימי זיבה, שמהא רא"י ביום השימור סותרת, ובקרבן לא יכלו להחמיר שלא תביא חולין לעזרה, אבל לז"ה דיום י"א א"צ שימור מה"מ, וטבילה ביום שלאחריו ושמשה ואח"כ ראתה מטהרין אותם, א"כ למה טבילה בליל י"צ מטמאין מו"מ הרי א"צ שימור, אח"כ ראיתי שכבר כ"כ בחדושי הר"ן.

שם ב' לא ז"ה היא דתניא אמר להם ר"י לז"ה וכי לוו אתם קוראין תרבות רעה כו', לכאורה ר"ל דאף אם לא תראה יש לדון כזא על שו"י כנגד"י לענין לטמא מו"מ, ולפ"ו מפורש כר"ה, והו"מ למימר תניא כוותי' דר"ה. — בתו' פסחים פ"א א' ובתו' הרשב"א שם הוכיחו מהך ברייתא דלז"ה שו"י כנגד"י סותרת למפרע מדאורייתא, ולכאורה מגען ובעילתן תלוין דקתני מתני' מתפרש שאם תראה יבואו קרבן, ומבואר דהוא מדאורייתא, ומה הולכו להביא הך ברייתא, וז"ע.

ד' ע"א ב' מתני' הרואה יום אחד עשר וטבילה לערב ושמשה כו', הך ושמשה מתפרש גם אפילו אחר כמה ימים, דכיון דטבילה בלילה לא עלתה לה טבילה, ודכוותה לז"ה מטמאה מו"מ עד שתחזור וטבול.

ואם ראתה בליל י"צ ונמשכה ראיתיה עד ז' לנדה וטבילה בליל י"ט, נראה דאכתי מטמאה מו"מ לז"ה דהא לא עבדה שימור כלל, ולז"ש חייבין בקרבן, ואין חילוק בין טבילה בליל י"צ עד שלא ראתה או לא טבילה. — [וכן לז"ש בראתה י"א וטבילה ביום שלאחריו דמטמאה מו"מ, מסתבר דאם טבול בליל י"ט אכתי תנטרך יום לשימור].

ואם לא ראתה בליל י"צ וטבילה ב"צ שחריט, אי גרגרן דתנן אסור, יש לדון מה דינה אם ראתה אח"כ ביום י"צ ונמשכה ראיתיה עד ז' לנדה וטבילה בליל י"ט, דיש מקום לומר דלא אמרו שנקרא גרגרן אלא כשימש ביום י"צ, אבל לא הנריכו שימור נוסף ל"א, דמקצת היום של הי"צ כבר שימש כשימור, ולכן כל שעבר הי"צ והיא נטהרה שפיר מותרת, ויש מקום לומר דחומרת גרגרן הוא להנריך שימור וכל שלא הי' יום נקי עדיין הוא צדין גרגרן, ודעת הראב"ד בפ"ו מא"צ הי"ז דנריכה שימור יום נקי, ודברי הראב"ד שם יש לפרשם על הי"ת, [ושמעתי שכ"כ במרכה"מ], ובמ"מ שם כתב שא"י מנין לו, ור"ל דכל שעבר יום י"צ עבר דין גרגרן, ואפי' לא הי' יום נקי ואף שהמ"מ העתיק שם השגת הראב"ד בזה"ו ושם יתכן לפרש בראתה בליל י"צ, מ"מ מה שכתב שא"י מנין לו קאי על מ"ש בזה"ח שטבילה ב"צ אחר הנה"מ, ועל זה כתב הראב"ד שהוא גרגרן

(ו) ב"ק כ"ד א' אמרו ל' זבה תוכיח שריחקה ראיות' טמאה קירבה ראיות' טהורה, נראה דמדין טמאה וטהורה ליכא למישמע לענין מועד דשור, דשפיר קבעה תורה דיני טומאה וטהרה, ואין זה ענין לשור המועד, אלא עיקר ההוכחה ממזות השימור שאמרה תורה, דמזה חזין דבריחקה ראיות' חיישין טפי שחסיף לראות ולכן הנריכחה תורה שבעה נקיים, משא"כ בקירבה ראיות' לא חיישין כולי האי וסגי לה בשומרת יום כנגד יום, וא"כ דכוותה נימא בשור דבריחקה נגחותיו יש לחוש טפי שישב לנגוח מבקירב נגחותיו, ומיהו אכתי יש מקום לחלק דב"א ימי זיבה היא בחזקת שאינה רואה כדמין נדה ל"ח ז', והלכך כשאיחרע יום אחד וראתה זו אכתי אינך יומי בחזקתיהו קיימי, משא"כ כשראתה בג' ימים דאיחרע לה חזקת אינה רואה בימי זיבה, אבל אכתי יש לשאול מנ"ל לומר כן, דטפי ראוי לומר דג' ימים דנקט קרא לרבותא דאע"ג דריחקה ראיות' חיישין, וכש"כ קירבה ראיות', ומדלא אמרין כן ש"מ דליתא לק"ו דר"מ, ומשניין דמסברא אמנס גם בזבה הוי דרשין ק"ו דר"מ, אלא דהתם גזיה"כ הוא, ואינו אלא בימי זיבה, ואכתי קס ל' ק"ו דר"מ, וז"ע בתוד"ה הרי דלא פירשו כן.

שם ממאי דהאי וחת למעוטי זבה מראיות אימא למעוטי זב מימים, בתו' נקטו דלא אינטריך למעוטי זב מימים, דאם בקירב ראיות' טמא ליכא למילף להרחיק ראיות', אלא"כ דנימא דמהיקישא נרבה זב לימים, ולכאורה אפשר לפרש דלמעוטי זב מימים היינו בראה בשני ימים בשעה סמוכה זל"ו כגון לפני שקעה"ח ולאחריה, דמדין ריחוק ראיות' ליכא למעוטי, דדכוותה ביום אחד ודאי מטמא, ומ"מ מוזאת נמעטי, ולמאי דמזוחר בספ"ק דזבים דיש יתרון בזב בראה בשני ימים דאפי' אין בשיעור אורך הראי' לחלקה לשתי ראיות, מ"מ הימים מחלקים, להא ודאי הוי אינטריך למעוטי, אלא דדין זה ליכא למילף אלא מהיקישא דזכר ונקבה, וממילא זה בכלל תירוצם.

(ז) זבים פ"א מ"א הוואה ראי' אחת של זב בש"א כשוי כנגד"ו, בתו' נדה ע"ב ז' משמע דכ"ש מדרבנן קאמרי, וצמח"ש"א שם כתב דעת רש"י נראה דמדאורייתא קאמרי, ואי מדאורייתא קאמרי יש לפרש דמהיקישא דזב לזבה ב"ק כ"ד א' ילפי לה, אבל קשה דעד כאן לא מנאנו בזבה, אלא דטבילתה בספק שמא תסחור, ולכן נשארם מספק בטומאה שהיתה, אבל כאן בזב הרי בתחלה אינו טמא אלא כבעל קרי גם עד שלא טבל, והרי אנו צריכים לחדש דכשיראה ראי' שני' נימא דאיגלאי מילתא למפרע דנטמא בראי' ראשונה בטומאת זב, והיכא אשכחן דכוותה דיהא מן התורה ספק זב ספק בע"ק ושיחזר רק בעתיד, וגם אם נימא דכ"ש

יש לעי' ראתה עשירי ואחד עשר ושנים עשר ונמשכה ראיתיה כל ז' ימי נדה וטבלה כליל י"ט, דעדיין אסורה משום שימור דעשירי, ולדעת תו' נ"ד א' הוא מה"מ, מה דינה אם טבלה ב"ט אחר הנה"ח ושמשה ואח"כ ראתה אם חייבין בקרבן, מי אמרין כיון דראי' בימי זיבה היא הרי היא סותרת למפרע, או"ד נהי דבעי' שימור, מ"מ השתא ראי' בתחלת ימי זיבה היא ואינה מטמאה למפרע, ואינו אלא גרגרן, וכדפשיטא שלא תטורף הראי' לעשותה זבה גדולה, והכי מסתברא.

ע"ב א' צמח"ש טבלה ביום של אחריו ושמשה את ביתה (עי' י"ז א' אמר רבא כו') ואח"כ ראתה בש"א מטמאין מו"מ כו', יש לעי' ראתה עשירי וי"א למאי דקיי"ל כו' יוחנן דבעי שימור וטבלה ביום של אחריו ושמשה מהו שטמא מו"מ לב"ה.

(ה) פסחים פ"א א' אלא לר"י זבה גמורה היכי משכח"ל כו', עי' פרש"י

ותו', ויש לעי' זב יוכיח שראי' ראשונה כבעל קרי כדס"ל לב"ה ריש זבים, ואם טבל והעריב שמשו הרי הוא טהור גמור, ואפ"ה כשרואה שוב למחרתו מטטרפין הראיות לעשותו זב, וה"נ בזבה אף אי מכאן ולהבא מטמאה, וי"ל דשאני זבה שתלאה הכתוב בימים וצריכה שימור, ומתפרש שאינה נעשית זבה גדולה אלא"כ לא עבדה שימור, וכיון דמכאן ולהבא מטמאה ומקנת היום ככולו א"כ עבדה לה שימור, א"נ לר"י גם בזה לא מטטרף כה"ג, דכהפסיק יום דיינין ל'.

ואפשר דכ"ש דקברי בזבים שם דראי' ראשונה של זב כשומרת יום כנגד"י, אי מדאורייתא קאמרי כדנקט המהרש"א צדעת רש"י נדה ע"ב ז', דאמנס סברי דגם בזב א"א לזרף הראיות לעשותו זב אם נטהר ביניהם, וע"כ דראי' שני' מטמאה למפרע מראי' ראשונה.

רהיטת הסוגיא דרבנן פליגי עלי' דר' יוסי וסברי דאם שחטו וזרקו על זב בעל שתי ראיות בשביעי שלו או על שומרת יום כנגד"י בשני שלה ואח"כ ראו דחייבין לעשות פסח שני, למאי דקיי"ל דמטמאין למפרע מדאורייתא כהתם מתני' נדה ע"ב א', וטומאת התהום דזיבה לכו"ע לא מרצה, אבל הרמב"ם בפ"ו מק"פ ה"ג פסק דפטורין מלעשות פסח שני, וכבר תמה דדבריו מרן זללה"ה באו"ח סי' קכ"ד לדף פ"א, ובלקוטי הלכות כתב דהרמב"ם יסבור דהותרה טוה"ת דזיבה וכמו שהזכירו בגמ' נזיר ט"ו ז' אחד לישנא בטעמא דר"י, וכ"מ ברמב"ם פ"ו מניירות הי"ח שכתב דלא אמרו טוה"ת אלא למת בלעד למעוטי הרוג, ולא הזכיר כלל למעוטי טוה"ת דזיבה, עי"ש בראב"ד ובלח"מ, אבל מ"מ פשטא דסוגיא דלא מרצה אטוה"ת דזיבה, וז"ע, ועי' בספר מרן זללה"ה זבים ס"א סק"ד.

(ח) שם מתני' ראה אחת ובשני הפסיק ובשלישי ראה שמים כו', יש לעי' הא צ"ק כ"ד א' אמרינן דהוי ממעטין זב מימים ולא הי' מטמא כזב אלא בראה כל ראיותיו זו ביום, אלא דמהיקישא דזב לזבה ילפינן דמטמא נמי כשראה בימים חלוקים, וא"כ דיו לזבה דלא הפסיק יום נקי בין הראיות, ומגלן לנרף אף כשהפסיק יום נקי, ונראה דמודו צ"ש בראה אחת ובשני הפסיק ובשלישי ראה אחת דאין מטמאין, ואינו אלא כבעל קרי, אבל כשראה שנים ביום אחד שכבר הוחלט לזב לכל מילי פרט לקרבן, בזה ס"ל לצ"ש דלנרף לקרבן קיל, כיון שהנידון לנרף לזב ולא לעשותו זב, וכל שהראיות מוך שלשה ימים דומיא דזבה מטמאין אף שהי' יום נקי ביניהם, ולא דמי לזבה דלא יתכן שתהא זבה גדולה בשלשה ימים אם הפסיק יום נקי ביניהם, א"כ צ"ש ילפי מוזה דלעולם ג' ימים מטמאין כדחזין דע"י ג' ימים שרואה זא"ז נעשית זבה גדולה, ומה דבהפסיקה יום אחד אינה נעשית זבה גדולה, אינו משום דהא' והג' אין מטמאין, אלא משום שנטהרה בינתיים, ואין כאן ראית ג' ימים, והלכך כזב אף שהפסיק יום אחד באמצע מ"מ הא' והג' מטמאין ושפיר נעשה זב גמור על ידם, ומ"מ גם לפ"ז נראה דראה אחת ובשני הפסיק ובשלישי ראה אחת דאין מטמאין, ומיהו לפ"ז נמא דשמי ראיות שהיו שניהם בדין בעל קרי מטמאין לראי' השלישית לחייבו קרבן, דהא הראי' הראשונה שבשלישי עדיין היתה בדין בע"ק עד שלא ראה השני, ואי לצ"ש נעשית הראשונה כזב מדאורייתא, נמא דבכה"ג יעשו שתי ראיות של בע"ק למפרע כזב, והדברים מחודשים, ושמא נלמד מזה דלת"ק גם אחת בראשונה והפסיק בשני וראה אחת בשלישי שפירטו, וצ"ע.

ולפי גירסא דידן בתוספתא כמו שהעתיקה הר"ש מצואר דיש מקום לומר דטפי יטמא כשראה אחת בראשון והפסיק בשני וראה שמים בשלישי, ויש מקום לומר דטפי יטמא כשראה שנים בראשון והפסיק בשני וראה אחת בשלישי, וזה נתפרש הטעם בתוספתא משום שכבר הוצרך לספור ז' נקיים, אבל עדיפותא דאחת בראשון והפסיק בשני ושנים בשלישי לא נתפרש הטעם, ואפשר משום דראי' ראשונה לעולם כבעל קרי היא ונטהר ממנה בטבילה והערב שמש טהרה גמורה ואפ"ה כשהחזר וראה בשני מטמאין, הלכך כך לי יום אחר יום, וכך לי הפסיק יום, דלאחר שנטהר לגמרי תו ליכא נפקותא בזמן לירופו, ועי' כריתות ח' א' דהא ראי' ראשונה ש"ז בעלמא כו', משא"כ בראה שמים וסופר נקיים י"ל דכשהפסיק יום נקי תו לא מטמא, וגם ראי' שקותרת אמרינן בכריתות שם שאינה מציאה לידי קרבן, ואע"ג שאם הי' דינה שתטמא לא הי' מפסיד מה

מדבצנן קאמרי הדבר קשה מה ראו על ככה, לחדש טומאת זב למפרע בראי' שני, לאחר שכבר נטהר מראי' ראשונה שטבל והעריב שמשו.

ומהא דתניא בתוספתא הוצאה צ"ש כאן דאמרו להם צ"ה לצ"ש אי אחת מודים שטובל ואוכל את פסחו לערב, משמע דצ"ש מדאורייתא קאמרי, והיינו דאקשו להו צ"ה מהא דקיי"ל דטובל ואוכל את פסחו לערב, אבל אי מדבצנן קאמרי צ"ש, מאי קושיא הא פשיטא דלית להו להעמיד דבריהם מחמת ספק במקום כרת, ואף דקרוצ הדבר לומר דגם אם מדאורייתא מטמא למפרע, מ"מ במקום כרת לית לן למיחש שמא יחזור ויראה, ומוקמינן ל' בחזקת טהרה ובחזקת צרי, והיינו טעמא דצ"ש, מ"מ יש לפרש דצ"ה סברי דכל כה"ג הי' ראוי לחכמים לגזור ולהעמיד דבריהם בשוא"ת במקום כרת, כיון דעלול להתברר למחר שאכל קדשים בטומאת הגוף, והיינו דפרכי לצ"ש, [ובני אי"ש נ"י העיר דאפשר דלצ"ש אמנם אין לו לאכול אלא כזית, ואף דאכילת פסחים לא מעכבא, מ"מ אם ידעין בתחלה שלא נחיר לו לאכול, א"א להקריב, ולכן ע"כ להחיר לו לאכול כזית, אבל טפי לא].

הא דקמי' בתוספתא בחר הכי והוצא צ"ש דאמרו להם צ"ש לצ"ה אי אחת מודים שאם יראה למחר שהוא טמא הרי הוא כשוי"י כנג"י כו', לא נתפרש מאי קאמרי דמה בכך שבראי' שני יטמא כדן זב מ"מ ראי' ראשונה אינה אלא כבעל קרי, ואפשר דסברי צ"ש דלא אמרה תורה שראי' שני של זב מטמאה כזב, אלא דשמי ראיות מטמאות כדן זב, ואם כבר נטהר לגמרי מראי' ראשונה וגם לאחר שיראה שני נשאר טהור מן הראשונה לגמרי, אין כאן שתי ראיות לטמא, וע"כ דכשיראה שני יטמא למפרע מן הראשונה, ושתי הראיות גורמות לטמא כזב, ולפ"ז נמי משמע דצ"ש מדאורייתא קאמרי.

ובביאור הגר"א בתוספתא משמע דמודו צ"ה דמטמא למפרע כדן בעל קרי, דהיינו דאף אם טבל אחר ראי' ראשונה והעריב שמשו, אפ"ה כשרואה ראי' שני חוזר להיות טמא למפרע כדן בעל קרי, דלא אהניא ל' טבילתו, [ובזה ניחא טפי לישנא דאלו ואלו מודים שטובל ואוכל את פסחו לערב, ובפשוטו לא הול"ל אלא ומודים צ"ש, דלצ"ה מה שייך לדון כשהוא כבר טהור גמור שהעריב שמשו, ושזב לא יתטמא למפרע כלל, אבל לפ"ז שפיר איצטריך לאשמועין גם לצ"ה אף דאיגלאי מילתא שלא עלתה לו טבילתו והי' בדין בעל קרי שלא טבל], והיינו דאמרי צ"ש דכיון דקמודו דנטמא למפרע שזב יש לדנו כשוי"י כנג"י ויתטמא למפרע כדן זב, אבל הדברים מחודשים, ובפשוטו לצ"ה אינו מתטמא למפרע כלל.

מנטרפין וכן צראה צראשון והפסיק בשני וחזר וראה בשלישי ורביעי, הוא משום דרך שלש ראיות בשלשה ימים ס"ל לב"ש דמנטרפין, ודומיא דזבה, ולא צארבעה ימים, ובסיפא דמילתא יש לגרוס על מה נחלקו על הרואה שמים או אחת מרובה כשמים ובשני הפסיק ובשלישי (וברביעי) ראה אחת, ותיבת וברביעי ט"ס ונשתרצב מרישא.

(ט) בריתות ח' א' ז' צ' על צ' ראיות מאי למימרא הא קמ"ל דוקא ראה צליל ח' אבל ציממא צו' לא קצבר כל ראי' שסותרת אין מציאה לידי קרבן, נראה דלפ"ו צרייתא תרתי אחי לאשמועינן חדא דדוקא ראה צליל ח' אבל ציממא דו' לא, וכן דדוקא על צ' ראיות מתחייב קרבן על ראיות צליל ח', אבל צ' על ג' ראיות לא מחייב על ג' ראיות צליל ח' דלילה מחוסר זמן, ולכן נקט לה התנא בכה"ג, ולא שנה בהדיא דראי' שסותרת אינה מציאה לידי קרבן.

וטעמא דמילתא דראי' שסותרת אין מציאה לידי קרבן, לכאורה נראה דהוא משום דהראי' מתחשבת לשתי הראיות הראשונות, דכיון דהוצרך לספור ז' נקיים, ש"מ דחיישין שיסוב ויראה מחמת החולי שבראיות הראשונות, ולכן כשאמנם ראה אמרין דחולי הוציאת בראשונה היא שגרמה לראי' זו, וכיון דלא חזיא לאיטרופי לראיות קמייחא שהרי הפסיק יום או יומים ציניהם, תו שפיר נידונין לעצמן, והרי הראי' הראשונה אינה מנטרפת עם זו שאחרי' לפי שהיא שייכת לויצות הראשונה, ונמצא שאין כאן שלש ראיות, ומיהו לפ"ו דין הוא שאם יסוב ויראה ד' ראיות ציוס ז' שיתחייב בקרבן, ובאמת דגם בשלש ראיות יש מקום לשאול נהי דלקמייחא לא מנטרפא כיון שהפסיק יום נקי, אבל מכאן ולהבא ינטרפו כל השלש ראיות כחטיבה אחת גם כשאדם מחמת הראשונות, ודוחק לומר דהראשונה גרידא בתר הראשונות ושמים האחרונות כחדשים ואינם מנטרפים, ולומר דדין מחודש הוא דכל הראיות שהם לאחר שכבר התחיל לספור נקיים כולם אין מציאין לידי קרבן, ג"ו דוחק, דנמצא דז' על שתי ראיות משהתחיל לספור שוב אינו יכול להעשות בן שלש ראיות, והי' אפשר לחלק דדוקא הראיות שבאותו יום שהראשונה גרמה לסתור, הם אינם מציאים לידי קרבן, אבל ראיות שלמחר שפיר מחייבים קרבן, ולפ"ו יהי' נוחא דמשכח"ל דז' על צ' ראיות יעשה בן שלש ראיות, אבל הדברים סתומים וצריכ"ס פ"ג מה' מחוסרי כפרה ה"ד משמע דכלל גוונא מדאורייתא ראי' שסותרת אינה גורמת לחיוב קרבן בין שלש ציוס אחד בין שלש לשלשה ימים דכולם לסתירה הן ע"ש, וז"ע.

ומחוררתא דמילתא דהא דראי' אחת סותרת כל שצעה, ולא סגי שתספור יומה כדאשכחן

שסותרת, כדחזינן לבית שמאי, מ"מ כשאנו צאים לדון אם מנטרף שפיר אהני גם סברה זו.

נראה דלח"ק לב"ש גם צראה צראשון והפסיק בשני ובשלישי ראה שנים נמי חזרה הראשונה לטמאות מו"מ למפרע אע"ג שהפסיק יום, ואע"ג שבראי' הראשונה שציוס השלישי עדיין היו שתייהן צדין בעל קרי למש"כ לעיל, דאם איתא דמשכח"ל לב"ש ז' גמור כשהראי' הראשונה נשארה צדין בעל קרי, א"כ מנ"ל דוימנין שחזרת לדיון ז', א"ו לב"ש לעולם הראי' הראשונה שגורמת לדיון ז' חזרת לטמאות כטומאת ז'.

ברם לכאורה ראוי לומר דגם צ"ש מודו להא דאר"ה נדה ל"ה א' דראי' ראשונה של ז' מוטמאה באונס, דהא מהיקישא יליף לה, ואם צ"ש לא ס"ל הא היקישא מנ"ל לר"ה דצ"ה פליגי בזה, א"ו גם לב"ש כן, ולא מסתבר לומר דכשראה הראשונה מאונס שתחזור לטמא מו"מ כשיראה השני, דכיון דגם בשני ראיית אונס אינו מוטמא מו"מ, מה סברה דהראשונה גם כשהיתה באונס מוטמא מו"מ, וע"כ דאם היתה באונס מודים צ"ש דנשארת צדין בע"ק ואינה מוטמאה מו"מ, ואפ"ה בראי' השני מוטמא מו"מ ככל ז' בראי' שני, וחזינן דמשכח"ל ז' ששהראי' הראשונה צדין בע"ק, ומ"מ בראי' ראשונה שלא באונס סברי צ"ש דחזרת לטמא למפרע מו"מ, ושם יש ללמוד מזה דאין דברי צ"ש אלא מדרבנן, וז"ע.

ויש מקום לומר דהני תרתי מילי דצ"ש שייכי אהדדי, דכיון דס"ל לב"ש דראי' ראשונה של ז' חזרת לטמאות כדיון ז' ע"י הראי' השני, ואמרין איגלאי מילתא למפרע דראי' דז' הוא ולא בעל קרי, והוא ע"כ משום דס"ל לב"ש דאם איתא דהראי' הראשונה נשארת צדין בע"ק, א"כ אינה צדין להנטרף לראי' שני לעשותו כז', [אם צ"ש מדאורייתא קאמרי, מיהו ז"ע מראי' ראשונה באונס וכמש"כ], וא"כ דכוותה ראוי לומר דגם הראי' השלישית שגורמת לחיוב קרבן היא מנטרפת לראי' הראשונה וכן לשני וביחד הם גורמים לחיוב הקרבן, דשלש ראיות אמרה תורה שמחייבות קרבן, וצריך שכל השלש ראיות תהיינה צדין ראיות המחייבות קרבן, וכיון דשלש ראיות בשלשה ימים מחייבין קרבן כדחנן צמ"ג [והוא משום דילפינן מוצה], ע"כ דראי' של יום השלישי גורמת לראי' של יום הראשון להתחשב כראיית זיבה לקרבן, וא"כ יש ללמוד מזה דגם צראה רק צראשון ובשלישי נמי מנטרפין, וכדס"ל לב"ש, דמה שהיתה גם ראי' ציוס השני אין צוה לגרוס לצירוף כיון דז' אינו תלוי צימם.

סיפא דתוספתא דר"א צ"ר ינאי דראה צראשון ובשני והפסיק בשלישי וחזר וראה ברביעי דאין

לחייב קרבן, דר"א' שסותרת אינה מביאה לידי קרבן, אבל ר"א' שיכולה להטריף לקודמות ולחייב קרבן, הלא זהו דין דג' ראיות שמחייבין קרבן, ומה"ט לב"ש בפ"א מ"א דבראה שמים והפסיק בשני וראה בשלישי דמטריפין לקרבן, לא שייך לומר דר"א' שסותרת אינה מביאה לידי קרבן, דכיון דבהפסק יום אחד ס"ל לב"ש דמטריפין דהרי זה כדיון דג' ראיות בג"י דמטריפין, תו לא שייך לדון משום שסותרת, וכל הגידון ברא"י שאינה יכולה להטריף לראיות שקדמו לה שסופר עליהם נקיים אם תטריף לראיות שבאין אח"כ.

(י) שם גמ' לא פסיקא ל' דר"א' ראה אחת בלילה כו' אר"י מדע כו' דהא ר"א' ראשונה ש"ו בעלמא כו' אר"ש ברי' דר"א' מידי איריא ר"א' ראשונה של זב חז"י בזמן חיובא כו', יש לעי' הא משמע במתני' דעיקר הדבר תלוי אם כבר יצא לשעה שראוי להציא קרבן, וא"כ בראה ר"א' אחת בלילה דאינו אלא כבעל קרי כדתנן ריש זבים, א"כ כשהאיר המזרח שפיר הי' יכול להקריב קרבן ויצתו, דקיי"ל טמא שרץ משלח קרבנותיו כמ"פ הרמב"ם פ"ב מצ"מ הי"ב, וה"ה בעל קרי, וכיון שיצא לשעה שראוי להציא קרבן, הרי שפיר יש לחייבו בקרבן שני כשישוב ויראה שמים, ומ"ט דר"ש ברי' דר"א, וי"ל דכיון דלחיוב קרבן בעינן גמי לרא"י ראשונה שהיתה בלילה, והיא היתה בשעה שעדיין לא יצאה שעה שראוי להציא קרבן, הלכך י"ל שמטריפת לויצה הראשונה ונפטרת בקרבנה, ורב יוסף קאמר דכיון דר"א' הראשונה אין דינה אלא כבעל קרי, הלכך יש לדון כאילו חיוב הקרבן נגרס רק ע"י שתי ראיות האחרונות, אלא שהוא תנאי שצריכות להיות לאחר ר"א' שהיא צדין בע"ק, וחשיב כאילו חיוב הקרבן חל לאחר שכבר יצאה שעה הראוי לקרבן, ור"ש ברי' דר"א' אמר דכיון דסו"ס אנו צריכים גם לרא"י הראשונה לחיוב הקרבן, והיא היתה בלילה, הלכך אי לאו דאמר ר' יוחנן, הי' מקום לומר דפטור.

ולהאמור נראה דאי ס"ל כב"ש דרואה ר"א' ראשונה של זב דינו כשו"י כג"י דנעשה זב למפרע, דלפ"ז אפי' ראה אחת בלילה ושנים ביום יהי' פטור, וכן בראה שמים בלילה והראשונה מאונס ושמים ביום [דהא הראשונה שמאונס משלמת לטומאה ואינה משלמת לקרבן כדאמר נדה ל"ה א'], דבזה יהא פטור גם לדיון, דכיון דר"א' הראשונה שמחייבת קרבן כבר טמאתו צדין זב, תו ליכא לטעמא דרב יוסף ושפיר מטריפת ר"א' זו לויצה הראשונה ונפטרת בקרבנותי, ותו ליכא חיוב קרבן מן השני'.

זב בעל ג' ראיות שראה ג' ראיות בליל ח' למאי דקיי"ל דלילה מחוסר זמן ואינו חייב אלא קרבן אחד,

בקרי, הרי הענין דהר"א' מטריפת לראיות הראשונות וכאילו הי' רואה כל הזמן, וכיון שאמרה תורה שמטריפת לראשונות לסתור הכל, ומ"מ אינה מטריפת להן לחשוב כראה שלש ראיות מפורשות, י"ל דבכלל זה שרא"י זו גם לא תטריף לראיות שיצאו אחריה, ולפ"ז אמנם רק רא"י ראשונה מן השלש אינה מביאה לידי קרבן, אבל שמים האחרות מכיון שאינם צריכות להטריף לראשונות לסתור שהרי כבר נסתה הכל, שפיר י"ל דמונין בהן ראשון ושני, ואם יראה שלישי דהיינו רביעיית יטריפו לקרבן, אבל מלשון הרמב"ם בפ"ג ממחור"כ ה"ד משמע דכל הראיות שציוס הסתירה כולן כראשונה כאילו הן הגורמות הסתירה, והיינו לפמ"פ שמטריפות לראיות הראשונות לחשוב כאילו טרם הפסיק לראות ולכך אינן משמשות לקרבן, ולגופו של ענין יתכן לומר כן, אבל לפ"ז נמצא דזב בן שתי ראיות משהתחיל לספור שוב לא יתכן שיעשה בן שלש ראיות לחייבו קרבן, וזה דבר רחוק בסבירה.

תוכן הדברים דכשאמרה תורה דראה שנים ובשני הפסיק ובשלישי ראה אחת דאינו מביא קרבן, הרי ע"כ דר"א' אחרונה שבשלישי קלישא לה, [והטעם משום דבשני חזינן דהחולי אינו כ"כ חמור והלכך אף דהדר חזי בשלישי ואמרין שזה מהתגברות החולי, מ"מ לא חשיבא לגבי החולי כרא"י ממשי], ועכשיו יש לדון אם קלישא לה רק שלא תטריף לראשונות, אבל אם ישוב לראות עוד שתי ראיות בשלישי או ברביעי וחמשי שפיר תחשב גם ראית השלישי רא"י גמורה ויתחייב בקרבן, דלא קלישא טפי מכל רא"י קמייאת דמטריפת לקרבן, או דגם לענין צירוף עם הראיות שאחרי' אמרינן דר"א' קלושה היא, ובזה הוא דאמרין קסבר כל רא"י שסותרת אינה מביאה לידי קרבן, דהאי תנא סבר כן, ומעמה עדיין יש מקום לדון אם חזר וראה עוד ג' ראיות אחר ראית השלישי אם השתא שפיר הוי ודאי לקרבן, או דכי היכי דראית הראשונה היתה רא"י קלישתא, הי"נ האחרות שצאו עמה, שמסתבר שהם יהיו צדין סתם ראיות, אבל בלשון הרמב"ם פ"ג ממחור"כ משמע דגם אלו בכלל רא"י שסותרת דאינן ראיות לענין קרבן, וי"ע.

בשטמ"ק בהשמטות הקשה איך משכח"ל זב לקרבן בג' ימים זה אחר זה כדתנן בפ"ק מ"ג הרי הרא"י השלישית היא ביום השלישי שכבר התחיל לספרו, והו"ל רא"י הסותרת שאין מביאה לידי קרבן, ותיירץ דכל שלא הי' יום נקי לא חשיבא רא"י הסותרת, ואפשר דבעי יותר מיום ואולי דוקא ביום ז', ולא נתפרש הטעם מה צין יום ז' ליום ה' ו', גם עיקר הקו' ז"ע דעד כאן לא אמרו דר"א' הסותרת אינה מביאה לידי קרבן, אלא ברא"י שאינה יכולה להטריף לקודמות לחייב קרבן, ובזה אמרינן דגם לראיות שאחרי' גמי לא תטריף

מתוקנת בפירושה, יש לקובעה כעיקר, שאילו נודמנה לרמזים הי' קובעה להלכה, והלכך אין לנו לדינא אלא כדעת הראב"ד.

סימן ב

(א) נדה כ"ב א' בעא מיני רבה מר"ה הרואה קרי בקיסם מהו ממנו אמר רחמנא עד דנפיק מבשרו ולא בקיסם או"ד האי ממנו עד שתא טומאתו לחוץ כו', הרא"ש פירש בקיסם חלול, ולפ"ז הוא כעין רואה דם בשפופרת לעיל כ"א ז' דממעטין מבשרה, וה"נ כיון שאין מטמא עד שיא לחוץ הרי אם היצאה לחוץ היתה בשפופרת לא קרינא ז' ממנו, [אבל קיסם שאינו חלול אע"פ שפעולת ההוצאה היתה ע"י הקיסם והאוחזו מבחוץ, קרינא ז' ממנו כיון שנוגע בבשרו כל זמן יציאתו, ועי' בספר מרן זללה"ה ס"א סק"ז שפירש בדעת הרמזים דבעיין בקיסם שאינו חלול, ומשום שהיצאה היא ע"י האדם שאוחזו הקיסם ומוציאו ע"ש].

יש לעי' הרואה וזכו בקיסם מהו, ויש מקום לומר דבזבז העיקר הוא חולי הזבז ואין כ"כ חשיבות לזרות היצאה, ויש מקום לומר דזבז מבשרו רר בשרו או החמים בשרו מוזבז כתיב, ואיכא טפי למידרש מינייהו למעט שפופרת, וכ"ז למאי דמביעא לי, אבל למאי דפשיט לכאן הרי קרא בזבז כתיב.

שם א"ל תיפ"ל דהוא עצמו אינו מטמא אלא בחתימת פי האמה למימרא דנוגע הוי כו', עי' תו', ולכאורה בפשוטו מתפרש דכיון דלרין כחתימת פי האמה דליהוי נוגע א"כ פשיטא דבקיסם אינו מטמא, שהרי אינו נוגע, ויש לעי' דאכתי איכא למיביעא כשהוציאו בקיסם והניחו בפי האמה, דשפיר איכא נגיעה, ואם ממנו לא בא אלא להנריך שתא טומאתו לחוץ הרי שפיר דמי, אבל אם ממנו אמר רחמנא עד דנפיק מבשרו, הרי לא נפיק מבשרו ואינו מטמא, וי"ל דאם נריך שיהא כחתימת פי האמה כי היכי דליהוי נוגע ביציאתו, א"כ פשיטא דלרין שיגע ביציאתו ולא תועיל מה שיגיענו אחר שיא בקיסם, ועוד דלפ"ז ראוי לפרש ממנו דקרא עד דנפיק מבשרו, שיהא מוזכר בקרא יציאה שיש בה נגיעה, וממילא נתמעט קיסם, ועי' ברמזים פ"ה מאה"ט ה"א דמשמע דנקט שמועיל נגיעה גם אח"כ, ומיהו לפמש"פ שם בכ"מ לא משמע מיד, ועי' מש"כ מרן זללה"ה שם. לשון חיפוק לי' משמע דר"ל דאף אם נדרוש ממנו רק עד שתא טומאתו לחוץ, מ"מ הרי בעי שיגע בחתימת פי האמה, ובקיסם הרי אינו נוגע. — לשון למימרא דנוגע הוי ברמז"ן משמע דר"ה קאמר לה, אבל בריטב"א כחז דהוא סתמא דגמ'.

ויקריבנו לאחר שיקפור ז"נ לזיבה השני, יש להסתפק אם עבר והקריבו ביום ח' לראשונה מהו, אי זבז בעלמא משלח קרבנותיו, מי אמרינן כילדה בתוך מלאת דמי דאמרינן לקמן ט' ז' דלידה שני גורם, וה"נ זיבה שני גורמת, והרי כל החיוב על השני, וממילא לא שייך קרבן עד שיקפור ז"נ לזיבה השני, או"ד ליל ח' לא דמי לתוך מלאת, ונהי דמיפטר בחד קרבן, אבל גם זיבות ראשונה לחוד מחייבת קרבן, וכן כליל פ"א לז"ש, וכיון דהקריב שפיר כיפר לראשונה, ולשון הרמזים בפ"ג ממחור"כ ה"ד בזבז בעל ג' ראיות שראה ג' ראיות כליל שמיני, שאינו מביא אלא קרבן אחד על השלש הראשונות ע"ש, ויש גם מקום לומר דאף אם קיים חיוב קרבן לראשונה, מ"מ לא יוכל להקריבו בעודו זבז מן השני שהיא מתכפרת עמה, וז"ע בזה.

ואם ראה רק שתי ראיות כליל ח' והשכים בבקר והביא קרבנו מסתבר דינא יד"ח אם זבז משלח קרבנותיו, ואף אם יחזור ויראה אח"כ ביום ח' רא' שלישי לא ישמנה הדין, ונפטר בקרבנו גם על הזיבה השני, אף שבעה שהקריב קרבנו עדיין לא נתחייב בקרבן על השני, ונראה דגם אם הקריב קרבנו ביום ח' לאחר שכבר ראה רא' שלישי, דנמי יא"ד"ח, דכיון דעד שלא ראה רא' שלישי הי' יכול להקריבו, אינו בדין שאחר רא' שלישי יפסל בדיעבד אם הקריבו.

וממה שלא הזכירו בגמ' לחלק דבראח אחת כלילה ושתיים ביום הרי יצאה שעה הראוי' לקרבן, שהרי עד שלא ראה השמים שפיר הי' יכול להקריב קרבנותיו, משא"כ בראה שמים כלילה ואחת ביום שכבר הי' זבז בתחלת שמיני, משמע דגם בשתיים כלילה ואחת ביום אם הקריב קרבנותיו יא, אע"ג שהוא זבז.

סוגיא דגמ' מזיר ס"ד ז' מתפרשא בהפילה בתוך מלאת לראשונה וחזרה והפילה תוך מלאת לשני דכולן מתכפרות בקרבן אחד, וא"א להקריבו עד לאחר מלאת דשלישית, ע"ש בתו'.

דברי הרמזים והראב"ד פ"א ממחור"כ ה"ה, מתפרשים דין אם ילדה אחר מלאת דראשונה, דחייבת בשני קרבנות לכו"ע, אם יכולה להביא הקרבן הראשון בעוד היא תוך מלאת לשני, וכמ"ש מרן זללה"ה בכריתות ס' ל"ו, והדבר פשוט כדעת הראב"ד דלמה לא תוכל מחור"כ לשלוח קרבנות שהיא חייבת, וכמפורש נמי בתו"כ שהביא הכ"מ, וכנראה דהרמזים היתה לו גי' אחרת כמ"ש בכ"מ, וכ"ה בפ"ה הר"ש לתו"כ בשם ר' הלל דגרס כגי' שכתב הכ"מ, אבל שם פירש לענין שהיא עצמה אינה יכולה להביא קרבנה, אבל לשלוח פשיטא דשפיר דמי, אבל הרמזים פירש דברים כפשוטן דגם אינה יכולה לשלוח, ונראה דלאחר שהגירסא שלפנינו

אבל אם יש משהו שניכר שהוא זיבה קותרת כל שבעה, [ואפשר דהיינו טעמייהו דב"ש צפ"א מ"ב דביום השלישי קותרת הכל משום דיש לחוש שיהא מקצת הניכר, עי' בתו' ובר"ש שם], ומינה אפשר דכיון דכח ההולאה הוא מחמת הש"ז לא חשיבא יציאת זיבה, ולא מנאנו דהמטיל מים אחר זיבה יחשב כראי' נוספת, גם אם יאלו לחצותין שאינם מעורבים דהא יש מחילה בין השבילין כדאמר בכורות מ"ד ב', ובתו' ורא"ש נזיר ס"ו א' מבואר דגם בניכר זיבות אינו קותר אלא יום אחד, אם בא ביחד עם הש"ז.

נראה דאם שטף כל שטח יציאת הזיבות במים דלא יסתור אע"ג דא"א בלא לחצותי זיבה, דשפיר מתבטלין החצותין, ואין לך בו אלא חידושו דבש"ז אין מתבטלין, [ולפמשי"פ לעיל ליתא לחצותי זיבה אלא בש"ז].

אף לאחר שריצה הכתוב דלחצותי הזיבה בש"ז קותרין, מ"מ לא חשיבא כראי' נוספת לענין נקיים בראה אחת ואח"כ ראה קרי, או לענין קרבן בראה שמים ואח"כ ראה קרי, דסו"ס החצותין בטלין וכאלו לא יאלו, ויש לתמוה בתו' הרא"ש שכתב צדד תירוצא דאי לאו קרא דש"ז קותר יום אחד היינו אומרים דקותר כל שבעה מסבירא דא"א בלא לחצותי זיבה, ונסתייע מהא דבעל קרי שהטיל מים צריך טבילה לפי שא"א בלא לחצותי קרי, ותימא דהא בזה שהטיל מים לא אמרינן דחשיבא ראי' שני' החצותין שינאו, ואף דכשינאין ע"י הטלת מים אינם יוצאים בתערובת דהא שני שבילין הם, וע"כ שאין זו יציאת זיבה, ורק לענין טומאת בעל קרי אמרינן דגם יציאת שני' הקרי ע"י הטלת מ"ר עושה אותו בע"ק להצריך טבילה, ועוד דהא בע"ק קותר אפי' ראה הרבה פעמים וגם האחרון קותר אע"ג דבמ"ר לא הצריכו טבילה נוספת אחרי כל פעם של הטלה, וא"כ ע"כ קרא איצטריך לחדש דש"ז קותר, ולא דאינו קותר אלא יום אחד, ודוחק לומר דתרת"ש ש"מ, ובפשוטו ראוי לומר כמ"ש בתו' דבלא קרא לא הי' ש"ז קותר כלל, דהחצותין בטלין ברוב הקרי, וכן לא הי' צדין שיטמא במשא. — מש"כ תו' ותו' הרא"ש צ"ש ר"ת דבראה קרי בו ביום של זיבות, פתיכי בראיתו ודאי זיבות בעין, הוא מסוגיא דנזיר ס"ו א' בפלוגתא דר' יוסי ות"ק, אבל לא משמע שם דהיינו פלוגתא דר' ישמעאל ורבנן, וז"ע.

זבים פ"ב מ"ב בשבעה דרכים בודקין את הזב כו', יש לעי' נהי דממעטין מקרא דמבשרו ולא מחמת אונסו, מ"מ הרי לעולם לא ניתן לדעת בצירור אם האונס גרם או שזו זיבה, וא"כ יהא ספק זב, וקרא שפיר איצטריך לטהר כשהוא מחמת

לפרש"י ותו' נמצא דר"ה הו' פשיטא לי' למידרש מהחמים בשרו דבעי נגיעה, וגם הקיש בעל קרי לזה, והזכיר הדבר כידוע, בעוד שלא נזכר הדבר בשום מקום בגמ', ולקמן מ"ג ב' דרשינן מהאי קרא דלא מטמא במשהו אלא צריך כחתימת פי האמה.

אבל הרמב"ן פירש דר"ה אליבא דר"ג משום ר' ישמעאל לקמן שם ור"ש בפסחים ס"ז ב' קאמר דסברי דצריך כחתימת פי האמה, ואליבא דר"ה קאמר דבכלל זה גם דצריך שיגע צפי האמה, ולפ"ז להני תנאי לקמן שם דלא הו' לו, וסתם מתני' דלקמן מ' א' דמטמאין בכ"ש, אכתי איכא לבעיא דרבה, ור"ה לא פשיט לי' אלא למאי דס"ל כהני תנאי וכשמואל לק' מ"ג ב' דצריך כחתימת פי האמה.

שם אלא מעתה אל יסתור זיבה כו', ק"ק נהי דנוגע הו', אבל הרי מ"מ יש בו חומרא דרואה במה שמשתלח חוץ לשחי מחנות, משא"כ בנוגע, ואמאי לא סגי בהך חומרא למיסתור, וז"ל דמ"מ כיון דאי לא נגע לא נטמא אשתכח דנגיעה גורמת לסתור וזה לא מסתבר. ויעזרי' ברמב"ן שהקשה דה"נ יש להקשות זיבה אמאי זיבה קותרת הא גם זיבה לר"ה בעי נגיעה, דהחמים בשרו בזה כתיב, ותיצ"ל דהתם כיון דראי' גורמת טומאת שבעה ונגיעה גורמת רק טומאת ערב, הרי הדבר מובן דטומאת מחמת ראי' היא אע"ג דגזייה"כ הוא להצריך גם נגיעה, משא"כ בקרי דגם רואה וגם נוגע רק טומאת ערב, ולכאורה הרי גם בקרי יש חומרא בראי' בשילוח מחנות וכמשי"כ, ובאמת זיבה לא שייך לשאול דכיון דצריך נגיעה לא יסתור, דכשם שמיטמא זיבה ובנגיעה כך שפיר קותר, עי' ל"ז א' בדבר הגורם קותר, ולר"א שם אף דבר שאינו גורם קותר, וכל מה דקשה הוא מאי פרכינן בקרי דלא לסתור משום דבעי נגיעה, הרי גם זיבה בעי נגיעה ולזה חילק הרמב"ן דשאני זיבה שהראי' גורמת טומאת שבעה.

שם א"ל סתירה ה"ט דקותר לפי שא"א לה בלא לחצותי זיבה כו', דבעל קרי שהטיל את המים וטבל לא אמרינן שכשיטיל את המים פעם נוספת שיצטרך עוד טבילה, ואילו הכא כל ז' הימים אפי' ראה קרי כמה פעמים קותר, ונראה מזה דהא דא"א בלא לחצותי זיבה היינו שכשנעקר הזרע מושך עמו גם מחולי הזוב שהרי שניהם ממקור אחד, והלכך אפי' כמה פעמים אמרינן דא"א בלא לחצותי זיבה, ולפ"ז יש כאן חידוש דאף שיש כאן יציאה מחודשת של זיבה, מ"מ כיון שיתרתה ויציאתה בתערובת אינה צדין זיבה.

שם א"ל גזייה"כ הוא זיבה גמורה דלא ערבה זה ש"ז קותרת כל שבעה זיבה דערבה זה ש"ז אינה קותרת אלא יום אחד, נראה דערבה היינו שאינה ניכרת,

ומתפרש משנוקק לזיבה והוא תוך מעל"ע ש"ו מטמאה במשא, ולא אחיז כר' יהושע דלעולם מטמאה במשא, וכן לא כמתני' דכלים דמטמאה במשא כדין רוקן של זב, אלא כר' יוסי או ת"ק דילי'.

הרע"ב פירש דספיקו וס"ו טמאה חדא הוא דספיקו שמחמת ש"ו טמא, והיינו כראצ"א דמשנוקק לזיבה גם אם ראה קרי מטמא זיבה תוך מעל"ע, ונראה דהכריחו לכך כדי לקיים סתמא דמתני' עם סתמא דריש כלים דש"ו של זב לעולם מטמא במשא מדין רוקן, כדאמר ב"ק כ"ה, אבל פירש ו"ל דטעמא משום דגם באונס מטמא, וקשה לפ"ו א"כ למה הוזכר לטעמא דרגלים לדבר, הרי גם אם באמת הראי' מחמת הש"ו נמי מטמאה, כמ"ש הר"ש, גם הרי משמע בגמ' דמאה דעכו"ם שראה קרי ונתגייר דמטמא זיבה מיד, מוכח דלאו משום אונס הוא, אבל יתכן לפרש כפי' תו' דהספק מי קדם ויתפרש ספיקו דמחמת ש"ו והיינו דלא ידעינן מי קדם, טמאים, דרגלים לדבר לחלות שהיזבות קדמה, ועדיין ז"ע, א"כ שמא י"ל דראצ"א לא הדר ב' מחמת קושיא דעכו"ם, ולמאי דדייקין ב"ק שם ממתני' דכלים דלעולם ש"ו של זב מטמא במשא, אם באנו להשוות המשניות ע"כ כראצ"א.

ובעת ראיתי בא"ר שכתב להגיה ולגרס אלא לאו תנאי היא דתנן הרואה קרי אינו מטמא זיבה מעל"ע ורי"א יומו, והיינו כראצ"א אלא דמפרש דטעמי' לאו משום חולשא אלא גזיה"כ דנפקא מלפנות ערב דחיי רחמנא טבילתו עד לפנות ערב משום דעלול לשבז ולראות קרי, והלכך אינו בדין שיטמא זיבה, ולפ"ו אחיז סוגיא שפיר כאוקימתא דראצ"א, ואלא תנאי היא מתפרש אלא טעמא כהני תנאי וכדילפי טעמייהו בספרי מקרא דשמואל, ולאו משום חולשא.

ומיהו אחתי נריך יישוב ה' דאמרינן דספיקא היינו ודאי חזא ספק מחמת ש"ו ספק מחמת ראי', וה' אמרינן דלא תלינן ב"ש, ולחלק דבראה ביחד שאני כמ"ש תו', הוא דחוק טובא, דעד כאן לא אמרינן דש"ו קותר יום אחד אלא בדלא ניכר זיבה כלל, ורק משום דאמרינן א"א בלא צנחתי זיבה, וזוה חשיב כאילו הש"ו קותר, אבל זיבה הניכרת ראוי שתהא כדין זיבה גמורה כיון שאין חולין בקרי משנוקק לזיבה, ובני אי"ש נ"י העיר דאפשר שיש לפרש כאילו הוי קתני ודאי חזא ספק ש"ו ספק זיבה, כגון שראה ונתקנת מצלי שבדק מה הוא, ולפי דסתם ש"ו צא בהרגשה לפיכך נקט לשון מחמת ש"ו כלומר שהוא ספק שבא מחמת ש"ו אף שלא הרגיש בו, ואפ"ה טמא, כיון שנוקק לטומאה, ולא איירי כלל בראה קרי, ולשון מיר משונה, שו"ר בלק"ה שהציא שכ"ה בירו', א"כ אפשר לקיים לשון מחמת כפשוטו,

אונס, אבל למעשה יהא לעולם ספק, ואפשר דאה"נ דלעולם ספק הוי, אלא דבספק מוקמינן ל' אחזקה שהוא טהור, אבל יש מקום עיון אם ברעיותא כי האי שהיזבה קמן אם מוקמינן ל' אחזקה טהרה, כיון שעיי"ו אנו נריכים לקבוע, שכל העוסק בשבעה דרכים הללו, לעולם לא יהא זב, ואפשר דכיון דלעולם הדבר ספק, הלכך ראוי לפרש דקרא דמצטרו ולא מחמת אונסו צא לומר דכל דאיכא אונס הרי הוא טהור בודאי, דלא מסתבר לפרש דאחי קרא לומר שיהא ספק זב.

שם משנוקק לזיבה אין בודקין אותו אונסו וספיקו וס"ו טמאים שרגלים לדבר, אונסו היינו ראי' מחמת השבעה דברים נמי טמאה בודאי אפי' בידוע שה' דברים גרמו, כמ"ש כ"ה הר"ש דמקרא ילפינן לה דראי' שלישית הוקשה לזיבה דמטמאה באונס, וטעמא דרגלים לדבר לא קאי אהא, וספיקו מפרשינן בזיר ס"ו א' דהיינו בודאי חזא ספק מחמת ש"ו ספק מחמת ראי', ומתפרש שמא ש"ו וזיבות ספק ראי' קדמה ספק ש"ו קדם, אי רואה קרי אינו מטמא זיבה מעל"ע גם משנוקק לזיבה, ועיי"ו קאי טעמא דרגלים לדבר, לומר דלא חשיב כספק השקול, ומ"מ נריך טעם למה, ועוד הזכיר הר"ש וכן בתו' מיר שם לפרש דספק אם הזיבות צאה עם הש"ו וקותר רק יום, וזה ז"ע דלא אמרו כן אלא בצנחתי זיבה שאינם ניכרים, אבל לא זיבה הניכרת.

סוגיא דזיר לא זכינו ליישבה על הלכ, ורהיטת הדברים דספיקו נשאר למסקנא כמו דפירש רצא ספק מחמת ש"ו ספק מחמת ראי', והיינו כשאין ידוע אם הזיבה קדמה או הש"ו קדם, ואם הש"ו קדם אין הזיבה מטמאה תוך מעל"ע אפי' משנוקק לזיבה, ומספק טמא שרגלים לדבר, וה' דש"ו טמאה פירש ראצ"א דהיינו לומר דמשנוקק לטומאה אם ראה קרי ואח"כ זיבה, הרי הזיבה טמאה ולא תלינן בקרי, וולפ"ו נטרך לפרש ספיקו כפי' תו' דהיינו ספק שבא עם הש"ו וקותר רק יום, כיון דגם אם צא אח"כ קותר הכל והוא בדין זיבה לראצ"א, וא"כ אין נפ"מ אם הזיבה קדמה או הש"ו, ופרכינן עלי' דאם יש חילוק בדין ראה קרי ואח"כ זיבה בין אם נוקק לטומאה או לא, א"כ ה' ראוי לקיים ד"ו גם בעכו"ם שראה קרי ונתגייר שלא יטמא זיבה מעל"ע, וואף אם ראי' ראשונה מטמאה באונס, ואכל עכו"ם הר"ו ראי' ראשונה, מ"מ ודאי מתני' מתפרש דגם אם העכו"ם יראה כמה ראיות ציוס שנתגייר דכולן יהיו בדין זיבה, דכיון דמתלקינן בין נוקק לזיבה או לא ש"מ דטעמא משום חולשא, וא"כ עכו"ם נמי, א"ו דינא הוא בישראל דרואה קרי אינו מטמא זיבה מעל"ע, וא"כ משנוקק לזיבה נמי, והדרינן לפרש ה' דש"ו טמאה דמטמאה במשא, ואשכחן תנא דחלי לה זיבה שקדמה,

ואע"ג דמסקינ דמשנזק לזיבה וראה קרי מטמא אח"כ
זיבה ולא תלינן בקרי, היינו בסתמא, אבל שפיר משכח"ל
גויני שיש להסתפק דשמא בא מש"ו, וכגון שהי' בהרגשה
או שהי' מעורב בו גם ש"ו, ובכה"ג יש מקום להסתפק
שבא מחמת ש"ו, ואפ"ה משנזק לזיבה ספקו טמא,
(ואולי אפשר לפרש כן בכונת תו') וז"ע.
ג) נדה ל"ג א' צעי רמז"ח פולטת ש"ו מהו
שתספור זיבה רואה היתה
וסותרת כו', נראה דמשמשת אינה סותרת דאין כאן
ראיה, [עיי' מש"כ לקמן מ"ב א' ד"ה הרמז"ן, אע"פ
שזריכה טבילה כדאמר לקמן מ"א ב', וגם בסיני
מסתברא שהיתה זריכה טבילה], ורק בטומאת פולטת
שלמדנו מפרשת הר סיני ומקרא דיהיה לקמן שם,
מיבעיא אם דמי לראיה שתספור דומיא דזב, ואע"ג דלא
מצינו ענין לזבן באשה, ז"ל דגם באיש טומאת ש"ו
טומאה אחרת היא, ואפילו הכי חידשה תורה זה סתירה
יום אחד, והלכך מיבעיא לן דגם באשה אם פולטת
חשיבא רואה שמה תספור נמי יום אחד.
נראה דבכלל צע"ן נמי שילוח מחנות דאם חשיבא רואה
הרי היא משתלחת חוץ לשתי מחנות כדין צעל
קרי.

ויש לעי' אם גם משמשת בכלל צע"ן, דשמא נוגע הוא
ואינה משתלחת חוץ לז' מחנות, או דמשמשת
פשיטא דכרואה חשיבא, ולכאורה יש להביא ראיה מהא
דתנן פ"ח דמקואות מ"ד האשה ששמה ציתה וירדה
וטבלה ולא כיבדה את הבית כאילו לא טבלה, ואם איתא
דמשמשת פשיטא דכרואה חשיבא, א"כ תפשוט מהך
מתני' דגם פולטת כרואה, דאם איתא דפולטת כנוגעת,
א"כ הועילה לה טבילתה להוציאה מכלל רואה לכלל
נוגעת, ואינה זריכה שילוח מחנות, ואמאי קתני כאילו
לא טבלה, אלא ש"מ דגם משמשת בכלל הבעיה, ועיי'
במקואות שם במ"ה דאיכא נמי ליטנא דכאילו לא טבלה
בקפלה ידה וקראה שפתותי, ולכאורה התם נמי הועילה
הטבילה מדאורייתא ומ"מ קתני כאילו לא טבלה, וז"ע.
שם ב' ואחר תטור אמר רחמנא אחר אחר לכולן שלא
תהא טומאה מפסקת ביניהם ולטעמיה זב גופי'
הכי סת' לטהרתו אמר רחמנא שלא תהא טומאה
מפסקת ביניהם כו', כבר נתקשו בתו' מ"ט דרשבא,
ומש"כ דלא משמע ל' דרשא דלטהרתו שלא תהא טומאה
מפסקת ביניהם קשה דאטו ס"ל לרבא דז"נ דזב כשרים
לסירוגין, הרי פשיטא דרנזפין צע"ן, וע"כ דדריש
לטהרתו, ונראה דדרשא דואחר תטור מתפרשת דבשעת
הימים שסופרת גומרת טהרתה, ובא לומר דלא משכח"ל
שתמשך טהרתה יותר מזו' ימים מימי עולם, [ועיי' בתו"כ
דדייק מהאי קרא שלא יהיו הנקיים מפוזרין], והיינו
דלקמן ל"ז א' יליף רבא מהך דרשא דימי לידה עולין,

ד) זבים פ"א מ"ג שלש לשלשה ימים או לשלשה
לילות הר"ז זב גמור, יש
לדקדק דהו"ל לאשמועינן טפי דאפי' ראה צליל א' וזיוס
ב' נמי מצטרפין, אף דמשכח"ל דקרוצ לשני מעלי"ע
מפרידין בין הראיות אפי"ה מצטרפין, וגם דיוס ולילה
מצטרפין, ויותר קשה דאי הוי קתני רק שלש לשלשה
ימים, הוי מתפרש בסתמא דאפי' ראה בראשון בתחלת
הלילה ובשני בסוף היום נמי מצטרפין, ולמאי הלכתא
הוסיף או לשלשה לילות, וי"ל דהא דמצטרפין ראיות
בימים מוחלקים בזב נפקא לן מזה, ובזה איצטרך קרא
דגם בראתה צלילות נעשית זבה כדאמר נדה ע"ג א',
לכך הזכיר התנא לילות.

שם מ"ד ראה אחת והפסיק כדי טבילה וסיפוג ואח"כ
ראה שתיים כו', יש לדקדק הרי ואח"כ ראה
שתיים מתפרש שראה עוד אחת והפסיק כדי טבילה
וסיפוג וראה עוד אחת, וא"כ לא הו"ל למיתני אלא
דשיעור הפסק להחשב שתי ראיות הוא כדי טבילה
וסיפוג, והנה שיעור טבילה וסיפוג אינו דוקא בהפסק,

לטומאה, אבל אם ראה בתחלת מאה ובתוך חמשים ובתוך מאה [כג' הגר"א], ר"ל אע"ג דאיידי שהר"א נמשכת אבל בסוף חמשים ובסוף מאה ה' הפסק, ולא ראה אלא בתוך חמשים ובתוך מאה, או בתחלת מאה ובתוך חמשים ובסוף מאה, ר"ל שה' הפסק בסוף חמשים ולא ראה אלא בתוך חמשים, או בתחלת מאה ואחר חמשים וסוף מאה, ר"ל נמי שה' הפסק בסוף חמשים ולא ראה אלא אחר חמשים אין זה זכ גמור.

ונראה דכל גוונא דלרבנן חשיבי כשלש, דה"ה לר' יוסי דלית לן לאשוויי פלוגתא ביניהו בזה, ולפ"ז ארוכה כשלש אפי' היו הפסקות חשיבא כשלש גם לר"י, ואם היחה הפסקה באמצע ממש דגם לרבנן לא חשיבא כשלש, ה"ה לר"י, ומסתברא דלר"י כה"ג חשיבא כאחת, דמשמע דלר"י לא משכח"ל אחת מרובה שחידון כשנים. לר' יוסי זמ"ה דאחת מרובה כשמים דינה כאחת, מסתברא דאפי' נפסקה באמצע כל שלא נפסקה כשיעור טבילה וסיפוג דינה כאחת, וכ"מ מלישנא דר"י דקאמר לא אמרו אחת מרובה אלא"כ יש זה כדי שלש, משמע דלא משכח"ל אחת מרובה כשמים.

יש להסתפק לר' יוסי דרך צ"ש זה כדי שלש מחלקינן לה לשלש ראיות, אבל צ"ש זה כדי שמים חשיבא כראי אחת, מה דינו באמצע וזיכו כשכבר נמשכה היצבה כדי טבילה וסיפוג, האם עדיין דינו כבעל קרי, ורק כשתמשך הראי' כשתי טבילות ושני סיפוגים ידונו אותו כבעל שלש ראיות, או דכל שנמשכה הראי' כדי טבילה וסיפוג הרי כשתמשך כדי שלש, נימא איגלאי מילתא למפרע דמשעה שהיתה כדי טבילה וסיפוג כבר דינה כשתי ראיות ומטמא מו"מ.

ראה כדי טבילה וסיפוג והפסיק כדי טבילה וסיפוג וחזר וראה כדי טבילה וסיפוג לרבנן יש כאן ד' ראיות, ולר' יוסי שמים, [לעולם כדי טבילה וסיפוג היינו עם עוד ד' משהיוין לראי' עי' תו"ט], ואם הפסיק פחות מכדי טבילה וסיפוג ציניהם, הרי הם כשלש ראיות בין לרבנן בין לר"י.

וראייתי למרן זללה"ה בס"א ס"ק י"ד שנסתפק דשמא מודה ר"י זמ"ד בראה אחת ואח"כ ראה אחת מרובה כשמים או בראה אחת מרובה כשמים ואח"כ ראה אחת, דכיון דיש כאן צירוף לקרבן עדיף, וכ"כ ברש"ש עי"ש שדקדק כן מפיה"מ, והדברים צ"ע דכשראה אחת מרובה כשמים דנקבע דינו כבעל קרי לר"י, כיצד יתכן שבראי' נוספת יתחייב קרבן, ומנלן לחדש דכה"ג נימא איגלאי מילתא למפרע שכבר ה' צדין זכ בראי' ראשונה, [ולא דמי לראי' אחת הנמשכת שנסתפקנו לעיל], וסתמא קאמר ר"י דלא אמרו אחת מרובה אלא"כ יש זה כדי שלש, והיינו כמ"ש בפיה"מ דממה שלמדנו דבמרובה

דגם באחת מרובה כשמים שיעורו שמהא תחלת הראי' מרוחקת מסוף הראי' בשיעור טבילה וסיפוג, וכן גם אם הפסיק מעט באמצע נמי אינו נחשב כשתי ראיות אלא"כ יש בין התחלת הראי' לסופה כדי טבילה וסיפוג, ולפ"ז אפשר דעיקר חידושא דמתני' היא בראה אחת מרובה כשמים, והכי קתני ראה אחת והפסיק כדי טבילה וסיפוג ואח"כ ראה אחת מרובה כשמים הר"ז זכ גמור, ויש כאן חידוש דהראי' שני' משמשת כחלוקה מן השלישית, אע"ג דחלוקתה מן הראשונה היא ע"י הפסק, ואילו חלוקתה מן השלישית היא רק מחמת משך הזמן של טבילה וסיפוג כשהוציאת נמשכת, והי' מקום לומר שהשני' והשלישית יחשבו כאחת, כיון דחזינן דלהחלק מן הראשונה הפסיקה הוציאת, וכן בסיפא בראה אחת מרובה כשמים והפסיק כדי טבילה וסיפוג ואח"כ ראה אחת, ה' מקום לומר דהראשונה והשני' יחשבו כאחת, כיון שלא הפסיק ציניהם, קמ"ל, ולפי דהוצרך למיתני אחת מרובה כשמים בין ברישא בין בסיפא כבר הוצרך נמי למיתני ראה שמים, אע"ג דאין בזה שום חידוש.

כבר כתבנו דראי' אחת מרובה כשמים היינו שיש מתחלת הראי' עד סוף הראי' כדי טבילה וסיפוג וגם אם הפסיק באמצע מעט חשיבא כשתי ראיות, ויש להסתפק בראי' אחת מרובה כשלש והיינו ששהה מתחלת הראי' עד סופה כשתי טבילות ושני סיפוגים, מה הדין אם הפסיק באמצע מעט, אם עדיין חשיבא כשלש ראיות, או דכיון דהפסיק באמצע, כבר אין לנו שלש ראיות דרך אם נמשכה הראי' כשתי טבילות ושני סיפוגים מחלקינן אותה לשלש, וכן יש לדון לר' יוסי אם כה"ג דיינינן לה כמרובה כשלש.

והנה לרבנן מסתברא דהדבר תלוי בזמן ההפסק, דאם ה' ההפסק באמצע ממש, הרי אין כאן ג' ראיות במרחק של טבילה וסיפוג בין אחת לחצירתה, אבל אם לא ה' ההפסק באמצע, שפיר יש כאן ג' ראיות שזין אחת לחצירתה כדי טבילה וסיפוג, ומה שהראי' נפסקה אדרבה כש"כ דחשיבי טפי מחולקין כדאיתא בתוספתא, ואפשר דהיינו משל דחבל שבתוספתא, דבפשוטו צריך להצין מה צורך למשל, וגם מה צורך לחבל, לא הול"ל אלא דשיעור טבילה וסיפוג הוא מהלך חמשים אמה, ולמש"כ י"ל דחבל ר"ל ראי' הנמשכת, וראה בתחלת המאה ובסוף חמשים ובסוף המאה, ר"ל שהיתה ראי' בזמנים אלו, ע"י שהראי' נמשכת כל הזמן, דאם לא היתה ראי' אלא בזמנים אלו, הרי זה ג' ראיות וצ"ל כל ראי' כדי טבילה וסיפוג, וכבר שנינו דכדי טבילה וסיפוג הוא שיעור ההפסק בין ראי' לראי', והיינו נמי דמסיק ה' מפסיק ורואה כש"כ היא טומאתו, ר"ל אם לא ראה כל משך המאה רק בזמנים הללו דהיינו תחלת המאה וסוף חמשים וסוף המאה, כש"כ שיש כאן ג' ראיות

שקודם שחרור ושחרר שחרור מטטרפין, וכן נקיים שהתחיל למנות עד שלא נשתחרר משלימן לאחר שחרור.

שם חרש שוטה וקטן, הק' מרן זלה"ה צ"צ סק"ט בחרש ושוטה למה לא נחוש להרהור, ותיך דאפשר דאח"כ וטומאתו בפק, ונראה דמשכח"ל נמי דנאמנים לומר שלא הרהרו, בחרש שיכול לדבר מתוך הכח, ובשוטה לדבר אחד ע"י חגיגה ג' ב' דדינו כשוטה, א"כ נפ"מ בקטן שהוא חרש או שוטה, דליכא משום הרהור כמ"ש בר"ש צמ"ב.

שם טו"א נותנין עליהם חומרי האיש וחומרי האשה מטמאין בדם כאשה ובלבד כאיש כו', ר"ל מטמאין בדם בימים כאשה ובלבד בראיות כאיש, ונראה נמי דבכלל זה באגדורגיס דמטמא בדם במקום נקבות ובלבד במקום זכרות.

שם מ"ב ראה ראי' ראשונה בודקין אותו כו', בנדה ל"ה א' מפרשין דהיינו לקרבן דאם היתה הראשונה מאונס והשני' שלא מאונס טמא טומאת שבעה ומטמא מו"מ וזריך ביאת מים חיים ופטור מן הקרבן, ויש לעי' מנלן דלקרבן לא סגי בראשונה מאונס כמו דסגי לענין טומאה, וי"ל דמדאקיש רחמנא זכ לזבה בראי' שלישית דמטמא מאונס, מכלל דעד ראי' שלישית אינו מטמא מאונס, וכיון דלענין טומאה מטמא, ע"כ לענין קרבן קאמר.

שם בשני' בודקין אותו, בנדה שם לכאורה מבואר דאם ראה השני' מאונס טהורה לגמרי ואם טבל לראשונה הרי הוא טהור, דאמרין דקרא להקל עליו אחי דגם אינו מטמא כבעל קרי, ונראה דאף חשיב יום זה להפסיק בין הראיות, כאילו לא ראה בו, וכ"מ בר"ש צמ"ג.

שם בשלישית אין בודקין אותו, היינו בראה שמים הראשונות שלא מאונס, והיינו רישא דמשנזקק לזיבה אין בודקין אותו, ואידי דבעי למיתני דבראשונה ושני' בודקין הדר תני נמי דבשלישית אין בודקין, א"כ משום פלוגתא דר"א.

שם מ"ג עכו"ם שראה קרי ונתגייר מיד הוא מטמא בזיבה, בנזיר ס"ו א' ע"ש בתו' מבואר דאם הטעם בישראל שראה קרי שאינו מטמא בזיבה מעל"ע משום דחשיבא ראיית אונס כמו בז' דרכים, ראוי להיות גם בעכו"ם כן, ושמעינן דעכו"ם שאכל או קפץ ואינך ונתגייר הרי ראייתו ראית אונס, אבל ראה קרי טעמא אחרינא הוא מגזיה"כ, הלכך בעכו"ם ליחא לגזיה"כ ומטמא בזיבה מיד, ומ"מ משמע דבישראל שראה קרי דאינו מטמא בזיבה מעל"ע דהיינו בראי' שני', אבל ראי' ראשונה מטמא ככל ראיית אונס.

כשגש דיינין לה כשגש ליכא למילף דצמרוצה כשמים דיינין כשמים, וסתמו כפירושו דשום גוונא לא דיינין למרוצה כשמים כשמים, ולשון פיה"מ שלא הקדיממו ראי' ולא נתאחזה ראי' יש לפרש בתוך שיעור טבילה וסיפוג, ויש ללמוד מזה דאם ראה והפסיק כדי טבילה ואח"כ ראה ראי' נמשכת כדי טבילה ושני סיפוגין, דבזה מודה ר"י דיינין לה כשגש, וכאילו היתה הראי' נמשכת מן הראי' הראשונה, וכן אם ראה כדי טבילה ושני סיפוגין והפסיק כדי טבילה וראה, א"כ ליגנא בעלמא הוא לומר שלא ראה אלא כדי טבילה וסיפוג ולא הקדים לראות יותר ולא אחר לראות יותר.

יש להסתפק התחיל לראות תוך מעל"ע לקריו והמשיכה ראייתו לאחר מעל"ע אם תלין כל הראי' בקריו, וכדחזין בדם טוהר נדה ל"ה ב' דבשופעת אמרינן דלא נחלקל המעין, או"ד כיון שעבר המעל"ע מו לא תלין בקריו, ואח"ל דתלין בקריו, הפסיק פחות מכדי טבילה וסיפוג מאי, מי אמרינן לאו הפסק הוא, או"ד כיון דהפסיק הפסיק.

שם מ"ה אר"י לא אמרו אחת מרוצה אח"כ יש בה כדי שלש, פי' הר"ש ואז חייב בקרבן, אבל הגר"א בציאורים הנדפסים בסוף המסכת וכן בציאור על המוספתא פירש דיש בה כדי שלש דיינין לה לר"י כשתי ראיות, ומתפרש לא אמרו אחת מרוצה דמטמא מו"מ וזריך ביאת מים חיים ופטור מן הקרבן אח"כ יש בה כדי שלש, ולענין חיוב קרבן זריך שיהא בה כדי ארבע, והדברים מחודשים, דממ"נ אם מחלקים את הראיות הרי יש כאן שלש ודין הוא לחייבו בקרבן, ואם אין מחלקים אין כאן אלא אחת, ואפשר דמפני דבמתני' דריש פירקין מוכר בדברי צ"ש וב"ה אחת מרוצה כשמים דדינו כזו ופטור מן הקרבן, לא ניחא לי' דר' יוסי יפלוג עלייהו, ולכך נקט דגם אליבא דמשכח"ל צמרוצה כשגש.

(ה) פ"ב מ"א הכל מטמאין בזיבה כו', בערכין ג' א' אמרינן דאחי לרצוי קטן בן יומו, דקטן דקתני מתני' מיתוקמא שפיר בצן ט' דביאתו ביאה, אבל פחות מכאן הו"א דלא שייך בו זיבות, וכשהוא זכ הוא חולי אחר שגורם לזיבות, קמ"ל, וזו כונת הרא"ש, ועי' בפיה"מ.

שם אף העצדים בין משוחררין בין שאינם משוחררים, משוחררים היינו גרים, ולא אינטריך למיתני אלא שאינם משוחררים, דאע"ג דעדיין אינם כגרים ממש דהא אינם מחוייבים צמנוות אלא כאשה, אפ"ה נוהג בהם זיבות דזכרים, ואגב שאינם משוחררים נקט משוחררים, ובנגעים ס"ט סק"ג כתבנו דבא לאשמועינן נמי דראי'

סימן ג

א) ר"ש פ"ד מ"ר הוצ בכף מאזנים ואוכלין ומשקין כנגדו אע"פ שאין מרוחקין מן הארץ אלא כ"ש נותנין עליהן חומרי נושא וחומרי נושא כו' כלומר שהאחד יושב בארץ והאחר מרוחק מן הארץ כ"ש כו' א"נ במכריע איירי כו', ז"ע מה מקום לפי הראשון הרי אין הדבר בזה כלל במאזנים שהאחד יהי בארץ והשני מרוחק כ"ש מן הארץ, דכש אחד סמוך לארץ הרי השני גבוה למעלה, והדבר פשוט כפי השני שהאוכלין ומשקין הכריעו את המאזנים והגיעו עד כ"ש סמוך לארץ, ואם היו מגיעין לארץ לא היו עליהם חומרי נושא, שהוצו לא נשא אותם, אבל כיון שהם עדיין באויר הרי כווצד הוצ מונעם מלהגיע לארץ וחשיבי כנושאים ע"י הוצ, וכמו שפירש ו"ל.

ונראה מזה דאם הוצ בכף מאזנים ואין כנגדו והמאזנים שקולים והניח משכב צל הארץ והכריע קצת, דחשיב כאילו רוצו של זכ נושא ע"י המשכב, ונראה דהיינו טעמייהו דרבנן בפ"ד מ"ה דהוצ בכף מאזניים ומשכב ומושב כנגדו וכרעו הן דטמאין, אע"ג שאין אחד נושא את רוצו כדקאמר ר"ש התם, דלרבנן כה"ג חשיב כאילו כל אחד נושא את רוצו, וברא"ש שם כתב דרבנן חשיב ל"י כעשר טליות זו ע"ג זו, ולא נתפרש דהתם באמת כל טלית וטלית נושא את כולו, וז"ל דכונתו כמש"כ דה"י כל משכב שמסייע בהכרעה הרי הוא כנושא רוצו, וע"י לק' סק"ה כתבנו דע"א קצת, [וזה נראה יותר בכוונת הרא"ש].

פ"ד מ"ה הוצ בכף מאזנים ומו"מ כנגדו כרע הוצ טהורין כרעו הן טמאים, לפמש"כ לעיל הרי גם אם הוצ ישב במאזנים באחרונה וכרע הוצ אם לא הגיע עד לארץ, הרי המו"מ טמאים שהם כנושאים את הוצ ומונעים ירידתו לארץ, והתנא סתם משום דסתם כרע מתפרש עד לארץ, ומיהו אפשר דהא דאמרינן באוכלין ומשקין בכף מאזנים כנגד הוצ דאע"פ שאין מרוחקין מן הארץ אלא כ"ש נותנין עליהם חומרי נושא, דהיינו לענין היסט הוצ, דגם בהסיט מקצת המשכב או האוכלין נטמאו, ואמרינן דמה שהוצ מונע ירידתו לארץ חשיב כהיסט מקצת, אבל לענין טומאת מו"מ דלר"י שיהיו נושאים רוצו של זכ י"ל דלא סגי במה שהוצ מונע ירידתו לארץ לחשבן כנושאים רוצו של הוצ, וכל שלא כרעו הם אינם טמאים מדרס, ומיהו אם קדם הוצ במאזנים ואח"כ המו"מ הגביהו מעט מן הארץ הרי נשאו כולו, וי"ל דה"ה בקדמו המו"מ במאזנים, וז"ע.

שם רש"א ביחדי טמא ובמרוצין טהור שאין אחד נושא את רוצו, אפשר דנקט יחידי ומרוצין, משום שאם

היו שנים הרי הגדול טמא והקטן טהור, אבל בשלשה כולם טהורין שאין אחד נושא את רוצו, וע"י לק' סק"ד דהדרי צי וגם בשנים גדול וקטן שניהם טהורים לר"ש. ויש לע"י היו שנים וכל אחד יש צו כדי להכריע לצדו מהו, ויש מקום לומר דגם לרבנן טהורין דקין זה יכול זה יכול דשניהם פטורין לר"י ור"ש שבת ז"צ ב', ויש מקום לומר דגם לר"ש כולן טמאים דכל אחד ואחד נושא רוצו, וע"י תו' הרא"ש שבת שם.

היו שנים ואחד יש צו כדי להכריע לצדו והשני אין צו, דן בזה מרן זללה"ה בס"ג סק"צ אם לרבנן טמא זה שאין צו, וכתב להוכיח מהא דתנן פ"ג מ"א דהוצ והטהור שיטבו בספינה או באסדה דגדי הטהור טמאים מדרס, והדבר רחוק לחוש שלא ה"י בגופו של טהור כדי להכריע אלא בצירוף בגדיו, ומוכת מזה דאף שיש בגופו להכריע מ"מ גם בגדיו טמאים, ונראה די"ל דהתם הרי לא ידעינן מפעולת הכרעה, אלא דבסתמא בספינה חיישינן, ושפיר י"ל שיש גם לחוש שזדמנה פעולה של הכרעה שגם בגדי הטהור נשתתפו בה, והרי גם כשמשקלו של הטמא מרובה הרבה ממשקלו של הטהור נמי חיישינן, והתם הו"ל ממש זה אינו יכול זה א"י, וגם כשמשקלו של הטהור עודף נמי אין ודאי שהכריע, ובני א"ש נ"י הוסיף דבספינה שאין הקרקע מעכבת עומק ההכרעה, י"ל דלעולם כל משכב מוסיף משהו בעומק ההכרעה, וכבר כתבנו לעיל דכל הכרעת משהו חשיב כנשיאת רוצו.

פ"ד מ"ז ה"י יושב ע"ג המטה וד' טליות תחת ארבע רגלי המטה טמאות מפני שאינה יכולה לעמוד על שלש כו', יעוי' ב"ר"ש שפירש דבזה א"י זה א"י חשבינן לכל חד כעציד כולי מעשה, אבל אכתי קשה נהי דלענין שבת שפיר הוי מלאכת מחשבת כה"ג, ובהכי חייבי' רחמנא ולא ממעטינן שנים שעשו בכה"ג, אבל הכא הרי צעינן שיהא רוצ הוצ נושא עליו וליכא, ואפשר דכיון דאם תשמט רגל אחת הרי הוצ יפול הלכך חזינן לכל רגל כאילו נושאת רוצו, וכן הטלית שתחתיה, משא"כ בשיכול לעמוד על שלש הרי ליחא לסבא זו, שהרי אם תשמט רגל לא יפול, והלכך כולם משותפים ואין שום רגל נושאת רוצו, ולפ"ז ביכולה לעמוד על שלש, הרי בהחלט שאין שום רגל נושאת רוצו אלא רביע ולכך הטליות טהורות, וז"ע בלשון הרמב"ם פ"ז ממטמאי מו"מ ה"ו שכתב לשון זה ה"י רוכב ע"ג בהמה וד' משכבות תחת ארבע רגליה כולן טהורות מפני שהבהמה יכולה לעמוד על שלש ונמצאת הרביעית מסייע ומסייע אין צו ממש והואיל וכל אחת ראוי להיות מסייע ואין לנו יודעים איזה יד ואיזה רגל היא שלא היתה נשענת עלי' הרי לא הוזהרה טומאה באחת מהן ולפיכך כולן

לומר דאין בגדי טמאים מדרס, דהו"ל גופו של הטמא
בדין יכול ובגדיו בדין אינו יכול, ולא חשיב האיני יכול
אלא כמסייע שאין בו ממש, וכש"כ כשהדבר ספק מי
כרע דיש לטהר, והיינו טעמא דר"י דמטהר בכולהו גווי
דסיפא, ורישא היינו טעמא משום דבמים לעולם הוה שם
במנצב שקול כבאור במאזנים, וגם אפשר להוסיף בכריעה,
ואמרינן דהבגדים הוסיפו משהו בכריעה, וכן ע"ג
בהמה, בירוק תנועות הבהמה הרי הוה כשקול, משא"כ
בכל אינך דמתני, והלכך בסיפא פליג ר"י וס"ל דלא
חיישין שבגדי הטמא טלטלו את הזב, ועי' לעיל סק"א.

ויתכן דמודים חכמים לר"י בכיפה שבראשו דטהורה,
דרחוק שיזדמן שתהא המכריעה, ולפ"ז יתכן
לפרש דסתם מטה [שאינה מחגרת ודלא כמש"פ הר"ש],
להני דמיא, והיינו דפליגי חכמים עלי' דר' יהושע בפ"ד
מ"א ומטהרין כדאיחא בתוספתא שבר"ש, א"נ שמה
במטה אין ההכרעה מנ"י ועדיפא מהני, וכן הא
דמטהרי חכמים התם בכלים שבראש הנס שבספינה, נמי
יש לפרש שהנס הוא עומד במרכז הספינה באמצעה ואין
הכלים שבראשו גורמים להכרעת הספינה, ואף אם מודמן
הרי הם בדין זה יכול וזה אינו יכול כנגד כל מה
שבספינה, וז"ע. — נראה דכיפה שבראש הנדה אינה
טמאה מדרס.

ג) פ"ג מ"ב מגיפין או פותחין כו', הדוחף את הדלת
חשיב כנשען רובו עלי', ק"ו מטמא
המכה את הטמא, דהכא כש"כ שאם תמשך הדלת
שהדוחף יפול, אבל אכתי אין בזה כדי לטמא את הטמא,
דהו"ל כטמא וטהור שדרכו על הסדין, דשפיר נעשה
הסדין משכב אבל לא הבגדים שביד הטמא, [וכולה
מתני' איירי שהטמא עושה פעולתו בבגדיו הכרוכין על
ידיו, דאל"כ אין כאן מדרס, ומתני' אחי לאשמועינן איה
פעולות חשיבי שהוה נחלה על ידם לעשות מדרס, וממילא
מוצין דהפעולה ע"י בגד, וכולה מתני' לענין טומאת
מדרס כמ"ש הרא"ש וכן הר"ש במסקנתו], ויש לפרש
דחיישין דזימנין שהטמא שמחזיק בידו את הדלת בידי
וכיו"ב, אינו ממחר לרחוק כמו הטמא, והרי הוא כמעב
ביד הטמא, ונמצא הטמא נשען עליו, וכמו בזה מגיף
וזה פותח, וחכמים לא חיישי להכי, והלכך לא מטמא
אלא כשזה מגיף וזה פותח.

שם מעלין זא"ז מן הבזר רי"א עד שיהא הטמא מעלה
את הטמא, יש לעי' מ"ט דת"ק, והנה אם הי'
הטמא מעלה את הטמא ע"י הכרעתו בכף מאזנים, כל
שלא הי' מגיע הטמא עד לארך, הי' נחשב הטמא כנישא
ע"י הטמא וכדאיחא בתוספתא נחבאר לעיל סק"א,
יתכן דכא זה קיים גם כשמעלהו בחבל, והרי אם יתכן
החבל ימשך המעלה לאחוריו, וז"ע.

טהורות כו' עכ"ל, ומשמע כאילו יש כאן רגלים שכל
אחת נושאת רובה, והרי בפשוטו אין שום אחת נושאת
אלא רביע במוחלט, גם הטעם שכתב ז"ל ז"ע דאם
ידעינן שיש כאן שלש שראויים לטמא, אמאי מועילה אחת
לטהר כולן, הרי גם בספק מטמאין כדחזינן בישן במ"ד,
אח"כ ראיתי למרן זללה"ה בס"ג ס"ק י"ב שכתב דלריך
לדחוק בלשון הרמב"ם ולפרש כונתו כמש"כ ע"ש.

ב) פ"ג מ"א הוה וטהור שישבו בספינה כו' הרי
אלו טמאים מדרס, לפי' ר"ש והרא"ש
טעמא דמתני' משום דכשהטמא מכבד על זב אחד של
הספינה והוא כורע, הרי באותה שעה חשיב כנושא את
רובו של הזב, שהרי הוא מכריע את הספינה שבה הזב,
והזב שבו הזב עולה למעלה, וגם בגדי הטמא משתתפים
בהכרעה כמש"כ סק"א, אבל ז"ע דלפ"ז גם כפה
שבראש הטמא וכלים שבראש הנס דין הוא שיטמאו
מדרס, וממה שהתנא שנה כן ברפ"ד בשם ר' יהושע
וחכמים חולקים דקתני בתוספתא, משמע דהך מתני'
לא ס"ל כן, ומיהו הר"ש בפ"ד שלהי מ"א כתב דסתמא
כר' יהושע וכנראה כונתו אמתני', וכולה ר"י היא
ומתפרש שר' יהושע אומר וכו', ודוחק.

והרמב"ם בפ"ט ממו"מ ה"ד כתב בטעמא דמתני'
דאע"ג שאין בגדיהן נוגעין זב"ז מ"מ
חיישין שמה דרס הזב עליהן, חוץ מכפה שבראשה
והבגדים שבראש הנס שהם טהורין, וכנראה פירש דר'
יהושע הוא דחייש להטיית הספינה או המטה שיחשבו
הבגדים כנושאים רובו של זב ואף הכפה שבראשה
ושבראש הנס בכלל, אבל רבנן לא חיישי להכי, אלא דגזרו
במקום זר משום שמה דרס הזב עליהם, ובכפה וכלים
שבראש הנס לא חיישין, ורק במקום זר שיושבין בו
חיישין, אבל סיפא דמתני' דיטמא על הנסר והספסל וכו'
פירש בפ"ח ה"ז דלענין טומאה קלה קתני דטמאים
דחיישין שהוה הסיטון, אבל אין מטמאין מדרס, ולפ"ז
יחא דפלגיניהו התנא בתרתי בבי, וגם ר' יהודה לא פליג
אלא בסיפא, ומיהו סתם טמאים במכילתין מתפרש
מדרס, וז"ע.

ולדעת הרמב"ם טמאים מדרס דקתני ברישא היינו
מספק, והחמירו חכמים בספק זה גם ברה"ר
ובאין זו דעת להשאל, אבל לדעת הר"ש והרא"ש י"ל
דטמאים מדאורייתא דסתמא הספינה נעה הנה והנה.

ולפ"ם פשטא דמתני' דגם סיפא טמאים מדרס קאמר
וכמש"פ הרא"ש, ומשמע דר"י מטהר בסיפא
ומודה ברישא, ומשו"ה פלגיניהו התנא, וכדמוכח נמי
במ"ג דקמפרש איזו היא ספינה גדולה אלמא דמודה
ברישא, ולריך טעם מ"ש רישא מסיפא, ונראה דטהור
בכף מאזנים וטמא בכף שני' וכרע הטמא דיש מקום

ואפשר משום דסתמא דמילתא המוכה מתנגד, ואיכא למיחש שנדחק כלפי המכה, והו"ל כטמא שהכה את הטהור.

שם הטמא מכה את הטהור טמא שאם ימשך הטהור הרי הטמא נופל, בתוספתא שבר"ש משמע דה"ק דהטהור טמא אם הוא באופן שאם ימשך הטהור הרי הטמא נופל, ולא כלל הוא דלעולם טמא, דהתם קחני טמא מכה את הטהור שאם ימשך הטהור הטמא נופל בגדי טהור טמאים, ואע"ג דבתר הכי קחני רש"א תוקעו טמא רותקו טהור, ומשמע דחכמים לא מפלגי בהכי, אפשר דר"ש כלל כלל חזיה הכאה, וחכמים סברי דיש לבדוק לפי הענין אם הי' המכה נופל.

ומשמע דכלל גוונא שהי' הטמא נופל חשיב כנשען רובו על בגדי הטהור, וטמאין מדרס בודאי, ואע"ג דסתמא בהכאה אין הטהור מרגיש כובדו של המכה עליו, מ"מ חשיב נשען.

(ד) פ"ד מ"ד ז' ש"ה מוטל על חמשה ספקים כו', בתו' שבת ז"ג א' כתבו דגם ברה"ר כולם טמאים, אע"ג שכולם בספק, [ועי' במהרש"א שם] דהו"ל כשני שבילין וצא להשאל עליו ועל חבירו, דכיון דא"ל לטהר כולם, ע"כ לטמאות כולם, ומיהו טעם זה נוחא ברישא דמתני' שמוטל עליהם לארכס, דאחד מהם ודאי טמא מדרס, [בלשון הרמב"ם פ"ו ממנו"מ ה"ד משמע דפירש שבידוע שהי' מוטל על כל החמשה ספקים עכאו"א מהם ע"ש, ולפ"ז אגב סיפא נקטי', וניחא דלא דייקין בשבת שם מרישא], אבל בסיפא צינן וספק נהפך הרי אפשר לטהר כולם, ודוחק לומר דסיפא איירי דוקא ברה"י, [וחשיב י"ש צו דעת להשאל גם צינן, כדאיתא בתוספתא הובאה בר"ש פ"ג דטהרות מ"ו], וגם העיר במ"א שיש כאן לדון משום כל הטומאות כשעת מציאתן ואם נייעור והוא עדיין לרוחצן למה טמאים.

ונראה דהחמירו חכמים בספק מדרס, משום דטובא ספיקות של חסרון ידיעה ישנן במדרס ככל הני דפ"ג מ"א ומ"ב, וע"כ להחמיר בהו, דחסרון ידיעה לאו ספק הוא, והלכך כל מאורע מסוים שיש להסתפק בו במדרס החמירו חכמים, [ועי' גדה ז' א' ברש"י ותו' ולעיל פ"ג מ"ב בר"ש אם החמירו גם לחולין שנעשו על טהרת תרומה], ואמנם הי' אפשר להוציא מן הכלל צינן ספק נהפך, ולדונו כמו בספק אם דרס ז' על בגדיו דטהורים כדתנן פ"ה דטהרות מ"ו, ואשמועינן התנא דישן ספק נהפך דיינינן ל' כמאורע הגורם ספק, כמו ישבו בספינה וכיו"צ ומחמירין, ועי' בספר מרן זללה"ה ס"ג ס"ק י"א שכתב על דברי התו' שבת שהו' גזירת חכמים, ואפשר דכוננו כמ"כ, וע"ש סק"ד.

הרמב"ם בפ"ח ממנו"מ ה"ח משמע דפירש למתני' לטומאת האדם ולא לטומאת מדרס, וז"ע לפ"ז במאי פליגי, הא לכו"ע נושא את הזב וניסב ע"י הזב טמא, אח"כ ראיתי שכבר הק' כן מרן זללה"ה בס"ג סק"ו.

שם מפשילין בחבליים וכו"א עד שיהא זה מושך הילך כו', לא נתפרש לת"ק כיצד מפשילין יחד והיאך נשען הזב על הטהור, ובפשוטו כל גדילת חבליים נריך להיות כשהן מתוחים, ואפשר דחבל ארוך תולין אותו באמצעיתו על כלונס וזה אוחז בקצהו האחד והשני בקצהו השני ושניהם עומדים סמוכים באותו צד, והחבל נמתח מאמצעיתו עד אליהם, ולפעמים יתכן שיהיו נשענים זה על זה במתיחה חזקה שיגדיל האחד את חלקו ויקטין את של חבירו, וס"ל לת"ק דחיישינן להכי, וחכמים סברי דלא חיישינן אלא"כ אוחזים החבל רק צין שניהם זה מכאן וזה מכאן, דכשהחבל על הכלונס הוא מחוקן באופן שכרגיל אינו נמתח מצד לצד.

שם אורגים צין בעומדין צין ציושצין או טוחנין כו', בטוחנין יתכן שזה כמו היום שמסבצים גלגל ביחד ויש שתי ידיים לגלגל כשאחת למטה השני למעלה, ואוחז הזב באחת והטהור באחת, וזימנין דנשענים זע"ז כמו במאזניים, ואיירי כשאוחזים בצגדים את הידיים, אבל אורגים לא נתפרש טעמא, ויש לפרש שהם סמוכים זל"ז ותוך כדי מלאכתם זימנין שנשענים זע"ז.

שם פורקין מן החמור או טוענים בזמן שמשאם כבד טמאים כו', יש לפרש שבגלל כובד המשא זימנין שנשענים זה על זה, וכל שנשענים באופן שאם ימשך האחד יפול השני, כבר חשיב נשען רובו כמו במכה שלהי פירקין, ואם משאם הוא דבר הראוי למנו"מ, אם הוא מגולה כמו עריצה מלאה צגדים, גם הצגדים נעשים מדרס, אבל אם הם ארוחים צדבר שאינו ראוי למדרס אינם טמאים אלא צמאם הזב.

מתני' דרפ"ד לקמן דנוטלת עריצה מלאה צגדים בזמן שמשאן כבד טמאין, אע"ג דמהר"ם פירשה בשנים דומיא דמתני', ודחק טובא לפרש למאי אינטריך, ויותר קשה דאמאי פליגי התם חכמים כמ"ש בר"ש מן התוספתא, הרי צדינא דמתני' לא מצאנו חולק, מ"מ פשטא דמתני' דהנדה עזמה נוטלת עריצה מלאה צגדים, והיינו נמי דקחני מלאה צגדים משום שהנידון על הצגדים עזמה אם נעשים מדרס, ויש לפרש דר' יהושע חייש צוימנין דממדת את העריצה לגופה מחמת כובדה, ונשענת עלי', כעין משענת דטמא המכה את הטהור, וחכמים לא חיישי להכי.

שם מ"ג הטהור מכה את הטמא טהור, בתוספתא שבר"ש איתא דר"מ מטמא, ויש לעי' מ"ט,

שם אר"ו משמ"י דרבא אף אן נמי תנינא כו' מפני שיכולה לעמוד על ג' ואמאי הא קמסייע בהדי הדדי כו', יש לעי' הא לכו"ע צעי שיהא רוב הזב נישא על המשכב כדחניא בתו"כ הוצא בר"ש פ"ד מ"ד וכמ"ש רש"י כאן, וא"כ יש לפרש הא דתחת ד' רגלי המטה כולם טמאים, משום דכיון שאם תנטל רגל אחת יפול, הרי חשיבא הרגל כנושאת רובו, וה"נ כל הרגלים, וכשם שצער טליתות זו תחת זו כולם נושאות את הזב, חזינן דאפשר שכל אחד הרבה משכבות נושאים רובו, ה"נ צכה"ג חזינן לכל רגל מארבע הרגלים שנושאת את רובו, [אע"ג דלא דמי כ"כ] אבל צבהמה שאם מסלקים רגל אחת לא יפול, א"א לומר שכל רגל נושאת רובו, וממילא כל הרגלים משותפות וכל אחת נושאת רבע, והלכך כולן טהורות, ולפ"ז ק"ק מה שי"ך כאן לומר שמסייע יש בו ממש ושגם צבהמה יטמאו כל המשכבות שחת הרגלים, ואפשר דהיינו טעמ"י דרז פפי משמ"י דרבא שלא הקשה מרישא שנתקשו בזה בתו', אבל בקיפא דחזינן דהמשכבות שחת רגלי הסוס טמאות אע"ג שאפשר שחנטל רגל אחת, וכן שחת ידי החמור, [לג' דזבים, ולכאורה צמלאות נראה כן שהסוס לפעמים עומד על רגליו ומרים ידיו, והחמור עומד על ידיו ומרים רגליו], וא"כ חשיבין להו כנושאות רובו אע"ג שאפשר להנטל, וא"כ ה"נ זו שמסייעת אם יש בה ממש נמי חטמא תחתיה. ונראה דאין הטעם ברגלי המטה משום דאמרין דכל רגל נושאת רובו כיון שאם תנטל יפול, דהא מ"מ קושטא דמילתא דכל רגל נושאת רבע, ומה שאם תשמט רגל אחת יפול הוא משום דאז גס שלש הרגלים האחרות לא יעמדו במקומם, [ועי' להלן דמר' יוסי נמי מוכח דלאו מהאי טעמא הוא], אלא הענין הוא דק"ל לחכמים דקרא דואם על המשכב הוא דאחי למימר דנריך שינשא רובו, צא למעט רק שאם נתן הזב ידו או רגלו על המשכב אינו נעשה משכב, אבל משכב שמשחתו צנשיאת רובו אע"פ שהוא נריך לשותפים צמלאכתו חשיבי כולם כנושאים רובו ונעשים משכב, והיינו דתנן פ"ד מ"ה דהזב צק מאזניים ומו"מ כנגדו וכרעו הן טמאים, דכולם משתתפים צנשיאת רובו, [ומיהו מדלא מפלגינן התם צין אם נריך לכל המו"מ להכרעתו, או שיש שם מו"מ שגם אם ינטל יוכרע הזב, ואז דין הוא שכולם יהיו טהורים כדין ד' טליות תחת ד' רגלי הצבהמה, י"ל דצמאזניים אהני מש"כ לעיל סק"א דכל הכרעת משהו חשיב צנשיאת רובו, והלכך כולם טמאים אף כשיש מותר צמו"מ ממה שנלך להכרעתו, וצ"ע], וכן ד' טליות שחת ד' רגלי המטה, וזו נראה כונת הרא"ש שכתבנו לעיל שם, שדימה המו"מ לעשר טליות שחת הזב, ור"ש ס"ל דגם שותפים צנשיאת רובו ממעטינן, דנריך שהמשכב צאמת ישא רובו של זב.

שם אין טמא אלא זה שחת הגוף, אשמועינן דסגי צרובו ולא צעינן ראשו ורובו צבעלמא, וגם דלעולם סגי צגופו להחשב רוב אפי' רגליו וידיו וראשו שוקלינן טפי.

שם עומד על צ' כסאות רש"א אם רחוקין זה מזה טהורים, הדבר רחוק לומר דצאופן זה מצמצמים שתי הכסאות את מלאכתן שזה צוה ואין לאחד יתרון על הצד, וממילא אין אחד נושא את רובו, ולכן יש לפרש דאע"ג שאחד נושא את רובו שעה אחת והשני שעה אחת, מ"מ כיון שא"א לאחד לשאת רובו צלא סיוע צצירו, דעל רגל אחת אינו יכול לעמוד כלל צמצב הזה לא חשיב כנושא את רובו, ולכך שניהם טהורים, [וכן יש לפרש גם צצברי מהר"ס], וה"נ לקמן צמו"ו צוצ צכף מאזניים ומו"מ כנגדו דמטהר ר"ש צצמרוצין, יטהר גם כשיש צין המרוצין משכב ששקול כנגד רובו, דכיון דסו"ס אינו יכול להכריעו לצדו הו"ל זה א"י וזה אינו יכול דפטור ר"ש, וזה דלא כמש"כ לעיל סק"א, [והא דקאמר צצמרוצים טהור, י"ל דשנים נמי מרוצין קרי להו, וכ"ה צציה"מ].

ולרבנן שניהם טמאים דיש לחוש שכל אחד נשא רובו שעה אחת, ואע"ג שאינו יכול לשאתו אלא צסיוע צצירו, הלא גם צזה א"י וזה אינו יכול מטמאי צצין שם צמו"מ צצכף מאזניים, וזה דעת הרמב"ם צפ"ו צמו"מ ה"ד, וצ"ע צדעת הראצ"ד שם דמ"ש צמו"מ צצכף מאזניים. — צכסאות קרוצים זל"ז גם לר"ש שניהם טמאים דשפיר יש לחוש שעמד רובו על כל אחד מהן שעה אחת, וגם יכול לעמוד עליו צלא סיוע צצירו.

במ"א הקשה דכיון דיכול לעמוד על אחת יש לטהר שניהם כמו צבהמה דמטהרינן משום שיכולה לעמוד על שלש, ולאו קושיא היא דהתם כשיכולה לעמוד על שלש הרי כל רגל אינה נושאת רובו, ואין משכב אלא צנשיאת רובו, עי' לעיל סק"א, אבל כאן כשיעמוד על אחת הרי האחת נושאת רובו, ויש לטמאותה, וכיון ששוין הן יש לטמאות שניהן, כש"כ שיש לחוש דאמנם כל אחת נשאה רובו שעה אחת.

ה) שבת צ"ג א' אמר מר זה יכול וזה א"י ד"ה חייב הי מייניהו מייחייב כו', כבר פירשו תו' דהא פשיטא דזה שיכול חייב, ולא מיבעיא ל"י אלא דשמא גם האינו יכול חייב, דאין נפקותא לגבי הא"י אם השני יכול או לא, וכיון דצזה א"י וזה א"י שניהם חייבים שמא גם צזה יכול וזה א"י כן, ויש לצאול והא קתני חייב לשון יחד, וי"ל דהיינו משום ר"ש, דלר"ש פשיטא דהאינו יכול פטור דלא עדיף מזה א"י וזה א"י, וכיון דקתני צצרי הכל לכך שנה לשון יחד, אבל לר"י ור"מ י"ל דשניהם חייבים.

א"י, אבל אם אינו יכול בלא סיוע השמאל יהי' פסול, דהא עד כאן לא דיינינן במסייע אלא כשאפשר בלעדו. ע"י במג"א סי' קפ"ג סק"ו ובזהגר"א שם דפירשו דסיוע השמאל בכהן היינו שגם השמאל תחזיק את הכלי, ומהו למדו דגם מה שאמרו ברכות נ"א א' שמאל מהו שמסייע לימין דהיינו שגם תחזיק את הכוס, אבל לתמוך יד ימין ביד שמאל שרי, ומשמע דהכא פשיטא להו דלא שייך לפרושי סיוע השמאל בתמיכת הימין, דא"כ לא דמי לכל הני מסייע דלעיל, ואף לדעת הטור שם דבכוס גם לתמוך ביד ימין לא שרי, מ"מ הכא לאו דהכי איירי, ולפ"ז יש לעי' מה הדין בקבלה לתמוך יד ימין ביד שמאל כשאינו יכול בלא זה, וז"ע.

(ו) פ"ד מ"ז ה"י רכוב ע"ג בהמה כו', נקט לשון רכוב שהוא בזהו אע"ג דמייירי בעומדת כמ"ש הר"ש, ולא חש לטעות כיון דקתני דד' טליות תחת ארבע רגלי בהמה ממילא מובן דהנידון בשעה שעומדת והטליות תחתיו.

שם רי"א הסוס מטמא צרגליו כו', והלכך אף טלית אחת תחת רגל אחת נמי טמאה, וכ"ה ברש"י שבת פ"ג ב'.

שם על המכבש של כובס כו', ע"י ברמב"ם פ"ז מה' מו"מ ה"ז, ונראה כונתו דהכובס יש לו מדה מסוימת של לחץ שהמכבש ילחץ, והוא אוסף בגדים במדה ונותן את המכבש עליהם ונותן עליו אבנים שהמכבש יגיע לעמוד על רגליו שנשענים על הקרקע מחוץ לבגדים, ומשהגיע למדה זו כבר לא ניתן לגרום ללחץ נוסף על הבגדים, שרגלי המכבש מעבדים, ופליגי רבנן ור"נ אם ישב הזב על המכבש שנשען על הבגדים ועל רגליו אם חשיב שהזב נשען על הבגדים ונשענים מדרס, או דהזב נשען על המכבש ורגליו ואינו אלא כנוגע בבגדים ולא חשיבי מדרס, ומה שהזכיר הרמב"ם שהוא רפוי ר"ל שאינו מהודק ביותר, דאם הי' מהודק ביותר, הי' כובדו של הזב ניכר על הבגדים.

סימן ד

הערות לפו"ר שלא צעיון

(א) פ"ד מ"ו ה"ז בכף מאזנים ואוכלין ומשקין בכף שני' טמאין, כתב הר"ש דבין שכרע הזב וצין שכרעו אוכלין ומשקין איירי כדמוכח בתוספתא, והדבר תימא שלא הזכיר דבגמ' דידן שבת פ"ג א' מייחתינן למתני' ומסיימי בה כרע הזב טמאין כרעו הן טהורין, ופרש"י שם דכל שהזב נישא עליו טהור חוץ מן הראוי למו"מ והאדם, ועי"ש ברמב"ן וריטב"א בזה דמייחתינן כדתנן בשינוי לשון מן המשנה, ומה שהביא

והנה ד' רגלי הבהמה כיון שיכולה לעמוד על שלש, הרי נפגמה ההשתתפות בנשיאת רובו של כל רגל ורגל, כיון שאפשר בלעדה, והלכך טליות שתחתיהן כולן טהורות במוחלט, דבכה"ג אין איז קורא בשום רגל שהיא כנושאת רובו, ועל זה פרכינן דאם אימא דמסייע יש בו ממש, א"כ שוב ראוי לומר על כל רגל שהיא משתתפת בנשיאת רובו צודאי, דגם אם היא מסייעת הרי היא כנושאת ממש, א"ו מסייע אין בו ממש, והלכך כל רגל כיון שיכולה לשמש רק כמסייעת אינן עושין משכב.

ופריך ר"י מדיסקרתא דלעולם אימא דמסייע יש בו ממש, ורגלי בהמה שאני דכל רגל למיעקר קיימא, והלכך גם כשהבהמה עומדת לא יהבינן לכל רגל דין משתתף בנשיאת רובו של זב, כיון דכל רגל למיעקר קיימא, וגם כשהבהמה עומדת זימנין שהרגל היא כאילו כבר נעקרה, וס"ל דכי היכי דאמרין דאי מסייע אין בו ממש, דיהבינן לכל הרגלים דין מסייע, אע"ג דרק אחד מסייע ושלשה הרי הם עיקר, והוא משום דלא מרבינן בכה"ג משתתף בנשיאת רובו כנושא רובו, כיון שאין שיחופו במוחלט, ה"נ צרגל דלמיעקר קיימא נמי לא יהבינן לכל הרגלים דין משתתף בנשיאת רובו כיון דכל אחת למיעקר קיימא, וגמ' פריך דהא דלמיעקר קיימא אינו צדין לשמש לכולם במוחלט, אלא יש כאן אחד דלמיעקר ושלשה שנושאים רובו, והו"מ למיפריך דא"כ יש כאן שלשה טליות טמאים ואחד טהור, וע"כ לטמאות כולם, אלא דבעי לאשמועינן דאפי' אם יהי' רק טלית אחת תחת רגל אחת דנמי נטמא כדין זב המתהפך דמספק מטמאין, לכך מיייתי זב המתהפך.

שם ב' רי"א הסוס מטמא כו', פרש"י דלר' יוסי טלית אחת תחת אחת מרגליו של הסוס [לגירסא דזבין] טמאה, ואע"ג שאם תנטל הרגל לא יפול, דכללא הוא דיכולה לעמוד על שלש בכל בהמה, ולכו"ע בעי שיהא נישא רוב הזב על המשכב, וע"כ כמס"כ לעיל דלא מיעט הכתוב אלא מקלת הזב על המשכב כמו נתן ידו או רגלו, אבל כשכל הזב על המשכב אף שצריך סיוע של רגלים נוספות מ"מ בכל רגל קרינא בה שרוב הזב על הרגל.

שם רואין כל שאילו ינטל הכלי ותינטל האבן יכול לעמוד על רגלו אחת כו', כל אדם יכול לעמוד על רגל אחת כמבואר חולין כ"ד ב', ויש לפרש דבא למעוטי אם רגליו מרוחקות זו מזו דאז אינו יכול לעמוד על אחת כמבואר פ"ד מ"ד, או דלפעמים עיקר משענתו על רגל אחת וכמ"ש מהר"ם שם.

שם קיבל צימין ושמאל מסייעתו עבודתו כשירה כו' לאו משום דאמרין מסייע אין בו ממש ש"מ, לפ"ז יש לפרש דאיירי בשיכול צימין לחוד דהו"ל ז"י וזה

דומיא דידיז למעוטי בית הסתרים, אבל נראה דיש להוסיף דלעולם באדם יש ליחס את הטומאה לאדם הנוגע בטומאה כדכתיב צפ' שמיני כל הנגע בנבלתם וגו' כל הנגע בהם במתם וגו' ונגע בנבלתם וגו' הנגע בנבלתם וגו', דלטהור יש לזוהר שאם יגע יטמא, ובהאי קרא כתיב וכל אשר יגע בו הזב, ובאדם איירי כדכתיב וכבס בגדיו, ומה מוכח דעל פעולה של הזב קאמר שהיא המטמאה, וזהו היסוד, אח"כ ראיתי שכבר כתב כן במלבי"ם ושם הביא ליישב הא דגם צפ' חקת כתיב וכל אשר יגע בו הטמא, ושם י"ל דהתם כולל גם אם יגע שלא באדם.

כל היסט משהו הוא בכלל משא כמבואר בתוספתא פ"ה הוצאה בר"ש פ"ה מ"ט דנוגע בנמר נבלה ובמי חטאת נטמא משום דא"ל לנגיעה בלא היסט, והיינו טומאת משא.

משא בלא היסט כגון שחצירו הניח עליו, לדעת הר"ש היינו מתני' פ"ה מ"ג כל הנושא ונישא ע"ג הנבלה טהור חוץ מן המסיט, ור"ל דנושא נבלה ולא הסיטה טהור, וכ"כ בר"ש שם וכן במת, ורק בזב ובמשכב מטמא נושא בלא היסט, (ולכאורה כיון דהיסט משהו הוי היסט הדבר רחוק שיהא דבר מונח על האדם שלא ינוע משהו, והרי אם תשים כלי עם מים על האדם לא ינוחו המים, ומיהו שפיר משכח"ל כשהניח על ידו או על רגלו של האדם כשהם נחים), ובר"ש פ"ה דכלים מ"ג כתב לפרש דאזן מקמא ר"ל משא בלא היסט ובלא נגיעה, והיינו דע"י אבן מקמא משכח"ל שיהא נושא בלא היסט, וכ"כ בא"ר, והיינו דצפ"ה מ"ו גבי המטמאין באבן מקמא קתני אחד הנוגע ואחד המסיט אחד הנושא ואחד הנישא, ואילו במ"ו שם באלו דאין מטמאין באבן מקמא קתני רק אחד הנוגע ואחד המסיט.

הר"ש צפ"ה מ"ג הקשה מ"ש דנבלה אמרינן דלא חשיב נושא אלא"כ הויזה ואילו במשכב ובזב ובשאר המטמאין מו"מ אמרינן דגם נושא בלא הזזה חשיב נושא, והנה בתו"כ מלאנו קרא לרבות אבן מקמא, דחני מנין לעשרה מרכבות זה על גב זה אפילו ע"ג אבן מקמא ת"ל וכל המרכב, [גבי אשה דריש נמי הכי מוכל המשכב], והיינו שאם הזב יושב על אבן מקמא ותחתיו מרכבות דכולם נעשים אב הטומאה, וכן איחא התם והיושב על הכלי אשר ישב עליו הזב יטמא אין לי אלא בזמן שיושב עליו ונוגע בו מנין לעשרה מושבות זה ע"ג זה ואפי' ע"ג אבן מקמא ת"ל והיושב על הכלי אשר ישב עליו הזב יטמא [בקרא כתיב יכבס בגדיו], מקום שהזב יושב ומטמא ישב הטהור ויטמא וכו' מנין לעשות ריקם כמלא כו', הנה למדנו דמשכב שחת אבן מקמא מטמא את הטהור שיושב על האבן, והיינו מדין נושא,

הר"ש מן התוספתא התם בשהאכלין ומשקין מרוחקין מן הארץ כל שהוא, והיינו שלא הכריעו את הזב לגמרי עד שיגיעו לארץ, וזהו אמרינן שהם ניסטים ע"י הזב במה שמעבדן מלהגיע לארץ, אבל אם הגיעו לארץ אמנם טהורין, ובפ"ה הרא"ש משמע דאמנם מפרש למתני' שלא חילקה בכאן כמו שחילקה במו"מ מי כרע, דאיירי ששניהן באויר, והלכך אף שכרעו האוכלין ומשקין מ"מ כיון שהם מוגבהין מן הארץ נמצא הזב מסיטן שלולא הזב היו מונחין בארץ, ומבואר שאם הם אמנם בארץ טהורין, [ושמא לישנא דמתני' ואוכלין ומשקין בכך שני' ולא קתני כנגדו כדקתני גבי מו"מ, בא לרמוז דשניהם באויר].

והרמב"ם בפיה"מ וכן ביד פ"ה ה"ו כתב דצין שכרעו הן צין שכרע הזב כולן ראשון לטומאה, ובפ"ו ה"ו סתם דזב שישב על אוכלין ומשקין ולא נגע בהן טהורין וכמתני' פ"ה מ"ב, וא"כ כש"כ שיש לטהר שכרעו הן, ואפשר דס"ל להרמב"ם דכרעו הן טהורין דאמרינן בשבת שם איירי שהם קדמו במאזנים והגיעו לארץ, ואח"כ כשהגיע הזב בכך שני' לא הסיטם ולא נשאל כלל, אבל כל ששניהם באויר גם הזב וגם האוכלין והמשקין, אפי' הכריעו האוכלין והמשקין והגיעו לארץ, חשיבי כנישאים ע"י הזב במה שעיבד קצת את הכרעתן, ולא הוצרך לפרש דקדמו והכריעו טהורין דפשיטא הוא כיון שהזב לא עשה בהן כלום, אבל ק"ק דהא בתוספתא קתני אע"פ שאין מרוחקין מן הארץ אלא כל שהוא נותנין עליהן חומרי נושא וחומרי נישא, משמע דאם הם על הארץ אפי' ע"י שהכריעו את הזב, הם טהורין.

והגר"א בהגהותיו בתוספתא גריס ואם אינו ידוע אע"פ שאין גבוהין מן הארץ אלא כ"ש נותנין עליהן חומרי נישא וחומרי נושא, משמע דס"ל לחלק מי קדם במאזנים, שאם קדמו האוכלין והמשקין והיו מונחין בארץ ואח"כ הגיע הזב בכך מאזנים כנגדן והגביהן מן הארץ כ"ש הרי נטמאו בהיסט הזב, אבל אם קדם הזב בכך מאזנים ואח"כ הגיעו האוכלין והמשקין והכריעו את הזב אבל לא הגיעו עד לארץ, בזה לא חשיבי כניסטים ע"י הזב אע"ג שהוא מעבד את הגעתן לארץ כיון שפעולתו בשב ואל תעשה כלפיהם, וכשאין ידוע נותנין עליהם חומרי נישא ונושא, [וחומרי נושא היינו לענין מו"מ וכמו שפירש הר"ש], וי"ע.

ב) היסיוטו של זב שמתמא שלא מצינו לו חבר בכל התורה ילפינן בנדה מ"ג א' מקרא דוכל אשר יגע בו הזב וגו' וכבס בגדיו וגו', ופרש"י שם ובשבת פ"ג א' דליכא לפרושי הנוגע ממש דהא כבר כתיב והנוגע בבשר הזב יכבס בגדיו וגו', והנה אשכחן דינים שנשנו בשביל דברים שנתחדשו, וגם כאן נתחדש

כחוט השערה בטומאה דאכתי לא הסיט בגדיו בשעת נגיעה דלא חשיב כנושאם למש"כ הר"ש והרא"ש לקמן מ"ג דלא חשיב משא בשאר הטמאים אלא"כ הזיז, מ"מ נטמאו כאילו נגע בהם, וז"ע מנ"ל לחדש כן, וכבר העיר בזה מרן זללה"ה בהוספות זבים, ובנגעים סי"א סק"ז ח' כתבנו דדעת תו' והרא"ש חולין ע"א ב' דטומאת בגדיו צריכה המנוגע הוא מחמת האדם ככל כיבוס בגדיו שבתורה ולא מחמת הצית, ובתו"כ תניא דאפי' לבוש עשרה סביריקים ועטוף עשרה פולייניות כולם טהורים עד שיהיה כדי אכילת פרס, ונמצא שאח"כ כולם מתטמאים מחמתו אע"פ שאינו נוגע בהם, ומה למד ז"ל דלעולם בכל טמא כל הבגדים מתטמאים, אבל אכתי י"ל דשאני התם שהוא המעבד טומאחם שאם הי' פושטם היו מתטמאים מיד, והלכך שפיר מתטמאים ממנו לאחר שהי', אבל אין ללמוד מזה בעלמא. — ולדעת הרא"ש נחא טפי מה שהוצרך לומר אבל לא במשא, אע"ג דגם טמא מת אינו מטמא אחרים במשא, דכיון דמטמא בגדים אף שאינו נוגע בהם, הי' מקום לומר דמטמאם במשא, וה"ה שיטמא כלי שטף במשא, קמ"ל דאינו מטמא במשא.

שם כלל אר"י כל המטמא בגדים בשעת מגעו כו', אשמועינן דכל היכא דרבי רחמנא טומאת בגדים בשעת מגעו, דיינינן ל' באותה שעה כאב גם לענין אוכלין, אבל לא לענין אדם וכ"ת, וכשפירש היו ל' ראשון, דהי' מקום לומר דטומאת בגדים חידוש הוא, ולעולם הו"ל ראשון, א"י דלעולם הו"ל אב גם לאחר שפירש, קמ"ל, ועי' ר"ש מש"כ מן התוספתא, וברא"ש לקמן מ"י ובתיו"ט שם מה שהביא מן הרמב"ם דמשכח"ל מטמא בגדים ועושה אוכלין שני בשורף פרה ופרים עי"ש, והדברים מחודשים.

שם מ"ב ועוד כלל אחר אמר כל הנישא ע"ג הזב טמא כו', פר"ש משום עליונו של זב כו' ואי מיירי בהיסט נחא כו', לכאורה לפי מה דמסיק הר"ש פ"א דכלים מ"ג ולעיל פ"ד מ"ו הרי בזב חשיב היסט גם ע"ג אבן מסמא, והיינו דכל שנישא ע"ג הזב אפי' אינו זו ממקומו טמא, ולפ"ז אכזבו של זב תחת הנדבך טמא הטהור שלמעלה מדין היסטו של זב, וא"י לדין עליונו של זב, וכנראה כונת הר"ש דאם נימא דלא חשיב היסט אלא"כ מו"ז ממקומו, דלפ"ז טומאתו רק מדין עליונו של זב, וכבר נתקשו הראשונים בנדה ל"ב ב' למאי איצטרך קרא לעליונו של זב חפ"ל משום היסט עי"ש ברמב"ן ורשב"א ור"ן ובתו' הרא"ש ותירלו במסיט מקצת הבגד, דמשום היסט צריך שיסיט כולו, או בזב וטהור כקפא מאזנים והכריעו דלא חשיב היסט הזב כיון שנעשה בשיתוף הטהור, והרא"ש אמנם הזכיר גם

וכש"כ דזב מטמא כה"ג, וזה בכלל קרא דוכל אשר יגע בו הזב דמרבינן מיני' היסט, וה"ה נושא בלא היסט, וכיון דטמא הנושא את הטהור מטמאו בלא היסט, כש"כ דטהור הנושא את הטמא שיטמא אפי' בלא היסט, דהא טמא הנושא את הטהור חידוש הוא שלא מנאנו לו חבר, משא"כ בנושא את הנבלה דליכא קרא לרבו"י אבן מסמא, שפיר אמרינן דסתם נושא היינו בהסטה, וכן במת, ונראה דס"ל להר"ש דמה שטהור מתטמא ע"י משכב באבן מסמא אינו מדין נושא, אלא הוא גזיה"כ כדין משכב, דצריך גם שיהא רוצו של הטהור שם, אבל כדין נושא י"ל דבעי היסט.

הרמב"ם בפ"א מטו"מ ה"ו כתב טומאת משא האמורה בכ"מ בין במת בין בשאר כל המטמאים במשא הוא שישא האדם הטומאה אע"פ שלא נגע בה אפי' הי' בינו לבינה אבן הואיל ונשא נטמא ואחד הנושא על ראשו כו' ואחד הנושא הוא בעצמו או שנשאה אחר והניחה למעלה מזה הואיל ונשאת עליו מ"מ נטמא ואפי' היתה הטומאה תלו' בחוט או בשערו ותלה החוט בידו והגזיה הטומאה כ"ש הר"ז נושא ונטמא, עכ"ל, וממ"ש או שנשאה אחר והניחה למעלה מזה, משמע דר"ל אפי' לא הזיזה הוא כלל מ"מ כיון שנשאת עליו נטמא, ומשמע דאף בנבלה לא בעי היסט, וז"ע ממה שסיים שהיתה תלו' בשערו דצריך שיתלה החוט או השער בידו ויגזיה הטומאה כ"ש, ולמה לא סגי במה שתלו' בשערו, ובמה שנטל החוט בידו כשהטומאה באויר ולמה צריך שיגזיהנה, וז"ל דמש"כ ואפי' היתה הטומאה תלו' בחוט או בשערו, דלאו דוקא תלו', אלא ר"ל קשורה ואיירי במונחת על הארץ, ולפיכך צריך שיגזיהנה מן הארץ, ועי' בספר מרן זללה"ה ס"ד סק"ד ביישוב הסוגיות לדעת הרמב"ם.

ג פ"ה מ"א הנוגע בזב או שהזב נוגע בו, כבר כתב הרא"ש דלא משכח"ל נוגע בזב שאין הזב נוגע בו דכל שהוא יד להוציא הוא יד להכניס, וכן בית הסתרים אינו מכניס ואינו מוציא, אלא דנקט לישנא דקרא דמיני' ילפינן דזב המסיט לטהור מטמאו מה שלא מצינו בכל התורה, והיינו שהזב מסיטו דקתני בתר הכי. **שם** וכלי שטף במגע אבל לא במשא, בפשוטו אינו מטמא במשא, שלא מצינו טמא שמטמא כלים טהורים במשא כדאמר שבת פ"ג ב' שלא מנאנו חבר לזב שמטמא בהיסט, ואף שהוא נטמא מהיסטו של הזב, מ"מ הוא אינו מטמא בהיסט, ולפ"ז ראוי לומר דמה שמטמא בגדיו היינו בגדים שנוגע בהם, וכדמרבינן נמי כלי שטף שנוגע בהם, וכ"כ בא"ר ריש כלים, אבל הרא"ש כאן כתב דכל המטמא בגדים מטמא גם בגדים שאינו נוגע בהם דבטלים לגבי' והו' כנוגע בכולם, [ואפי' נגע

לו חזר בתורה שטמא הנושא את הטהור יטמאנו, ואם הוא מטמא בלא היסט, כש"כ טהור הנושא את המשכב, דאשכחן דטהור הנושא את הטומאה יטמא, דודאי יש לטמאותו גם ע"ג אבן מסמא.

שם מ"ד רש"א מקצת טמא על הטהור טמא ומקצת טהור על הטמא טהור, הא דמקצת טמא על הטהור טמא, הוא כדין משא דסגי במקצת, וכדתינא בתוספתא הובאה בר"ש מ"ט דהנוגע צמר נבלה מטמא שנים משום שא"א שלא יסיט, אבל מה שנתחדש בזב דגם טמא המסיט את הטהור נטמא הטהור בזה ס"ל לר"ש דלא נתחדש אלא ברוב, [בתו"כ הגי' בדברי ר"ש אף מקצת טמא על הטהור אף בזב טהור, ובראב"ד שם קיים גי' התו"כ, וכתב שא"י טעם לגירסת המשנה], והנה יש בזה שני דינים משתי מקראות האחד מוכל אשר יגע בו הזב דנפק"ל מיני' היסט הזב לטהור שמתמא כדיליף נדה מ"ג א' עי' לעיל סק"ב, והשני מוכל אשר יחי' תחתיו דמפרשין שיהי' הזב תחתיו והיינו עליונו של זב, שמתמא אף בלא היסט, ולכאורה דברי ר"ש על דין עליונו של זב דטהור הנישא על הטמא צריך שיהא רובו נישא עליו, ואכתי יש לדון בזב המסיט מקצת הטהור אם גם בזה צעי ר"ש שסיט רוב הטהור.

כשאצבעו של זב תחת הנדבך, וכנראה כונתו ללד דלא חשיב היסט אלא"כ מזיו ממקומו, וכ"כ בתו' הרא"ש עירובין כ"ז א' עי"ש, ואפשר דבאצבעו של טהור תחת הנדבך, אמנם טמא מדין היסטו של זב דחשיב היסט גם ע"ג אבן מסמא, דחשיב כנושא את הזב, אבל אצבעו של זב תחת הנדבך בזה איצטריך לדין עליונו של זב, דאע"ג שאינו מסיט טמא, ואפקי' רחמנא מטומאה חמורה דמשכב לטומאה קלה, דדין הטהור כנוגע בזב ואם היו כלים צעליונו אינם מטמאים אלא אוכלין ומשקין, וכגי' הגר"א וכדאמר נדה ל"ג א', וכ"מ בריטב"א עירובין כ"ז א'.

שם מ"ג מפני שאמרו כל הנושא ונישא ע"ג המשכב כו', טהור שנישא רובו על המשכב שהוא נטמא גם כשיושב ע"ג אבן מסמא, נלמד בתו"כ מקרא דוהישב על הכלי אשר ישב עליו הזב יכבס בגדיו, מקום שהזב יושב ומטמא ישב הטהור ויטמא, וכשם שהזב עושה מו"מ אפי' עשרה מלעות ואפי' ע"ג אבן מסמא כדיליף בתו"כ מקרא דוכל המרכב, ה"נ נטמא הטהור בכה"ג, ומשה"ק הר"ש מנלן לחלק בין משכב לנבלה לענין משא בלא היסט, היינו רק על הנושא את המשכב, ויש מקום לומר דילפינן לה מנישא על המשכב שהוא מחודש ואין

ברוך רחמנא דסייען

עין 450 - ק"ק

חדושים ובאורים

טבול יום

סימן א

(א) פ"א מ"א המכנס חלות כו', טבויי פוסל תרומה מדאורייתא כדנפקא לן מקרא יבמות ע"ה א', וכמ"ש רש"י פסחים י"ד ב' שבת ה' ב', וזריך טעם לפ"ז מה ראו חכמים להקל בטבויי ולהחמיר בשאר טומאות, אף אם נימא דכל הני דמקילין בטבויי הרי גם בשאר טומאות אינם חיבור אלא מדרבנן, וכמ"ש מרן זללה"ה בס"א סק"א, וכ"ה פשטא דמילתא, מ"מ מה ראו לחלק ביניהם כיון דתרוייהו מדאורייתא.

ואפשר דהטעם משום דבשאר טומאות אף אם אינם חיבור, מ"מ יש לטמאות גם את השני משום שנגע בראשון, ולפעמים גם את השלישי אם ה' הנוגע אב, וזריך לדקדק בהפרדתם במקום חיבורן שלא לזרף מן החמור לקל, הלכך החמירו חכמים שלא למנות בהם ראשון ושני ולחשבם כחד, ויש נפקותא בזה כגון אם אחד הככרות הוא חולין ונגע בו שני או שנילוש במי פירות שלא הוכשר [אם מ"פ מחזירין] ונגע בו הטמא, דלפ"ז כיון דלא שייך למנות ממנו הרי שב דינו כלענין טבויי ואינו חיבור והרי שאר הככרות טהורים, [ועדיף מצינה שע"ג ירק לקמן פ"ג מ"ב, דהתם הרי הוי חיבור בטבויי], ומיהו לפ"ז אם ה' הנוגע שני ה' ראוי לטהר גם בשאר טומאות, כיון שאינו פוסל אלא אחד, ואחד הרי גם טבויי פוסל, ומהא דקתני מתני' ומודים בשאר כל הטומאות בין קלות בין חמורות, משמע דגם שני יטמא את כולם וכן מצואר בפ"א דטהרות מ"ז, [ומש"כ הר"ש קלות ראשון, הוא משום דסתם נוגע הוא אדם, ואדם אינו נעשה שני], וז"ל דלא פלוג חכמים בטומאות, ובש"ס פסחים י"ד ב' כתב דהקילו בטבויי שאינו עושה משקה ראשון, משום דאיקלישא טומאתו, עי' מעילה ח' ב', וכ"כ הרמב"ם בפ"ז מטו"א ה"ח, אבל מ"מ ביטול במי פירות אף בשאר טומאות י"ל דלא יחשב חיבור, וכן

בחולין בנגע בו שני, כיון שגם זה שנגע בו לא נטמא, ועי' תוספתא רפ"ב דגיטלה חלתה וחזרה לתוכה אינה חיבור ופסקה הרמב"ם בפ"ח מטו"א ה"ד, והיינו משום דסתמא דעתו להפריש דאין אדם מערב חלה וחולין יחד, ולמש"כ אינה חיבור גם לא לשאר טומאות שאינן מטמאות את החולין, ואפשר דגם ב"ש מודו בזה.

ובירור' סופ"ג דחלה לפי הגר"א שם דייקין מהא דסברי ב"ה דמכנס חלות ע"מ להפריש ונשכו דאינם חיבור, דמשמע מזה דאף בשאר טומאות אף דהוי חיבור מ"מ אין חייבין עליו משום טמא, וש"מ דנשוך לא הוי חיבור מה"ת, ודחינן דלעולם נשוך חיבור מה"ת, ובשאר טמאים כה"ג חייבין משום טמא, ושאינו טבויי דכתיב ב' טהור וטמא, ומשמע דר"ל דמדאורייתא ילפינן קולא לענין טבויי דאינו חיבור, אבל הדבר תימא לחדש חילוק בדיני חיבור מדאורייתא בין טבויי לשאר הטמאים, ודברי הירוש' שם זריך לפרש דר"י סבר דשע"ג דנשוך חיבור מדאורייתא לענין חלה, מ"מ אינו חיבור לטומאה ולטבויי, (והרי גם סל מנרף לחלה), ור"ל יליף מטבויי דגם לענין חלה אין נשוך חיבור מדאורייתא.

(ב) שבת ה' ב' תוד"ה ריב"ז מדנקט טבויי ולא נקט שני משמע דשמן חשיב משקה דשני אחר מטמא משקין להיות תחלה, ר"ל דאי שמן אוכל הוא הו"מ למינקט פלוגתייהו בנגע שני בשמן, דאם היין והשמן כחד הרי נפסל גם היין, אבל לרבנן לא נפסל היין, ומצואר מדצריהם דאף אם השמן אוכל והיין משקה מ"מ מצי סבר ריב"ז דשניהם חיבור זל"ז, אבל בעירובין ע"א ב' כתבו דאי שמן חשיב אוכל לא הדר שמן ומטמא ליין דאין סברא לומר דפליגי רבנן וריב"ז בהכי אם יכול להצדיל זה מזה או לא, נראה כונתם דאי שמן אוכל ויין משקה לא מסתבר דישבחו כחד לריב"ז, ועי' בתו' הרא"ש בעירובין שם.

כולה חיבור כ"ז שלא הפריש, וע"כ ז"ל דאם נחשבו כנחשבר לחלה האחרת ע"כ שיחשב כאינתיק מחלתו, ואם לא אינתיק מחלתו אינו יכול להתחשב כחד עם זה שנגע בו הטבוי"י, וז"ע.

יש לדקדק בלשון המשנה דפשוטו הוא מכנס את החלות ע"מ שלא יתחברו ומרחיק אחת מחזירתה, ואירע שנתרחצו ותפחו ונשכו, והול"ל המכנס חלות ע"מ שלא יתחברו, ואפשר דבא לומר דאע"ג דפתיכי בדעתו שעלולים לנשוך והכניסם ע"מ להפרישם אח"כ, אפי"ה אינם חיבור, אע"פ שידע שיתחברו.

והנה החלות הוא מקבלם מאנשים הרבה, ואוספם לאפותם ביחד בקדושת חלה, ויש שחפץ לאפות מכל חלה בנפרד, ויש שלא איכפת לו שיתערבו, והיינו סיפא דמכנס חלות ע"מ שלא להפרישם אם ישוכו, אבל במקלות וככרות הרי הוא חילקם למקלות ולככרות ואינו חפץ בחיבורם, ולעולם דעתו להפרישם אם ישוכו זה מזה, והיינו דבמ"צ לא הזכיר התנא מקלות וככרות, וז"ע אם אפשר לבוין כן בדברי הא"ר, ואפשר דכונת הא"ר דבחלות לעולם נשיכתם קודם עריכתם, דכל המביאים חלה לכהן הרי היא סתם עיסה, וכשצא לאפות עורכה, והלכך כל שדעתו להפרישם הרי הוא מפרישם קודם עריכה, וכשאין דעתו להפרישם הרי הוא עורך ככר משנים יחד, אבל בככרות ומקלות שכבר מסודרים בצורתם לאפי"י, הרי אם נשכו מעט זה מזה לפעמים אינו מפרישם עד לאחר אפי"י, וזוהו אמרינן דאף אם אין דעתו להפרישם קודם אפי"י, מ"מ אינם חיבור, דדעתו להפרידם אחר אפי"י.

אבל הרמב"ם בפ"ח מטו"א ה"א שימש בלשון חלות על כונת ככרות, וכתב שאם אין דעתו להפרישם הרי אלו חיבור, ושםא כונתו דגם לאחר אפי"י אין דעתו להפרישם, וז"ע.

לעולם כשצא להפריד זו שנגע זה הטבוי"י בזמן שאינה חיבור, יש לדקדק שלא ישאר ממנה כלום בחלה השני, דכולה נפסלה. — לאחר שהפרישם אע"ג דנשכו זה מזה, מ"מ השתא כל חלה חיבור עם מה שניתן לה משל חזירתה, דהו"ל כדן מכנס חלות ע"מ שלא להפריש.

הר"ש והרא"ש כתבו דלכך שנה התנא פלוגתא דב"ש וב"ה במכנס חלות לחוד, משום דזוהו גס בשאר טומאות לא הוי חיבור, וכ"מ מהא דלא תני להו טהרות פ"א מ"ו צהדי מקלות וככרות, אבל הרמב"ם שם לא חילק וכתב גס במכנס חלות ע"מ להפריש דהוי חיבור בשאר טומאות, ואפשר דהרמב"ם לשיטתו לפי מה שפירש שם חלות דמתני' דלאו חלת אהרן קאמר, אלא כעין ככרות, דלפ"ז יש להשוות חלות לככרות, וכיון דככרות נושכות מפורש במתני' דהוי חיבור לשאר

ובעיקר דצריהם שזכאן י"ל דשמן חשיב אוכל, ומ"מ לא מצי למיתני שני שנגע בשמן, דאע"ג דפלוגתייהו דריב"ז ורבנן היא בדאורייתא מדמיינין לה לענין חיוב הוצאה, מ"מ י"ל דמודו רבנן בשאר כל הטומאות דהוי חיבור מדרבנן, כדאשכחן בפ"א מ"א גוויי טובא דמודו חכמים דאע"ג דלא הוי חיבור בטבוי"י מ"מ הוי חיבור בשאר כל הטומאות, והלכך אם נגע שני בשמן מודו רבנן דפסל גס היין, ואפשר דמה"ט לא נקטו צעירותין שם הוכחתם דהכא, ממה דנקט טבוי"י ולא נקט שני.

בתו' הרא"ש בסוגיין כתב לשון זה דוקא נקט טבוי"י דאילו שני אחר ה"י מטמא את השמן והשמן ה"י מטמא את היין דכל הפוסל את התרומה מטמא משקין להיות תחלה חוץ מן הטבוי"י אע"ג דבשני אחר מצי למיתני פלוגתייהו דלת"ק היין שני ולריב"ז היין ראשון מ"מ ניחא ל"י למינקט טבוי"י דלת"ק היין טהור לגמרי, עכ"ל, וכיו"צ כתב צעירותין, והדברים סתרי סיפא לרישא, דגם השמן פוסל את התרומה ומטמא את היין להיות תחלה, וכדברי הרא"ש כתב ג"כ צהדושי הר"ן עירובין, ורהיטת דצריהם כאילו ה"י הדין דמשקין אין מטמאין משקין להיות תחלה, דלפ"ז הדברים מובנים דתחלה כתב דלכך נקט טבוי"י דאם ה"י שני אחר ה"י מטמא את השמן להיות תחלה, והשמן ה"י עושה את היין שני, ואע"ג דהו"מ למיתני הכי והיתה פלוגתא דריב"ז וחכמים אם היין ראשון כמו השמן או שהוא שני, ניחא ל"י למינקט גוונא שהיין טהור לגמרי, אבל צהדיא תניא במוספתא הוצאה בר"ש פ"ב מ"ב דמשקין מטמאין משקין להיות תחלה אפי"י הן מאה, ועי' בספר מרן זללה"ה במכשירין ס"ה סק"ט במש"כ ליישב הא דבניזוק לא אמרינן דאע"ג דאינו חיבור מ"מ יטמא אחד את חבירו וכתב ז"ל לחלק דבטומאה שצב"א לא אמרינן דמטמאין זא"ז להיות תחלה, ולפ"ז אולי יתכן ליישב דצריהם, אבל כל כי האי ה"י ראוי לפרש, וז"ע, ועי' מש"כ במכשירין ס"ה סק"ח.

ג) פ"א מ"א המכנס חלות ע"מ להפריש ונשכו בש"א חבור בטבוי"י כו', נראה דאף לב"ש אינו חיבור אלא מדרבנן, דהא קתני סיפא דמודים ב"ה בשאר כל הטומאות, ולב"ה ע"כ בשאר כל הטומאות אינו חיבור אלא מדרבנן, דכיון דבטבוי"י אינו חיבור ע"כ דמדאורייתא אינו חיבור, ומדקתני ומודים משמע דשוין, וכש"כ לפיר"ש והרא"ש דבהך רישא לב"ה אף בשאר כל הטומאות אינו חיבור, ויש לעי' דהא נשיכה היינו שיש חלק שכבר א"א להפרידו עי' ר"ש פ"א דטהרות מ"ו, וא"כ חלק זה דין הוא שיחשב חיבור, כמכנס ע"מ שלא להפריש, ואם הוא חיבור ונפסל, דין הוא שיפסול כל החלה שלו, שהרי לא ניתק מן החלה שלו עדיין והוא עמה גוש אחד, וחלה שדעתו להפריש חלק ממנה חשיבא

לא פרשו, דבחולין ליכא נפקותא בטומאתו, ורק בתרומה דהי' מקום לפסול כיון ששימשו כשלישי בעודם מחוברים, וזה הוא דאיצטריך לאשמועינן. — ואם נבא לפרש דעד שלא פירשו טהורות, דגם אין עושין רביעי בקודש, ע"כ נצטרך לומר דהשיך דמתני' אינו חיבור אלא מדרבנן והקילו בשלישי, וכ"מ בר"מ בר"ש וברא"ש וכמס"כ מרן זללה"ה בס"א ס"ק י"א, וי"ע.

ולחאמור מתיישבין שפיר דברי הר"ש וגירסתו בתוספתא דמקראת שהיתה שלישית והשיך

לה אחרות דכולן שליש בקדש ואם פירשה היא שלישית וכולן טהורות, ופי' הר"ש דאיירי בקדש קודם קידוש כלי דדינו כתרומה דאין בו רביעי, ולכאורה קשה דא"כ הו"ל למיתני כולן טהורות בין פירשו בין לא פירשו כדקתני בתרומה, וכבר נתקשה בזה מרן זללה"ה בטהרות ס"א ס"ק י"ג, אבל למס"כ דגם בתרומה עד שלא פירשו עושות רביעי בקודש, והא דנקט טהורות הוא משום דליכא רביעי בתרומה, ולאשמועינן שלא נפסלו בהיותם מחוברים, ניחא דהכא דאיירי בקודש דאיכא רביעי בקודש, שפיר נקט דכולן שלישיות לענין קודש שיש בו רביעי, אף דאיירי בקודש, שעדיין אין בו רביעי, ולא חש דנפסל לקודש גם אחר שפירשו משום שהיו שליש שעה אחת, דכיון דקתני דלאחר שפירשו כולן טהורות, ואין כאן נידון אלא על העמיד אס לקדשם בכלי או לשחוט עליהן את הזבח, הרי הדבר מובן דכיון דקתני טהורות שהם טהורות לכל מילי, ולפי' דינס ממש כדין התרומה כיון שאין בהם רביעי, וגם עד שלא פירשו לא חל עליהם דין שליש להפסל, ומ"מ פוסלים בקודש שיש בו רביעי מדין יד, והיינו דקרי להו דכולן שליש, ומשפירשו שפיר מקדשן בכלי ושחט עליהן את הזבח דלא היו שליש מעולם, וע"ש בספר מרן זללה"ה ס"ק י"א ט"ו.

יש לעי' בהא דתניא בתוספתא שבר"ש דמנחות עד שלא קידשו בכלי דדין כתרומה, דא"כ הי' ראוי שיפסלו בטבוי', ואנן חנן במעילה ט' א' דרק משקידשו בכלי הוכשרו להפסל בטבוי', ודוחק לומר דדין כתרומה להפסל ע"י שני לצר מטבוי', גם אין לומר דמתניתין פליגא, דהא כתב הר"ש וכן בתו' חולין ל"ה א' לפרש סוגיא דהתם ע"פ התוספתא, ועי' שבעות י"א א' ובתו' שם, וי"ע, וכעת ראיתי בזה בשטמ"ק הנדמ"ח חולין ל"ו א' בשם תו' שאנן ע"ש.

במ"א הקשה מהא דתנן פ"ח דכלים מ"ו דכרע שהיתה טמאה טומאת ערב וחיברה למטה כולה טמאה טומאת ערב, פירשה היא טמאה טומאת ערב והמטה טהורה, [וכיו"צ תנן נמי התם בפ"ט מ"ה במטה ומיזרן], ואמאי לא מטהרין נמי בעודה מחוברת כמו בשלישי, והנה לפי מה שזכרנו דאמנם גם במתניתין המקראות שהשיך יטמאו שליש בקודש, א"כ אמנם דינס

טומאות, וכדתנן נמי בטהרות פ"א מ"ו, הלכך גם בחלות ראוי להיות הדין כן דהוי חיבור לשאר טומאות, דגם ככרות דעתו להפריש, אבל לפי' הר"ש דחלת אהרן קאמר א"כ לא דמי לככרות, דהני ודאי יפרישם קודם אפי', משא"כ ככרות דזימנין שמפרידן לאחר אפי', הלכך י"ל דמכנס חלות לא הוי חיבור גם לענין שאר טומאות, ולדעת הרמב"ם הא דפלגיניהו התנא י"ל דחדא חדא שמעיניהו וגרסיניהו, עי' קידושין ו' א', אח"כ ראיתי שכ"כ בתו"ט.

הרא"ש כתב דלכך במכנס חלות לא חשיב חיבור גם לענין שאר טומאות כיון דכנס ע"מ להפריש, ונראה דאין ר"ל דמקראות וככרות אין דעתו להפריש, דאדרבה התם מעשיהם מוכיחים עליהם דלהפריש קיימי, משא"כ במכנס חלות יש שאין דעתו להפריש כדתנן במ"ב, אלא דבחלות כשדעתו להפרישם קודם עריכה, אין בנשיכתם קשר של כלום, משא"כ בככרות ומקראות שיש שאינו מפרידם עד לאחר אפי', ומתחלת עריכתם יודע שישכו.

ד) טהרות פ"א מ"ז מקראות נושכות זו בזו וככרות נושכין זה בזה נטמאה אחת מהן בשך כולן תחלה כו', הך מתני' היינו מתני' דפ"א דטבוי' מ"א דמודים ב"ה בשאר כל הטומאות דחשיבי חיבור בין קלות בין חמורות, וכבר כתב מרן זללה"ה בטבוי' ס"א סק"א דמהא דלא חשיב חיבור לענין טבוי', משמע דלא חשיב חיבור מדאוריתא, ועי' בפיה"מ דלעולם יתפרדו בקל לאחר אפי'.

שם מ"ח מקראת שהיתה תחלה והשיך לה אחרות כו', אפשר דנשיכה זו חשיב חיבור מדאוריתא דכיון דהשיכן בכונה עדיף, ועי' ירו' סוף"ג דחלה בזה, ואע"ג דמסתבר דגם הכא להפרד קיימי, וי"ע בזה.

שם היתה שלישית והשיך לה אחרות היא שלישית וכולן טהורות בין שפרשו בין שלא פרשו, בתרומה איירי, ולכאורה נראה דאם יגע קודש בנשכות דיפסל כדין נגע בשלישי, וכש"כ אם נשיכה זו חשיב חיבור מדאוריתא דודאי ראוי לומר כן, והלא איכא מ"ד בירו' חלה שם דכל נשיכה בכונה הוי חיבור מדאוריתא, וגם רביעי בקודש איכא מ"ד דהוי דאוריתא עי' תו' חולין ל"ה א', ומה דקתני כולן טהורות, הוא משום דלא איירי בקודש, ואשמועינן דאע"ג שהם תרומה ותורת שליש עליהן לענין קודש, מ"מ לא נפסלו כדין שליש בתרומה, דאין שליש בעצמן, אלא שהם משמשים כיד לשלישי כל עוד שהם מחוברים בו, ולכן כשהפרידן הם טהורות, וזהו עיקר חידושא דמתניתין, ואי הוי קתני דעד שלא פירשו כולן שלישיות, הי' מקום לומר דנפסלו, ולא הוי מצי למיתני בחולין דהשיך לשני' כולן טהורין בין פרשו בין

כולם, ולא למיחב להו חומרא דראשון, קמ"ל דנותנין עליהן חומרי חמורות.

שם מ"ב המכנס חלות ע"מ שלא להפריש כו', נראה דאיידי שמכנס החלות כל אחת לחוד, ויודע שיתכן ועמידין לנשך זה צוה, ואין דעתו להפרישן, כלומר דכשיצא לערוך הכרות לא יקפיד להפרישן במקום שנשכו, אלא יערוך ככר ממקום הנשיכה בתערובת משני החלות, אבל מכל החלות עורך ככרות לחוד מכל חלה וחלה, והיינו דאינטריין לאשמועינן דחשיב חיבור, ולג' הר"ש בתוספתא איכא תנא דפליג וס"ל דגם ע"מ שלא להפריש לא חשיב חיבור.

בהגהות הגר"א על הר"ש גרס בתוספתא נשכו ופירשו, ואינו מוזן דא"כ פשיטא, אבל בהגהות הגר"א לתוספתא גריס פירשו ואח"כ נשכו, ולפ"ז יש לפרש דכיון שכבר הפרישם קפיד טפי על חיבורם והלכך אינו חיבור אף לא לשאר טומאות ולכך נפסל במנין.

ולגירסת ר"ש במכנס להפריש ניחא דאשמועינן דצוה לב"ה גם בשאר טומאות לא חשיב חיבור, ולכך מונין בהן, אבל במכנס שלא להפריש הדבר תימא דלא יחשב חיבור גם לא לשאר טומאות.

שם מ"ג מסמר שאחר הככר כו', לכאורה אם עשאוהו ככונה הרי הוא כככר ממש, ומה אינטריין לאשמועינן, ורהיטת הדברים דכל הני דבמ"ג ד' איירי בדברים הנעשים מעצמם שלא לדעת, וכן נראה פשוט לשון הרמב"ם בפ"ח מטו"א ה"ב, אבל בפירושו וכן בר"ש הזכירו דיש שעושים כן.

שם וחרחור פחות מכאצבע כו', לא מסתבר שאם באמצע הככר נחרך מעט אפי' הי' רוחב כאצבע או אפי' אצבע על אצבע, שלא יהא על החרוך דין יד להוציא ולהכניס טומאה, ולשון הרמב"ם בפ"ח מטו"א ה"ב וכן קצת הצנץ שנמשך ונחרך בעת אפי' והוא הנקרא חרחור כו' נראה מדבריו שצריך שיהי' נמשך מן הככר ושוכן לעצמו מעין ריקק דק היוצא מן הככר, ועיי"ש בה"ג דדין ריקק שנחרך חציו או שנחרך באמצע, והוא מתוספתא פ"ב דעוקלין, ובמש"כ בעוקלין ס"ג סק"ג.

(ו) **שם מ"ה** השעורה והכוסמת בזמן שאינם קלופים כו', בתרומה איירינן מדדיינין לענין טבוי, ומבואר דחשיבי אוכל אדם וחיבינן בתרו"מ, כדתנן רפ"ק דחלה, ואף דסתם שעורים לבהמה כדאמר פסחים ג' ב' לא ובשר כו', מ"מ כשייחדם לאדם חשיבי מאכל אדם, ואיירי שזרעם לאדם, אם נימא דמאכל אדם שזרעו לבהמה פטור מתרו"מ עי' מש"כ מעשרות ס"א בזה, וכל החייב במעשרות מטמא טומאת אוכלין כדתנן

שזה, ולפי מאי דמשמע בר"ש ורא"ש דהכא במקראות נמי עד שלא פירשו לא יעשו רביעי בקודש, הרי כתבנו דלפ"ז ע"כ דחיבור דנשיכת המקראות אינה אלא מדרבנן, ואילו חיבור הכרע למטה חשיב חיבור מדאורייתא, עי' שבת מ"ח ב', וכן המיזרן למטה, גם י"ל דאפי' בדרבנן לא הקילו אלא בשלישי משום שהוא סוף טומאה, [בדליכא קדשים].

(ה) **פ"א מ"א** מקראות נושכות זו בזו כו', צפי' המשנה פ"א דטהרות מ"ז מבואר דעושין מן העיסה לוח וחוטכין אותו למקראות ואין מקפידין בשעת החיתוך שיוצלו לגמרי ונשארין לפעמים מחוברים קצת באופן שלאחר אפייתן בטלטול כל שהוא כבר יופרדו, ולפ"ז נשיכתן נשארה מעט שהיו גוש אחד, וקמ"ל דאף חיבור זה לא חשיב חיבור לב"ה כיון שהוא רפוי ועומד להפרד, ואף שהחיבור הזה נעשה מדעתו בשעה שלשה עיסה אחת, אבל בככרות יש לפרש שהפרישן לגמרי זה מזה ואח"כ נשכו, וחיבורן אליס טפי מחיבור המקראות כדרך הנושכין, ולפ"ז יש בזה מה שאין צוה, ואינטריין לאשמועינן בתרומה.

שם האופה חמיטה ע"ג חמיטה עד שלא קרמו בתנור כו', משמע שעושה כן בכונה אלא שדעתו ללקחה עד שלא יקרמו פני', שאם ישאירם זה ע"ג זה לא יאפו בטוב, [ולא תפריש למה עושה כן, ושמא לפעמים מחמת חוסר מקום בתנור], ובסיפא איירי שנותנם זה ע"ג זה לאחר שכבר קרמו בתנור, ואז דעתו להשאירם כך ואינו עתיד להפרידם, ולכך חשיב חיבור, כ"ז נלמד מפ' הרמב"ם והרא"ש, אבל הרמב"ם בה' טו"א פ"ח ה"א כתב או שאפה חלה ע"ג חלה בתנור ועדיין לא קרמו פני', ובסיפא כתב או שאפה חלה ע"ג חלה ונשכו וקרמו בתנור, משמע דגם בסיפא איירי שאפאם זה ע"ג זה מתחלת אפייתם, אלא ששהו עד שקרמו פניהם, וצ"ע דלפ"ז הי' ראוי לחלק בין אם דעתו להפרידם עד שלא קרמו או לא, וגם במציאות הדבר קשה שמהא אפייתם מתחלה ועד סוף זה ע"ג זה.

שם וקולית של מים המחולחלת כו', יש לפרש מתבטל של תרומה, ועי' לקמן פ"ג מ"ב דבינה טרופה שע"ג ירק של תרומה ונגע טבוי צבינה דפסל את הירק, אבל בכלל הנידון אם הקולית חיבור לשאר המים, ומשמע דהמים נפסלים בטבוי, ולכן יש לפרש מתבטל של תרומה ומדין טעם כעיקר יש על המים דין תרומה.

שם ומודים בשאר כל הטומאות בין קלות בין חמורות, בעלמא רגיל למינקט הפשוט תחלה כמ"ש תו' כתובות כ' ב' עי"ש, והו"ל למימר בין חמורות בין קלות, ואפשר דכיון דאינו חיבור אלא מדרבנן וכמש"כ לעיל סק"א, הלכך הוי ס"ד דלא החמירו חכמים אלא לפסול

א"נ לענין להטריף לבצקות שאני, וזהו איירי החם מדקתני קלופה מטריפת, ועי' להלן בדברי הרמב"ם.

שם השעורה והכוסמת בזמן שהם קלופים כו', אע"ג דמרישא שמעינן לה, י"ל דקמ"ל דבזה אף ר"מ מודה, ויש בזה חידוש אע"ג דסתם שעורים מאכל בזהמה כדאמר פסחים ג' ב', אפ"ה מטמאין טו"א, וגם לענין טבוא"י.

שם והחטה בין שהיא קלופה בין שאינה קלופה, אגב דבעי לאשמועינן באינה קלופה נקטו נמי קלופה.

שם הקצח כו', בעוקצין פ"ג מ"ו פלוגתא ד"ש וצ"ה בקצח אס' מטמאין טו"א ואס' חייבים במעשרות, וסתם הכא כצ"ה, ואיטריך לאשמועינן דהחמירו גם לענין טבוא"י, אע"ג דבתיארה וחלתית ואלום הקילו לענין טבוא"י.

שם והשומשום והפלפל כו', לאו היינו פלפלין דמסקינן נדה נ"א ב' דאין מטמאין טו"א, ולפי דדומה לו לכך איטריך לאשמועינן, ועי' תו' נדה נ' א' ד"ה כל, יומא פ"א ב' ד"ה שהפלפלין.

רמב"ם פ"ה מטו"א הי"ב השעורים בזמן שהם יבשין קליפתן מטריפת עמהם וזומן שהן לחין אין מטריפין, בגמ' מנחות שם איירי לענין שיטריפו לבצקות וכמו שפרש"י שם, וכדמוכח מהא דקתני דקלופה מטריפת, ואילו רבנו העתיק האי דינא לענין צירוף הקליפה לשעורים, והיינו משום דבגמ' שם מייחזין הא דתנא דבי ר' ישמעאל על כל זרע זרע אשר זרע כדרך שבג"א מוציין לזריעה כו' ושעורה בקליפתה, ומוכחין מזה דמטריפת אף בקליפתה, ודחינן הא בלחות הא ביבשות, וכיון דהאי קרא דר' ישמעאל מיני' ילפינן דשומר מטריף, ממילא שמעינן נמי לענין צירוף הקליפה לשעורה דיבשין מטריפין ולחין אין מטריפין, ודין זה שפיר יש לקיים גם למאי דקיי"ל כרבנן בפ"ק דטבוא"י מ"ה דשעורה שאינה קלופה מטמאה בכל הטומאות, דהיינו רק לענין קבלת טומאה ולא לענין צירוף.

סימן ב

א) פ"ב מ"א משקה טבוא"י כמשקים שהוא נוגע בהן אלו ואלו אינן מטמאין, הרא"ש פירש אלו ואלו כמשקים חולין שהוא נוגע בהן שאין מטמאין, דמשקה טבוא"י אין ראוי למיתב ל"י דין תרומה, וק"ק דא"כ הו"ל למיתני אלו ואלו טהורין, והרי משקה טבוא"י אין הנידון משום שמתמא בגגיעתו בטבוא"י, דהא דיינינן לטהר משקה המת בחולין פ"ז ב' והיינו כשלא נטמא ביציאתו כמש"פ תו' שם, ודכוותה משקה טבוא"י נמי אין הנידון מחמת נגיעתו בטבוא"י, ובעיקר הדבר אפשר

נדה נ' א', וא"כ השעורה והכוסמת גם כשהם בקליפתם חלה עליהם תרומה ודין הוא שיטמאו טו"א, וע"כ הנידון משום שקליפתם אינה צדין שומר אס' ביבשים לפרש"י או צרכין לדעת הרמב"ם כדאמר מנחות ע' ב', וכיון שאינה צדין שומר הרי גם אינה משמשת כדין יד, דכיון דלזרחה נורת שומר וכל הפרי מכוסה ע"י הקליפה לא חשיבא הקליפה כיד, והלכך הנוגע בקליפה אינו מטמא את הפרי, ולפמש"פ רש"י במנחות שם הרי גם אס' אפאה בתוך ככר נמי קליפתה חולאת בעדה מלהטריף לככר, [ובאמת קליפת השעורים אינה דומה לאגוזים ורמונים וכיו"ב, דבהם הקליפה חלק מן הפרי, אבל בשעורים הקליפה הוא דבר הגדל בסמוך לשעורה ויניקתו מן הקש כיניקת השעורה, והר"ז כאילו כרכו לשעורה בסיב, ולכך אינו לא יד ולא שומר, וגם בחטים הקליפה על דרך זה, אלא שהיא הרבה יותר פתוחה ורפוא' ומתפוררת בקל, ולפמש"כ רש"י מנחות שם הרי גם ראוי לאכילה].

והנה פשטא דמתניתין דטבוא"י שנגע בשעורה או בכוסמין בקליפתן לא פסלן לכו"ע, ולר"מ גם אב הטומאה שנגע בהן לא פסלן, וכל מה דקשיא להו לרבנותו הר"ש והרא"ש ז"ל הוא מהא דמרבינן מכל זרע זרע שעורין בקליפתן, ואמנם זו קושית הגמ' מנחות שם ומתרינין הא בלחות הא ביבשות, וא"כ מתני' מתפרשא שפיר ביבשות לפרש"י שם או בלחות כפי' הרמב"ם פ"ה מטו"א הי"ב, [ומה דמתמאות בשאר טומאות לרבנן, הוא מדרבנן], והרמב"ם סתם בפ"ו ה"ח כמתניתין דשעורה וכוסמת שאינם קלופים אינם מתמאין בטבוא"י, ולא פירש דהיינו דוקא בלחות, ע"כ סמך על מש"כ בפ"ה שם וכדרכו כיון דבגמ' לא פירשו בכאן.

התיארה והחלתית והאלום דמשמע דאף בלא קליפתם טהורים לר"מ בכל הטומאות ולרבנן בטבוא"י, כמ"ש הר"ש מדלא קתני להו בסיפא, שפיר מתפרש כמש"כ הר"ש והרא"ש שהם מאכל אדם ע"י הדחק, וכעין כרשינים, והלכך שייך בהו תרומה, ומ"מ הקילו שאין נפסלין בטבוא"י, עי' מע"ש פ"ב מ"ג ד' לענין לטמאות כרשיני תרומה, [ועי' מש"כ מעשרות ס"א], ולר"מ אין מתמאין כלל אע"ג דגזרו בהו תרומה, וק"ק דהא תנן נדה נ' א' כל שחייב במעשרות מטמא טו"א. — ובעוקצין פ"ג מ"ה פליגי תנאי בתיארה וחלתית אס' מטמאין טו"א.

שם וחכ"א טהורין בטבוא"י וטמאים בכל הטומאות, יש לעי' במנחות שם דתניא דשעורה שאינה קלופה אינה מטריפת, ואמאי אינה מטריפת מדרבנן כיון דמתמאה בכל הטומאות, ושמה ברייתא דהתם כר"מ,

דמי שריא, ועי' בחו"ט שכתב ג"כ שיש גם חומרא
בחזרו לומר.

ובאמת שיש לדון במה דאמרו בראשונה דמעה אין
נוגעת לא, ואמאי לא חגע דמה בכך שהמים
יפסלו, דמ"מ הרי לא יפסלו את הפסח, לרבנן דאבא
שאל שם דטב"י פוסל בקודש ואינו מטמא, ונמצא
דהמים רביעי, ואפשר דמעיקרא הוי סברי כר"מ במעילה
שם דטב"י מטמא את הקודש, וחזרו לומר כאבא שאל,
א"נ אף לרבנן לא שרי ליגע דאין מן הראוי לרחוץ הפסח
במים פסולים, ושמא בליתיהו יבלע מן המים, ולפ"ז י"ל
דלכך החירו לערות ולא חששו שמא חגע, משום דגם
אם חגע לא יפסל הפסח, משא"כ לר"מ ולאבא שאל,
אם הוי סברי דחולין שנעשו עטה"ק כקודש דמי הוי
אוסרים גם לערות משום שמא חגע, וכמש"כ דהיינו
חומרא דבחזרו לומר, ונמיהו בלשון הר"ש והרא"ש פ"ב
דטב"י מ"א כתבו דהמים היו פוסלין לפסח, וכן מבואר
בח' חגיגה כ' א' ד"ה ראב"ז דאם לא ה"י הפסח נפסל
היתה רשאית ליגע, ולפ"ז גם רישא דמתני' כאבא שאל
או כר"מ דוקא].

ושיעורא דמתניתין לפי האמור כך היא, בראשונה היו
אומרים היושבת על דם טוהר היתה מערה

מים לפסח, ואינה נוגעת דחולין הנעשים עטה"ק כקודש
דמו, ומ"מ לא אסרו לערות משום שמא חגע, דגם אם
חגע לא תפסול אלא את המים, דטב"י פוסל בקודש
ואינו מטמא כרבנן דאבא שאל, והלכך הפסח לא יפסל,
חזרו לומר דיושבת על דם טוהר תחלה לקודש לטמא
שנים ולפסול אחד דכמגע טמא מת היא, ולפ"ז ה"י ראוי
לאסור לערות משום שמא חגע ואם חגע במים הרי
המים יטמאו את הפסח, אלא שלא החמירו כן אלא
בקדשים ולא בחולין שנעשו עטה"ק, אם משום דס"ל
דחולין שנעשו עטה"ק לאו כקודש דמו לכל מילי, [ולפ"ז
ק"ק שלא הביאו בגמ' להך מתני' בכל דוכתא דדיינין
אם חולין שנעשו עטה"ק כקודש דמו], אם משום דהך
חומרא דשויה ליושבת ע"ד טוהר כמגע טמא מת לא
החמירו לענין חולין שנעשו עטה"ק, והלכך גם השתא
רשאית לערות מים לפסח, וגמ' מתפרשא דמילי מילי
קמי' וכמ"ש מהרש"א דרישא משמע דחולין שנעשו
עטה"ק כקודש דמו, וסיפא משמע דלאו כקודש דמו,
וסיפא כאבא שאל, אח"כ ראינו בזה"ר מש"כ לפרושי
מתני' דחזרו לומר הוא לחומרא לאסור לערות, עי"ש,
ועי' בספר מרן זללה"ה ס"ב סק"ג ד'.

והנה פשטא דמתניתין מתפרשא דחזרו לומר דיושבת
על דם טוהר יש להחמיר בה טפי מבטב"י
דעלמא, דכולה מתני' בדין יושבת על דם טוהר היא,
ולאו בכל טב"י דעלמא, והרי לב"ש ודאי ראוי לומר כן,

לקיים דיני' דהרא"ש דמשקה טב"י טהור אף לקודש
גם למאי דקמי' מתני' דאין מטמאין והיינו לאחרים,
ונקט לשון זה משום דקאי אאלו ואלו והיינו גם למשקים
שהוא נוגע בהן, וכיון דבהו איכא נפקותא בין משקה
חולין למשקה תרומה וקודש דתרומה וקודש נפסלין, לכך
לא הוי מצי למיתני אלו ואלו טהורין, וקמי' דאין
מטמאין דזה שוה בכלם, אבל אה"נ דמשקה טב"י דינו
כחולין והוא טהור.

ונראה דגם לשון הרמב"ם בפ"י מאה"ט ה"ד
מתפרשין כהרא"ש וז"ל וכן טב"י משקין
היוצאין ממנו כמשקין שהוא נוגע בהן שאין מטמאין
אחרים כלל אלא אם נגע במשקה חולין הרי הן טהורין,
ואם נגע במשקה תרומה הרי הן שלישי ואם נגע במשקה
קודש הרי הן רביעי עכ"ל, הנה נקט לשון המשנה ופירש
דאין מטמאין אחרים כלל, דמשקין שהוא נוגע בהן
לעולם אין מטמאין אחרים, שאם הם חולין נשארו
בטהרתם, ואם הם תרומה או קודש נפסלו, ואין מטמאין
אחרים, וכן דין משקה טב"י שאין מטמא אחרים כלל,
ונידון אחר ליכא במשקה טב"י, דמאי נפ"מ אם הוא
עצמו טהור או לא, וכ"מ בפ"ה מה' מו"מ ה"ד דמשקה
טב"י טהור.

ומה שדקדק הר"ש דמדקמי' אין מטמאין משמע
דפוסלין, נראה דאין כונתו דהו"ל למיתני אלו
ואלו אין פוסלין, דלעולם נקט לשון טומאה גם בטב"י
כדלעיל פ"א מ"ב ג' ולקמן מ"ו, וגם כיון דכולל גם
חולין לא מצי למיתני לשון פסול, אלא יש לפרש כונתו
דהו"ל למיתני אלו ואלו טהורות, וכבר כתבנו לעיל דלא
הו"מ למיתני טהורות כיון דקאי גם אמשקין שנוגע בהן
ואם הם תרומה או קודש הרי נפסלו, ועי' תו' חולין
פ"ח א' ד"ה משקה, פ"ז ב' ד"ה ואם.

(ב) נדה ע"א ב' מתני' בראשונה היו אומרים היושבת
על דם טהור היתה מערה מים
לפסח חזרו לומר הרי היא כמגע טמא מת לקדשים
כדברי ב"ה בש"א אף כטמא מת, לישנא דמתני' רהיטא
דבחזרו לומר אשמועינן חומרא דטב"י כראשון שויהו
רבנן, וכדקמי' דבש"א אף כטמא מת, ולשון זה ודאי
מתפרש דלחומרא קאמר, ואע"ג דלענין לערות מים
לפסח לא נחחדש חומרא, דגם למאי דחזרו לומר שריא,
דהא מים חולין נינהו, מ"מ למאי דהוי ס"ל מעיקרא
דחולין שנעשו על טהרת הקודש כקודש דמי, יש בזה
חומרא, דמעיקרא לא היתה רק פוסלת את המים לרבנן
דאבא שאל מעילה ח' ב', [ועי' להלן], ואילו השתא
היתה מטמאה את המים לעשותם שני, ואפשר דלפ"ז
היו אוסרים גם לערות גזירה שמא חגע במים, אלא
דלמאי דנחחדשה קולא דחולין שנעשו עטה"ק לאו כקודש

ובקל יש לחוש שנגע צו צידי עד שלא נטלם, והרי נטמא הכלי ע"י המשקין, וכש"כ דכל הצא לרחוץ כלים צריך ליטול ידיו תחלה].

(ד) פ"ב מ"ד המקפה והחמיטה של חולין והשמן של תרומה ק"ף על גביהן ונגע טבוי"י בשמן לא פסל אלא השמן ואם חיצו"ן כל מקום שהילך השמן פסל, רישא דמתני' משנה שאינה צריכה היא, שכבר שנינו במקפה במ"ג שלא פסל אלא השמן, וכש"כ כשהשמן ק"ף על גביו, ומשום סיפא הוא דאיצטריך דאם חיצו"ן ואח"כ נגע הטבוי"י בשמן ש"ף ע"ג, הרי נטמא גם השמן שחיצו"ן, ומשום שהשמן שחיצו"ן לא נחשב על המקפה ולא נתערב עמה להיות כאחד, אלא הוא שמן שנחשעב עס המקפה, וכמ"ס הר"ש במתניתין דאף שחיצו"ן מ"מ השמן ניכר וכמ"ס נמי לעיל במ"ג, והלכך הוא מתטמא ע"י נגיעת השמן ש"ף ע"ג, והיינו חידושא דמתניתין, ולא יתכן לפרש מתני' שאם חיצו"ן לאחר שנגע הטבוי"י, וכמ"ס במ"א, דא"כ מאי למימרא פשיטא שאם נתערבה תרומה טמאה במקפה שאוסרת, וגם לא הול"ל פסל, אלא אוסר, דהשמן הפסול אוסר, אבל אינו פוסל, דכל הנפסל בטבוי"י אינו פוסל יותר, אבל כשחיצו"ן קודם נגיעת הטבוי"י שפיר קתני דהטבוי"י נגיעתו פסל כל מקום שהשמן הולך, ונקט לשון זה ולא נקט דכל השמן נפסל, משום דאיצטריך לאשמועינן דכל המקפה והחמיטה נפסל, וכמ"ס הר"ש משום דא"ל להפריד, [גם מה שדקדק במ"א אמאי לא קתני במ"ג ואם חיצו"ן, כבר פי' הר"ש דהתם השמן מעורב במקפה ואינו ניכר, ואינו נפסל בטבוי"י דטעם כעיקר לא מהני אלא לענין אכילה ולא לענין להפסל בטבוי"י, וגם לפי' ר"ת שם דנגע הטבוי"י צבעין, מ"מ הרבה שמן שאינו צעין מעורב במקפה].

ונראה דמשו"ה נקט התנא בהך מתני' גם חמיטה שהיא עוגה דקה, ללמד דאיידי כשהשמן ניכר, דכשמתערב השמן עס החמיטה ע"כ הוא ניכר, דחמיטה לאו מקפה היא שיוכל השמן להתערב מצלי להיות ניכר, ונקט' ללמד דגם החיצו"ן שבמקפה הוא דוגמת החיצו"ן שבחמיטה שהוא ניכר.

בבהגר"א הנדפס בסוף המסכת כתב וז"ל כ"מ שהילך השמן פסול, פי' דכיון שנתערב הקמח עס השמן נפסל כל הקמח דהוי הקמח יותר תרומה ממדומע שהקמח בטל לגבי השמן ומחצרו נמי שיהא כל אותו מקום אחת ואחיא כראצ"י איש צרתותא עכ"ל, הנה כונתו מצוירת לפרש למה עדיף הכא ממקפה דלא פסל אלא מקום מגעו, אבל כל הטעם שכתב אינו מועיל אלא לגבי חמיטה שהוא קמח והשמן נבלע בו, אבל הרי במתני' קתני נמי מקפה, והתם ע"כ ז"ל דכיון דהשמן

דלא מישתמיט בשום דוכתא לומר דס"ל לצ"ש דטבוי"י דינו כאב, גם לא לענין קדשים, ודכוותה יש לפרש גם לצ"ה, ומה דאמרו בגמ' מני מתני' כאבא שאל, במו' חולין פ"ח א' משמע דלא הוי גרסי לה, שכתבו כן מדנפשינן, וכן בתוי"ט בסוגיין, ולמאי דגרסינן לה יש לדחוק דר"ל דלענין יושבת על דם טוהר החמירו כאבא שאל, ולא קשיא סתמא דהכא אכולהו סתמי דמעילה שם דאחיא כרבנן, ואחכמים דפי"א דפרה מ"ד, וכן מתני' דטבוי"י פ"ב מ"ה כמ"ס לך' סק"ז, וטעם גדול יש צדבר להחמיר ביושבת עד"ט טפי מבטבוי"י דעלמא, דכיון דהוא זמן ארוך יש לחוש טפי, וזו נראה דעת הרמב"ם שפסק בפ"ה ממנו"מ ה"ד דיושבת עד"ט מטמאה את הקדשים כראשון, ואילו בטבוי"י פסק בפ"י מאה"ט ה"ג ובפ"ז מטו"א ה"ז כרבנן דאינו אלא פוסל בקודש, ונתקשה בזה בתוי"ט, שו"ר בהגהות מהרי"ח במשניות שכ"כ.

שם ואם נפל מרוקה ומדם טהרה על ככר של תרומה שהוא טהור, במו' הרא"ש כאן דקדק דמשמע דדוקא על של תרומה טהור אבל של קודש פסול, ולפמש"פ הרא"ש בפ"ב דטבוי"י מ"א דמשקה טבוי"י כחולין הוא ראויה להיות טהור אף שנפל על ככר של קודש, ובאמת דלאו דיוק הוא, דרגילות התנא למיתני תרומה דשייך בזה"ז, ועוד דאי הוי נקט קודש הי' מקום לטעות דפלוגתא דצ"ש וב"ה בחר הכי אם צריכה טבילה באחרונה דקאי נמי לענין קודש, והרי לענין קודש מודו ב"ה כמ"ס רש"י, ועל צד רחוק יתכן אולי לומר דלצ"ש דמחשבי לה כטמא מת דלדידהו אם יפול מרוקה על של קודש שמה יפסל.

(ג) פ"ב מ"ב ואם היו ידיו מסואבות הכל טמא, פשטא מתפרש דגם הקדרה טמאה וכמו שפירשו הר"ש והרא"ש, וזין במשקה תרומה וזין במשקה חולין, דכל הפוסל את התרומה מטמא משקין להיות תחלה, ובכלל זה גם ידים מסואבות, ומשקין שנעשו תחלה מטמאין כלים וכדתנן שלהי זבים, ומ"ס בר"ש אם הני משקין דתרומה נינהו, הוא ט"ס כמ"ס מרן וזללה"ה צידים ס"א סק"ב, אבל דעת הרמב"ם בפ"ז מאה"ט ה"ב ובפ"ח ה"י דמשקין שנטמאו בפתם ידים אין מטמאין כלים, ורק אם נטמאו מאב הטומאה מטמאין כלים, ועי"ש בכ"מ בפ"ז מש"כ בשם הר"י"ק ליישב משה"ק הראב"ד מההיא דצרכות נ"ב ב', ומשום כך פירש הרמב"ם בפ"י מאה"ט ה"ה דהא דקתני הכל טמא לאו אקדרה קאי, אלא אמשקין דגם אם היו חולין טמאים, וכן בפיה"מ כאן, אבל הלשון דחוק, [ובאמת לדעת הר"ש והרא"ש קשה למאן כלי טהור, דלעולם כשצא ליטול ידיו ושואב מים הרי אחורי הכלי רטובים,

ומ"מ מקום מגעו נפסל ואף כשהשמן והשום אינם ניכרים במקום נגיעתו, והיינו דפרכינן מה נשתנה מקום נגיעתו מכל המקפה, הרי גם במקום נגיעתו אין כאן אלא טעם כעיקר שהרי בטלי להו תכלין ברוב, ומשני רבצ"ח דהשום והשמן אף שאינם ניכרים אפ"ה אינם בטלים הואיל וזר לוקה עליהם בזוית, ואלא שיך לומר דמשום טכ"ע קאמר, אף להסוברים דלוקה על כוית מן התערובת, דא"כ כל המקפה נמי וכמס"כ, וחשיבי כאילו הם זעין ולכך נפסלים בטבוי, וזעין לפרושי משום דהיתר מצטרף לאיסור, ואף כשהאיסור מועט ואינו ניכר, ואף בדליכא טכ"ע כגון שנתערבו בלא בישול, וחזינן דהאיסור אינו מתבטל ולכך שיך לפוסלו בנגיעה, ואף שאין נפסל כל השום והשמן, היינו משום שאינם חיצור זל"ז דהמקפה מפסיקן, אבל השום והשמן שבמקום נגיעה שפיר נפסלין, דכזעין חשיבי, ודחינן דאינם מתבטלים משום דכוית בכא"פ דאורייתא, ואין להקשות אמאי לא כגי במה שהשום והשמן אינם מתבטלים מחמת טכ"ע, ואף אם צריך לאכול טעם כוית, דסו"ס כיון שלא נתבטלו שפיר נפסלים, דכיון שאם לא היו מתבטלים ולא היו נותנים טעם היו מתבטלים, נמא דעכשו מה שאינם מתבטלים הוא רק מחמת נחינת טעם, וא"כ אין להשגס כזעין אלא כטעם שהזעין נתבטל, ובטעם הרי כל המקפה שוה, ומיהו גם י"ל דגמ' השתא ס"ל דטכ"ע דרבנן.

ואפשר דמתני' ר"ע דס"ל בטבוי פ"ג מ"ה בירק שנתבטל בשמן של תרומה ונגע בו טבוי"י דלא פסל אלא מקום מגעו, אבל לראב"י איש ברתומא שם דפסל כולו, ה"נ הכא נפסל כל המקפה דהשמן שצולו חיצור זל"ז ונפסל, וממילא נפסל הכל, ואפשר דהכא גם ראב"י א"צ מודה דהתם ירק שהוא גוף אחד מיוחד כחוכא למיפסל מקצתו, משא"כ במקפה, א"כ שמן שצוגוף אחד, הו"י טפי חיצור זל"ז משמן שבמקפה. — וממשינה זו תשובה לקו' תו' לפרש"י מהא דעיסה מדומעת דחזינן דלא פליגי אלא אם כולה נפסלת או דכולה אינה נפסלת, ולא מחלקינן בין מקום מגעו לשאר, דהא במתני' דירק שבטלו בשמן של תרומה מחלקינן לר"ע בין מקום מגעו לשאר, וע"כ הטעם כמס"כ הר"ש במתני' בטבוי"י פ"ב מ"ג בשם החוספתא דיש לחלק בין מין במינו למין בשא"מ, ועי"ש מה שחירץ גם משה"ק מסיפא דמתני'. — כ"ו לפי מה שנקטנו דירק שנתבטל בשמן ש"ת איירי בקלח אחד, אבל כבר כתבנו לקמן ס"ג סק"ה שאין הדבר כן, ועי"ש.

ור"ת מפרש בשום ושמן זעין, וקו' הגמ' על שום דלית צי' כביצה, ואע"ג דאם נגע בו ראשון שפיר חשיב הוא והמקפה כחד ויש בו כביצה, מ"מ לגבי טבוי"י דהמקפה אינו נפסל, הרי ליכא בשום כביצה שאין

לא נתבטל עם המקפה ואינו אלא מעורב הרי הוא ניכר יותר זעין, ומס"כ דאחיא כראב"י איש ברתומא כונתו ז"ל לפ"ג מ"ה בירק שביטלו בשמן של תרומה, דס"ל דפסל כולו, ובא"ר החליפו בטעות לראב"י איש ברתומא דמ"ד דאיירי התם במי פירות והיינו שלא מו' המשקין, והכא הרי בשמן איירינן שהוא מו' משקין.

ה) פ"ג מ"ה ירק של חולין שביטלו בשמן של תרומה ונגע בו טבוי"י ראב"י איש ברתומא אומר משום ר"י פסל את כולו ר"ע אומר משמו לא פסל אלא מקום מגעו, בפסחים ס"ט סק"ו (והועתק לק' ס"ג סק"ה) נקטנו דמתניתין מתפרשא בקלח אחד של ירק שביטלו בשמן של תרומה, ואין כאן שמן אלא מעט הטופח ע"פ הירק, וזע"י לק' ס"ג סק"ה דהדרי צ"ל, ואע"ג דטעם כעיקר לא מהני להיות נפסל בטבוי"י כמ"ש הר"ש לעיל פ"ב מ"ג, ז"ל דשמן שאני שהוא כזעין, והלכך אף שהירק אינו נפסל כיון שהוא חולין, מ"מ השמן שבו נפסל, ופליגי אם כולו נפסל דכל השמן שבו כמחזור או דלא נפסל אלא מקום מגעו, אבל לשון הר"ש דקסבר שמן מכשיר ומחבר ור"ע קבר שמן אינו מחבר וקאי כל קלח וקלח באפי נפשי, משמע שפירש דאיירי בכמה קלחים של ירק שנתבטלו בשמן של תרומה, ויש כאן שמן זעין, ולראב"י א"צ נפסלו כולם בנגיעת אחת, וכ"מ ברא"ש, וקשה דהא תנן פסל את כולו, וא"כ את כולן מיבעיא לי, ור"ע נמי הול"ל לא פסל אלא אותו שנגע בו, ולקמן ס"ג סק"ה נתפרש.

— נדפס בספר פסחים סי' ט' —

ו) פ"ב מ"ג המקפה של תרומה והשום והשמן של חולין כו', לפרש"י פסחים מ"ד א' נראה דאיירי בין כשהשום מרוסק ואינו ניכר, דומיא דשמן שמעורב בכל המקפה ואינו ניכר לעצמו, [דהא לא קתני שהוא לף], ובין כשיש חתיכות שום שניכרות, וסתמא דמילתא כן הוא, דרוב השום נידך ונתערב, ויש גם חתיכות שעדיין ניכרות לעצמן, ולכך קתני במקצתו, ואשמועינן רישא דאפי' נגע בחתיכת שום אפ"ה נטמא כל המקפה ואף שלא נגע במקפה כגון שהיתה חתיכת השום צפה מלמעלה, דכשהשום מועט הרי נטפל למקפה ודינו כדין המקפה, ואף שאם הוציא השום מן המקפה, לא יפסל בטבוי"י, דהא חולין שבלעו טעם של תרומה אינן נפסלין בטבוי"י כמ"ש הר"ש פ"ב מ"ג דטבוי"י, מ"מ כשהוא בתוך המקפה הרי הוא נפסל וגם פוסל כל המקפה עמו, [וכשנפסל, נראה דאף כשיוציאו ישאר בפסולו], דכחלק מן המקפה חשיב, וכן אם נגע טבוי"י במקפה נפסל גם השום, כ"נ דהא קתני פסל את כולן ומשמע דגם השום שזעין נפסל.

ובסיפא אשמועינן דאף שכל המקפה דין תרומה עליו מכח טעם כעיקר, אפ"ה אינו נפסל בטבוי"י,

שאכל גם היתר צינתים, ומש"כ צתו' נזיר שם וכן צתו' הר"פ כאן שאם ליקט השום בפ"ע ואכלו אין דרך אכילה בכך ופטור, הוא דבר קשה, דמה בכך שאין רגילים לאכלו כך, סו"ס אכל דבר הראוי לאכילה, ואף אי לא חשיב דרך אכילה נמי עדיין לא נתיישב, דמה שצריך למקפה כדי שיחשב דרך אכילה לשום, אין זו סיבה לבטל השום, שלא יפסל בטצו"י, והרי השום כאילו הוא כזית ענין בפ"ע ואוכלו דרך אכילה בכא"פ עם המקפה, וכל הנידון בזכות בכא"פ שייך בתערוכות שאין האיסור ניכר ואפשר לומר שנתבטל, אבל כאן שהשום ניכר ואוכלו כדרך אכילה עם המקפה ויש בו כזית בכא"פ מה מקום יש לפוטרו.

— עד כאן —

פ"ב מ"ג המקפה של חולין והשום והשמן של תרומה שנגע בטצו"י במקצתן לא פסל אלא במקום מגעו, מבואר דאף השמן והשום הנותנים לא נפסלו, וא"ת מ"ש ממסקנה טופח המחבר שני אוכלין בזבחים ק"ה ב' ובפ"ח דטהרות מ"ח וברמב"ם פ"א מאלה"ט ה"ו דהדבר ספק אם מתטמאין שניהם בנגיעת אחד, וה"נ אמאי לא יחבר המקפה את כל חתיכות השום והשמן, וי"ל דאם ה"י המקפה תרומה אמנם ה"י מחבר, וכדתנן ברישא, אבל כיון שהוא חולין וטצו"י אינו פוסל חולין הלכך אינו מחבר.

שם ואם ה"י השום מרובה הולכין אחר הרוב, פירשו הר"ש והרא"ש שאם ה"י השום שהוא תרומה רוב, בטל המקפה המועט שהוא חולין לגבי השום, והנוגע במקפה פוסל הכל, ויש לדקדק דלפ"ז הו"ל למימר ואם ה"י השום רוב הולכין אחריו, ושם סגי כשהשום והשמן ביחד מהוים רוב, אלא שצריך שהשום יה"י מרובה על השמן, א"נ שם צריך שהשום יה"י מרובה על האוכלים שגורמים את המקפה, כגון שיש ליטרא גריסים וחצי ליטרא מים והם ביחד מהוים את המקפה, הרי צריך שיה"י השום יותר מליטרא שיה"י מרובה, על הגריסים, ואז אם רוב מן הכל הוא תרומה הולכין אחר הרוב, דהיינו שהשמן יה"י כנגד המים, דנמצא שהשום והשמן שהם תרומה הם הרוב.

שם אר"י אימתי צומן שהוא גוש בקערה כו', אפשר דר"ל דהא דאמרינן בצומן שהשום מרובה הרי המקפה נטפל אליו, דהיינו דוקא צומן שגם השום הוא על תכונת מקפה, דהיינו שהוא גוש, אבל צומן שהשום הוא מפוזר אינו טופל אליו את המקפה חולין, והנוגע במקפה טהור, ומה שקיים אבל אם ה"י מפוזר צמודה טהור, צא להוסיף דגם השום עצמו אינו נחשב כחד, ואם נגע הטצו"י בשום לא פסל אלא מקום מגעו, ושאר השום טהור, ואפי' צמודה דליכא אלא השום, וכש"כ דהשום צומצם זה אינו טופל אליו את המקפה, וקיים הטעם מפני

המקפה מנטרף עמו, ואע"ג דמקבל טומאה מדרבנן, ס"ל לגמ' דלענין טומאה דרבנן ראוי ה"י לומר שהשום מתבטל למקפה, והנה לא פירשו טעמא אמאי יש לשום התרומה שניכר לעצמו להתבטל, וכנראה דלאו מסברא קאמרי לה, אלא שלפי גירסתם בגמ' מקום מגעו אמאי פסול הא לית צ"י כבינה, הוכרחו לפרש כן, [וכמדומה דראוי לומר דבגמ' לא גרסינן אלא מקום מגעו אמאי פסולה ותו לא וכמו שהוא בזויר, והא דבטלי תבלין ברוב או דליכא כבינה הוא גליונות שנוספו לפרש, ותדע דבר"ח בפסחים נמי הגירסא כמו בזויר], ואפשר דלפי דמעיךר הדין הרי המקפה והשום חד, ואם נגע ראשון בשום נטמא כל המקפה, ומפני זה ה"י ראוי לחכמים לטהר השום כשנגע בו טצו"י, דלא ליטעו לומר דהשום כדבר בפ"ע הוא, ואף אם נגע בו ראשון לא נטמא המקפה, וע"ז משנינן דכיון דהשום תורת תרומה עליו לענין היתר מנטרף לאיסור, או לענין כזית בכא"פ, הלכך לא רצו חכמים לומר שהוא בטל אגב המקפה לענין טצו"י, ולכך נפסל מדרבנן כדין פחות מכבינה דעלמא.

ויש לעי' לפיר"ת אמאי לא אמרינן הואיל וזר לוקה עליהם בזכות משום טכ"ע, ואף דגם על המקפה לחוד לוקה אף שאינו נפסל בטצו"י, מ"מ לענין דרבנן לא יקילו שיתבטל אגב מקפה, שפיר סגי בהכי, דכיון שחייבים עליו והוא זעין למה זה יקילו רבנן שלא יטמא, ומה עדיפות במה שיכול להנטרף בכא"פ עם חתיכות נוספות של שום, על זה שהוא מנטרף לזכות עם המקפה, [לדעת ר"ת שברא"ש פ"ז דחולין סי' ל"א דבטכ"ע חייבים על כזית מן התערובת], וי"ל דגמ' השתא אזלא אי טכ"ע דרבנן.

ובתו' הר"פ כתב דעת ר"ת דמשמע לגמ' דמקום מגעו נפסל מדאורייתא ולכך פריך דהא לית צ"י כבינה וכ"ה צתו' נזיר ל"ו, וז"ע דהא שום ירק הוא ותרומתו מדרבנן, וממילא ע"כ טומאתו נמי דרבנן, ועו"ק היכי משמע דהוא מדאורייתא, ועו"ק דא"כ מאי משני הואיל וזר לוקה עליו בזכות, ומה בכך אבל אכתי פחות מכבינה הוא, ואף אם נדחוק לומר דכיון דהיתר מנטרף לאיסור, הלכך מנטרף הוא נמי לחשבו כבינה אף שהיתר נשאר בטהרתו, אבל אכתי קשה מה מהני הא דכזית בכא"פ דאורייתא, דמה זה ענין לעשותו כאילו ה"י כבינה, וכבר הק' כן צתו' הר"פ, אבל מה שחירץ משום שהיתר מועיל לעשותו דרך אכילה, הלכך מועיל נמי לחשבו כבינה, דחוק טובא דמה ענין זל"ז, וכבר סיימו צתו' נזיר שם שזה מגומגם.

הא דאמרינן וכזית בכא"פ דאורייתא היא, קשה לפיר"ת, דכיון דעל שום שזעין דיינינן, איך אפשר שלא יה"י דאורייתא, והא לכו"ע צירוף אכילה בכא"פ, ומה בכך

דמז"מ לא בטיל עי' לק' ס"ג סק"ד, אבל הר"ש צ"ג מ"ד הזכיר הטעם דבמין אחד גרע דאשכחן תנא דס"ל מין במינו לא בטל, גם קשה דהא אדרבה ר"י דס"ל מז"מ לא בטיל ס"ל דאינו נפסל בטבוי' וי"ע, ועי' מש"כ לקמן שם.

— נדפס בספר פסחים ס' ט' —

פסחים מ"ד ז' ליתן טעם כעיקר שאם שרה ענבים במים כו', מלאנו בסוגיין ד' ילפותות לטעם כעיקר, משרת, ובשר בחלב, וגיעולי מדין, וחטאת, ורהיטות הדברים דליכא נפקותא בין הילפותות, אלא לענין היתר מנטרף לאיסור אם ילפינן מחטאת, ועי' חו' מ"ה א' ד"ה ורבנן דבנייר ל"ז ז' ילפי רבנן טכ"ע מחטאת.

והנה ע"כ דבכלל טעם כעיקר דהיתר שזלע טעם האיסור נהפך להיות כגוף האיסור וכזית ממנו חייבים, [אלא דאפשר שצריך טעם של זית איסור, עי' להלן], דאף אם נימא דממשרת לא שמעינן לה, דנימא דגם מין מן הענבים מתערב במים, וכן בצשר בחלב נימא דגזייה"כ הוא שהצשר והחלב ענמם נעשים גוף האיסור, אבל אם ילפינן מגיעולי מדין, ונימא דחצי שיעור מותר מן החורה, הרי ע"כ לומר דהטעם שזלע בזית דינו כזית, דאל"כ לעולם אינו אלא חצי שיעור, ונמצא לפ"ז דג' חידושים נחחדשו בטעם כעיקר, א. דטעם האיסור לחוד נמי אסור אף בלא שום ממשות מן האיסור, ב. דאף שהוא בלוע בדבר היתר אינו מתבטל, כמו שמתבטל מין במינו, [דשפיר משכח"ל טעם גם בלא ביטול כגון שמוץ טעם האיסור בפיו, או שבישל הרבה איסור במעט מים], ג. דהיתר שקיבל טעם האיסור נהפך לאיסור, וכזית ממנו נחשב כזית לענין האיסור.

ודעת הרמב"ן במלחמות בסוגיין דצריך שיהא טעם זית מן האיסור, כלומר דצריך שיהא זהיתר שאוכל טעם מן האיסור כאילו נתערב זית מממשו של האיסור, ואם נתערב טעם זית בכדי שיעור פרס, אינו חייב עד שיאכל את כל הפרס, דלא עדיף טעם מגוף האיסור דצריך שיאכל זית ממנו, וה"ל צריך שיאכל טעם זית, ומ"מ נראה דאף לפ"ז משכח"ל חיובא ע"י פחות מכזית איסור, דכזית איסור שנתן טעם אכתי נשאר באיסורו כל זמן שיש בו טעם, עי' עוקצין פ"ג מ"ד השבת משנתן טעמו בקדרה אין זו משום תרומה ואינו מטמא טו"א, הא שאר מינים במילתייהו קיימי, וא"כ אם שרה חצי זית ענבים בחצי זית מים, [אם נימא דיש בחצי זית ליתן טעם חצי זית, ואם לאו נצטרך להוסיף קצת], ואכל הענבים עם המים, נמצא שאכל זית איסור, וכן בכל שאר איסורים, ואף דאין היתר מנטרף לאיסור, דהכא ככולו איסור דייענין ל"י, (ואין צרך חימה, דהא

שהוא רואה בפיוזרו, והלכך אפי' נדבקו במדוכה, אינם חיבור זל"י, וכמו חלות ע"מ להפריש כמ"ש הר"ש, שהרי לא חיברם במשקים לדעתו, ולשון מפוזר במדוכה יש לפרש שהם מפוזרים בכל המדוכה כדרך הנידוכים, ואפי' נדבקו זל"י במנצם המפוזר אינם חיבור מפני שרואה בפיוזרו.

שם ושאר כל הנידוכין שדרכן במשקין, ר"ל כך דינם כמו השום שעשאו גוש בקערה דהוי חיבור, וכמו שהגיה הגר"א וכן שאר כל הנידוכין, אבל את שדרכם לדוך במשקין ודכן שלא במשקים אפי' עשאן גוש בקערה הרי הם כענין של דבילה ואינו חיבור, ומשמע דאת שדרכם לדוך שלא במשקים אם עשאם גוש שלא במשקים דהוי חיבור, ואע"ג דענין של דבילה אין דרכו לדוך במשקין ואפי"ה אינו חיבור, ועי' בספר מרן זלה"ה ס"ג ס"ק כ"ז שכתב לחלות הדבר במחלוקת הרמב"ם והראש"ד בפ"ח מטו"א הי"ג דלדעת הראש"ד לא חשיב חיבור בלא משקין גם לאלו שדרכן בלא משקין.

בתוספתא פ"ב והובאה כאן בר"ש שאל רמב"י את אביו מ"ש דעיסה שנתחממה בשאור של תרומה דס"ל דנפסלת בטבוי', ומ"ש מקפה וחמיטה של חולין ושמן ושמן של תרומה ק"פ ע"ג ונגע טבוי' בשמן דלא פסל אלא מקום מגעו, והשיבו זה מין אחד וזה שני מינים, ולכאורה השאלה היתה דחולין שקיבלו טעם תרומה אין נפסלין בטבוי', דגם בשום ושמן נפין ע"ג איירי שהמקפה קלט טעם השום והשמן אם ע"י ישול או כבישה, דלאו לחנם נותנים אותן על המקפה והחמיטה, [וק"ק דשציק מ"ג ופריך ממ"ד וכבר נתקשה צוה מרן זלה"ה בס"ג ס"ק י"ט], ומ"מ לא נפסלו בנגיעת הטבוי' בשמן, אע"ג שאם ה' המקפה של תרומה ה' נפסל, וא"כ למה עיסה שנתחממה בשאור של תרומה נפסלת בטבוי', ולפ"ז קשה מה שהשיב זה מין אחד וזה שני מינים, דאדרבה בשני מינים איכא טעם כעיקר דאורייתא וראוי טפי שיפסל, משא"כ במין אחד דחד בתרי בטל, ונראה דמין אחד דקאמר לאו מין במינו, אלא ר"ל שהעיסה גוף אחד וא"ל לחלק בה, ואם באנו להכשיר יש להכשיר כולה והרי יש בה גם שאור של תרומה, [עי' בתוספתא רפ"ב דעיסה שקרא עלי' שם חלה בצפונה דנפסלת בטבוי' אפי' נגע דתרומה דכולה חיבור], והלכך ע"כ לפסול כולה, משא"כ במקפה ושום ושמן שהם שני מינים, ואפשר לפסול השמן והשום ולהכשיר החמיטה, ושפיר אמרינן כן, ור"מ ור"י בתוספתא פ"ב דפליגי אר"י ור"ש וסברי דעיסה שנתחממה בשאור של תרומה אינה נפסלת בטבוי', סברי דדין העיסה כדין המקפה, וכש"כ דעדיפא שהוא מין במינו, ואינה נפסלת בטבוי', [ומיהו ר"י ס"ל בעלמא

שהעיקר נשאר באיסורו ופיר מטרף עם הטעם, וע"כ כונת הר"ש בעירוב דלא שלא נמחדש טעם מחוץ לעיקר, אלא שחערובת העיקר נותן הטעם.

והא דתערובת לח בלח אין לחייב בפחות מכשיעור איסור אפי' יש בו צונות טעם, מבואר נמי בחולין ז"ח א' בפלגא דזיתא דתרצא דנפל דדיקולא דבישרא, דאמרינן דחזי שיעור אסור מה"ת, ומבואר דלא משכח"ל ב' חיובא, אף כשיאכלנו עם ההיתר ואף שיש בו צנו"ט, והיינו משום שהחלב נימנח.

— עד כאן —

(ז) פ"ב מ"ה בשר הקדש שקרם עליו הקיפה נגע טבוי' בקיפה אחיכות מותרות, משמע דכל הקיפה נאסרת, וא"כ לר"מ ולאצא שאלו מעילה ח' ב' דין הוא שהקיפה תיעשה שלישי, ותפסול את החמיכה כדין רביעי בקודש, וע"כ דתסם מתני' כחכמים דהתם דגם בקודש טבוי' רק פוסל.

יעוי' ברא"ש שהקשה מהא דתנן חולין קי"ז ב' דהקיפה מטרתה לכבינה לטו"א, וסירך דהכא דקרב גרע, וכ"מ בר"ש, ועי' מש"כ עוקצין ס"א סק"א וסק"א, די"ל דלירוף לכבינה קיל טפי מזירוף להתטמא הכל כאחד, וכמ"ש שם מדברי הרמב"ם פ"ו מטו"א הי"ז ומדברי הח' רי"ד חגיגה כ"ג, ושם הבאנו מכמה ראשונים וכן מתו' הרא"ש בסוגיא דחולין שם דמשמע דס"ל דכי הדדי נינהו עי"ש, ובעיקר הסביר דקרב גרע, יש מקום עיון דלכאורה הקרימה של הקיפה היא ע"י שהייתו דכל קיפה כשזוהי נקרב מלמעלה, אבל אין זה פוגע בחיבור הקיפה לחתיכה, ואדרבה יש שהקרימה מהדקת את החיבור, (עי' לקמן פ"ג מ"ג חוט של בינה שקרם על דפנה של לפס כו' חוט וכל שנקלף עמו כו'), אלא דאפשר דהקיפה עד שלא קרמה תורת משקה עלי', ולפ"ז גם בחולין שם ע"כ בקרב איירי, ומיהו כבר כתב הר"ש לנטות מהמפרשים דקיפה מקפה הוא, אלא הוא בשר מזומק שנמחה בקדירה, ולפ"ז לעולם תורת אוכל עליו, אבל כמדומה דחיבורו לבשר מתהדק ע"י הקרימה, דעד שלא קרב אינו אלא כחתיכות נוגעות זו בזו וכמו גושים דסיפא, ואם נימא דקרימה אינה גורמת פירוד, א"כ יהי' מוכח מקו' הרא"ש דחיבור לכבינה קיל מחיבור להתטמאות כאחד, אח"כ ראיתי למרן זללה"ה בס"ד סק"ב שכתב לפרש כונת הרא"ש דצומן שהקיפה מועטת היא נאכלת עם הבשר והוי חיבור, אבל כשהיא מרובה ונקרמו פני' הדרך להפרישה ולכן אינה חיבור, וז"ע.

שם נגע בחתיכה חתיכה וכל העולים עמה חיבור, אפשר דהטעם משום דהטמא טופל אליו, וכדס"ל לחכמים לקמן פ"ג מ"א באוכל שנפרק דאם אוחז בטמא והטהור עולה עמו הרי הוא כמוהו, וה"נ הכא אם אוחז

בתפה שפיר י"ל דכולו איסור עי' מנחות נ"ד א' ב', וטעם היוצא ע"י ביטול וכיו"צ עדיף).

והר"ן בחידושו כתב לסייע דבעי טעם כזית מהא דאמרינן בסוגיין דילמא מיין לחודי' וכ"ת מיין לחודי' מאי למימרא הא קמ"ל דאע"ג דתערובת כו', ואם איתא דע"י טעם כעיקר חייבין על כזית אף שאין בו טעם כזית, א"כ אמאי קאמר מיין לחוד, הרי שפיר מטרף הפת כיון שיש בו טעם יין, וגם לפ"ז יש בזה חידוש דהפת מטרף, ולא נריכין למימר דקמ"ל אע"ג דתערובת, ויש להוסיף דיותר מזה יש לדייק מהא דמוכחין דאית לי' לר"ע היתר מטרף לאיסור, מהא דקאמר בצרייתא נזיר ששרה פתו ביין ואכל כזית מפת ומיין חייב, והיכי מוכח מזה, הא אף אי לית לי' היתר מטרף לאיסור, נמי יש לחייבו משום טעם כעיקר, וע"כ מוכח מכאן דבטעם כעיקר אינו חייב אלא באכל טעם כזית, וכאן שנשרה הפת ביין לא נמחדש כאן טעם נוסף מלבד הטעם שבין, וממילא ליכא כזית טעם אא"כ אכל כזית יין ממש.

ובירושלמי פ"ו דנזיר ה"א והוצא בצעה"מ כאן וצרמב"ן חולין ז"ט, הדבר מפורש כדברי הרמב"ן דאיתא התם אמר ר' זעירא כל נותני טעם אין לוקין עליהן עד שיטעום טעם ממשו של איסור ונזיר אפי' לא טעם טעם ממשו של איסור אמר רבב"מ כל נותני טעמים אין איסור והיתר מטרפין והנזיר איסור והיתר מטרפין מתניתא מסייעה לדין ומתניתא מסייעה לדין מתניתא מסייעה לר"ז כזית יין שנפל לקדרה ואכל ממנה כזית פטור עד שיאכל כולה על דעתו דרבב"מ מכיון שאכל ממנה כזית יהא חייב, ע"כ, הנה מבואר בהדיא דבטעם כעיקר אין חייבין עד שיאכל כזית מטעם האיסור, ורק אי היתר מטרף לאיסור אפשר לחייב על כזית, שו"ר שכבר הביא הירו' הזה בר"ש פ"ב דטבוי' מ"ג והוכיח מזה כדברי הרמב"ן.

ובן איתא התם בהא דאר"ע דאפי' שרה פתו ביין ויש בה כדי לזרף כזית חייב, אר"ת והוא דשריי' בכזית יין, ומשמע דס"ל כדס"ד בסוגיין דר"ע לית לי' היתר מטרף לאיסור, ולכך נריך שיהא ביין ענמו כזית, הנה מבואר דבטכ"ע נריך שיאכל כזית מטעם האיסור, וכדעת הרמב"ן והר"ן.

ובר"ש שם כתב דכזית שמן של תרומה שנתן טעם במקפה של חמשים זיתים וצא זר ואכל חזי המקפה דפשיטא דלא לקי שלא אכל אלא חזי זית של שמן והו"ל כחזי זית של תרומה כו' דאטו מי מיחייב בחזי זית הנבלע יותר מכשהוא צעין כו', והנה ע"כ משכח"ל חיובא בחזי זית, צענדים ששרה צמים ושתה המים ואכל הענבים וכמש"כ לעיל, וכן בכל טעם כעיקר

בחוכה, וה"נ בחצית מלאה ששקעה נמי הכל מעורב וכשנגע טבול צבור דין הוא שגם היין שחצית יטמא, (עי' מכות ד' א'), וכבר תצרי לגזיו' בפ"ח מטו"א ה"ח ופירשה ביין חולין צבור, וכמו שהוא בתוספתא וכמו שפירש הר"ש, ולפ"ז ראי' לומר דביין תרומה בכל גווני נטמא הכל אפי' נגע שלא כנגד החצית.

ולבאוריה יש להוכיח כן מהא דמדמינן בשבת ה' ב' יידון שמן ע"ג יין לענין הנחה לפלוגתא דריב"ז ורבנן במ"ה אם נטמא שניהם, ואם איתא דמתני' ביין תרומה צבור, א"כ חזין דאע"ג דיין ע"ג יין לכו"ע היינו הנחתן, אפ"ה לא נטמא היין שחצית בנגיעת היין שכנגד פיו, וא"כ שמא גם לרבנן שמן ע"ג יין היינו הנחתו לגבי שבת, ומ"מ לא נטמא היין בנגיעת השמן, א"ו אם היין שצבור תרומה נטמא הכל, והתם משום שהיין שמעל החצית הוא חולין, ולפ"ז מוכח מכאן כמש"כ לעיל סק"ז ד"ל דבשמן חולין ויין תרומה מודה ריב"ז שלא נטמא היין בנגיעת השמן.

גם הא דקתני במתני' מן השפה ולפנים חיבור הוא משנה שאינה נריכה דפשיטא דכל מה שחצית כחד, וגם לא שייך לשון חיבור שאין מי לחבר כיון שהכל במצב שוה, ואשר נראה דמשום כך פירש הר"ש דאירי גם כשהחצית לא היתה מלאה ונמצא שבנפילתה לצור נתמלאה מלמעלה ביין חולין, ואפ"ה הוא החולין חיבור לתרומה ונטמא הכל, וזה ודאי חידוש דה"י מקום לומר דכיון דבמקום נגיעתו היו יין חולין לא נפסל כלום, ואם נימא דמתני' אירי כשהכל תרומה א"כ משנה שא"ז היא, גם בעיקר הדין אם אירי כשהכל תרומה, א"א להחיר מה שחצית גם כשנגע מן השפה ולחוץ, שהרי יש לחוש שנתערבו יין שצבור בחוך החצית, וכדמניא בתוספתא דמאי הוצאה צבהגר"א יו"ד ס' קכ"ד ס"ק נ"ו, דאם קרא שם תרומה בשולי הכוס אסור לשחוט אפי' מפיו, [משא"כ אם אירי בחולין שפיר שרינן יין שצבור גם כשנגע מן השפה ולפנים, דסתמא איכא צבור ק"א כנגד מה שיש לחוש שנתערב מן החצית לצור, אבל א"ז לזה, דבמתני' לא נשנה דין יין שצבור כשנגע מן השפה ולפנים, ומתני' בדין יין שחצית אירי].

אבל מרן זללה"ה בס"ה סק"צ כתב דגם לפי ר"ש דמתני' אירי צבור של יין חולין, מ"מ יש לקיים הדין גם צבור של יין תרומה, דגם בזה בנגע מן השפה ולחוץ דנפסל כל היין שצבור, מ"מ היין שחצית לא נפסל, וז"ע.

בר"ש הביא תוספתא ואם ה' פיתוס אפי' כלי שיש בו מאה כור כולו חיבור, ור"ל שאם במקום הצור ה' פיתוס והוא כלי גדול והחצית שקעה לתוכו, אפי' ה' הפיתוס גדול ביותר כולו חיבור, וכן מבואר

בחתיכה והקיפה עולה עמו, ולעולם אם יאחו בקיפה החתיכה לא תעלה עמה, ומדלא פליגי הכא ש"מ דהכא כו"ע מודו דהחתיכה עיקר, ונראה לפ"ז דאם החתיכה חולין והקיפה קודש ונגע טבול בחתיכה שלא יטמא הקיפה, והרי בחתיכה אחת אינטריך בתוספתא רפ"ב לאשמועינן דכה"ג הו' חיבור, ואין לך בו אלא חידושו בעיסה ובקישות שקרא שם חלה או תרומה בנפונה, אבל לא בשתי חתיכות המדובקות, והלכך נראה דגם לריב"ז כה"ג לא יחשבו כחיבור שיתטמא הקודש בנגיעת החולין. שם ריב"ז אומר שניהם צבור זל"ז, הא דלא קתני ריב"ז אומר אפי' נגע בקיפה חתיכות אסורות, משום דגם בנגע בחתיכות פליג, דגם אלו שאינם עולים עמה הו' חיבור.

שם מעשה קדירה וקטניות בזמן שהן פרודין אינם חיבור בזמן שהם גוש צבור אם היו גושין הרבה הרי אלו ימנו, כל הני מילי אינטריך, דבזמן שהם פרודין ה' מקום לומר דג"כ חשיבי מחוברין כשום עם מקפה, וה' מקום לומר דגם כשנעשו גוש לא חשיבי חיבור דהגוש רפוי ובקל מתפורר, ולאחר דאשמועינן דהגוש חיבור אינטריך לאשמועינן דהגושים לא חשיבי כמחברין זה לזה, אף שמתדבקין קצת זה לזה.

שם שמן שהוא קף על היין ונגע טבול בשמן לא פסל אלא השמן ריב"ז כו', נראה דה"ה אם נגע ביין לא פסל אלא היין, ואין יתרון מה שהשמן גדור עליו, וכמו באוכלין שאין יתרון לתחתון, וכ"מ קצת מהא דקאמר ריב"ז שניהם צבור זל"ז, מכלל דלת"ק שניהם אינם חיבור, עי' מש"כ לעיל בדריב"ז, דגם התם בתרייהו פליג. — מהא דשבת ה' ב' מוכח דריב"ז מדאורייתא קאמר.

נראה דעד כאן לא קאמר ריב"ז דשניהם חיבור זל"ז אלא כששניהם של תרומה, אבל אם ה' שמן חולין ויין תרומה, ונגע בשמן לא פסל את היין, [וכמש"כ לעיל נמי לענין קיפה וחתיכות עי"ש], דסו"ס כי קא נגע בחולין קא נגע, ותורת יד אין כאן, ואע"ג דלקמן במ"ו כתב הר"ש דאפילו אם החצית ששקעה לא היתה מלאה ונתמלאה מן היין שצבור, אפ"ה כל שנגע מן השפה ולפנים נטמאה כל החצית, אע"ג שהיין שלמעלה הוא של חולין מן הצור, יש לחלק בין יין ויין ליין ושמן, ועי' לק' סק"ח.

(ח) פ"ב מ"ו חצית ששקעה לחוך צור של יין כו', בפיה"מ נקט דגם צבור יין של תרומה, ולפ"ז גם יכול להתפרש בחצית ריקה ששקעה, וכ"ה בא"ר, והדבר ז"ע דהא מטבילין כלים במקוה מנומנס, ואין המים נעשים שאובין כדתנן מקואות פ"ו מ"ו כל זמן שלא העלן, דהכלים נטבילין למקוה ושוכנים

— נדפס בספר ע"ז ס"י —

ע"ז ס' א' מזדיה טהורה מכאן ומכאן, ר"ל שכל החצית טהורה בין מה שלמטה מן הנקב ובין מה שלמעלה, ואין נפסל אלא מה שבחוץ הנקב וכמ"ש תו', ואיירי שהטב"י סתם את הנקב בידו, דאם לא קתמו ונגע בקילות הרי ניזוק אינו חיבור ויעלה באחד ומאה, כדחתן בסיפא דהך מחני' בפ"ב דטב"י מ"ו המערה מכלי לכלי ונגע טב"י בקלות אס"י זו יעלה באחד ומאה, ויש לעי' לפ"ו הרי נעשה הכל אשצורן ואשצורן חיבור לטומאה ולטהרה, וא"כ אמאי לא נטמא הכל, וע"כ ז"ל דחשבינן לתוך הנקב ככלי בפ"ע, וכדחתן החס במו"ו בחצית ששקעה לתוך צור של יין ונגע טב"י מן השפה ולחוץ דמה שבחצית טהור, [ולפי' הרמב"ם בפיה"מ שם, איירי כשהכל תרומה, וכן בא"ר שם], אע"ג דהוי הכל אשצורן, דמו"מ הכלי מחלק, וה"נ חלל הנקב ככלי בפ"ע דמי, ואע"ג דכלי בחוץ כלי נטמא הכל כדחניא בתוספתא והוצאה ברי"ש שם, י"ל דהחס כנגד פיה גרע טפי, ומיהו מסתברא דאף אס"י נגע בכלי החיצון כנגד דופן הפנימי דנמי נטמא כל מה שבכלי הפנימי, וכ"מ בלשון הרמב"ם פ"ח מטו"א ה"ח, ונריך לחלק דכלי בחוץ כלי אינו חולק רשות לעצמו, והרי הוא נטפל לחיצון, משא"כ נקב שבחצית, ויש להסתפק אס"י נגע בפיה אס"י נטמא מה שבחוץ הנקב, דאפשר דהו"ל כחצר קטנה שנפרצה לגדולה, דהנקב בטל לגבי החצית ואין החצית בטלה לנקב, וצ"ע בזה.

ובתורד"ה אמר כתבו דה"ט דרצנן דגם צמן הזד נטמא הכל, משום דכיון דנטמא מה שבנקב תו' הו"ל אידך כמפיה ומשוליה, וצמח"ש"א משמע דכונתם דכל מה שכנגד הנקב נטמא עד הדופן השני, ותו' הו"ל מה שלמעלה ולמטה כמפיה ומשוליה, אבל בתורד"ה מזדיה כתבו דרק מה שצב"י הנקב נטמא, [ושמא כאן דבריהם לפרש"י ובלשון רש"י איתא קילות הסמוך לנקב], אבל עיקר הדברים צ"ע דמה נריך לטעם, הרי הכל אשצורן ואשצורן חיבור לטומאה ולטהרה, ולרצנן אין חשוד הנקב ככלי בפ"ע לחוץ, ומה ששנו בתוספתא והוצאה ברי"ש במו"ו שם מפיה מפני שהמשקה מתווך לתוך ידו משוליה מפני שהמשקה גרור ע"ג ידו, היינו לר' יהודה דחשיב לנקב מן הזד ככלי בפ"ע, וצוה מפרש דה"ט דנקב למעלה אפילו אס"י היין ממלא את הנקב שבכיסוי ונגע רק ציין שבשפתו העליונה נמי נטמא הכל ולא חשבינן ל"י ככלי בפ"ע מפני שהוא שוכן על מה שלמטה ממנו, וכן נקב בשוליה הרי הכל גרור עליו, אבל לרצנן דאין חלל הנקב ככלי בפ"ע, הרי הדבר פשוט דהכל אשצורן אחד והוי חיבור זל"ו. — לשון המשנה מן הזדדין מכאן ומכאן טהורה, נראה דמן הזדדין ר"ל כל החצית מלבד פיה ושוליה, וענין

ברמב"ם ובראב"ד פ"ח מטו"א ה"ח, וכתב ברי"מ שם שהטעם משום שהחצית והפיטם שניהם כלי והכל אחד, ולכאורה ה"י מקום גם לומר איפכא דכלי אין מתבטל לכלי דמאי חולמי' דהאי מהאי, משא"כ צבור דהצור עיקר וטופל אליו כל אשר בתוכו, ואפשר דכלי המיטלטל, כשמיטלטל את החיצון והפנימי בתוכו, הרי נחשב כאילו הכלי החיצון נושא את כל אשר בתוכו, ועכ"פ כל אשר בתוכו יש לחשוב כחד, ולא גרע מיד, וה"נ גם בכלי גדול שקשה לטלטלו מ"מ תורת כלי עליו, משא"כ צבור דלא שייך לאגדס ע"י טלטול, והאי לחודי' קאי והאי לחודי' קאי.

שם ריב"נ אומר אפי' על גבה רום קומה ונגע כנגד פיה חיבור, לפמש"פ דצבור חולין איירי ניהא דנקט לשון חיבור דאין הנידון אלא אס"י החולין שבצבור חשיבי חיבור לתרומה, אבל אי מיירי צבור של יין תרומה, לכאורה הו"ל למימר שניהם חיבור זל"ו כדנקט במו"ה, דנפ"מ ששניהם נפסלים בנגיעה שעל גבה, ושבחוכה, וי"ל דנגיעה שבחוכה אינה כ"כ בזהו שלא יגע גם מלמעלה, ובנגיעה שלמעלה כנגד פיה פשיטא דשבצבור נפסל וכמו לרצנן, והלכך לא איצטריך לאשמועינן אלא דשבחצית נפסל בנגיעה שכנגד פיה, והיינו דקתני חיבור, [ואם אירע שנגע בשל חצית עד שלא נגע בשל צור, כגון שכרך ידו עד הגיעה לחצית, נראה דפסל גם כל שבצבור ולא רק כנגד פי החצית, והיינו שדקדקנו דהול"ל שניהם חיבור זל"ו].

ט) פ"ב מ"ז חצית שנקבה בין משוליה בין מזדיה ונגע צו טב"י טמאה רי"א מפיה ומשוליה טמאה מן הזדדין מכאן ומכאן טהורה, טעמייהו דרצנן פשוט דכיון דסתם את הנקב הו"ל כולו אשצורן דהוי חיבור, והלכך גם מן הזד הכל טמא, ור"י סבר דמן הזד נחשב הנקב ככלי בפ"ע, והרי לענין מקואות נריך חיבור כשה"ג, (אס"י אינו צדין חורי המערה), חזינן דלא חשיב כחד עם המקוה, וה"נ לא חשיב כחד עם כל החצית, והלכך לא פסל הטב"י אלא מה שבנקב, משא"כ מפיה ומשוליה דחשיב כגוף החצית, [מפיה יש לפרש כגון שמילא את החצית על גדולתה ונתמלא יין גם בנקב שבמגופה], ומכאן ומכאן דקאמר אפשר דר"ל דצין שהנקב מן הזד הוא סמוך לפיה ובין כשהוא סמוך לשוליה, לעולם טהורה החצית, ויש בזה חידוש דבסמוך לשוליה לא אמרינן דליהוי חיבור כלישנא בתרא דר"פ ע"ז ס' א', דרק לענין יי"נ החמירו כמ"ש תו' שם, ובסמוך לפיה נמי ס"ד שיחשב טפי כגוף החצית כיון שהיין שבחוכו גרור על כל החצית, ובע"ז שם הגירסא מזדיה טהורה מכאן ומכאן ולשון זה משמע דר"ל שאין טמא אלא כנגד הנקב ומכאן ומכאן טהורה וכמס"כ בע"ז שם (והועתק בסמוך).

בבתוך החצית, דהשטח הוא כארובה של החצית המחזיק המשקים יחד עם החצית וכחד חשיב, וכשהפנימי מלמעלה והחיצון מלמטה, אשמועינן דלא חשיב כחוך החצית כיון שמקום זה אינו מחזיק כלום, ודופן הצעצוע מפסיק בין השרץ לחצית, והרי זה אחורי הכלי.

מש"ב הרא"ש דאירי שאין צנק צנדי לטהרו, הוא משום דאם יש צנק כדי לטהרו, אף שעדיין תורת כלי עליו עד הנקב, מ"מ מן הנקב ולמעלה אינו מטמא באויר, וכדמנן כלים פ"ד מ"ג, וטמא באב הטומאה הרי פירש הרא"ש שאם יש שם שרץ מטמא באויר.

רמב"ם פ"ט מטו"א הי"א אצצוע הנעשה בעובי החצית כו', רבנו השמיט הא דבין מלמעלן בין מלמטון, שממך על מה שסותם הדברים דבכל נקב זה כנגד זה הדין כן, אבל מה שפירש הא דטמא באב הטומאה דר"ל שאם נגע אב הטומאה במשקה, קשה דחפ"ל שכל טיפה וטיפה מטמאה חצירתה כיון שהכל אשזורן, ואין לנו ענין בצורת האצצוע, גם מה שהזכיר צנק הפנימי מלמעלה והחיצון מלמטה שאם נגע אב הטומאה באצצוע לא נטמאו משקין שחצית שהם כמודלין מהם, הו"ל לפרש משום דנזק אינו חיבור, ולשון מודלין משמע דחילת הדופן גורמת.

לשון הראב"ד אבל כשהנקב החיצון למטה שאין המשקין שנכנסים שם נשארים בו ואין נכנסים לחצית עד שעולים למעלה כו', ר"ל שכשהנקב החיצון למטה א"א להכניס משקין לאותו נקב שהרי אין יכולים להכנס לחצית עד שיעלו למעלה, ועד שמגיע לחצית הכל חוזר ונשפך, ונמא דנקב זה אינו מחזיק כלום, ולא חשיב אויר כלי.

סימן ג

(א) פ"ג מ"א כל ידות האוכלים שהם חיבור באב הטומאה חבור בטבוי, ידות שהם חיבור מדאורייתא פשיטא שהם גם חבור לטבוי, דטבוי נמי דאורייתא הוא וכמש"כ לעיל ס"א סק"א, ולית לן מהיכן לחלק בין טבוי לאב הטומאה, ולפ"י אפשר דאשמועינן דליכא ידות דחבורן מדרבנן, א"י אשמועינן דאף בידות דרבנן החמירו גם לענין טבוי.

שם האוכל שנפרס ומעורה מקצת כו', יש לדקדק שאם נפרס ועדיין מעורה ברובו דהוי חיבור בכל גווני, ומוכח מכאן כמש"כ מרן זללה"ה בס"ה ס"ק י"ב דבלא נפרס לא משגיחין אם עולה עמו או לא, דלעולם יש מקצת קטן שלא יעלה הגדול עמו, ואשמועינן מתני' דכל שלא נפרס רובו הרי הוא כשלם, ורק בנפרס ומעורה במקצת דיניין.

מכאן ומכאן י"ל דבין אם ניקב צד שבו הברזא בין אם ניקב בשכנגדו, ואשכחן לשון כעין זה צנדה נ"ז ב'.

— עד כאן —

שם המערה מכלי לכלי ונגע טבוי בקילוח אם יש בו יעלה באחד ומאה, יעוי' בספר מרן זללה"ה ס"ה סק"ז שדקדק כיצד משערינן שהרי כשם שניזוק אינו מחבר אחרים הרי גם הוא עצמו אין שום חלק שבו מחובר לחצירו ע"י א"ר פ"ח דטהרות מ"ט, ונראה דהנוגע בקילוח כל מה שנשאר על ידו כשפורש מנגיעתו, חשיב כאשזורן ונפסק בנגיעתו, ואם שוהה את אצצעו בקילוח הרי כל רגע ורגע פוסל כמות זו שהיתה נדבקה על אצצעו, ובזה משערינן אם יש ק"א כנגדו. — עיקר חידושא דמתניתין הוא דאין הקילוח חיבור כלפי עצמו ולכן לא נפסל כל הקילוח, ויש לשער כמה שהגיע לכלי שעירה לתוכו, אם יש בו ק"א כנגד מה שפסק הטבוי בנגיעתו בקילוח, והדבר תלוי בכמות שבקילוח, ובגודל הדבר שנגע בו, ובזמן ששהה בנגיעתו, [לשון הרא"ש הקילוח לצדו נפסל, לאו דוקא הקילוח אלא מה שנגע בקילוח, דסתמא קתני אפי' נגע מיד עם התחלת הקילוח, וצריך לשער אם יש ק"א בקילוח עצמו, אם לא המשך לערות לאחר נגיעתו, ולשון הרמב"ם בפ"ח מטו"א ה"ז משערינן זה שנגע בו באחד ומאה].

(י) פ"ב מ"ח צעצוע שחצית שניקב בין מצפנים בין מצחוך בין מלמעלן בין מלמטון זה כנגד זה כו', בין מצפנים בין מצחוך ר"ל גם מצפנים וגם מצחוך, ובין מלמעלן ר"ל שניקבו בעליונו של הצעצוע דנמא שיש תוך לצעצוע, בין מלמטון שניקבו בשולי הצעצוע דנמא שאין לו תוך, ולפמ"פ הרא"ש וכן הרא"ש בפ"י שני דטמא באב הטומאה היינו שאם יש כעדשה מן השרץ צנק החיצון דנטמאת החצית, אשמועינן דמקום הנקב חשיב כחוך החצית, ויש בזה חידוש במלמעלה דאע"פ שיש תוך של הצעצוע המבדיל בין התוך של החצית אפ"ה נטמאת החצית, ובמלמטה יש חידוש דאף שאין שום תוך תחת הכעדשה מן השרץ, אפ"ה נחשבת כחוך החצית, אבל אם נגע אב הטומאה ביין שצנקה, בזה ליכא שום חידוש, דכיון שהוא סתם את הנקב הרי הכל אשזורן, וגם בלא סתם יכול להתפרש כשיש טופח להטפיח באשזורן, ופשיטא שנטמא הכל, ואפי' לר"י דלא פסל הכל בזמן הנד בטבוי, מ"מ באב הטומאה פשיטא שנטמא הכל, דכל הפוסל את התרומה מטמא משקין להיות תחלה, והרי כל טיפה מטמאה חצירתה.

ובפנימי מלמטה וחיצון מלמעלה אשמועינן דאע"ג דדופן הצעצוע מפסיק בין החצית לבין הכעדשה מן השרץ שנמאצת צנקה של החיצון אפ"ה נחשב

עמו, שפיר הוא חיצור, אע"ג שאם יאחו בקטן שצפרוס לא יעלה הגדול עמו, וכן מצואר בתוספתא שזר"ש דבאכול שפרס ומעורה במקל הדבר תלוי במה שרגילין לאוחזו אם ביד אם בעלה ואם עולין עמו רק באין לו עלין וקלם פליגי ר"מ ור"י ור"נ וחכמים, ועי' ברמב"ם פ"ו מטו"א ה"י דמשמע קלם דהנידון אם העלין או הקלחים יותלשו מן הפר, אבל אפשר גם לפרש כונתו דזה"י נמי קאי על מש"כ בה"ט אכול שפרס, וכמו שהוא בתוספתא, ולישגא דמתני' נקט, ומיהו קושטא הוא נמי דאם אוחזין אותו בעלין והקלם עולה עמו, אפי' נגע טבוי' בקלם ואם אוחזו בקלם אין העלין עולין עמו, נמי נפסל הכל, דכיון דרגילות לאוחזו בעלין הרי אוליין בחר עלין, וכן אם רגילין לאוחזו בקלם והעלין עולין עמו, ונגע טבוי' בעלין נפסל הכל, אפי' אם ה' אוחזו בעלין לא ה' הקלם עולה עמו, ואם רגילין לאוחזו בעלין ואין הקלם עולה עמו, ונגע טבוי' בקלם, לא נטמאו העלין, אע"פ שאם ה' אוחזו בקלם היו העלין עולין עמו, דהא רק באין לו יד ועלין תניא בתוספתא דאוליין בחר הטמא, והו' שכתב הר"ש דאם דרכו לאוחזו בעלין טמא בין אם נגע טבוי' בעלין בין אם נגע בקלם, אם כשאוחזו בעלין הקלם עולה עמו, ונקט לה הר"ש כשנפרצו בין העלין והקלם [דבכל פירצו לעולם עולין זה עם זה], ובתוספתא נתפרש גם כשהאכול נפרס, דאוליין בחר עלין וקלם לפי מה שרגילין לאוחזו בהם. — [מה שאמרו בתוספתא ביש לו יד וקלם אוחזין אותו באיזה מהן שיראה, פי' בכ"מ שם דר"ל דכל שעולה באחד מהן הר"י חיצור, דאוליין לחומרא].

יש לעי' לענין הכשר אי דיינין ל' כטומאה ובעין דאמר חולין קי"ח ב' הכשר תחלת טומאה הוא, ואם הוכשר זה שהשי עולה עמו הוכשרו תרוייהו לרבנן, ולר"י איפכא, או לא מדמיין לה לטומאה, [דהכשר כגמ"מ הוא כדאמר חולין קי"ח א'], וממה דלא אוקמו בגמ' חולין קכ"ז ב' פלוגתא דר"מ ור"ש בפלוגתא דר"נ וחכמים, ליכא ראיה דהא כיון דר"מ לא ס"ל כחכמים, ותלי לה בגדול או בקטן [לפי גי' דחולין או דמתני'], הלכך ליכא לאוקמי טעמין דר"מ בהכי, ומ"מ למאי דקיי"ל כחכמים, יש מקום לומר דאית לן למיפסק כר"מ התם דהוכשרו בשחיטה, ועי' ברמב"ם פ"ב מאה"ט ה"ה שפסק כר"מ התם דהוכשרו בשחיטה, ועי"ש בכ"מ, ולמש"כ י"ל דס"ל להרמב"ם דהכשר כטומאה והלכך קיי"ל כר"מ דס"ל לחכמים כוותי'.

(ב) פ"ג מ"ב ירק של תרומה וציצה טרופה נתונה על גביו ונגע טבוי' צביצה לא פסל אלא הקלם שכנגדו כו', בפשוטו צביצה חי' איירי דבזה יש ענין בטרופה טפי מבשאינה טרופה, שחיצורה רפוי ונשמטת בקל, אבל במצושת אם נחשלה ע"ג הירק,

ומ"מ נראה דלריך שיוכל להטלטל כי אורחי, אבל פת שלימה שלא נדבקו קליעותיה כראוי וא"א לטלטלה כדרך שמתלטלין שאר הככרות כמותה, נראה דלא חשיבא שלימה, והרי בשאר כל האוכלין תנן בסיפא דלריך שהיו נאחזין בטלטול כי אורחי' שלהם אם בעלים או בקלחים, חזין דאוליין בחר טלטול כי אורחי' דידהו. — בנפרס ומעורה עדיין ברובו שכתבנו לדקדק דשפיר דמי אף אם עכשיו מחמת הפירוס א"א לטלטלה באחיזת הקטן, דפירוס מקלם אינו פוגע בשלימותה, כדמשמע מהא דקתני במתני' ומעורה מקלם, ומה שא"א לטלטלה באחיזת הקטן הרי זה כשלימה שיש בה מקלם שא"א לטלטלה על ידה, וראיתי ברא"ש בצרכות פ' כיצד מזכירין סי"ט וכן בשו"ע או"ח סי' קס"ז דסתמו שיש להזהר שיהי' אפשר לטלטלה באחיזת הפרוסה, ומשמע דאף אם מעורה ברובה, אם אינה ניטלת באחיזת הפרוסה לא חשיבא שלימה, וצ"ע.

ר"נ וחכמים פליגי אם אוליין בחר טהור או בחר טמא, לא מסתבר לומר דפלוגתתן בדאורייתא, דטמא וטהור בדאורייתא לא רמיז, ולפ"ז יש לפרש דס"ל דמדאורייתא לא סגי באוחזו בגדול וקטן עולה עמו, דא"כ בכל גוויי חשיב חיצור, אלא ע"כ דמדאורייתא בעי שיהא אוחזו בקטן וגדול עולה עמו, ומדרבנן החמירו לר"נ באוחזו בטהור ולחכמים באוחזו בטמא, ויש לדון אם דוקא בטבוי' פליגי אבל בשאר כל הטומאות מודו דהחמירו חכמים לטמאות בין באוחזו בטהור ובין באוחזו בטמא, או דגם בשאר טומאות פליגי, וקמייפלגי בתוספתא בזה, וכן יש לדון לר"י במתני' דרך באוחזו בקטן וגדול עולה עמו הוא חיצור, אם גם בשאר טומאות לא הוא חיצור אלא בכה"ג, או דבשאר טומאות הוא חיצור גם באוחזו בגדול וקטן עולה עמו, אבל לר"מ במתני' דקאמר דגם בטבוי' הוא חיצור באוחזו בגדול וקטן עולה עמו, לא שייך לדון בשאר טומאות, דפשיטא דבהו הוא חיצור באוחזו בגדול וקטן עולה עמו, ובפחות מכאן בשום דבר לא הוא חיצור, דלא מסתבר לומר דבחיצור כל דהו ליסגי, ולכן הגירסא שזר"ש ר"מ אומר אחד טבוי' ואחד כל הטומאות שנמשך עמו חיצור ע"כ ט"ס הוא וצ"ל רבי אומר כמו שהוא בתוספתא לפנינו, וכדמייטין ל' חולין קכ"ח א', וגם התם מוכח דלא ידעיין אי ר"מ הכי ס"ל, וכבר כתב מרן זללה"ה בס"ה ס"ק י"ג דיש לגרוס רבי, [ותמה על הגהות הגר"א בתוספתא שהגיה ר"מ].

שם ושאר כל האוכלין את שדרכו ליאחו בעלה אוחזין אותו בעלה בקלם אוחזין אותו בקלם, נראה דקלם ועלין איירי שאינם גוף האוכל, והאכול עצמו נפרס ומעורה מקלם, ואשמועינן דא"ל שיהא אוחזו בקטן וגדול עולה עמו, או בטהור, או בטמא, אלא כל שאוחזין אותו כדרכו אם בעלה אם בקלם, והרי האוכל הפרוס עולה

ונפסלן בטבוי" גם מה שמן השפה ולחוך, אפ"ה אינו חיבור למה שבפנים, ומה שבקדרה טהור, אלא"כ נגע במה שמן השפה ולפנים.

בבהגר"א לתוספתא שזר"ש כתב דאפשר דבינה לעצמה נמי אינה חיבור ואם נגע בה טמא לא טימא אלא מקום מגעו, [בטבוי" לא משכח"ל דבינה לאו תרומה היא, ונפ"מ בנגע זה ראשון דלא טימא אלא מקום מגעו, או בנגע זה אב דמויין ראשון ושני], ולכאורה בינה שע"ג ירק לעיל במ"צ אין לחשוב חיבורה לירק טפי מחיבורה לעצמה, ואם לא טימא אלא מקום מגעו, ושאר הבינה לא נטמאה, למה יפסל הירק, ואף בעשוי' כמין כובע מסתבר דלעצמה חשיבא חיבור מחמת קביעות הכובע, ומיהו גם בר"ש במתני' הביא גירסא דבינה שטרפה אינה חיבור, ומתפרש שאינה חיבור לעצמה, ובמתני' הרי בטרופה איירי וקתני דהוי חיבור לירק, וע"כ ז"ל דלירק מתבטלת טפי, וחשיבא כולה חיבור לעצמה ע"י ביטולה לירק, דלא מסתבר שלא יפסל אלא מקום מגעו וקלם שכנגדו, [ומיהו בטבוי" ליכא נפקותא דבינה חולין היא, אבל נפ"מ בטמא שנגע], וז"ע.

(ד) פ"ג מ"ד עיסה שנדמעה או שנתחממה בשאור של תרומה אינה נפסלת בטבוי" כו', כתב הר"ש ואע"ג דטכ"ע דאורייתא בנתחממה בשאור של תרומה, [עי' בתו' הגרע"א ז"ל ערלה פ"ב מ"ו שהביא בשם הר"ן בשם הרמב"ן דכיון דאפשר להשהות העיסה עד שתעשה שאור חשיב מצ"מ, מ"מ בתרומה הא לא נגע, וכ"כ לעיל פ"ב מ"ג דלא מהני טכ"ע אלא לענין איסור ולא לענין טומאה, ויותר מזה מוכח בתוספתא שהביא הר"ש דת"ק דמתני' היינו ר"מ ור' יהודה, וכ"ה בתלמודן נדה מ"ז א', ור"י הרי ס"ל בעלמא דמצ"מ לא בטל מדאורייתא, ואפ"ה חזינן דלא מיפסל בטבוי", ונראה דה"ה דאינה נפסלת בשני, דטבוי" נמי דאורייתא הוא וכמ"ש לעיל ס"א סק"א, וע"כ דלענין נגיעה אזלינן בתר רובא, וא"כ ה"ה לענין שני, ומיהו אם נגע בראשון מיתסרא אכילתו מדאורייתא כדין תרומה טמאה, דלענין איסור אכילה לא בטל.

לעיל ס"ב סק"ו כתבנו לפרש מה שהקשה רמב"י לאציו בתוספתא שזר"ש דמ"ש מקפה וחמיטה של חולין ושום ושמן של תרומה נפין על גביהן ונגע טבוי" בשום או בשמן דלא פסל אלא מקום מגעו, ומ"ש בעיסה שנדמעה או שנתחממה בשאור של תרומה דס"ל לר"ש ור"י דנפסלת בטבוי", ותירץ לו דכאן מין אחד וכאן שני מינים, ופירשנו דר"ל בעיסה שנדמעה או שנתחממה בשאור של תרומה הרי הכל במצב שזה, וכיון שא"א להתיר את התרומה, שוב ה"נ א"א להתיר הנותר,

הרי דיבוקה לירק שזה בטרופה ובאינה טרופה, וז"ע בר"ש שכתב בהיתה כמין כובע דע"י ציטול נעשה כן, והראב"ד בעדיות פירש כמין כובע דהיינו שהיא שלימה ואינה טרופה, דאז נראית כמין כובע, ונשמטת בקל ואינה חיבור, והרא"ש כתב שנתנפחה ונעשית כמין כובע וחלולה מבפנים כמו אצבעו, וג"ז המאזי צבינה חי' שכשטרפין אותה מתמלאת אצבעו.

והנה בינה תורת אוכל עלי', אלא משום שנדבקה היטב ומתבטלת לירק לכך חשיבא חיבור, והבינה חולין כמש"כ הר"ש ואינה נפסלת ומ"מ מעצירה טומאה לירק מעין יד, ובכלל לא פסל אלא הקלם שכנגדו הוא גם שהבינה עצמה לא נפסלה, ונראה דלא חשיבא חיבור אלא מדבצן והחמירו גם בטבוי", דמדאורייתא לא מסתבר לחלק בין הקלם שכנגדו לשאר הקלחים שהבינה נוגעת בהן.

שם אם הי' כמין כובע אינו חיבור, ר"ל שאם הי' המקום שנגע בו כמין כובע אינו חיבור, והיינו דנקט לשון זכר, והרמב"ם בפ"ח מטו"א ה"ד כתב ואם היתה כמין כובע, ור"ל שבמקום נגיעתו היתה כמין כובע.

(ג) פ"ג מ"ג חוט של בינה שקרס על דפנה של לפס ונגע בו טבוי" מן השפה ולפנים חבור מן השפה ולחוך אינו חיבור, נראה דאיידי במקפה של תרומה או בפת של תרומה והבינה מעורבת בתוך הפת או המקפה, והרי דין החוט של הבינה כשום ושמן של חולין במקפה של תרומה לעיל פ"ב מ"ג, והתם השום והשמן בתוך המקפה, וכאן חלק מן הבינה בתוך המקפה או העיסה וחוט ממנה יוצא לחוך, ואשמועינן דגם החוט חיבור אבל רק מן השפה ולפנים, ולר' יוסי נראה לפרש דרק מה שיקלף עם מה שבתוך המקפה או העיסה, דהיינו שאם יתחיל לקלף מצד המקפה הרי כל מה שיקלף עמו חיבור, ולא מה שלא יקלף, ואין נראה לפרש שיתחיל לקלף מקצה החוט, דא"כ הול"ל חוט וכל העולה עמו שהרי דיינינן על כל המקפה והעיסה, ולשון הר"ש והרא"ש כל שעולה עם החוט, ק"ק לפ"ו, אבל ע"כ איהו דחיק ומוקי אנפשי' כמו שפירשנו, דא"א לפרש חוט וכל העולה עמו דהא החוט עצמו הוא חולין ואינו נפסל בטבוי" גם אם יש בו טעם תרומה כמ"ש הר"ש בפ"ב מ"ג דטעם כעיקר לא מהני להפסל בטבוי", ומה שבקדרה אינו נקלף ולא יתכן לומר עליו וכל שנקלף עמו, אבל למש"כ נראה דאשמועינן דחלק החוט שלא יקלף עם מה שבקדרה אינו חיבור, ואם נגע בו טבוי" הכל טהור, שוב הראוני שכבר כ"כ ברש"ש.

שם וכן בקטניות שקרמו על שפתה של קדרה, בקטניות תרומה מתפרש, ואשמועינן דאף שהם תרומה,

ה) פ"ג מ"ה ירק של חולין שצטלו בשמן של תרומה ונגע בו טבוי"י ראב"י איש ברתותא אומר משום ר"י פסל את כולו [במשניות איתא כולה], רע"א משמו לא פסל אלא מקום מגעו, בפסחים ס"ט (והועתק להלן) ולעיל ס"ב סק"ה נקטנו לפרש דצקלח אחד איירי מדקתני פסל את כולו ולא קתני את כולן, ומדקתני לא פסל אלא מקום מגעו ולא קתני אלא אותו קלת, ושכחי וראיתי דטעותא היא דאין הדבר כן ולא מנאנו שטבוי"י יגע בקלת ולא יפסול אלא המקום שנגע בו ולא את כל הקלת, ולעיל במ"ב פסל את הקלת שכנגדו כולו, ולא רק את חלק הקלת שכנגד נגיעתו, וגם סתם ירק מתפרש על תצטיל של ירק ובו קלחים הרבה כדלעיל במ"ב, והא דקתני את כולו ולא קתני את כולן הוא משום דכלל כולן בשם ירק, וכן במ"ב קתני וצינא טרופה נמוהה על גביו, אף שיש שם קלחים הרבה, והא דקתני לא פסל אלא מקום מגעו ולא קתני אלא אותו קלת, הוא משום דהירקות מחוכים לחתיכות וזימנין שנגע בכמה חתיכות בנגיעה אחת, וכדקתני נמי לעיל פ"ב מ"ג שנגע טבוי"י במקלתן לא פסל אלא במקום מגעו, הרי שנגע בכמה חתיכות, וקתני מקום מגעו, וכבר כתבנו שם דבר"ש ורא"ש מפורש דאיירי בקלחים הרבה.

ולפ"ז מתפרש דעדיין קיים השמן בשולי הקדירה, וכן מצואר בר"ש ורא"ש דהנידון אם השמן מחבר לקלחים, ואיירי שהטבוי"י נגע בקלת או בקלחים במקום שאין עליהם שמן טופח להטפח, דאל"כ הי' נטמא כל השמן גם לר"ע, [אם השמן שמתפח על פני הירק אינו בדין קטפרס], וס"ל לראב"י איש ברתותא דזה דומה למקפה של תרומה ושום ושמן של חולין דתנן לעיל פ"ב מ"ג שאם נגע טבוי"י במקלתן פסל את כולן, דאע"ג דלא מהני טעם כעיקר לענין להפסל בטבוי"י, מ"מ כשהשום במקפה הרי הוא והמקפה כחד, והי"נ ס"ל לראב"י א"ב דהירק שצטמן כאילו הוא והשמן חד ונפסלין בטבוי"י.

ור"ע סבר דלא דמי לשום שצמקפה דהתם סוף השום להתמעך ולהפך לחלק מן המקפה, ולכן גם טרם שנתמעך דינו כהמקפה, משא"כ ירק בשמן סוף הירק להתקיים בפ"ע, ומ"מ גם אין דינו כירק שבלע טעם תרומה, דלא מיפסל בטבוי"י מדין טכ"ע, כמ"ש הר"ש פ"ב מ"ג, וכמצואר לעיל במ"ד דעיסה שנדמעה או שנתחממה בשאור של תרומה אינה נפסלת בטבוי"י, דהכא שהוא בתוך השמן גרע, והלכך מקום מגעו נפסל, והיינו הקלחים שנגע בהם.

ברא"ש כאן הקשה דלעיל במ"ד מצואר דרק מי פירות אינם מחזרים הא שצעה משקין מחזרים, [ונראה כונתו לפמש"פ תו' זכאים ק"ה ב' מנחות כ"ד א' דעיסה שלשה במ"פ לאו דוקא לשה דכיון

משא"כ בשום ושמן אפשר לאסור את השום והשמן ולהחיר את המקפה, והנה הקושיא היתה למה אם נגע במקפה לא פסל, [דאם הי' פוסל בנגיעה במקפה, הי"נ הי' פוסל את המקפה ע"י נגיעת השום או השמן, כמו במקפה של תרומה], הרי יש בה טכ"ע מהשום והשמן, והנה לזה אין התשובה משום ב' מינין, אלא הול"ל דבמקפה הול"ל טעמו ולא ממשו, משא"כ דעיסה שנדמעה או שנתחממה בשאור של תרומה דאיכא טעמו וממשו, וס"ל דה"נ קאמר דהתם ב' מינים וכל חד לחודי' קאי, אלא שנתנו טעם זכ"ז, הכא מין אחד ותערובת צעין, ועי' לעיל שם מה שנתקשינו לפירוש הר"ש.

שם עיסה שהוכשרה צמקפה ונילושה צמי פירות ונגע בה טבוי"י כו' ר"ע אומר משמו לא פסל אלא מקום מגעו, בתו' זכאים ק"ה ב' מנחות כ"ד א' הביאו דין זה מהתוספתא ותמיהו בדבר דכ"ד יתכן דעיסה שנילושה צמ"פ לא תחשב חיבור, ובאמת שהדבר קשה דהא לא נאמרה הלכה בהלכות חיבורין, אלא כל דבר שהוא גוש אחד הוי חיבור, והרי כל עיסה חיבור בידי אדם היא והוי חיבור, ומסביר ידעינן דנשיכה מחזרת, וא"כ מה"מ לומר דחיבור שט"י מ"פ שאני, ויידדו לומר דלאו דוקא נילושה אלא שמי פירות מחזרין שני גושים, ויותר נוח לומר דאיירי בצלילה רכה שעדיין אינה גוש אחד, וצריך להגיע לחיבור מים צכה"ג בכל עיסה ומי פירות אין מחזרין, אבל ל"מ כן אלא עיסה גמורה שגם נאפית לא חשיבא חיבור, עי' ירו' חלה פ"ב ה"א הובא בר"ש כאן ושם, ועי' ר"ש פ"ח דטהרות מ"ח, וכן סתמית הרמב"ם בפ"ו מטו"א הי"ג ובפ"ח הט"ו מתפרש כפשוטו דבכל גווני לא הוי חיבור, וכ"כ מרן זללה"ה בס"ק ס"ק י"ז דדעת ש"פ דלא כתו', ונראה דיש להבין דקמח שנתחבר ע"י משקה שנפסל מאכילת אדם שפיר י"ל דלא חשיב חיבור, אע"ג שהעיסה ראו' לאכילת אדם דכח הקמח גבר, והי"נ דכוותה. מהא דמדמינן לפלוגתתם לענין חלה, משמע דמדאוריתא פליגי.

בנדפס בשם הגר"א בסוף המסכת כתוב לפרש דהעיסה של חולין והמי פירות הם תרומה, ונראה דלא אמרה מרן ז"ל, דלא אשכחן בגמ' מי פירות של תרומה, דאם עשה המ"פ מטבול, הנה השהה הטבול מלעשר וגם קלקלו עד שלא עשר, ואם עשאו תרומה בעוד הפירות קיימין, ואח"כ סחטן הנה עשה איסור כד שינהו מצרייתו, וגם נידון הירו' לענין חלה וטומאה והכשר מוכח דהנידון אם מ"פ מחזרין ומכשירין, ואין הענין אם הם תרומה, וחשיבותן בתערובתן, [ושם כתב איפכא דלפי פירושו ניחא דדנו בירו' אם פליגי נמי לענין חלה, ולא מילתא היא דאם הנידון משום שאין כאן אלא תערובת תרומה, א"כ אינו ענין כלל לחלה].

דמטמאים את המסקה אף שלא נגעו במסקה ענמו, הי' מתפרש שפיר דסתם נושך באוכל מחזיק האוכל בידיו ונושך ממנו, אבל ל"מ כן דהא לעיל במ"ה לא פסל את השמן כנגיעת הירק, אלא"כ נחלק דמעט מסקה שעל האוכל נטפל לאוכל טפי, וז"ע.

סימן ד

(א) בדה ז' א' באיזה ספק אמרו בספק חלה כו', יעו' בתו' דגם בנולד לה ספק טומאה דשייך גם בחולין נמי תעשה בטהרה, ויש לעי' דא"כ הרי ראוי לפרש ממני' בספק דשייך גם בחולין דהוי רבוחא טפי דאפ"ה תעשה בטהרה, ואמאי קאמר באיזה ספק אמרו בספק חלה, ואין לומר דמשום רישא נקטה דאע"ג דגם קודם גלגול אין לטמאותה אם לא אירע לה ספק טומאה, מ"מ באירע לה ספק דנשען רשאי לטמאותה, דהא כתבו חו' דבספק דנשען קודם גלגול באמת אינו רשאי לטמאותה, ובתו' הרא"ש מבואר גם דיכול להפריש ממנה בטהרה וליכא הפסד כהן, דקודם גלגול לא מחמירין כלל בספק דנשען, וז"ל דלאו פירושא דמתני' קאמר, אלא דינא קאמר דספק דסיפא דמתני' דמתפרשא דחלתה תלוי' איירי גם בספק חלה, וכמ"ש רש"י באיזה ספק הוטרבו לומר דחלתה תלוי', אבל פשטא דמתני' בספק דחולין מתפרשא בין ברישא בין בסיפא, ודוחק.

ולדו"ד התו' הי' נראה לפרש ספק טומאה דרישא ודסיפא תרוייהו בספק חלה, דהא מתני' ספק טומאה קמני ומפלגא בין עד שלא גלגלה למשגלגלה, ומשמע דבאותו ספק טומאה איירי, וכן מילתו' דאביי דכל שודאו מטמא חולין גזרו על ספיקו משום חולין הטבולין לחלה, טוב לפרש דכל שהחמירו לענין תרומה מחמת ספק, הרי גם אם נגע עד שלא גלגלה, אם יעשנה חלה תאסר מחמת הספק, ולפ"ז מתני' כפשטא דגם באירע ספק דנשען עד שלא גלגלה תעשה בטומאה, דכיון דא"א כבר להפריש ממנה חלה בטהרה וליכא הפסד כהן רשאי לעשותה בטומאה, אבל משגלגלה כל שהיא ספק טהורה יעשנה בטהרה, ולפ"ז גם יתכן לפרש מתני' דחדא קמני נולד לה ספק טומאה קודם גלגול, הרי עד שלא גלגלה יכול לעשותה בטומאה, ומשגלגלה ועדיין לא טימאה יעשנה בטהרה, ואפשר לפרש נולד לה ספק טומאה בין בספק המטמא גם חולין ובין בספק חלה.

שם אמר אביי כל שודאי מטמא חולין גזרו על ספיקו משום חולין הטבולין לחלה כו', ר"ל דכל דבר שהחמירו לענין תרומה מחמת ספק טומאה המטמאה גם חולין, הרי חומרא זו היא גם בחולין הטבולין

דנעשית גוף אחד שפיר חשיב חיבור גם ע"י מ"פ, אלא ר"ל שני גושים שמתחברים ע"י מ"פ, ומוזה משמע דע"י שבעה משקין מתחברים שני גושים, וא"כ אמאי אין השמן מחבר את הירקות, ומירץ דדוקא בעיסה של תרומה חשיב חיבור ע"י משקין, אבל בירק של חולין אין השמן מחברו לעשותו כאילו הוא תרומה להיותו נפסל בטבול, ור"ל דגם הירק שנגע בו חידוש הוא שנפסל, כיון שאין בו אלא טעם תרומה וטכ"ע אינו מועיל להפסל בטבול, אלא דכיון שהוא בתוך השמן חשבינן ליה כאילו הוא תרומה, אבל לעשות שאר הירקות שלא נגע בהן כאילו הן תרומה להפסל בטבול, וכאילו נגע בהן, כולי האי לא אמרינן.

— נדפס בספר פסחים סי' ט' —

פ"ג מ"ה ירק של חולין שבשלו בשמן של תרומה ונגע בו בטבול ראב"י א"כ אומר משום ר"י פסל את כולו ר"ע אומר משמו לא פסל אלא מקום מגעו, פשטא משמע דאיירי בירק אחד, ואין שמן טופח על פניו, ופליגי אם כל הירק נפסל או שלא נפסל אלא מקום נגיעתו והרי הוא קולפו והשאר מותר, וטעמייהו יש לפרש דבאמת הרי חולין הנאסרים כדין תרומה מחמת טעם כעיקר שנבלע בהם, אינם נפסלים בטבול כמש"כ הרא"ש לעיל פ"ב מ"ג, דלענין חומר טומאתן לא נאמרה הלכה דטכ"ע, אלא דהשמן שנתבשל בהם בלוע בחוכו, ויש לדון אם כל נגיעה בירק מיחשבא כנגיעה בכל השמן שבו, והשמן הרי הוא תרומה, וממילא נפסל כל הירק, או דהשמן שבלוע בירק אינו חיבור זל"ז, ולכך לא פסלינן אלא מקום מגעו, דרק השמן שבמקום מגעו נפסל, (ואינו ענין להא דפ"ב מ"ד דכל מקום שהילך השמן פסל, דהתם איירי שהשמן ניכר וכמ"ש הרא"ש שם, וגם במקפה וחמיטה אינו בלוע אלא מעורב, משא"כ הכא דבשעת נגיעה כבר אינו צעין אלא בלוע בירק), ולפ"ז אפשר דשמן של תרומה דוקא, משום דשמנוניתו ניכרת, אבל אם ביטל ביין או במי פירות של תרומה י"ל דאף מקום מגעו לא פסל, דמה שנבלע בירק דינו בירק וכטעם בעלמא, דאינו נפסל בטבול, וז"ע בר"ש דמשמע דגם לר"ע נפסל כל הקלח, ופלוגתתם בשאר הקלחים, וכן עיקר וכמ"ש בטבול"י ס"ג סק"ה, ועי' בספר מרן זללה"ה לטבול"י ס"ג סק"כ.

— עד כאן —

(ו) פ"ג מ"ו טהור שנגס מן האוכל כו', לפר"ש קשה שלא נזכר כלל שנגע בידיו את המסקה, אלא"כ נפרש נגס שהגיס את האוכל בפיו בידיו וכמו שהוכיח הרא"ש, אבל הרמב"ם פירש נגס נשך, וכן לשון שנגס מן האוכל מתפרש שנגס מן האוכל ולא את המסקה ואם היינו אומרים שידים שנגעו באוכל שיש עליו מסקה

רמב"ם פ"ח מזכורים ה"י נולד לה אחר שנתגלה ספק טומאה שודאה מטמא את החולין מה"ט יגמרנה בטרה שכל שודאה מטמא את החולין גזרו על ספיקו בחולין הטבולים לחלה שלא יטמאו אותן הואיל ונטבלו לחלה ותהי' החלה תלוי' לא נאכלת ולא נשרפת, עי' בכ"מ בשם הר"ק שכתב להגיה, אבל נראה דכונת רבנו דגזרו על ספיקו שנגע בחולין הטבולים לחלה שיהא לטבל דין חלה [וכש"כ על טהור גמור הטבול לחלה], שלא יטמאו אותן, ר"ל שלא יגעו טומאה בהן לפי שיטמאום הואיל ונטבלו לחלה, והלכך כשנגעו בספק תהי' החלה תלוי', וכן מבואר בדבריו פ"א מאה"ט ה"טו שכתב ח"ל כל דבר שודאו מטמא את החולין מה"ט גזרו על ספיקו בחולין הטבולים לחלה שמעשה אותה העיסה בטרה כו', ברם לא נתבאר באיזה ספק איירינן שהוא טהור לחולין וטמא לתרומה, דבהוא דנשען לא הזכיר רבנו בפ"ח ממנו"מ ה"ט שאין זה אלא לתרומה, ובמעל"ע שבגדה פסק בפ"ג ממנו"מ ה"ט להקל בחולין הטבולים לחלה כחירוצא דהנח למעל"ע דרבנן כמ"ש הכ"מ שם, אח"כ ראיתי בערוך לנר שכבר פירש דברי רבנו כמ"כ.

ב) פ"ד מ"א אוכל מעשר שהוכשר במשקה ונגע בו טבוי' או ידים מקואצות מפרישין ממנה תרו"מ בטרה כו', הא דלא נקט לה בתרומה גדולה, נראה משום דצעי מוקף, וצריך לקרצם ולהפרישם וכמ"כ, והי' צריך להזכיר שיהיה צידים המקואצות, או אם הטי' הוא המפריש, ולכן ינחא לי' למייקט בתרו"מ דלא צעי מוקף, ולא סמך אמ"כ משום דכאן הזכיר גם ידים מקואצות, [מה שלא הזכיר במ"כ משום דמטמאין את המשקין להיות תחלה], ועיקר חידושא דמתני' נראה דחולין הטבולים לתרומה לאו בתרומה דמו ואין נפסלין בטבוי' וצידים מקואצות.

שם מ"ב האשה שהיא טבוי' כו', אשמועינן דהתירו לה להפריש ובתנאי שתניחנה בכפישה מזריח או באנחותא, ולא חיישינן שמא תטמאנה, אע"ג שצריכה גם להקיף, ור' יהושע שבמ"ו דקאמר דבר חדש חידשו סופרים ואין לי מה להשיב ועי"ש בר"ש דבהדיא איתנייא בתוספתא אמתניתין, י"ל דהוי' ס"ל חולין הטבולים לחלה כחלה דמי.

— נדפס בספר חלה סי' ו' —

בדה ז' א' תוד"ה ומקפת ונותן פחות מכביצה מעיסה טהורה, משום מ"ד כביצה נקטו כן אבל בפחות מכביצה יכול ליקח מן הטמאה, ואי פחות מכביצה מק"ט אדרבה עדיף טפי ליקח מן הטמאה, וברש"י סוטה ל' ב' פירש מן הטהורה אף למ"ד פחות מכביצה, וז"ע. בא"ד וי"ל דהתם מיירי כשיש הרבה מעיסה טהורה כו', תימא דהא דהדיא קתני מתניתין נוטל כדי

לתרומה, וכן בטבול לחלה, והטעם פשוט שהרי עתידין להפריש ממנה תרומה או חלה, ונמצא שהספק טומאה הוא על התרומה שגזרו על ספיקו להחמיר, והלכך נשען שהוא ספק טמא לתרומה, גם אם הוא נגע בחולין הטבולים לתרומה או לחלה טימאן, משא"כ טבוי' דאינו כלל בחולין וחומרנו בתרומה חידוש הוא, הרי הטבול לתרומה דינו בחולין לענין זה ונגיעת טבוי' בו אינה גורמת כלום ושפיר יכול אח"כ לעשותו תרומה, [ולפמש"פ הרי באמת ראוי לומר דגם עד שלא גלגל בחלה יפסול הנשען, וכן בשבליים לענין תרומה וכמש"כ לעיל, דהרי סו"ס הנידון אח"כ הוא בתרומה או בחלה, אלא דלא שייך לאסור לטמאן בזמן שעדיין אינם טבולים לתרומה או לחלה].

לשרון הגמ' גזרו על ספיקו משום חולין הטבולים לחלה, מתפרש שגזרו על הנשען שהוא ספיקו שיטמא חולין הטבולים לחלה אם יגע בהן, ולפי מה שזכרנו דגם עד שלא גלגלה אם נגע פוסל מלעשותה חלה, יש לפרש דגזרו על ספיקו לאסור לנגוע בחולין הטבולים לחלה, משא"כ קודם גלגול אין איסור לנגוע, אבל מ"מ אם נגע שוב א"א להפריש ממנה חלה בטרה, ועי' להלן בלשון הרמב"ם.

ויש לעי' הרי שנגע הנשען בחטים חולין ואח"כ הקדישם למנחות מהו מי אמרינן בשעה שנגע בהם לא פתחי בהו תרומה ומנחות ולא נטמאו כלל, או"ד כיון דהשתא קודש נינהו, הרי יש כאן קודש שנגע בהם הנשען דספיקו לקודש הוא טמא, ולפי מה דמשמע בתו' והרא"ש דבחלה עד שלא גלגלה לא נפסלה ויכול להפריש ממנה תרומה, ה"ה הכא, אבל לפמש"כ לעיל לנטות מזה ולפסול בחלה בנגע גם עד שלא גלגלה, שתפסל להפריש ממנה חלה, וא"כ ה"ה בהקדישם למנחות יש לפסול, ומנא תי להגרע"א ז"ל לעיל ו' א' שנסתפק צידון זה וציותר מזה במעל"ע שבגדה שנגעה בחולין והחולין נגעו בטהרות, אם דיינינן להו כמעל"ע שבגדה לענין טהרות או כלחולין, והעיר מהא דמעל"ע שבגדה מטמא כ"ח בהיקט לעיל ו' א' וכ"ח חולין נינהו, וכתב ז"ל דמ"מ פשטא משמע דחולין טהורין ואינם מטמאים קדישים וטהרות והניח צ"ע, [ולפ"ז יתפרש כ"ח כשיש בו קודש בשעת היסקיה], וז"ע שלא העיר מדברי התו' דמשמע דעד שלא גלגלה אין הנשען פוסלה ואפשר להפריש ממנה חלה, וכמש"כ לעיל כמבואר בתו' הרא"ש, וא"כ כש"כ בחולין שנגעו בטהרות שלא יפסלו, אח"כ מנא תי שכבר העיר צידון זה מרן זללה"ה ציו"ד סי' ז' סק"ו ושם כתב דכל נשען האדם הוא חולין ומ"מ מטמא תרומה אלא די"ל דאדם שאני, ועי"ש ובטהרות ס"ג סק"ט וז"ע. — [עי' תו' רי"ד חגיגה כ"ה דחולין שניטלו בצמיד פחיל פסולים לקדש].

חשיבא ההרמה פעולת ההפרשה אלא הכשר לה ולא חשיבא הרמה מן המוקף, אבל לשון הר"ש הפסק כלי משמע דהפסק כלי קגרים, ואילו היו החלה והעיסה על גבי שולחן ה' שפיר דמי, ולפ"ז ע"כ דבעריצה שהיא טבויי תיקנו שלא תקרא לה שם עד שתיחם חוץ לכלי משום חשש שמא תגע, וממילא לא חשיב מוקף, ובההיא דנדה ז"ל דסתמא העיסה בעריצה וחשיב הפסק כלי, וי"ע.

ונראה דאפשר להקל כחירוי צמראי שצ"ש ורא"ש בתוספותיו, דכל שמרים ומיד קורא שם חשיבא הרמה מן המוקף אף בהני דבזו נגיעה לדין מוקף, כיון דלדעת הרמב"ן והריטב"א מוכח כן בסוגיא דקוטה, [דהתירוח שצמרו קשה וכמש"כ הר"ש, וכן הרא"ש לא הזכירו], וגם לא נזכר בסוגיא שהיא מתנה בעודם נוגעים שמהי חלה לכשיפריש ובחירוי קמא, ורהיטת הדברים דמפריש כי היכי דמפריש בעלמא, ובחירוי צמראי, [וכ"ז בשיכול לקרות שם ממש עם הפרשתו וכמשנ"ת].

— ועי' עוד בחלה ס"ו סק"ה.

— עד כאן —

פ"ד מ"ג עריצה שהיא טבויי כו', עי' ר"ש ומהר"מ בהא דאיתריך לאשמועינן דלא נגזור אטו טמאה, או שמא טמא את החלה בעריצה, ולכאורה אם לא היו תני מידי, לא היינו מחדשים גזירות, אבל י"ל דלאחר דתני במ"ב שהזריכו להניחה בכפישה וכי"צ שפיר אשמועינן דכאן דהמפריש טהור לא תיקנו מידי. (ג) **פ"ד מ"ד** לגין שהוא טבויי ומלאהו מן החצית מעשר טבל אם אמר הר"ז תרו"מ משתחשך הר"ז תרו"מ כו', אשמועינן דאדם יכול לעשות תרו"מ שיחול לאחר זמן, וגם כשהוא שבת, דהא דהכי איירינן כדנקט לה לענין עירוב, [וכ"ה דירושלמי דמאי פ"ז סוף ה"ד], וגם אשמועינן דאף שכבר הוא מוכן להיות כולו תרו"מ, אינו נפסל בטבויי, אע"ג דעדיף מחולין הטבולין לתרומה, דהכא כולו תרומה ואינו מחוסר אמירה אלא זמן, גם אשמועינן דלענין עירוב בעי סעודה הראוי מצעוד יום.

שם נשברה החצית הלגין בטבלו נשבר הלגין החצית בטבלה, ז"ע פשיטא, ושם ס"ד דיהא זריך למנא מעשר טבל כדי לעשות הלגין תרו"מ עליו, דכיון דקרא עליו שם תרו"מ לכשתחשך כבר לא שרינן ל' לתרום עליו ולהאכילו לזרים, קמ"ל דנשאר בטבלו, ואידי דקתני נשברה החצית תני נמי נשבר הלגין.

שם צ"ש תניא בתוספתא דתרומות כו' הר"ז עשוי תרומה ומעשר על פירות שיש לי בתוך ביתי לכשאגיע לעיר הר"ז אוכל ממנו עראי כו', אשמועינן דכיון דעדיין לא נעשו תרומה הרי גם לא נקבעו למעשר ואוכל מהן עראי, ונראה דגם יכול לחזור בו למאי דקיי"ל

חלה מעיסה שלא הורמה כו' הרי מפורש שרק החלה הוא מקרב לפחות מכביצה, ואינו מפריש על העיסה הטהורה כלל, דאל"ה הו"ל למימר שנותן פחות מכביצה בין העיסות ותורם ותו לא, וגם בפשוטו מתפרש בתורם מטהור על טמא ולא בתורם מטהור על טהור וטמא, ואולי כונתו דמאן דתני כביצה לא נקט הא דנוטל כדי חלה, ואיירי במקרב העיסות, אבל לא משמע כן אלא לא פליגי אלא אי אמר כביצה או פחות מכביצה ותו לא, אח"כ ראינו שהר"ש בטבויי פ"ד מ"ב הק' אמנם כן. והר"ש בטבויי כתב לתוך דאומר בשעה שהחלה נוגעת עדיין בפחות מכביצה, הר"ז חלה לכשאפרישה, וכה"ג חשיב מוקף כיון דבשעת קריאת שם הוא מוקף אע"ג דבשעת החלות לא היה מוקף וכמש"כ הר"ש פ"ג דחלה מ"א, אבל דעת הרמב"ן והריטב"א יצמות ז"ג דכל דהוי מוקף בשעת החלות שפיר דמי אף שלא היה מוקף בשעת קריאת שם, ונראה לפ"ז דאין דין מוקף אלא בשעת החלות ואף דהוי מוקף בשעת קריאת שם מ"מ בעינן מוקף בשעת החלות, וא"כ א"א לקיים חירוי זה שכתב הר"ש אליבאיהו, וע"כ כחד מאינך חירויי שכתב הר"ש או דהכא חששו דילמא תגע, וכן בעריצה שהיא טבויי נמי חששו שמא תגע בעריצה, ולכן הצריכה שתינת ואח"כ תקיף ותקרא לה שם, א"י דוקא בשאין כלי מפסיק בין העיסה והחלה חשיב מוקף אף שמפריש ואח"כ קורא שם והיינו שהיה דקוטה דמיירי או שהחלה והעיסה בכלי אחד או ששניהם שלא בכלי, אבל הכא שהעיסה בעריצה והחלה בכפישה או באנחותא, לא חשיב מוקף, דלא חשיבא כהרמה והפרשה יחד, אלא כאילו ההרמה לא היתה לשם הפרשה, ועיקרא דמילתא ה' נראה דבאמת כשתורם מן המוקף וקורא שם מיד עם הרמתו שפיר דמי, ואין נפקותא אם קורא שם בתוך הכלי או לאחר שכבר הוציא מן הכלי ולעולם כן הוא שזו היא המצוה שירים מן המוקף ויקרא לו שם, וכן במנחה הוא קומץ וע"י קמיצתו הקומץ מתקדש וחשיב והרים ממנה, אבל בזמן שא"א לקרוא שם מיד עם הרמתה או אין ההרמה פעולת ההפרשה אלא הכשר לה, וזריך שבשעת קריאת שם יהא מוקף, ואף בעריצה שהיא טבויי ראוי לנהוג לקרוא לה שם חוץ לעריצה דאל"ה איכא למיחש דילמא תגע, (ואין זה ענין לחירוי ראשון של הר"ש, דהתם הצריכו להקיף משום זה, אבל להניח חוצה ודאי צריכים, וממילא כבר לא חשיב מוקף מן הדין), ולכן לא חשיבא ההרמה פעולת ההפרשה, וכן בנדה ע"א ז' אע"ג דלא תנן דמניחתה באנחותא וכבר רמז לזה הגרע"א ז"ל בגליון, [וטעמא אפשר דלא הצריכו היכר אלא בטבויי דכבר טבל ולערב שרי, שהוא צהול לטהרות, אבל יושבת על דם טהור אינה צריכה היכר], מ"מ כיון שצריכה להפרישה ולהניחה ואח"כ לקרוא לה שם, תו לא

לעשות התרו"מ עם שאיחזה איהו דאפסיד אנפשי, ומיהו אם התנה ע"מ שתעלה שלום, הרי הכל לפי תנאו, ושון בזה תרו"מ לת"ג, דכל תנאי קיים, ולכן דברי הרמב"ם פ"ד מתרומות ה"ט שכתב דבתרומת מעשר גם אם התנה ע"מ שתעלה שלום מכיון שעלתה נתקיים התנאי, נריכין יישוב, ואף דבירו' פ"ב דתרומות ה"א משמע דאמתני' מפלגין בין ת"ג לתרו"מ ומתני' הרי בהתנה איירי, מ"מ כיון דהוא דבר תימא ע"כ איהו דחיק ומוקי אנפשי' דכלל התנה קאמר או לר"י, וכנראה זו השגת הראב"ד שם, אלא שז"ע בכונתו, עי' בספר מרן זללה"ה ס"ו סק"ת, ואפשר דסתם ע"מ שתעלה שלום מתפרש שמיד עם עלייתה עד לשפת הבור נתקיים התנאי, ומה שהוסיפו עד שנגיע למקום שאם תשבר ותתגלגל לא תגיע לבור, מילתא יתירה היא דעבדו רבנן, כיון דחובתו לתרו"מ מן המוקף ונריך להתנות שלא יפסידו בורו הלכך קבעו לפרש תנאו בעין יפה, משא"כ בתרו"מ דיכול להעלותה ואח"כ לקרוא לה שם, לא תיקנו כלום, וסתם עד שתעלה שלום מתפרש עליי' לחוד כאשר סכנת שפיכה ושזירה שמחמת ההעלאה כבר עברו, וזו נראה דעת הרמב"ם שם שכתב בת"ג שאם הניחה במקום שאם תשבר או תתגלגל לא תגיע לבור נתקיים התנאי, ובתרו"מ כתב דכיון שעלתה נתקיים התנאי.

בר"ש הביא עוד מן התוספתא דנשאר פירות היו כתרומת מעשר, והיינו דכלל התנה היו תרו"מ מיד, ופירש הטעם משום דגם אם יפול התרו"מ לשירים אפשר להקפידו עם קצת המסופקים שמלמעלה, וז"ע למה לא פירש ז"ל דבדבר גוש צקל יכול להפרישו ולהקיפו ולעשותו ת"ג וא"ל כאן לשון תקנה, ורק ביין ושמן שנריך להעלותן מן הבור ולקרא להם שם עם העלאתן, כדי שיהא מן המוקף, בזה הוזהרו להתנות, וצבהגר"א לתוספתא כתב דנשאר פירות כיון דחיובן בתרו"מ מדרבנן א"ל מוקף, והדברים תמוהים [חדא דמי לא עסקין בזיתים וענבים דתרומתן מדאורייתא, ומיהו י"א דרק יין ושמן, ועוד] דודאי כל הפירות נריכין מוקף דבעין דאורייתא תיקון, וכדאמרו גבי ירק חולין ז' א' וכן בתאנים עירובין ל"ב א'.

קדושין נ"ט ב' דאחי דיבור ומצטל דיבור, ואפי' לא עשאן תרו"מ על מקום אחר, ויש להסתפק בנאצדו או אכל מקצתו, אם אמרינן דבטלה מקצתן בטלה כולם, או דהנשאר יחול לכשיגיע לעיר, ומסתברא דאם עי"ז יהי' ממעט במעשרות דראוי לומר דבטל הכל דלא נתכוין שיהיו פירותיו מקולקלין.

ד' פ"ד מ"ז התורם את הבור ואמר הר"ז תרומה ע"מ שתעלה שלום שלום מן השצר ומן השפיכה אבל לא מן הטומאה רש"א אף מן הטומאה, יש לפרש דפלוגתתם אם שוקד גם על תקנת הכהן, דאם תטמא התרומה הרי לא יפסיד אלא הכהן, ומיהו מכיון שאם יתנה גם על הטומאה לא יפסיד כלום, דהא בטומאת טבוי' איירינן כדאיתא בר"ש מן הירו' דטמאים אינם מתעסקים ביין, ורק טבוי' שאין פוסלים חולין שכיחי תם, ואם אינם תרומה שפיר יכול להחזירם לבור, ולשוב לעשותם תרומה מן המוקף, הלכך ס"ל לר"ש דדעתו גם על כך, וחכמים סברי דאינו חושש אלא לעצמו, ומיהו גם לר"ש נראה דרק אם נטמא צעוד שיש לחוש לשצר ושפיכה, אבל צמר הכי כבר הוחלטה לתרומה, א"נ י"ל דשזירה ושפיכה שכיחי כששואב מן הבור, ולכך דעתו על זה, משא"כ טומאה סתמא זה ששואב טהור הוא, ואחרים אין נוגעים באותה שעה, ואח"כ הרי לכו"ע אינו מתנה על טומאה כמ"כ, הלכך סברי חכמים שאין דעתו על זה.

בתוספתא שזר"ש משמע דאם נשפך ממנה פחות מכדי דימוע תרומתו תרומה, ולכאורה למה לבטל איסור בזמן שיכול להתנות גם על זה, ואפשר דהוא משום הפסד הצרכה דנשצר או נשפך והוא חוזר לתרו"מ ינטרף לחזור ולצרך, והלכך כשאינו כדי דימוע מוטב שיתבטל ולא יפסיד הצרכה, ולפ"ז בגוונא שלא ינטרף לחזור ולצרך יש לחוש גם לפחות מכדי דימוע, וז"ע בזה.

כתב הר"ש מן התוספתא דגם כלל התנה היו כהתנה, ודוקא בתרו"ג ולא בתרו"מ, ודוקא ביין ושמן, וטעמא משום דתרומת מעשר לא בעי מוקף ושפיר יכול לקרא שם לאחר שתהא הצבית במקום בטוח, ואם הקדים

ברוך רחמנא דסייען

עין 472 - ריק

חדושים ובאורים

ידיים

שבראשון, וגם הם דברים שאינם בולעים את המים כאלוונטית וכיו"ב, ואפ"ה לא חיישין שמא חזר ונגע במים שכבר פירשו.

ואם כנים אנו בזה דממתני' ומן התוספתא אין ראוי לומר דקמי' במים ראשונים לחוד אם ניגבו ידי, נראה דכלא ראוי' אין לנו לחדש דקמי' בניגוב, דאף שזכר במתני' דשניים מטהרים את המים הראשונים, מ"מ ראוי לומר דטהרת המים גם מועיל לטהר הידים, וכיון דבכולה מכלתין למדנו דלריך ראשונים ושניים לית לן לחדש דקמי' בראשונים, אע"ג דממה שלא אמרו ליטול ראשונים ולנגב, [דהא גם לאחר שניים צריך לנגב], אין ראוי דלא קמי' בניגוב, די"ל דכל ניגוב יש לחוש שיחזור ויגע במים שפירשו מידי, מ"מ ממה שמצאנו שמים שניים מטהרים, אין לנו ללמוד דקמי' בניגוב, ובפ"ב מ"א שנינו בנטל שתי ידי משטיפה אחת דר"מ מטמא עד שיטול מרביעית, ואם הי' הדין דמים ראשונים לבד מטהרים את הידים אם נתנגבו, לא הי' ראוי לומר ר"מ מטמא כיון שכבר ידי אינם טמאים, ורק המים טמאים, ומיהו י"ל דר"מ מטמא את המים קאמר, ועי' בב"י סי' קס"ב דדעת שאר הראשונים דשפשוף לאו היינו ניגוב, ועי' ראב"ד פי"א ממקואות ה"ו, ומ"מ העתיק המחבר דברי הר"ש בסי' קס"ב ס"ח דקמי' בניגוב, אפשר משום דלא פסיקא ליי' דש"פ חולקין על הר"ש לדינא, אע"ג דמפרשים שפשוף דלא כהר"ש.

ב) תנן בפ"ב מ"א נטל לידו אחת משטיפה אחת ידו טהורה לז' ידי משטיפה אחת ר"מ מטמא עד שיטול מרביעית נפל ככר של תרומה טהור ר"י מטמא, ופירשו בתו' גיטין ט"ו ב' חולין ק"ז א' דר"ל נטל לידו אחת ראשונים ושניים בשטיפה אחת, כלומר שנתן כשיעור שתי שטיפות בשטיפה אחת, ידו טהורה, דהקילו חכמים בידו אחת בנותן ראשונים ושניים כאחד, ואע"פ שאין בהם רביעית,

סימן א

א) כתב הר"ש בזה"ה בפ"א מ"א ובפ"ב מ"ב דלאחר מים ראשונים אם ניגב את ידיו הרי הם טהורות, דמים שניים אינם באים אלא לטהר את המים הראשונים שעל הידים, ומפרש כן הא דתניא בתוספתא וכן במתני' פ"ב מ"ג [ומיהו במתני' איירי בידו אחת, אבל בתוספתא איירי בשתי ידי], דשפשוף ידו בראש או בכותל טהורה, דשפשוף ר"ל ניגב וטהורה ר"ל שהיא טהורה בלא שניים, דהא בלא נטל שניים איירי כדקתני שאם נגע במי השפשוף נטמאו ידי, ולאחר שניים הרי המים טהורים.

והדברים ז"ע דמי קני ליי' לתנא למיתני ניגב ידי טהורות, ולמה לשמש בלשון שפשוף על כונת ניגוב, ועוד וכי מקום הניגוב הוא בראש או בכותל, ועוד דכיון דאם נגע במי השפשוף ידי טמאות, איך יתכן שינגב ידי ניגוב גמור בראש או בכותל ולא יחזור לנגוע במי השפשוף, ואם משפשוף כל שפשוף במקום אחר, הי' ראוי לפרש שכן צריך לעשות.

ובפשוטו ראוי לומר דאף אם הי' הדין דאם נתנגבו ידי ברוח או כנגד המדורה לאחר מים ראשונים, דנטהרו, מ"מ אם ניגבם בראש או בכותל עד שנתנגבו, דיהיו טמאים, משום דודאי נגע במי השפשוף, וממיתין וצרייתא יש לפרש בשפשוף כדרך המשפשים משום איזו קצה שהיא, ובשפשוף יחיד, ולפי דקתני דשפספה בחצירתה טמאה, והיינו דשוב לא יועילו מים שניים לטהרה, אלא צריך לנגבה ולחזור וליטול, לכך קאמר דשפספה בראש או בכותל לא נטמאה והרי היא טהורה ותתכשר עם המים השניים, ואשמועינן דבשפשוף יחידי לא חיישין שפירשו מים וחזר ונגע בהם, ונקט ראש או כותל דברים שאינם מתטמאים מחמת המים, [ו"ע במ"א סי' קס"ב ס"ק י"ד שכתב לפרש כובע

אחת משטיפה אחת, נחא הכל, דרביעית כו"ע מודו דנפל ככר של תרומה טהור, אצל לפי הר"ש קשה.

והנה ממש"כ הר"ש דר"י מטמא גם מים שצידיו, משמע דס"ל שאין לחלק בין מים שצידיו למים שבקרקע בנטל מרביעית, ויש לפרש דהיינו משום שיש להשוות דין כל המים שברביעית ולא לחלק בין תחלת השפיכה לסופה, וממילא אם המים שעל ידיו טהורים לא יתכנו שיהיו טמאים בקרקע דממה נטמא, ולפי"ז ר"מ דקאמר עד שיטול מרביעית, והיינו עכ"פ לטהר גם המים שעל ידיו, דלאחר ניגוב הרי גם בלא רביעית טהורים, לדעת הר"ש, א"כ ע"כ ס"ל דנפל ככר של תרומה טהור, ולפי"ז הו"מ למיתני ברישא ר"מ מטמא עד שיטול מרביעית ור"י מטמא גם ברביעית, והיינו שהמים טמאים, ידידיו לאחר ניגוב הרי גם בפחות מרביעית טהורים גם לר"מ, וכל בזה דסיפא מיותר, ושמה נקטה למיחסם כר"מ דשנאו קמם טהור בלשון חכמים.

ופירושא דמתני' לפי הר"ש דשתי ידי משטיפה אחת ר"מ מטמא כ"ז שלא ניגב ידי עד שיטול מרביעית, ובנטל מרביעית אפי' נפל ככר של תרומה טהור, ואפשר לפרש דר"מ קאמר לה, ואפשר לפרש שהם דברי חכמים, ועכ"פ ר"מ ודאי הכי ס"ל, [אע"ג דיש מקום לומר דדוחק דר"מ מטהר המים שעל ידי אף אם מטמא המים שבקרקע, ונימא דתחלת מי הנטילה טמאים ומתטהרים לבסוף], ור"י מטמא דס"ל דאין יתרון לרביעית והרי ידי טמאות כל שלא ניגבם וכ"ש שהמים שבקרקע טמאים.

ובמזה שהתו' בחולין ק"ו והרא"ש שם הביאו מהא דר"מ דכשנוטל מרביעית ידי טהורות וא"כ שניים, משמע דס"ל דר"י לא פליג בזה אר"מ, דאל"כ הרי ר"מ ור"י הלכה כר"י, ואם ס"ל דהא דנפל ככר של תרומה טהור רבנן קאמרי לה ולמיסתם כר"מ, הו"ל להציא הא דרבנן, ולכאורה מוכח מזה דפירשו כמו שזדדנו דפלוגתא דנפל ככר ש"ת לא קאי ארביעית, וז"ע, וכעת ראיתי צפי' הגרמ"צ למרדכי פ' א"ד אות מ"ד שנתקשה בזה דהא ראוי לפסוק כר"י, וכתב לחלק בין תרומה לחולין, ול"מ כן.

ומרן זללה"ה בס"א ס"ק כ"ד נקט דכיון דבסיפא הוא דנחלקו דין נפל ככר של תרומה, לכן ראוי לפרש דברי ר"מ דעד שיטול מרביעית, גם אם נפל ככר של תרומה טמא, וכיון דאם נפל ככר של תרומה טמא, הרי גם המים שעל ידי טמאים כדנקט הר"ש, א"כ ע"כ הא דר"מ מטמא עד שיטול מרביעית היינו דגם ניגוב לא מהני, עד שיטול מרביעית, [ואה"נ דקושטא הוא דר"מ סבר דנטל מרביעית גם המים שבקרקע טהורים, וכש"כ

וכגון ששפך מכלי שיש בו רביעית, או משיירי נטילה, אצל בשתי ידי לא הקילו עד שיתן ראשונים ושניים, או שיטול רביעית שלם.

ומסתברא דאם יצא ליטול שתי ידי אחת אחת בוא"ז כל אחת בשיעור שתי שטיפות, דדין ידו השני' יהא כדין שתי ידי דלא מהני בשטיפה אחת, דסתמא שנינו דשתי ידי לא שרי בשטיפה אחת ל"ש צב"א ל"ש בוא"ז, וצריך שיטול ידו השני' בראשונים ושניים או ברביעית, ואם קדם ליטול ידו אחת בראשונים ושניים או ברביעית, יכול ליטול ידו השני' בשטיפה אחת כדין ידו אחת, [ועי' בספר מרן זללה"ה ס"א סק"ל ד"ה אם נטל רביעית וז"ע].

הא דבנטל שתי ידי ר"מ מטמא עד שיטול מרביעית, ראוי לפרש דבנטל רביעית שלם ידי טהורות והמים טהורים בשטיפה אחת, וא"כ ראשונים ושניים, והא דקתני בתר הכי נפל ככר של תרומה טהור ור"י מטמא, ראוי לפרש דארישא קאי בנטל ידו אחת משטיפה אחת, דהא נפל ככר של תרומה יש לפרש דנפל למים שנטל בהם, ונטילה מרביעית לא נזכר במשנה אלא עד שיטול, ולא איירי שנטל, ולפי"ז ראוי לומר דבנטל מרביעית כו"ע לא פליגי דגם המים שבקרקע טהורים, אצל בנטל ידו אחת משטיפה אחת יש מקום לדון אם חשבינן ל"י כנטל ראשונים ושניים בוא"ז, אף שעשאן בשטיפה אחת, והרי תחלת המים הנופלים טמאים והבאים אחריהם מטהרים, והר"ז בדין נפלו ראשונים ושניים למקום אחד, ידידיו והמים שעליהם טהורים ומים שבקרקע טמאים, ונפל ככר של תרומה טמא, או דכיון דאנו מתירים בשטיפה אחת הר"ז כנטל מרביעית וגם המים שבקרקע טהורים, ובזה נחלקו חכמים ור"י.

אבל הר"ש בהגה"ה פירש דפלוגתא דנפל ככר של תרומה קאי בנטל מרביעית שלם דגם בזה ר"י מטמא, וגם המים שעל ידי טמאים, ולפי"ז ע"כ ר"י לא מצי לקיים הא דר"מ מטמא עד שיטול מרביעית, דהא דברי ר"מ ע"כ מתפרשין מיהא דבנטל רביעית המים שעל ידי טהורים, דלאחר ניגוב הרי גם בנטל שתי ידי משטיפה אחת בפחות מרביעית נמי לדעת הר"ש לכו"ע טהורים בניגוב, וע"כ דר"מ מטמא היינו בלא ניגוב, וע"ז קאמר עד שיטול מרביעית דטהורים בלא ניגוב, ור"י הרי לדעת הר"ש מטמא גם המים שעל ידי, וזה דחוק בלשון המשנה דפשטא מתפרש דגם ר"י מודה להא דאמר ר"מ עד שיטול מרביעית, ולא פליג אלא בנפל ככר של תרומה, וכן משמע מלשון המשנה דר"מ נמי מצי סבר דנפל ככר של תרומה טמא, דהא נידון זה נשנה בסיפא כמחלוקת נוספת, ולפי מה שכתבנו לפרש דסיפא דנפל ככר של תרומה קאי רק ארישא בנטל ידו

דידיו טהורים בלא ניגוב, אבל מתני' יש לפרש גם אם נפל ככר ש"ט טמא, וזוהי גם ר' יוסי מודה, ורק בדיון המים שעל ידיו ושזקרקע פליג ר"י ומטמא, כפשטא דמתני' דלא פליג אלא בנפל ככר ש"ט, ועל פי זה נמנא דבנטל ראשונים בפחות מרביעית לכו"ע לא מהני ניגוב, ורק בנטל מרביעית לר"י דהמים טמאים מהני ניגוב, וזוהי איכא לאוקמי ברייתא ומתני' דשפסף בראשו ובכותל ידו טהורה, דכר"י אחיא ובנטל מרביעית, דלר"מ בנטל מרביעית גם אם נגע במי השפסף ידו טהורה, [וכ"כ הגרמ"ב בפ"י המרדכי אות כ"ג ע"ש בד"ה שוב], ועל פי זה נתקשה בדברי המחבר ס' קס"ב ס"ח שהעתיק דברי הר"ש דמהני ניגוב לאחר ראשונים של פחות מרביעית, אבל הדברים נ"ע לחלק בין רביעית לר"י לפחות מרביעית לר"מ, דהא לר"י אין יתרון ברביעית, וגם דוחק לאוקמי ברייתא דתוספתא ברביעית דוקא וכר"י, ופשטות דברי הר"ש דקושטא הוא לכו"ע דראשונים שנגבן ידו טהורה, ואף שלא נתן רביעית, וכמו שהעתיק המחבר, וכ"ד כל האחרונים הרע"ב והלבוש והד"ח והמ"א וכן הביא הב"י בס' קס"ה בשם מהרי"א, וכ"מ במ"ה, [מ"ש הר"ש בהגה"ה ראשונה דזימנין דזקוק למים אפי' לטהר ידיו לר"מ כשלא ה' בראשונים רביעית, ר"ל לטהר ידיו בלא ניגוב]. — ולמש"כ לעיל סק"א יש לחוש בכל ניגוב שנגע במים שכבר פירשו ונטמאו ידיו, [דרוב הראשונים לא פירשו דשפסף היינו קינוח ע"י צ"י], ומשכח"ל דין ניגוב כשיגבצו ברוח או כנגד המדורה, ובלא ניגוב במפה.

(ג) דעת הרמב"ם בפ"ו מברכות ובפ"א דמקואות דלעולם צריך רביעית מים לשתי ידיים, לראשונים לתרומה, וזה בין בנטל שתי ידיו כאחד בין בנטלן בזה"ל, ובנטל בזה"ל כמובן שהרביעית מתחלקת בין יד ליד, ושפיר יכול ליטול ידו ראשונה ברבע רביעית או בג' רביעי רביעית, והמותר ליד השני, וצריך שיגמור כל מי הרביעית בין שתי ידיו, ובנטל רק ידו אחת צריך נמי שיהא בכלי רביעית, אבל לא נתפרש אם יש שיעור כמה מים יטול, ומסתברא דכל שרחץ כל ידו שפיר דמי, ואם בא ליטול ידו השני במותר צריך שישפוך עליה כל המותר, דשיעור רביעית לשתי ידיו מתפרש שצריך לשפוך כל מי הרביעית, ואם נטל בפחות ושייר מקצת, לא יא יד נטילה לשני, גם לא לשם ראשונים לתרומה. — גם בנטל שתי ידיו ברביעית עדיין צריך שניים, וגרסה דה"ה בנטל רביעית לכל יד ויד. — ומסתברא דאם נטל מרביעית ליד אחת ראשונים ושניים דינא, [אם שפך כל הנותר לשני, ושמא גם בשייר מקצת, דהא שניים א"ש רביעית, ונ"ע].

ומתני' יש לפרש דאחי לאשמועינן דאפשר לטהר רק יד אחת והשני תשאר טמאה, כ"מ בפיה"מ

(ד) פ"א מ"א מוסיפין על השניים ואין מוסיפין על הראשונים, בר"ש וברא"ש נתקשו בסוגיא דגיטין ט"ו ב' דמייטין דאמרי דבי ר' ינאי ידיה אין טהורות לחלאין למימרא דאי משי פלגא פלגא דידי לא נטהרו, ואמאי לא מייטין מתני' דאין מוסיפין על הראשונים, ונדחקו ז"ל ליישב משום דאיכא פלוגתא בתוספתא בזה, ולכאורה י"ל דאי ממתניתין הו"א דה"מ כשלא נטל מי רביעית, דכיון דהמים טמאים, הרי כשחזור ונטל דיינין למים שנותן כאילו נגעו ביד שלא נטלה, או במים טמאים, אם עדיין לא ניגבה, אבל בנטל חצי היד מרביעית, שמא יכול להוסיף וליטול חצי השני מרביעית, ומדר' ינאי שמעינן דבכל גוויי אין ידיה טהורות לחלאין, גם שמא י"ל דהו"א דאם נטל ראשונים ושניים לחצי יד דיכול לשבז וליטול ראשונים ושניים לחצי השני, ורק עד שלא נטל השניים אינו יכול להוסיף על הראשונים, גם י"ל דהא דאין מוסיפין על הראשונים הוא לענין להשלים לרביעית שלא יטרכו שניים, אבל לטהר לחלאין בראשונים ושניים שמא שפיר דמי.

ע"י בר"ש ותו"ד ז"ל דמים ראשונים מטהרים הידים מכל וכל אלא שהמים שעליהם טמאים, ולכך צריך שניים לטהר את המים, אבל אם נגבו הידים עד שלא נתן עליהם שניים שפיר נטהרו ואין מקום לשניים, ואע"ג דלעולם גם לאחר שניים צריך לנגב את הידים כדאמר סוטה ד' ב', מ"מ הנריכו חכמים שניים דהכי עדיף לטהר גם את המים, שמא יגע בהם עד שלא ינוגבו, וגם י"ל דלפעמים בניגוב אם נוגע במים של הניגוב לאחר שפירשו מידיו הרי ידיו חוזרים ונטמאים כדמניא בתוספתא בר"ש פ"ב מ"ב בשפסף בראש ובכותל וחור ונגע בהן טמאים, [ועי' מש"כ בזה לעיל סק"א], וכיון

למה הגמ' הביאה לדרי' ולא הביאה למתני', אבל על ר' ינאי קשה, ולפמש"כ לעיל ינאי דאי ממתני' שמא הו"א דדוקא בנתן ראשונים פחות מרביעית, אבל בנתן ראשונים מרביעית, או שנתן גם שניים על החזי יד, שמא מוסיפין, קמ"ל ר"י דכלל גוויי אין ידים טהורות לחזאין, א"כ אי הוי נקט הלכתא כמתני' ה"י צריך לפרש דמתני' בדליכא טלה"ט בראשונים איירי, ואילו אין ידים טהורות לחזאין בפשטו מתפרש לחזאין ממש שכבר ניגבה חזי' ואח"כ מטהר חזי' הנשאר, גם יתכן לפרש אין מוסיפין על הראשונים להשלים לרביעית שלא יטרכו שניים, אבל לראשונים שמא מטורפין.

בראיה דכלל הא ידיים אין טהורות לחזאין, דגם בנוטל ברביעית שלם, ללא נשלמה טהרת היד עד שהגיעו המים על כולה, ואם נגע משקה ביד, עד שלא הגיעו המים לכולה, אפילו במקום הרחוק, הרי המשקה נטמא, ידיים אין טהורות לחזאין, ומ"מ מי הרביעית לא נטמאו כלל כיון שמחזירים ביחד ועומדים לגרום לטהרת היד בגמר נטילתן.

(ה) פ"ב מ"ב נטל את הראשונים ונמצא על ידיו קיסם או צרור ידיו טמאות שאין המים האחרונים מטהרים אלא המים שע"ג היד, נראה הטעם דדייקין למים שעל הקיסם כאילו נגעו ביד ופירשו על הקיסם וחזרו ונגעו ביד, וכדמתני' בתוספתא שבר"ש דשפסף בראשו או בכותל וחזר ונגע במים נטמאו ידיו, והיינו דאמרין שאין המים האחרונים מטהרים אלא מים שע"ג היד ולא פירשו ממנה, וכל שנוגעים ביד מים שאין המים האחרונים יכולים לטהרם הרי נטמאת היד וצריכה ניגוב ונטילה, ומה"ט גם אם תחנגז היד תשאר בטומאתה אף לדעת הר"ש דלאחר מים ראשונים מהני ניגוב לטהר את היד, דהכא נטמאה היד ממים שפירשו ממנה וחזרו וטמאוו, ולזה לא מהני ניגוב, כיון שהמים טימאו את היד, וכל ניגוב דמהני היינו ממים שהיד טימאה אותם ולא חזרו לטמאותה, שלא פירשו ממנה, ובמ"א נתקשה בזה.

גם אם אירע שטיפת מים הגיעה לצרור וממנו ליד נמי חשיבא נטילה מכה גברא, שהצרור והקיסם אינם מחזיקים מים, וכח הנותן משמש גם צירידתם מן הקיסם ליד, וכאילו היו הצרור והקיסם בתוך מי הנטילה.

ובשו"ע סי' קס"ב ס"ט מסיים בה דאם נטל מרביעית שפיר דמי, והיינו משום דהא איירי שהקיסם והצרור היו רפויים ולא חללו, והלכך כל המים טהרו את היד ולא נטמאו המים כלל, למאי דקיי"ל דנוטל רביעית א"כ שניים.

הרמב"ם פירש למתני' צרור או קיסם החוצצים וז"ל בפ"א ממקואות ה"ג נטל את הראשונים

דהמים השניים לא באו אלא לטהר את המים שפיר יכול להוסיף עליהם, אם בשטיפה ראשונה לא הגיעו עד הפרק, ולר"מ אם נטל הראשונים ברביעית שלם א"כ לשניים כי המים גם נטהרו, וא"כ שניים אלא בנוטל בפחות מרביעית, [תיבות א"כ שבהגה"ה נראה כט"ס], ואם לא הגיעו הראשונים עד הפרק אינו מוסיף עליהם כדמתני' דאין מוסיפין על הראשונים, וצריך לנגז ידיו ולחזור וליטול, או שמא יכול לחזור וליטול כל היד אף בלא ניגוב, ולא אמרו אין מוסיפין אלא כשכא להשלים רק את החלק שלא הגיעו אליו הראשונים, וכמו שנתפסקו הר"ש והרא"ש, אבל על השניים אם לא הגיעו לפרק מוסיף עליהם.

והא דתניא בתוספתא מוסיפין על השניים ואין מוסיפין על הראשונים כיצד נטל את הראשונים ושפסף [ונמלך, לפנינו ליתא וכן בראב"ד פ"א ממקואות ליתא] ונטל את השניים ואין כדי שיגיעו לפרק הר"ז מוסיף עליהם, נראה דהאי ושפסף היינו לומר שהגיעו הראשונים לכל היד עד הפרק, ולפי שמצוה לשפסף והיינו נמי לפזר המים בשוה בכל השטח, לכך הזכיר ושפסף, לומר שלא הוצרך להוסיף בראשונים, ונטל את השניים ולא הגיעו לפרק הר"ז מוסיף עליהם, ולפמש"כ הר"ש דשפסף היינו שניגב ולפי מאי דס"ל דסגי בניגוב, אינו מוכן מה ענין לשניים בכאן הרי כבר נטהרו הידים טהרה שלימה, ואין כאן נידון להוסיף על השניים דאין צריך להם כלל, וכבר כתב הר"ש בתחלה דמאחר שקינה ידיו מן הראשונים ידיו טהורות ומה לנו בזה שנוטל שניים ומוסיף וכי פליגי בשלא קינה מן הראשונים, אבל לא נתפרש אם מגיה בתוספתא ואין.

והעיר בני יוסף נ"י דבשלון הר"ש והרא"ש משמע דאם אין מוסיפין גם על כל היד אין קושיא הא דבגיטין לא מייחין למתני', ורק אם על כל היד מוסיפין ורק על חזי' אין מוסיפין לפ"י קשה אמאי לא מייחין בגיטין למתני', והדברים מבוארין דאם על כל היד מוסיפין ורק על חזי' אין מוסיפין, א"כ היינו ממש נידון דר' ינאי אם ידים טהורות לחזאין, אבל אם גם על כל היד אין מוסיפין והוא מטעם דהמים שעל חזי' יטמאו את המים הנוספים, א"כ אכתי אפשר ידיים טהורות לחזאין כשניגבה חזי' הראשון.

והנה לקושטא דמילתא למאי דפסקו הפוסקים בעיא דאילפא בגיטין לקולא, ואם חזי' טופח להטפח מוסיפין, א"כ ע"כ ראוי ליישב מימרא דר' ינאי גם לפ"י, ומתני' דאין מוסיפין על הראשונים מתפרש לפ"י דוקא בשכבר אין טלה"ט בראשונים, וא"כ היינו ממש הא דר' ינאי ידיים אין טהורות לחזאין, ומירון הר"ש ליתא בזה דהא ר' ינאי הו"מ למימר דהילכתא כמתני', ולמה נקט לה כמימרא מחודשת, ודברי הר"ש הם ליישב

(ו) פ"ב מ"ג הידיים מטמאות ומטהרות עד הפרק, מטמאות היינו שמטמאים אחרים, אבל ברמב"ם פ"א ממקואות ה"ד כתב מתטמאות והיינו שהם מתטמאות מאחרים, ובמשניות הגירסא מיטמאות והוא כפי' הרמב"ם, ומיהו תרוייהו כי הדדי נינהו ותרוייהו קושטא נינהו דגם מטמאות וגם מתטמאות עד הפרק.

שם כיצד נטל את הראשונים עד הפרק ואת השניים חוץ לפרק וחזרו ליד טהורה, נראה דהוא דבר שלא יתכן במציאות לטול עד הפרק צמצום ושלא תעבור שום טיפה מחוץ לפרק, וכל טיפה שהיא מחוץ לפרק ומחוצרת בטופח להטפוח במים שחך הפרק, אם היא באשצורן הרי נטמאת, ולעולם יש משהו טיפה שהיא כאחת עם טיפה שחך הפרק, באופן שלעולם אם ילאו מעט מים מחוץ לפרק הרי צודאי נטמאו ע"י המים שחך הפרק, ואף אם טיפה זו לא חזרה לתוך הפרק מ"מ השניים כבר נטמאו בטיפה הזו והם מטמאים את היד, ולכן הא דקתני נטל את הראשונים חוץ הפרק דינא קתני אם אירע כך, אבל במציאות אין הדבר צהיה.

שם נטל את הראשונים ואת השניים חוץ לפרק וחזרו ליד טמאה, ע"י בא"ר ובתוי"ט בשם ר"ל שנטל את הראשונים ואת השניים חוץ הפרק עד שילאו משם ג"כ חוץ לפרק וחזרו ליד טמאה, ולשון חזרו משמע שכבר היו בחוץ הפרק וחזרו, ונטמאו הראשונים בהיותם בחוץ הפרק וכשילאו חוץ לפרק שוב כבר לא יטהרו ע"י השניים, בין אם יבאו השניים עליהם בעודם מחוץ לפרק ומשום שאין השניים מטהרים חוץ לפרק, ובין אם חזרו לתוך הפרק ואח"כ יבאו עליהם השניים, דכיון שכבר היו מחוץ לפרק שוב אינם נטהרים ע"י השניים, דחוץ לפרק כאילו שפספס צראש או בכותל, דהנוגע בהם אח"כ נטמא, ולא יועילו לו השניים, ונ"ע בשעה"ל סי' קס"ב אות ח', ובמ"ב ס"ק ס"א ס"ב ובספר מרן זללה"ה ס"א ס"ק י"ח כ"א], וכ"מ בא"ר סי' קס"ב סק"ב, ועי' לק' סק"ט, וכך לי אם נגע בהם בידו צראש או בכותל, או שחזרו מהראש והכותל לידו, והלכך כשחזרו לתוך הפרק טימאו את היד, ובר"ש ורא"ש דקדקו לפרש שהמים השניים נטמאו צראשונים שחך לפרק כיון שאינם מטהרים אותם, ואמנם כן הדברים, אבל כדינא דמתני' שהראשונים בעצמם חזרו אין לורך לזה שהשניים נטמאו, דהראשונים בעצמם חזרו ומטמאים את היד, דמתניא סוטה ד' ב'. — הא דנקט התנא שגם השניים ילאו חוץ לפרק, הוא לאשמועינן דאין השניים מטהרים את המים שחך לפרק.

ובראיה דאע"ג דלשון חזרו משמע שכבר היו המים ציד, מ"מ קושטא הוא דגם בנטל את הראשונים

ונמנא על ידי דבר חוץ והסירו ונטל את השניים הרי ידיו טמאות כשהיו שאין המים השניים מטהרים אלא הנשאר מן המים הראשונים ע"ג ידיו, עכ"ל, והנה אם נתכוין בשניים שימשו כראשונים להשלים על מקום החציצה, דין הוא שיועילו לפמש"פ הרמב"ם שם ה"ז דאם הי' מקצת הראשונים שנטל טלה"ט שפיר מוסיף עליהם, וסתמא הכי מתפרש שנותן השניים בעוד הראשונים טלה"ט, וא"כ החסרון בכלן משום שחשז שהמים שנותן הם שניים, ויש לעי' בזה בתרתי, חדא למה כשחשז שהם שניים אינם יכולים לשמש כראשונים, והרי פשטא דמילתא לפמש"פ הרמב"ם שם ה"ה הא דשפשה בכותל דלאו היינו ניגוב, לא מנאנו דקגי בניגוב הראשונים בלא שניים, וא"כ השניים משמשים גם לטהרת היד ולא רק לטהרת המים, ויש להכשיר כסבור שניים ונמנא ראשונים אם אידי ואידי לטהרת היד, ואף אם נימא דס"ל להרמב"ם כהר"ש דקגי בניגוב, ונמנא שכשמתכוין לשם שניים אינו מתכוין לטהרת היד אלא לטהרת המים, או דינמא דכסבור שניים ונמנא ראשונים לא עלו לראשונים, אכתי איך אפשר למיתני סתמא ידיו טמאות, והיינו דלא יועיל להו שניים נוספות, הרי סתמא דמילתא איירי בנטול בר אוריין וכשמסיר החציצה יודע הוא שחשז, וממילא מתכוין בשניים שימשו כראשונים על מקום החציצה, ואף אם נימא דגם המים שניתנו על מקום הנטילה לא שימשו כשניים כיון שעדיין לא גמר נטילת הראשונים על כל היד, ולכן לא יועיל להוסיף שניים רק על מקום החציצה, דקיי"ל מוסיפין על השניים, אבל למה לא יועיל כשיחזור ויתן שניים על כל היד. — עי' בספר מרן זללה"ה ס"א ס"ק י"ד שכתב דלהרמב"ם ע"כ לאוקמי בגוונא שכשהסיר דבר החוץ לא נטפו ממנו מים על היד, דאל"כ נטמאה היד כמו לפיר"ש ע"ש.

דברי הרא"ש בתוספותיו ובפסקיו בחולין ק"ו שהועתקו בטושו"ע סו"ס קס"ב דמי שיש לו רטי' על ידו יכול לטול עד הרטי' ואין כאן משום ידיים אין טהורות לחצאין, דהוי כנקטעה ידו, ז"ע דהא ודאי לענין טבילה אם לא הכניס הרטי' במקוה לא עלתה לו טבילה מדאורייתא, ומנלן דלענין נט"י שאני, וכבר נתקשה בזה מרן זללה"ה בס"א ס"ק כ"ה, ונראה דס"ל להרא"ש דבענין נט"י הי' אפשר לחכמים לקבוע גם דטהורות לחצאין, וכדחזינון דאיטריך לר' ינאי לאשמועינן דאין טהורות לחצאין, והלכך בגוונא דרטי' די' להחיר מקום הרטי' מדין מפה כיון דליכא חשש דחתי למינגע, שפיר אפשר להחיר חצי' בנטילה וחצי' במפה כיון דא"א כולו בנטילה, והר"ז לענין נטילה כאילו נקטעה ידו, דליכא פגם במה שאינו נוטל אלא חצי' ומשחיר חצי' טמאה, כיון דמתירה ע"י מפה.

מטמא דין ידים, מה שלא מצאנו כלל מי שסובר כן, וז"ע כמה שהז"י לא פירשו כן, וכבר נתקשה בזה מרן זללה"ה בס"א ס"ק ט"ו, אח"כ ראיתי בסמ"ג עשה כ"ז דמשמע דפירש דעת הערוך כהז"י, ועי' א"ר סי' קס"ב ס"ק ט"ו.

(ז) הרשב"א בתשו' ח"ג סי' ר"ס והוצא בצ"י סי' קס"ב כתב דלכך השמיט בתורת הבית ההיא דסוטה דהנוטל צריך להגביה ידיו, משום שלא אמרו כן אלא אם נטילת ידים היינו רק עד סוף קשרי האצבעות, ולפ"ז המים שיוצאים חוץ לפרק היינו לכף היד שהיא צדין טומאת ידים, ומטמאה את המים, וכשחוזרים ליד מטמאים אותה, אבל לפמ"ש דנ"י הוא עד קנה הזרוע, שאינו צדין טומאת ידים, הרי גם כשהמים יוצאים חוץ לפרק אינם מטמאים, וגם כשחוזרים ליד אינם מפסידים הנטילה, דשפיר יוטהרו ע"י השניים כיון שטומאתם מחמת מקום הנטילה שהשניים באים לטהרו, וא"ל להגביה הידים, ודבריו ז"ל הם כפי גירסת רש"י בסוטה במתני' ידיים דבסיפא קמני נטל את הראשונים חוץ לפרק ואת השניים עד לפרק וחזרו ליד טמאה וכ"ה ברשב"א חולין ק"ו, ומפרש לה דחוץ לפרק היינו חוץ למקום האצבעות ובכף היד ונטמאו המים מחמת הכף ולא נטהרו ע"י השניים שהיו עד הפרק, וכ"כ בחולין שם וז"ל וצריך להגביה ידיו אחר נטילה לפי שפעמים שהשניים אין הולכין כ"כ כמו שהלכו הראשונים ויחזרו מים הראשונים ויטמאו את הידים, וכן אמרינן פ"ק דסוטה שצריך להגביה את ידיו וכן שנינו במס' ידים נטל את הראשונים חוץ לפרק ואת השניים עד לפרק וחזרו ליד טמאה עכ"ל, וכוננו מבוארת שם היו השניים הולכים בכל מקום שהלכו הראשונים היו השניים מטהרים אותם, ומשמע אפי' היו מגיעים רק לחצי הכף לא היינו דנים דאין טהורות לחציין, כיון דסגי ברחיצת האצבעות לחוד, והלכך כל מה שמוסיף נטפל לטהרת האצבעות, אבל מאחר שאינו בא ליטול אלא האצבעות, רק שאינו ממצאם ונוטל קצת מן הכף, הלכך אינו מקפיד לדקדק כמה הגיע על הכף מן הראשונים וכן גם מן השניים וזימנין שנתן מן הראשונים יותר ולא נטהרו לאחר שנטמאו מן הכף, ואם יחזרו ליד יטמאו לכך צריך להגביה ידיו, אבל המים שנטמאו ביד עצמה אפי' יצאו וחזרו שפיר יוטהרו ע"י השניים. — ז"ע לדעת הרשב"א מהא דתניא בתוספתא הוצאה ברי"ש פ"ב מ"ב דאם שפסף ידו לאחר ראשונים בראש או בכותל טהורה, ואם חזר ונגע בהן טמאה, ומה צין זה לחוץ לפרק של כף היד, וז"ע. — מש"כ הרשב"א בתשובה דרב בסוטה לטעמיה דס"ל נט"י עד לקשרי האצבעות, יש לשאול דהא מייחנין התם תנ"ה כוונתו דרב, וז"ל דאף דקיי"ל כשמואל דעד הפרק דנט"י היינו עד קנה הזרוע, אינו

והשניים רק בחוץ לפרק ומשם הגיעו לפרק דנמי טמאים, דהמים שבתוך הפרק מטמאים את המים שחוץ לפרק, וכמ"ש בהגהות מהר"ם בנזיר ריש סי' קס"ב, דמה"ט גם אם ישפיל ידיו מתחלה ועד סוף נמי ידיו טמאים, ואף שהחיצור ע"י קטפרס מ"מ טיפה אחת מתטמאה שהיא אחת כאשבורן, וכל הפוסל את התרומה מטמא משקין להיות תחלה, והרי כל טיפה מטמאת חצירתה, [ועי' בא"ר סופ"ח דטהרות דרב בטב"י משכח"ל דנזק וקטפרס אינם חיצור למשקין, ועי' מש"כ בזה במכשירין ס"ה סק"ח], וגם סתמא דמילתא כשנגמר קילוח המים עדיין הידים טה"ט וזה כאשבורן, ויטמאו השניים מהם חוץ לפרק ויטמאו את היד.

הרמב"ם ז"ל מה' ברכות ה"ז הביא הא דסוטה ד' ב' דהנוטל צריך שיגביה ידיו שלא יצאו המים חוץ לפרק ויחזרו ויטמאו את הידים, ואע"פ שלא הזכיר מים שניים בנ"י לחולין, ובפ"א ממקואות ה"ג כתב שהנוטל ידיו לתרומה צריך שיטול פעם שני, ומשמע דהנוטל לחולין א"ל מים שניים וכמ"ש הב"י בדעתו, וכן הרמב"ן בחולין ק"ו, וא"כ צריך לפרש דאע"ג דידיה נטהרו בראשונים, מ"מ אם פירשו הראשונים מן היד וחזרו אליה הרי הם מטמאין אותה להצריך נטילה, ורק עד שלא פירשו אינם מטמאים אותה ונטהרת בניגוב, וכש"כ חוץ לפרק הרי"ז כפירשו, וכן הרי"ף בפרק אלו דברים הביא ההיא דסוטה שצריך להגביה ידיו שלא יצאו המים חוץ לפרק ויחזרו לטמאות היד אף שלא הזכיר מים שניים כלל, וצריך לפרש כמ"כ בדעת הרמב"ם, וכ"כ ביש"ש פ"ח דחולין סל"ו דהרי"ף ע"כ דלא כהרשב"א שהרי סבר עד הפרק של הזרוע ומ"מ הביא הא דצריך שיגביה ידיו, וע"כ כהר"ש ס"ל, ויש לפרש הענין דבתחלה שפיר היו המים מטהרין את היד לחולין, דאף אם הידים שניות, אין עושות שלשי בחולין, ואח"כ כשגזרו דכל הפוסל את התרומה מטמא משקין להיות תחלה, נמצא דמי הנטילה נעשים ראשונים לטומאה, והי' ראוי לבטל נטילתם, דמים טמאים אינו צדין שיטהרו, אלא דא"כ בטלה נט"י, לכך השאירו נט"י במקומה, וכאלו אין המים נטמאים, וכ"ז בדרך נטילה, אבל מים שפירשו מנטילתם הרי הם מים טמאים וכשנוגעים ביד מטמאין אותה, [ועי' סי' ק"ס ס"א בהגה"ה], ועדיין ז"ע בצ"ו.

הערוך בערך מי כתב וז"ל מים הראשונים צריך להגביה ידיו למעלה שמא יצאו המים לזרועו שלא נטל אותו במים שהוא חוץ לפרק ויחזרו ויטמאו את הידים עכ"ל, ומתפרש שפיר כשיטת הרי"ש והרא"ש והרמב"ם והרי"ף דהמים שנטמאו בידיהם יצאו לזרועו שלא נטל אותו במים לפי שאינו בכלל היד לנטילה ויחזרו ליד יטמאוה, ואין צורך לחדש דס"ל להערוך דמקום הזרוע

הפרק יאלו חוץ לפרק ואח"כ יחזרו כשידיהם מושפלות ויטמאו את היד, ושמה י"ל דמעט המים שעוזרים את הפרק מחמת שא"ל לזמנא נטפלים הם למים שבתוך הפרק ונטהרים בשניים, [והרי המשפסף ידו בראש וזכותל אינו נטמא מחמת המים כל זמן שלא פירשו, וה"נ דכותה], וז"ע.

המ"א בהקדמתו דן לדעת הרשב"א אם מועיל נטילה ברביעית שלא ינטרף להגביה ידיו, והנידון כיון שהמים נטמאים בכף והוא נוטל רק אצבעותיו אם מועיל מה שנוטל מרביעית שגם מהכף לא יטמאו המים, ולכאורה ממה שמבואר ברשב"א בחולין הוצא לעיל סק"ו שהמים השניים מטהרים גם את הראשונים שעל הכף, חזינן שהם צדין נטילה, וא"כ צדין הוא שאם נוטל מרביעית יועיל גם שלא יטמאו מהכף וכדמסקי המ"א.

(ט) נראה דכל היכא דתנן ידיו טמאות, ר"ל דגם אם יתן שניים או אם נתן שניים נשאר ידיו טמאות, וכגון פ"ב מ"ב נטל את הראשונים ונמצא על ידיו קיסם או לרור ידיו טמאות שאין המים האחרונים מטהרים אלא המים שע"ג היד, הנה מתפרש שידי טמאות ולא יועילו השניים, והיינו גם אם יסיר את הלרור והקיסם קודם השניים, דאלי"כ לא שייך למיתני ידיו טמאות, אלא הול"ל ידיו טהורות ובלבד שיסיר את הלרור והקיסם קודם השניים, ולא נתפרש מה שהביא במ"ב סי' קס"ב ס"ק ס"ב להסתפק בזה, וכבר רמז לזה בשעה"צ שם, ובכרמ"ב פ"א ממקואות ה"ג כתב בהדיא שהסיר את הלרור והקיסם קודם השניים, אלא דמפרש לה בלרור וקיסם החולצין, אבל הא מיהא איכא למישמע מיני' דמתני' מתפרש דגם בהסיר את החולצים קודם שניים נמי טמאות.

ובן הא דתניא בתוספתא הוצאה בר"ש שם דנטל את ידיו ושפספה בחצירתה טמאה בראש או זכותל טהורה חזר ונגע בהן טמאה נמי מתפרש דשפספה בחצירתה טמאה ולא יועילו שניים וכ"ה במ"ב שם ס"ק ס"א, ולמש"כ לעיל סק"א לפרש דשפספה בראש או זכותל טהורה דר"ל שיועילו לה שניים, א"כ ע"כ דחזר ונגע בהן טמאה היינו דלא יועילו שניים, וכן מתפרש מתני' דפ"ב מ"ג דשפספה בחצרתה טמאה בראש וזכותל טהורה.

ובן מתני' שם דנטל את הראשונים ואת השניים חוץ לפרק וחזרו ליד טמאה, נמי נראה דמתפרש צ"ן בחזרו הראשונים ליד קודם השניים וצ"ן בחזרו אחר השניים, דמים שיאלו חוץ לפרק כאילו היו בראש או זכותל דלא מהני אם יחזירו ליד שיטהרו ע"י השניים, ועוד דגם בחזרו ליד אכתי נשאר מהם טה"ט חוץ לפרק דסתמא דמילתא נותן את השניים מיד אחר הראשונים

אלא דשמואל בחולין שם סבר להחמיר, אבל מודה דמן הדין סגי באצבעות, ובהכי מיתוקמא בריתא.

דברי התר"י בפרק אלו דברים מתפרשין שפיר כמו שהגיה הצ"ח, ומה שפירש דכלא הגביה ידיו מתטמאים השניים מהראשונים שיאלו חוץ לפרק, ולא פירש שהיד מתטמאת מהראשונים שחזרו לפרק, הנה גם הר"ש במתני' פ"ב מ"ג נקט כן, אף דמפורש דאיידי כשחזרו הראשונים לפרק, ועי' לעיל סק"ו, אבל בדברי התר"י דקאי בחששא דאיכא אם לא יגביה ידיו יתחא טפי שהזכיר השניים, דליאח הראשונים חוץ לפרק הוא דבר שבהכרח ככל נטילה דלא יתכן לזמנא ליטול בדיוק עד הפרק, אבל חזרתם לתוך הפרק, אינו מצוי כ"כ מעצמם אבל הוא מצוי הרבה ע"י השניים, דמיד ששופך השניים על הראשונים, זזים הראשונים ממקומם והמים שעל סף הפרק חוזרים מיד לפרק, וזוה כבר ראוי להזכיר שכל השניים טמאים, מאשר להזכיר רק שהראשונים שחזרו מתטמאים את היד.

(ח) שו"ע סי' קס"ב ס"א הנוטל צריך שיגביה ידיו כו', יש לתמוה שהמחבר העתיק דעת הרשב"א בסתם צעוד שהרי"ף והרא"ש והר"ש חולקים וכ"נ דעת הרמב"ם [כמ"ש בזה"ל סו"ס קס"א דדעת הרמב"ם כהרי"ף דנט"י עד לקנה הזרוע ומ"מ העתיק הגמ' דצריך להגביה ידיו], וכן הסמ"ג והטור, ולפי גירסא שלנו במשנה הדברים מפורשים במשנה, וכן לקמן ס"ח העתיק התוספתא דנגע במים ששפסף בראש או זכותל טמאה, וציאלו חוץ לפרק וחזרו נמי לדעת הר"ש והרא"ש היינו טעמא דטמאה, וכן במדרכי פרק אלו דברים, פירש כהרא"ש בזה דצריך להגביה ידיו, ולמש"כ לעיל גם דעת הערוך ותר"י מתפרשים כן, וכן צרי"ו פירש כהרא"ש, ודעת הרשב"א יחידאה היא, ובצ"י כתב דגם דעת ה"ר אביגדור שצאגור כן, ולדבריהם גם כשנטל כל היד צריך להגביה ידיו, וגם הרמ"א שכתב ויש חולקים בזה נמי השאיר הדבר כאילו בלא הכרעה, והדברים נע"ג, וכבר הביא במ"ב שם אחרונים דהעיקר כהיש חולקים.

שם בזה"ה וה"ה אם משפילס מתחלת הנטילה כו', כבר תמה במ"א דלדעת הרשב"א לא מהני מה שמשפילס כיון שהמים נטמאים בכף, וצ"ד להעביר הגה"ה זו לאחר ויש חולקים בזה והיינו לדעת הרא"ש ודעימ', וגם בזה יש לשאול קו' מהר"ח דהא ודאי לא יתכן לזמנא שיהא צבול הפרק, וע"כ יש מים גם מחוץ לפרק והמים הללו מתטמאים מן המים שבתוך הפרק וכשמגיעים ליד מטמאים אותה ואינם נטהרים בשניים, וגם בזה כששופך המים בפרק והם עוזרים גם משהו מחוץ לפרק, הרי המים עצמם שנטמאו בתוך

דקשה לדעת הרמב"ם דהינדון רק בנטל ראשונים ליד אחת, דא"כ ידו טמאה קאי עלה, והרי שמא היתה העליזונה, וז"ל דסתמא דמילתא המים נוגעים בתחתונה עוד בטרם נגמרה נטילת העליזונה והרי המים מתטמאים, ואע"ג דהוא חיבור ע"י ניזוק, מ"מ כי היכי דחשיבא חדא נטילה לענין דלא חשיב נעשה מלאכה בעליזונה לפסול המים לתחתונה, ה"נ חשיבא נטילה אחת לענין זה, דכל שמשתמש בתורת ראשונים נמי בנטילה זו, שוב אינה יכולה לטהר הראשונים, דעיקר הדבר דהשניים מטהרים הראשונים חידוש הוא ואין לך צו אלא חידוש כשהמים משמשים בנטילה זו רק לשם שניים, וז"ע.

והא דקתני סיפא דנטל את הראשונים לשתי ידיו ונמלך ונטל את השניים לידו אחת ידו טהורה, נראה דאינטריך משום דעיקר הדבר דהשניים מטהרים הראשונים, תחת אשר היו ראויים להתטמאות מהם, חידוש הוא שחידשו חכמים לזורך ענין הנטילה, והי' מקום לומר דכל שנטל את הראשונים לשתי ידיו, אם יטול השניים בידו אחת, יחשב כנטל חצי ידו, דע"י הראשונים נעשו כיד אחת, וגם יש עלי' מים של היד השני' שטרם נטהרה, קמ"ל לידו טהורה.

יש לעי' נמלך דקתני למאי אינטריך, ובסיפא ודאי לאו דוקא הוא דאם ידו טהורה בנמלך, כש"כ כשהי' דעתו מתחלה לנטול שניים כל אחת לחוד, והרמב"ם באמת השמיט נמלך בסיפא, והחנא ע"כ אגב רישא נקטי', אבל ברישא יש לשאול בלא נמלך אלא שהי' דעתו מתחלה לנטול הראשונים אחת אחת והשניים לשתיים כאחד, למה יוכשרו, לא מיבעיא בנגעו זצ"ו, אלא אף בלא נגעו הדבר מחודש לחשבם כיד אחת בראשונים משום שחשב לזרפם בשניים, ומ"מ בלא נגעו אפשר לקיים הדברים, דהא באמת הי' מקום לומר דגם בנטל ידיו אחת אחת בראשונים, דיהיו חשבים כאחת שיוכלו לנגוע זצ"ו, ושפיר אפשר לומר דאמנם כן בזמן שחשב לזרפם בשניים, ודוקא בזה' דעתו להפרידם גם בשניים ואח"כ נמלך בזה חשבינן להו כנפרדים, והיינו דקתני ונמלך, וז"ע.

בתוספתא שזר"ש דקתני בסיפא דמתני' בנטל את הראשונים לשתי ידיו ונמלך ונטל את השניים זו לעצמה וזו לעצמה אם נתכוין ידיו טהורות ואם לאו טמאות, נריך פירוש מאי אם נתכוין, וזר"ש כתב דנריך כונה לנטילה, וז"ע דא"כ מ"ש דנקטי' הכא, ועי' בצאור הגר"א לתוספתא שפירש אם נתכוין בראשונים לעשותם כאחד או שכלא מתכוין נטלם כאחד, וז"ע מה מקום להזכיר כאן אם טעה ונטלם כאחד בטעות, וגם בעיקר הדבר שהמחשבה מוסיפה מיד מעשה ז"ע, ואולי אפשר לומר דכשנטלו ארבעה וחמשה זה תחת

דעדיין כל היד טלה"ט, והגרמ"ב ז"ל צאות נ"א כתב לדקדק מלשון המרדכי דאם חזרו ליד קודם השניים הרי השניים מטהרים אותם, וכן בשעה"צ סי' קס"ב אות ח' י', והדברים מחודשים דאין המקום גורם לאחר שיצאו ממנו, וז"ל הא"ר בסי' קס"ב אות ב' אם באו אח"כ לתוך הפרק מטמאין היד ופוסלין המים שלא יצאו דהיינו שאין מים שניים יכולים לטהר אותם כיון שבאו ממקום שלא היתה שם נטילה עכ"ל, הנה פשוט לי' ז"ל דכיון שהיו במקום שאינו מקום נטילה שוב אין השניים יכולים לטהרם אף שחזרו למקומם, [וכ"ז לדעת הר"ש והרא"ש שזו דעת רוב הפוסקים כמש"כ סק"ח] וכ"נ דעת מרן זללה"ה בס"א ס"ק י"ג י"ח י"ט ע"ש.

ובן בנטל את הראשונים לידו אחת ונמלך ונטל את השניים לשתי ידיו דידו טמאה, היינו נמי דנריך לנגב ולחזור וליטול ראשונים ושניים.

(י) פ"ב מ"ג נטל את הראשונים לידו אחת ונמלך ונטל את השניים לשתי ידיו טמאות, הר"ש והרא"ש פירשו על פי התוספתא דמייירי שנטל שתי ידיו זו לעצמה וזו לעצמה ואח"כ נגעו זו צו לקראת נטילת השניים, ונטמאו בנגיעתן ושוב לא יטהרום השניים כיון שכל יד נטמאה גם מחמת חזירתה, ויש לעי' א"כ הו"ל למיתני נטל את הראשונים לידו אחת ונגעו זצ"ו נטמאו, ומה ענין להזכיר השניים, וכש"כ דקשה לדעת הרמב"ם דפירש ידו אחת רק אחת, דהא כבר קתני בסיפא נטל ידו אחת ושפשה בחזירתה טמאה, ומה ענין להזכיר נטילת השניים, ולמש"כ מרן זללה"ה דנטילת שתי ידיו הוא גם בשאינם נוגעות זו צו אלא ששופך עליהם כאחד עי' ס"א סק"ל, נראה לפרש דנטל את השניים לשתי ידיו היינו גם כשלא נגעו זצ"ו, אלא דכיון דהקילות הוא על שניהם כאחד, הרי המים מתטמאים מן האחת ומטמאים השני', וכ"ה בלשון הרמב"ם פ"א ממקואות ה"ה שהשניים מתטמאים מחמת היד שלא ניטלה בזמנים ראשונים וחוזרים ומטמאים את היד השני', הרי בהדיא שהמים מתטמאים ולא נגיעת הידים, ואע"ג דלהרמב"ם שהשני' לא ניטלה כלל הדבר פשוט יותר שהמים נטמאים, מ"מ עכ"פ שמעינן דפירש למיתני בנטילה גם שלא בנגיעה, ודכוותה יש לפרש גם לפירוש הר"ש והרא"ש דאיירי בנטל שתי ידיו אחת אחת, דמ"מ מתטמאים ע"י השניים המשותפים לשניהם, ואפילו לא נגעו הידים זצ"ו, אלא שהם זה בצד זה.

איברא דיש מקום לשאול דהא סתם נטל לשתי ידיו משמע בכל גווני צין שהם זה בצד זה וצין שהם זה תחת זה, וכשהם זה תחת זה לכאורה ראוי לטהר העליזונה, דכשהשניים עברו על ידה טרם נטמאו ביד השני', ומתני' קתני ידיו טמאות דמשמע תרוייהו, וכש"כ

חצירתה שלא נטלה וחורין ומטמאין את היד שנטלה עכ"ל, ומשמע דאיירי ביד שנטהרה לגמרי וגם המים שעלי נטהרו, ומ"מ מחטמאים בנגיעת חצירתה, וכ"כ בשעה"ש שם אות ל' דכ"מ ברמז"ס ע"ש, ובאמת בזמן שכולם טהורים והנטילה גם לתרומה ודאי ראוי שהנגיעה בחצירתה תפסול הידים ע"י לק' ס"ק י"ב, וכל הנידון בזה"ו שכולם טמאים, וא"כ מהרמז"ס ליכא רא"י.

(יב) פ"א מ"ה המים שהנחתם כו' וכשהוא מדיח את ידיו בהן כשרים, התה"ד בסי' רנ"ט והוצא בצ"י סי' ק"ס ובשו"ע שם סי"א דקדק מכאן דמים שנגעו בהן סתם ידים כשרים לנטילה, דדוחק לאוקמי הא דנחתום בשטיהר ידיו מקודם, וז"ע דהא סתם ידים מטמאין משקין להיות תחלה כדאמר שבת י"ד ב', ומשקין תחלה מטמאין את הידים להיות שניות כדחתן פ"ג מ"א ב', וברמז"ס פ"ח מאה"ט ה"א, וא"כ אם נטל ידיו במים הללו שהנחתום הדיח בהן ידיו שהם שניות, הרי נעשו המים ראשונים, ודין הוא שיהיו ידיו שניות וכי"כ יתכן שיטהרו ע"י נטילה זו, וע"כ לאוקמי מתני' בנחתום שנטל ידיו, ואין בזה דוחק דמתני' בפסול נעשית בהן מלאכה איירי, ושפיר מיתוקמא בדליכא משום טומאה, גם משכח"ל בכל הטמאים, שגם הם חייבים בנט"י לפת ע"י ר"ש סופ"א ובתו' נדה ע"א ב', ובהם שפיר כשרים מים טמאים דבלא"ה יטמאו צדיהם, ושפיר אינטיריך לאשמועינן דלא חשבי נעשה בהן מלאכה, ובאמת דהתה"ד לא הוצרך להכשיר מים שנגעו בהן סתם ידים, אלא בזה"ו דסתם מים נגעו בהן ידים, ובזה שפיר יש להכשיר כיון דבלא"ה כולנו טמאים, והמים יטמאו מן הידים, אבל לתרומה בזמן דאיכא טהורים לית לן להכשיר מים שנגעו בהן סתם ידים, ושמא גם כונת התה"ד רק לענין זה"ו שכולנו טמאים אע"ג שלא הזכיר כן, אבל לפ"ז ראינו מן הנחתום ז"ע, דהא מתני' אית לן לאוקמי גם לתרומה, וע"כ בנטל הנחתום ידיו, א"כ קודם גזירת י"ח דבר דכל הפוסל את התרומה מטמא משקין להיות תחלה, דאין ידים פוסלין את המשקין, ולענין טמאים מקצרא ראוי להתיר מים טמאים כיון דע"כ יטמאו מן הידים, וחיוז נטילה לפת ודאי יש לקיים גם בנדה ושאר כל הטמאים.

וי"ל דהא דחתן נטל לידו אחת ושפשפה בחצירתה טמאה, פשוט ל"י ז"ל דהוא גם בטמאים הנוטלים ידיהם לפת, דאסורים לאכול פת עד שיחזרו לטוול, ואע"ג דלעולם ישארו ידיהם שניים גם אחר שיחזרו לטוול כדין, חזינן דיש דיני נטילה גם בנטל לחולין ובמים טמאים שהרי בטמאים לעולם המים נטמאים, ולזה בא לפרש דדוקא בשפשפה בחצירתה נפסקת הנטילה, אבל במים שנגעו בהם סתם ידים, הנטילה כשרה לחולין, ומ"מ מה שהוכיח מהא שהנחתום

זה ראשונים, הרי כשצא לטוול שניים לתחתון שבהם, י"ל דנריך שידע שהראשונים נטמאו מארבעה וחמשה, אבל אם ה' סבור שהראשונים היו רק של האחרון, ועליהם נתן שניים, לא מהני, דכיון דהראשונים קיבלו טומאה מארבעה וחמשה, הרי השניים הבאים לטהר נריך שהנותן ידע שהוא בא לטהר מים שנטמאו מארבעה וחמשה, ולפ"ז יתכן לפרש דכוותה דגם בנטל שתי ידיו כאחד אם בא לטוול שניים לכל חד בנפרד, נריך שידע שהמים נטמאו על ידי שתי ידיו, ואם ה' סבור שנטמאו רק מיד אחת לא עלתה להם נטילה, ויתפרש אם נתכיון שיטהרו מנטילת שתייהן, אבל הדברים מחודשים להנריך כונה בכמו אלה, וז"ע.

(יא) פ"ב מ"ג נטל לידו אחת ושפשפה בחצירתה טמאה בראשו או בכותל טהורה, נראה דסתם התנא נטל לידו אחת, ולא פירש אם משטיפה מרובה או רק ראשונים, משום דמירי צין בנטל משטיפה מרובה וצין בנטל רק ראשונים, והא דבראשו או בכותל טהורה, אינטיריך לאשמועינן בנטל רק ראשונים, דלא חשבינן ל' בחד שפשוף כשפשוף וחזר ונגע במי השפשוף דטמא דמתניא בתוספתא שבר"ש, אבל בנטל משטיפה מרובה או שנטל גם שניים פשיטא דבראשו או בכותל טהורה, דמה לי ניגב במפה או בכותל או בראשו, ורישא דשפשפה בחצירתה טמאה מיתוקם גם בנטל משטיפה מרובה שכבר נטהרה היד, דמ"מ נטמאו המים בנגיעתו בחצירו ונטמאה ידו, ואע"ג דאדם שלא נטל שנוגע במים אין המים נפסלים לנטילה עכ"פ בזה"ו שכולנו טמאים, כמ"ש הרמ"א סי' ק"ס סי"א, וה"כ כיון שהיד כבר נטהרה יחא דין המים כמים שצכלי, נריך לחלק דכיון שהמים מי נטילה החמירו חכמים, והגרמ"ב ז"ל באות מ"ו כתב לחלק משום דיד השני' טרם נטל, הלכך גם זו שנטל נידונית כשעת נטילה, ולפ"ז בנטל שתי ידיו ונגע בהן אדם שלא נטל אף שטרם ניגבו לא תפסל נטילתם, ול"מ כן, וע"י לק' ס"ק י"ב.

עיקר הדבר דגם בנטל מרביעית או שניים אפ"ה אם נגע עד שלא ניגב במי שלא נטל נפסלו ידיו הוא מבואר במ"א סי' קס"ב ס"ק ט' י"א י"ג, וכן מבואר בצ"י שם שנתקשה למה לא הביא הרמז"ס בה' ברכות הא דנטל ידו אחת ושפשפה בחצירתה טמאה, והלא בה' ברכות לא הזכיר הרמז"ס שניים כלל, וכמ"ש הב"י וכ"כ הרמז"ן בחולין ק"ז דהרמז"ס ס"ל דבחולין א"צ שניים, וא"כ המים טהורים מיד בנטילתו ומבואר דאפ"ה אם יגע במי שלא נטל יפסלו ידיו, וכ"מ בצ"י שם בשם הגהמ"י, וכן בשו"ע שם ס"ד וכמ"ש במ"ב שם ס"ק מ"ה, והרמז"ס אף שצפיה"מ כתב דמתני' בנטל ראשונים, מ"מ צפ"א מה' מקואות ה"ה כתב נטל ידו אחת ושפשפה בחצירתה נטמאו המים שעליה מחמת

בפשוטו להעביר הלכלוך ודבר המוצץ, היינו דברים המוצצים כגון זרור וקיסם וטיט וכיו"ב, והשטיפה הראשונה מעבירתם אם ע"י שפשוף או בלא שפשוף, ועכ"פ נטילה זו עדיין לא חשיבה נטילה, דאי חשיבה נטילה, א"כ למה לן נמינה זו כלל, הרי הראשונים

מה שנשאר על העליון, דלפ"ז לא הי' צריך להזכיר צרור קטן, וגם הי' לו להזכיר דאיירי שנוטלין זה תחת זה והתחתון הוא האחרון, וטעמו נראה משום דלא יתכן לומר דכלי שמחזיק רביעית נוטלין ממנו אע"פ שאין בו רביעית, על כונה שנוטל מרביעית לב' וג' זה תחת זה, דזה נקרא שנוטל מרביעית, וגם לא נקרא התחתון אחרון כדקרי ל' ר"י, אלא תחתון, ולכן פירש הרמב"ן דאיירי זה צד זה וצרור קטן שהקילות דק ואינו אלא על יד אחת, ואח"כ עובר מיד ליד עם הקילות, וכיון שלא הפסיק הקילות שפיר חשיב שיירי טהרה, ומסתבר דאיירי שמתחלה קרבן זה לזה שיהיו בדין יד אחת לנגוע וצ"ו, דאם יש הפסק אור ציניהן אין כאן חיבור ניזוק כיון שנשפך לארץ ציניהן, ומיהו גם כשאין הפסק אור ציניהן, מ"מ כששפך על הראשון סתמא דמילתא נשפך קצת מן הראשון על הארץ, ומים אלו אין בהן חיבור ניזוק, ודוחק לומר דהצרור הי' כ"כ קטן שלא נשפך ממנו אלא כדי טופח להטפית על היד, וצ"ל דמ"מ הקילו בזה להחשב שיירי טהרה אף שאין חיבור שלם לרביעית.

אבל הר"ן פירש דאיירי שנוטלין זה תחת זה, וחשבינן לתחתון כנוטל מפחות מרביעית כיון שנחסר מעט ע"י העליון והכשרו מדין שיירי טהרה, אע"ג דלשאר ג' דברים [שהביא הר"ש פ"ב מ"ג מן המוספתא], לא חיישינן בלא טעמא דשיירי, מ"מ לענין רביעית שנחסר במציאות צריכין לטעמא דשיירי טהרה, וע"י בציורי הגרמ"ב ז"ל אות כ"ו ולמשי"כ נחיש, ור"י קרי ל' לתחתון אחרון, ולכך לא הוצרך להזכיר צרור קטן, דכל נטילה כי אורח' נמי נחשב התחתון כנוטל מפחות מרביעית.

והרשב"א צחידושו משמע דמפרש כהרמב"ן, אבל בתורת הבית הקצר בשער ב' כתב פעמים שניים נוטלין מרביעית כ"ד הי' רביעית מים בכלי ופשט אחד ידיו ליטול ואחר יוצק על ידיו ובא שני ופשט ידיו למטה ממנו וקלוח יורד על ידו של ראשון ולידו של שני שלמטה ממנו ידי שניהם טהורות אע"פ שנפחת השיעור כשהן מגיעין לידו של שני ידיו טהורות מפני שהן באין משיירי טהרה עכ"ל, הנה נקט כפי' הר"ן, דלדעת הרמב"ן קרוב הדבר דכה"ג לא איצטרך לדין שיירי טהרה, אלא כולם חשיבי כנוטלין מן הרביעית, וגם הו"ל לאשמועינן דגם בזה צד זה משמשינן בדין שיירי טהרה, ושמא משום שאינו מצי' כ"כ צרור קטן וצריך שיהיו נוגעין וצ"ו לכך השמיטו.

לשון ובא שני ופשט ידיו למטה ממנו וקילוח יורד על ידו של ראשון ולידו של שני כו', מתפרש שהשני פשט ידו עד שלא התחיל היוצק ליזוק, דהלשון מתפרש שלא נשפכו מים על הארץ מידו של ראשון, אלא הולכים

שעתיד ליטול הם כבר יעבירו את החוצצין וישמשו לנטילה, ובאמת דקשה לפ"ז כיצד עולין לשיעור רביעית וכמו שכבר נתקשה בזה"ל, אבל מרן זללה"ה שם פירש דליכא חציצה המעכבת עי"ש, וצ"ע.

הנוטל ידיו ואירע שלא הגיעו המים לכל היד, שפיר מוסיף כ"ז שהיד נוטל"ט כמ"ש ס"ג, ואף כשנתייבש קצת נמי אפשר להקל אם יתן על כל היד כמ"ש הטור דנוטל כל היד ליכא משום אין מוסיפין, ולמשי"כ גם דעת תו' והסמ"ג נראה כן [וכ"כ במ"ב, אבל מרן זללה"ה החמיר בדבר], וכש"כ כשהנידון רק צדף היד דלהרבה פוסקים א"צ נטילה כלל. — אם היד רטובה שלא מנטילה כתב מרן זללה"ה דלכו"ע צעי ניגוב, וכן עמא דבר.

(יד) שו"ע סי' ק"ם סי"ג צריך שיהא במים רביעית וה"מ לאחד אבל לב' שצאו ליטול כאחד האחרון א"צ ואפי' צוא"ו ובלבד שלא יפסיק הקילות כו', צ"ע דלשון זה שצאו ליטול כאחד כתבו הטור לפי פירשו דגם כשנוטלין זא"ו ונפסק הקילות נמי א"צ שיהא רביעית לשני כיון שצא משיירי טהרה, ובזה הצריך שיבואו ליטול כאחד, דבזה הוא דמהני להקרא שיירי טהרה, אבל הרמב"ן והרשב"א והר"ן דלא ניחא להו שיחשב שיירי טהרה משום שנטל מן הכלי הזה, ולכן פירשו דצריך דוקא שלא נפסק הקילות ובזה תחת זה דוקא, לפ"ז לא שייך להצריך שיבואו ליטול כאחד, דצריך שבמציאות יטלו כאחד דהיינו שיהיו ידי השני תחת הראשון בעוד שלא נפלה שום טיפה מידידו לארץ, דהא משום גוד אחית אמו עלה דומיא דרגליו של ראשון נוגעות במים, ע"י דצריהם בחולין ק"ו.

ואם הנידון שהראשון שפך לעצמו ואח"כ בא השני ונתן ידיו תחת הקילות של הראשון עד שלא נפלה שום טיפה מידידו לארץ, בזה נראה דלא עלתה נטילה לשני, משום שהראשון לא נתכוין לו, והו"ל השני כנוטל במי רחינת חבירו, וגם כשהראשון נתכוין גם לשני, אלא שהשני נתן ידיו לאחר שכבר שפך הראשון מן המים, יש מקום לדון אם מהני כה"ג, ד"ל דהא דשרי זה תחת זה ולא חיישינן לדי' דברים כדתינא בתוספתא שצ"ש פ"ב מ"ג, דהיינו דוקא כשצשעה ששופך את המים כבר נמצאים כל הידים תחתיו, דבזה תחלת שפיכתו מתיחסת לכל הידים, אבל יד המוגעת כנגד המים לאחר שכבר המים באויר יש בה משום הד' דברים, וכ"כ מרן זללה"ה בס"א סק"ל.

יעו"י בלשון הרמב"ן והר"ן בחולין ק"ז ואע"פ שקרובים דצריהם זל"ז מ"מ נראה דלאו לדבר אחד נתכוונו, דהרמב"ן לא מוקי להא דשיירי טהרה דוקא בשנוטלים זה תחת זה, ומשום שנחסר מן הרביעית

תחת זה, הרי כשהגיעו המים לשני כזר נחסר מהן מה שנשאר על ידי של ראשון, ונמצא שהשני לא נטל מן הרביעית, קמ"ל דלא חיישין להכי דתרווייהו כחד חשיבי, ושיירי טהרה נינהו, וכנראה דהר"ש מילין בזה משום דכד שנינו בריש מכילתין דמי רביעית נוטלין לידים לאחד אף לשנים, לא שייך לומר דאין חוששין שמא לא ניטלו מן הרביעית, דהא היינו דאמרין דמרביעית נוטלין שנים דהיינו שיירי טהרה וא"ל רביעית, וה"ל הכא בנטלין כאחד, ולכן כתב ז"ל לפרש דאייירי שנטלו חמשה מחצי לוג ואין חשך מחצי לוג לארבע, ומ"מ אם לאחר שנטלו שלשה חזין דעדיין נשאר רביעית שפיר נוטלים ממנו שנים, אע"ג דע"ז יוצא דנטלו חמשה מן החצי לוג, וכן רביעית ומחצה דלא כגי לג', מ"מ אם נטל אחד מחצי רביעית שפיר נוטלין שנים מן הרביעית הנשאר כדין רביעית דעלמא וכמ"ש הר"ש פ"א מ"א, וה"ל הכא בנטלו זה תחת זה ונטלו חמשה מחצי לוג שפיר מכשרין גם לחמשי, ותליין שנשאר רביעית לאחר השלשה הראשונים, ושפיר נטלו ממנו הרביעי והחמשי, והיינו דאמרין דלא חיישין שמא לא נטלו הרביעי והחמשי מרביעית, ולפ"ז יש לפרש הא דתנן מחצי לוג לארבעה דמשמע דלא לחמשה, דהיינו בנטלו זא"ז ולא נשאר רביעית לרביעי, א"ל שמא גם בכתמא בנטלו זא"ז, ולא אמרין בזה ספק ידים להקל, דהיינו דקבעו חכמים דמחצי לוג א"ל לנטול חמשה, אצל בנטלו זה תחת זה דעדיף טפי כיון שהמים של הראשונים לא הלכו לאיבוד וכמ"ש לעיל בשם הדרישה, בזה מקילין בספק ומטהרין גם לחמשי, ונראה דה"ל א"ל כש"כ אם הי' רביעית ומחצה ונטלו שלשה דשפיר דמי, ותליין דנטל הראשון מחצי רביעית, ומיהו טפי מהכי לא מכשרין וכמבואר בר"ש ריש מכילתין דמתני' קמייאת מיתוקמא שפיר גם בנטלו ב"ב. — ונראה דלדינא אין להקל בהר"ש בזה, כיון דלדעת הרמב"ן ודעימ' עיקר השיעורים דריש מכילתין נאמרו על הנוטלין ב"ב, ודיוקא דאין חוששין שמא לא נטלו מן הרביעית לאו דיוקא הוא, דשפיר מתפרש דחשיב גם השני כנוטל מרביעית אע"פ שנחסר מה שנשאר על ידי של הראשון, וכן נלמד מסמימא הפוסקים דאין חילוק בין ב"ב לבזא"ז וכמ"ש לעיל לשון הרא"ש והטור, ועי' בספר מרן זללה"ה ס"א ס"ק כ"ז.

סימן ב

(א) פ"א מ"ג המים שנפסלו משתית הבהמה כו' נפל לתוכן דיו כו', ב"ב ר"ס ק"ס הביא בשם הרא"ה ב"ב דברכות דהא דענין לגט"י מים שלא נשתנו נזרין הוא דומיא דקידוש ידים ורגלים והחס

מידו של ראשון לידו של שני ונפחת הרביעית כשמגיע לשני מחמת המעט שנשאר על הראשון, ולא איירי שהתחיל הראשון לנטול והשני נודרז ליתן ידיו עד שלא הספיקה שום טיפה ליפול מידיו של ראשון, [דאם נפלה טיפה כזר לא דמי לרגליו של ראשון ונגעות במים], דהדבר רחוק בכה"ג, והמחבר העתיק לשון זה של התוה"ק, ומ"ש המחבר ואפי' בוא"ז ר"ל כדמפרש שנתן השני ידיו תחת ידיו של ראשון, וממילא הוא בוא"ז, ובמ"ב סק"ע כתב לפרש בוא"ז כשנתן השני ידיו לאחר שכבר התחיל הראשון לנטול, ולפמ"ש בכה"ג לכו"ע ידי השני טמאות, וכמ"כ מרן זללה"ה, ועי' מ"א סק"ב, ודבריו ז"ל הם גם להיש מתירין.

במ"ב ס"ק ע"ב דבמרוחקים ידי השני טמאים, ולא פירש ז"ל שיעור מרוחקים, ואפשר דהוא בשיעור פרוץ מרובה, דלר"ך שלא יהי' בין יד ליד כמלא יד, ושמה נריך סמוך טפי.

(טו) פ"א מ"א מי רביעית נותנין לידים לאחד אף לשנים כו', לדעת הר"ש והרא"ש איירי בנטלין זה אחר זה, אלא שבשעה שנוטל הראשון הי' צדעתם שהשני יכול אחרי, וכיון שבאו ליטול כאחד אחי מה שנטל הראשון מרביעית דליחול שם שיירי טהרה על הנשאר, ויכול השני ליטול בהן אף שאין בהן רביעית, ולא התירו לשלשה אלא בחצי לוג וכמ"ש הר"ש טעמא, ובחצי לוג התירו גם לארבעה, ואם הי' חצי לוג ונטלו שלשה רביעית ונשאר רביעית שפיר נוטלין ממנו שנים ונמצא שנוטלין חמשה מחצי לוג, אצל אם חסר הרביעית כל שהוא שוב אין נוטלין אלא אחד.

ולפירושו זה יש מקום לומר דבנוטלין כאחד אם זה ב"ב זה או זה תחת זה כדתנן פ"ב מ"ג, דבזה לא נתנו חכמים שיעור ושפיר נוטלין שלשה מרביעית וחמשה מחצי לוג, דלא אמרו חכמים בזה שיעור וכל שהגיעו המים לכל הידים שפיר דמי, וכ"כ בדרישה סי' ק"ם דבנוטלין זה תחת זה כיון שאין המים הולכין לאיבוד י"ל דשרי טפי עי"ש, אצל ממשי"כ הר"ש דאי מוקמינן למתני' בנטלין ב"ב ניחא טפי, משמע דדינא דמתני' הוא גם בנטלין ב"ב, וכ"מ מלשון הרא"ש חולין פ"ח סט"ו דלאחר שהביא מתני' סיים בין שנוטלין בוא"ז בין שנוטלין כולן כאחת, וכן בטור סי' ק"ס כתב כלשון הרא"ש, ולדעת הרמב"ן והרשב"א והר"ן שנתבאר לעיל ס"ק י"ד איירי מתני' ב"ב דוקא ובה נאמרו השיעורים.

ר"ש פ"ב מ"ג ואין חוששין נמי שמא לא ניטלו מן הרביעית דאם הי' חצי לוג לחמשה כו', בפשוטו מתפרש הא דאין חוששין שמא לא ניטלו מן הרביעית בזמן שנוטלין שנים כאחד מן הרביעית זה

ונשאר רביעית בלבד כשהיתה הר"ז פסולה מפני שהמים הפסולים השלימו שיעור הרביעית, עכ"ל, נראה דברישא המים כשרין כשהיו ויכול ליטול ברביעית מן התערובת, [דהא להרמב"ם ז"ל דברישא רביעית לעיכובא], וכ"כ בתה"ד ס' ר"ס דאם נתערבו מעט מים פסולים בכשרים ודאי בטלים במיעוטם, וסתמו כפירשו דהמים בהכשרם קיימי ונטול ברביעית מהן, אף שיש בו תערובת הפסולים, ולהאמור שפיר י"ל דמודה התה"ד דנתן סאה ונטל סאה פסול לנט"י כפשטא דסוגיא דזבחים, ומ"מ בנתן ולא נטל שפיר בטלים הפסולים ברוב, וז"ע במ"א שם שהביא מדברי התה"ד רא"י דסוגיא דזבחים לענין תרומה איחמר ולא לענין חולין, ובעיקר הדבר כבר תמה מרן זללה"ה שם מה מקום לחלק בזה בין נט"י לתרומה לנט"י לחולין, [ועי' בספר מרן זללה"ה ליקוטים למקואות ס"ג].

ולהאמור נראה דאף לפי מאי דמסיק מרן זללה"ה דנתן סאה ונטל סאה פסול לנט"י וכדעת הב"י, מ"מ כל שבכלי שנטול ממנו יש רביעית מים כשרים אף שיש בו מיעוט פסולים סגי ברביעית מן התערובת לנטילת ידיים ברביעית.

ב) כתב המ"א ס' ק"ס סק"א דמים שנשתנו אם חזרו לבריייתן כשרים ע"י סוטה ט"ו, וכונתו ז"ל דהתם איבעיא לן בכ"ח שנתאכס והחזירו לכבשן אם היו דחוי או דכיון דהדר הדר ופסק הרמב"ם בפ"ג מה' סוטה ה"ט דכיון דהדר הדר, וה"נ הכא במים, דהתם ילפינן לכ"ח ממים מה מים שלא נשתנו אף כלי שלא נשתנה, וכן מצוהר בב"י שם גבי חמי טבירא דגם למאן דפסל מים חמין לנטילה מ"מ אם נצטננו חזרין להכשרן, ועי' בר"ש פ"א מ"ג שכתב דהא דפסלינן נעשה בהן מלאכה או ששרה בהן פתו הוא כמו שפרש"י בחמין למאן דפסל משום שצטלו ונשתנו מתורת מים וה"נ היינו טעמא, ולפ"ז כי היכי דנצטננו חזרו להכשרן ה"נ בשאר פסולים, אלא דיש לדון דהיינו דוקא בחזרו להכשרן מעצמן, ולא בחזרו ע"י תערובת, כגון שנשתנו מראיהן, והוסיף להם מים כשרים וחזרו למראה מים, [ובאופן שהכשרים מיעוט, דהרי לדעת המ"א לעיל סק"א לעולם בטלים פסולים ברוב]. — בנעשו בהן מלאכה לא שייך חזרו לבריייתן, כיון דגם באין ניכר בהם כלום נמי פסולין וכמ"ש הרא"ש בצינן בהם יין.

מה שפסק הרמב"ם בסוטה בעיא דרבא לקולא כתב במל"מ שם משום דס"ל דהנידון בדרבנן, כמ"ש מו' סוטה שם דדרשא דמה מים שלא נשתנו אסמכתא בעלמא הוא, אבל הדברים ז"ע דלמה זה פסלו חכמים כ"ח שנשתנה אם מדאורייתא כשר, ולא דמי להיא דע"ז ל"ז שהביאו מו' שם דגזרו על ציולי עכו"ם שמא

מסתברא דילפינן לה משום דכתיב מים יתירא ע"ש, ויש לעי' דהא בזבחים כ"ב א' אר"ל דכל המשלים למי מקוה משלים למי כיוור ולרביעית אינו משלים, ופרש"י ותו' שם דלרביעית היינו לנט"י, הרי דמחמירין לנט"י טפי מלקידוש יו"ר, ואם כל הילפותא הוא מקיור מה סברא להחמיר בנט"י טפי, וי"ל דלמאי דמסיק התם דבא למעוטי נתן סאה ונטל סאה ממנו פירות, ופרש"י שם הטעם דלא חשיב שיעור זוטא דרביעית לצטולינהו, לפ"ז ניחא דשפיר יש להחמיר בנט"י טפי כיון דזוטא שיעורי, ואה"נ דאם נתן סאה ונטל סאה לקיור לשיעור ד' כהנים, אפשר דיוכל לקדוח ממנו רביעית לנט"י, וכמו שפירשו מו' שם להא דאר"פ דאם קדח בו רביעית מטבילין בו מחטין וזינוריות, דר"ל דאע"ג דלא מכשרין נתן סאה ונטל סאה למקוה דרביעית לכלים, אבל אם נתן סאה ונטל סאה למקוה דמי סאה, שפיר אפשר להטביל מחטין וזינוריות ברביעית ממנו הואיל ומהכשירא דמקוה קאמי, וה"נ הכא בקדח רביעית לענין נט"י מנתן סאה ונטל סאה להשלים לד' כהנים דמי כיוור, ואע"ג דמשמע דלמחטין וזינוריות לא סגי בקדח משיעור ד' כהנים, ובעינן דוקא משיעור מקוה, התם היינו טעמא דמקיור לא מכשרין למקוה, אף לא למקוה דרביעית, אבל לענין נט"י שפיר ילפינן מקיור, ועי' מש"כ מקואות ס"ז סק"ט, ומ"מ נראה דהיינו דוקא בדאיכא קיור דהוכשרו המים להשלים לשיעור ד' כהנים, אבל בזה"ז אף אם יהי' מים כשיעור ד' כהנים לא נכשיר בהו נתן סאה ונטל סאה לענין ליטול מהן רביעית לנט"י, דלענין נט"י לא מכשרין נתן סאה ונטל סאה בשום גווי, ומיהו אם נטל רביעית ממקוה של מ"ס שהוכשרה בדיו נתן סאה ונטל סאה, שפיר יוכשר לנט"י, כיון דהכשירא דנתן סאה ונטל סאה נידון לענין מקוה, ובמ"א ס' ק"ס סק"ז נקט דכל דאיכא קצת יותר מרביעית שרינן נתן סאה ונטל סאה, והדבר קשה לפרושי סוגיא דגמ' בשיעור מלומנס דרביעית, ועוד דהא בקדח רביעית אמרו בגמ' הטעם משום דמהכשירא דמקוה אתו, משמע הא לא"ה אין להכשירם למחטין וזינוריות, ומשמע דאף בפחות מעט ממ"ס לא מכשרין נתן סאה ונטל סאה, אח"כ ראיתי שכבר הקשה כן מרן זללה"ה בס"ה סק"י א"א ע"ש.

יש לעי' נתן ולא נטל מאי, כגון שהי' רביעית מים כשרים ונתן מעט מים פסולים לתוכן, ונטל ידיו ברביעית מן התערובת, אם יש לו דין נטילה ברביעית, או"ד זריך שיטול בכל התערובת כדי שיחשב כנוטל ברביעית, דאל"כ הרי נמצא שהפסולים משלימים, ומלשון הרמב"ם פ"א ממקואות ה"ט שכתב וז"ל כלי שהי' בו רביעית מים כשרים לנט"י ונתן לתוכו מעט מים פסולים לנט"י הרי אלו כשרין נטל מן הכלי כשיעור שנתן

ובצבא ראו לומר דהדיח כלים מודחין או חדשים יש לחשוב טפי כמלאכה מזינן בהן יין, ואף לפרש"י דשקל כנגדן משקלות כשר גם בני חטאת, מ"מ אחי י"ל דהדיח בהן כלים מודחין או חדשים יהיו פסולין, [שו"ר ביש"ש פ"ח דחולין סו"ס י"ד שכתב בפשיטות דגבי מי חטאת גם הדיח כלים מודחין פסולים], וי"ע.

(ד) שם שמעון התימני אומר [אם] נתכוין לשרות צוה ונפל לשני כשרים, משמע דנתכוין לשרות צוה ושרה בשני מודה דפסולים, אבל נפל לשני ס"ל דכשרים, ומשמע דאיידי שנטל את הפת לשרותו צוה וזדרכו נפל לשני, וצוה חכמים פליגי עלי' וס"ל דכיון דנתכוין לשרותו אף שנטל לשני מ"מ חשיבא כמעשה ידי' ופסולין, אבל אם לא נתכוין כלל לשרות הפת ונפל למים מסקנת האחרונים ז"ל בר"ס ק"ס דכשרים, ויש לעי' אם דוקא כשלא הי' בדעתו כלל לשרות הפת הוא דמכשירין, או דגם כשהפת עומד לשרי' כשיבא לאוכלו, אלא שאין דעתו לאכלו אלא לאחר זמן, אם גם צוה מכשירין, ומסתברא דכל שאינו עוסק לשרותו עתה, דכשרים, וכ"מ במ"צ שם סק"ח שכתב דה"ה כלי שנטל למים והודח דנמי המים כשרים, והרי כלי שזריך הדחה סתמא עומד להיות מודה, ואפ"ה כשלא נתכוין המים כשרים. — נראה דקטנים שאין בהם דעת ששכשו ידיהם במים דלא פסולים, וכמו שנפל כלי והודח, ומיהו אם ניכר במים שהם כשומשים, אפשר דפסולים עי' שעה"ז אות י"ג.

נראה דכלי שנתכוין להדיחו צוה ונפל לשני דמודה שמעון התימני דהמים פסולים, דלא דמי לשריית הפת דאינה מלאכה אלא מחמת הכוונה, משא"כ הדחת כלים דחשיבא טפי מלאכה מעצמה להחשיב המים כשופכין, [אע"ג דמכשירין שנפל מעצמן], ועוד דלשריית הפת עבד אדם דקפיד טפי היכן לשרותו, משא"כ בהדחת כלים.

הגרע"א ז"ל בשו"ע סי' ק"ס כתב לדון בעשה מלאכה במים של חצירו אי מפסלי, דכיון דהטעם משום דשוינהו כשופכים י"ל דלאו כל כמיני' לעשות מים של חצירו כשופכין ולא נעשו שופכים לגבי בעלים, ונראה דכוונתו ז"ל במלאכה דתליא בכונה כגון שזינן יין במים דאם לא נתכוין לזין לאו כלום עבד, וכן שרה בהם פחו, אבל הדיח כלים במים של חצירו או שנטל בהן ידיו ודאי נפסלו, ובמ"צ שם סק"ז סתם דככל מלאכה נסתפק הגרע"א ז"ל, ואין נראה כן, וכ"מ ממה שהגרע"א ז"ל קבע דבריו על דברי מהרל"ב שצמ"א שכתב דכשאלדס עושה במים דבר שיש לו צורך נעשו כשופכין שעומדין לשפיקה, וזה טעם על דברים שזריכים כונה לעשות את המים כשופכים, ומ"מ גם באלו הדעת נוטה לחומרם וכמ"ש מרן זללה"ה בס"ה סק"ט.

יחלילנו דבר טמא, ובצ"י ר"ס ק"ס הביא בשם הרא"ה דלמי כיוור פסול מדאורייתא מים שנשתנו, ואפשר דטעמו דהרמב"ם משום דבגמ' שם איתו למיפשטה מהא דעץ ארו ואזוב ושני תולעת שהפסיל בהן קופתו לאחוריו פסולין והא התם הדרי ומפשטי ודחינן התם דאיקלוק איקלופי, והי' ראוי לומר דילמא דאיקלוק איקלופי, דהא אם בהחזירן לכבשן פסולין, ה"ג בהדרי ומפשטי נמי פסולין, אלא משמע דקיס לגמ' דהתם באיקלוק איקלופי, ואפשר דהוא משום דבאזוב ושני תולעת לא שייך פסול אחר, לפמש"פ רש"י שם דמשום נעשה בהם מלאכה לא מפסלי, וכיפוף לא שייך בהם, וע"כ דאיקלוק איקלופי, ומדמינו להו בהדדי ש"מ דעץ ארו נמי דאיקלוק איקלופי, ומשמע דכלל זה חוזר להכשרו, וכן בפ"א מטו"ז לא הזכיר הרמב"ם אלא דנתקלפו פסולין, [ומיהו ק"ק דהו"ל להזכיר דכפופין נמי פסולין עד שיפשטם, דהא משמע דמי לכ"ח שמחזירו לכבשן, ושמא משמע לי' דכל שיכול לפשטן הרי הם כשרים גם בעודם כפופין, דאל"כ מאי קשיא לי' דקתני פסולין, אימא דפסולין עד שיפשטם, וי"ע].

(ג) פ"א מ"ג עשה בהם מלאכה או ששרה בהן פחו פסולין, נראה דנקטינהו בהדי הדדי למימרא דמלאכה דומיא דשרה בהן פחו דניכר במים, וכן הא דקתני הדיח בהן את הכלים או שמיחה בהן את המדות מתפרש כגון, ולפרש"י עשה בהן מלאכה קאתי, דאל"ה פשיטא כיון דקתני עשה בהן מלאכה פסולים פשיטא דהדיח בהן את הכלים או שמיחה בהן את המדות פסולים, דאין לך מלאכה גדולה מזו, אלא ה"ק עשה בהן מלאכה כגון שהדיח בהן את הכלים או שמיחה בהן את המדות, ולפ"ז נראה דבא למעוטי שקל כנגדן משקלות דלא חשיבא מלאכה לפסול, ולא מיבעיא לפרש"י גיטין נ"ג ד' דגם בני חטאת לא פסיל בכה"ג דהיינו כנגדן, אי לא אסת דעת', אלא אף לפיר"ח שהביאו הרמב"ן והרשב"א שם דשקל כשר כנגד מי חטאת במאזנים היינו בגופן ומיפסל בני חטאת, מ"מ לענין נט"י לא חשיבא מלאכה לפסול, וכן ברמב"ם פ"ו מה' ברכות ה"ח כתב וז"ל כל מים שנעשה בהן מלאכה נעשו שופכין ופסולין לגט"י כיצד מים שאובין שהדיח בהן כלים או ששרה בהן פחו וכיו"צ כו', הנה מצוה דפירש הא דהדיח בהן כלים דלפרש"י מלאכה דרישא אחי וכאילו קתני כיצד.

ולפ"ז יש מקום עיון במש"כ הרא"ה עשה בהן מלאכה כגון שזינן בהן יין וכיו"צ, דאם עשה בהן מלאכה מתפרש בזינן יין בכלי, חו אין מקום למימני הדיח בהן את הכלים או שמיחה בהן את המדות דפשיטא הוא, וכן לפי מה שפירש הרמב"ם שנעשו שופכין, לא מסתבר לומר דאם זינן בהן יין בכלי דנעשו שופכין עי"ז,

ובן כהיום שכל פתיחת צרו משפיעה על השעון למדוד המים, אפילו נחל לי' זהא, נמי לא חשיבא מלאכה, לפי שנעשית כאילו מאל'י שלא במתכוין, מלכד מש"כ לעיל דכל פעולה שאינה עושה שום רושם במים לא חשיבא מלאכה, ומלכד שאין זו פעולה דשייך לומר שהיא גורמת למים להיות שופכין, כמ"ש הרמב"ם, או להתבטל ממים כמ"ש הר"ש.

ובן המזופים שצראשי הצביות שגורמים לצרו להסגר בזמן שהצבית מתמלאת מים, נמי לא חשיבא מלאכה הפוסלת במים, וכדנהוג עלמא לקולא, דמי לשקל כנגדן משקלות, שהרי אין כאן שום פעולה ושום שינוי במים, ועוד שהפעולה נעשית ממילא ע"י מציאות המים, ללא שום פעולה מחודשת מצד המים, והר"ו כאגוז הנץ ע"ג מים וחפץ להגביהו והרי הוא מוסיף מים שיגביהו האגוז האם תחשב כמלאכה במים, ועוד שהפעולה של הנעילה יש לחשוב כלא אפשר וקמכוין, וכפ"ר דניחא לי', דלא חשיבא ככוונה למלאכה.

שם מ"ה המים שהנחתם מטביל בהן את הגלוסקין פסולין וכשהוא מדיח את ידיו בהן כשרים, פר"ש שהוא טובל את ידיו במים וטח בהם פני הגלוסקין, וכן נראה מוכח מלשון וכשהוא דמשמע שעל אותה מטרה קאמר, וכן מבואר בתוספתא, אבל בתו' חולין ק"ו א' סוטה ט"ו ז' פירשו דמילתא בפ"ע היא שהוא מדיח ידיו מהעיסה שנדבקה עליה, וכן הביאו דבריהם בסמ"ג וביר"ו, אבל הדבר חימא דהא נטילת ידים פוסלת את המים משום מלאכה כמבואר בתוספתא שבר"ש פ"ב מ"ג ואינו חושש משום ארבעה דברים, ומדיח מעיסה הנדבקה בפשוטו חשיבא טפי מלאכה, וכבר נתקשו בזה אחרונים ז"ל ע"י במ"ב ס' ק"ס ס"ק י"ח, וע"י במש"כ בזה מרן זללה"ה ס"ה ס"ק ט"ז, וז"ע.

סימן ג

— מדפס בספר חולין סימן ט"ו —

א' ק"ו א' איתמר חמי האור חזקי' אמר אין נוטלין מהן לידים כו', כבר כתב הסמ"ג דמהא דאר"י שאלתי את ר"ג בנו של רבי ואוכל טהרות ואמר לי כל גדולי גליל עושין כן, מוכח דבחמין שאין היד סולדת קאמר, דלא מסתבר שכל גדולי גליל היו נוטלין במים שהיד סולדת בהן, ולכן הוצרך רש"י לומר דחזקי' פליג אבירייטא דלעיל ק"ה א', כיון דאסר אף בחמין שאין היד סולדת בהן.

ובמ"ב נראה דר"י י"ל דס"ל דאף בחמין שהיד סולדת בהן מותר, ובכל חמין פליגי דחזקי' אסר בכולן

ה' פ"א מ"ד הדיח בהן כלים מודחים או חדשים כשרים, נראה דלאו בשופטני עסקינן, אלא דחציבה לי' שטיפה יחירה, ודומיא דחדשים דשמעינן מר' יוסי דכו"ע חציבה להו לשטפן, ואפ"ה לא חשבינן לה כמלאכה, ונראה דנטל ידיו הטהורות ונקיות, חשיבא מלאכה, דיש ענין בטהרה נוספת בידיהם, וכן לדבר עשרה קדושין של הכה"ג ביהכ"פ, וזה בנטל כדון, אבל בהדיחן הרי דעת תו' חולין ק"ו א' סוטה ט"ו ז' דהיינו מתני' דלקמן דכשמדיח ידיו בהן כשרים, ונהי דלא קיי"ל כוותיהו כמ"ש במ"ב ס' ק"ס ס"ק י"ח בשם אחרונים, מ"מ י"ל דהיינו דוקא כשמדיחם מן הבצק אבל לא במדיח ידים נקיות, אבל ז"ע דהא להקרי או לחמם דין הוא שתחשב מלאכה, ולמה יגרע להדיחן מקירור וחימום כשיש לו ענין בהדחה הנוספת.

ונראה דכל מלאכה שלא גרמה שום שינוי במים לא חשיבא מלאכה לפסול, וכמו שקל כנגדן משקלות, וה"נ הדיח כלים מודחים, ואין יין במים בהכרח שהם גרם לחמם את המים, עד שלא קיררו, והר"ו שינוי במים כתובא מן המלאכה, ומה"ט כתב בעו"מ הובא במ"ב ס' ק"ס ס"ק ט' דאם נתן היין במים כדי שלא יתחמם דכשרים, ולכאורה מנלן לחלק כן וכמש"כ מרן זללה"ה דאין לזה מקור, אבל למש"כ דלריך שיחול שינוי במים ע"י המלאכה ניחא, דכה"ג לא חל שום שינוי במים, וכטומן פירותיו במים מפני הגנבים דמסתברא דכשרים, ונתן מים בכלים שנחבטו כדי שיחפחו, או בכלים חדשים שישבטו מבליעתן, כל אלו יש להן השפעה על כל המים, שהכלים בוררים את בליעתן מן המים, אבל נתן מים בכלי לבדקו אם ניקב, באמת יש להכשיר וכמ"ש הגרע"א ז"ל, ושקל בגופן משקלות שנותן הבשר או הירקות במים הרי המים כרוחצין הבשר והירקות וגרע מהדיח בהן כלים, ומה שהביא המ"א ס' ק"ס ס"ק"ה מהמרדכי שמדד בהן מדות, יש לפרש נמי שמדד בהן מדות שאין מודחות, או שהוצרך כמה פעמים למלאות ולרוקן באופן שהמים נעשו כמשומשים.

נראה דחימם מים על האש כדי שיחמם הבית, דלא חשיבא מלאכה במים, דחימום המים לאו מלאכה היא, והרי קיי"ל דמים חמין כשרים, ומה שגורמים לחמם הבית הוא מילתא דממילא, ולא חשיבא כמלאכה במים.

נראה דדבר שאין מתכוין אפי' פסיק ריש' ואפי' ניחא לי', לא חשיבא כעשה מלאכה, כגון דשקיל בידקא למלאות בורו מים, והמים בדרכן לצורו עושין חריצין ומגלגלים אבנים ומנקים אמת המים, דלא חשיב כעושין מלאכה, אע"ג דניחא לי' בכל זה, דעיקר כונתו למלאות בורו, והמלאכות נעשות כאילו מאלהן במרוצת המים הרגילה, כדבר שאין מתכוין.

במקום שאינו יכול לטבול אלא פניו ידיו ורגליו, והיינו שאין בו מ' סאה, ולפ"ז אין ראוי לדין טבול כל גופו אי מהני לידיו.

שם כי פליגי דפסקיניהו צבת צירחא כו', לפי קמא שבתו' דהיינו דלית בה מ' סאה, וכן פירש הר"י בצרכות, ק"ק הא דנקטו האי ליטנא בצרייתא דרשב"א וחכמים, דצשלמא צחמי טבריא דאזנא דרשב"א למקומם, שפיר אמרינן דפסקיניהו צבת צירחא, אבל בצרייתא דרשב"א דאירי סתם צמים שנפסלו בקרקע, מה מקום לומר דפסקיניהו צבת צירחא, וכי מהיכי חיתי דאיכא מ' סאה דזוכתא אחריתי ופסקיניהו מיני, לא הול"ל אלא דאירי דליכא מ"ס, אבל לפרש"י ופי' שני שבתו' ניחא שפיר, דה"ל אירי במחציתו למ' סאה אלא דפסקיניהו ואינם מחוצרים אלא ע"י עירוב.

עיקר הגזירה צבת צירחא אטו מנא, היינו דתיקנו שלא לטבול ידיו צמים שאינם כשרים לנטילה, במקום שאין בו מ' סאה שאינו יכול לטבול כל גופו, אף דמחוצר למ' סאה, דחיישין שמא יטול מהם מים לנטילה, [ומיהו אם טבול כל גופו צבת, אפשר דעלתה לו טבילה לידיו כמש"כ לעיל, והיינו אם הוא ננס, או שדחק ועלה כל גופו צמים אף שאין בהם מ"ס אלא ע"י עירוב].

הרי"ף והרא"ש סתמו כלשון הגמ' צבת צירחא ולא פירשו כלום, וגרסא דמתפרש ב"ש צבת צירחא ע"י עירוב, כיון דנוכר דר' יוחנן דכל גופו טבול צבת, ואפשר דסתם צבת צירחא מתפרש דלא אינתיקה מן העיקר ולכך קרי לה צבת צירחא, ולכך לא הוצרכו לפרש, והרי הטור סתם צבת צירחא קנ"ט דברי הרמב"ם דלא מהני טבילת ידים בפחות ממ"ס, ואם לא היתה כן דעת הרא"ש לא ה"י סתם, וכן משמע צ"י הרא"ש במקואות פ"א מ"ו ז' דאין טבילת ידים בפחות ממ"ס, אף לא לחולין.

וגרסא עוד דכיון דאשכחן גם טבילת ידים לקודש כדחנן חגיגה י"ח ז' וזוהי דלא מהני בפחות ממ"ס כדחנן פ"א דמקואות מ"ו וליטול מהן לידים, והיינו לאפוקי טבילה, א"כ לא מסתבר דחכמים יתקנו שחזעיל טבילת ידים לחולין בפחות ממ"ס, דאחי לאחלופי טבילה בטבילה.

מה שהקיל המחבר בסי' קנ"ט ס"ד לטבול ידים בפחות ממ"ס, צ"ע כמ"ס צב"ל שם, וצד"מ אמנם כתב דאין להקל, ונקט שם כן גם בדעת הב"י, אבל בשו"ע הגיה רק דיש להחמיר לכתחלה, ושם נקטו דסתימת הרי"ף והרא"ש כהתיר, אבל כבר כתבנו דאין נראה כן, וע"י צב"הגרא שם, ומש"כ דלשון פסקיניהו משמע לגמרי, ולכך דחו התוספתא שצ"ש במקואות שם, לכאורה ממה ששימשו בגמ' בלשון דפסקיניהו צבת

ואף כשאין הי"ס צבת, ור"י שרי צבולן ואף כשהיד סולדת צבת, ואף דהא דגדולי גליל לא מוכח אלא דכשאין הי"ס צבת שרי, מ"מ ר"י לא מפליג, ואפשר עוד דאם כשהיד סולדת צבת פסולין, אין מן הראוי לנהוג לחמם את המים, וכיון דגדולי גליל נהגו צחמין, ש"מ דאף כשהיד סולדת צבת שרי, וכן צ"ל לפי' חו' דחזק"י לא אסר אלא צחמין שהיד סולדת צבת, ותקשה לפ"ז מאי מיייתי ר"י מגדולי גליל, דודאי מסתברא דצחמין שאין הי"ס צבת היו נוטלין וכמ"ס הסמ"ג, וע"כ דאם איתא דצ"ס צבת אסור, אין מן הראוי לנהוג לחמם אף בפחות מסלידת היד, עכ"פ לגדולי גליל באופן קבוע, ומדנהגו כן ש"מ דאף ציד סולדת כשר צדיעבד.

ובין לענין הלכה י"ל דאף לפרש"י קי"ל דגם צ"ס שרי, כיון דליטנא צבתא דלעיל ק"ה ז' הכי ס"ל, וקי"ל כל"ז להקל דדרבנן, גם ממה דאמרו שם מכלל דראשונים אע"פ שהי"ס צבת מותר, ולא אמרו כן בל"ק מכלל דאחרונים אע"פ שאין הי"ס צבת אסור, משמע דליטנא צבתא עיקר, ולכך פירשו אליב"י מסקנא דמילתא, וכש"כ לפמ"ש דר' יוחנן נמי הכי ס"ל, וגם כיון דצרייתא דלא כחזק"י לפרש"י ממילא לית לן למיפסק כוותי', עכ"פ נגד ר' יוחנן.

רש"י וכן הרי"ף צפרק אלו דברים כתבו דהא דאמרינן צבוגין צחמי טבריא דמיסקל מינייהו צמנא כו"ע לא פליגי דאסיר, דהיינו מחמת שהם צחמין, ואע"ג דקי"ל כר"י דשרי צחמין שאני צחמי טבריא דלא הול"ל שעת הכושר, וצ"ע כיון דצחמין כשרים מאי חסר בכשרותם, וכבר מסיק המחבר בסי' ק"ס ס"ח דטעם פסול צחמי טבריא משום שהם מרים ואינם ראויים לשת"י, אבל צחמין הראויין לשת"י שפיר נוטלין צבת אף בעודם צחמין, ולדעת הרי"ף ורש"י נראה דאף צבול יד סולדת צבת פסולים כל זמן שהם צחמים, [ומיהו אם נטננו ודאי כשרים, וכ"כ מסקנת הב"י שם].

ב) שם ורי"א כל גופו טבול צבת אכל לא פניו ידיו ורגליו, לשון זה צ"ע דלא הול"ל אלא אכל לא ידיו, וגרסא דקדק מזה דאם טבול כל גופו דעלתה לו טבילה אף לידיו, ואי הו' קתני אכל לא ידיו, ה"י מתפרש דבכל גווני אין ידיו נטהרין, לכך קתני אכל לא פניו ידיו ורגליו למימר דאם טבול כל גופו מהני, ברם יש להסתפק אם רק כשהוצרך לטבול כל גופו, או דגם כשלא הוצרך לטבול אלא ידיו מ"מ אם טבול כל גופו עלתה לו טבילה לידיו, דכיון דטבול כל גופו לא גזרינן אטו מנא, והכי מסתברא דכן מתפרש לשון אכל לא פניו ידיו ורגליו, דצא לומר שאם טבול כל גופו מהני, ומיהו למאי דמוקמינן לה צבת צירחא והיינו דלית בה מ"ס בכלל, או דלית בה מ"ס אלא ע"י עירוב, יתכן דה"ק אכל לא

ליהיו שאובין וע"י אדם, והתר"י גבי הא דפסקינהו צבת בירחא, דהביא ראי' דלא בעי מ"ס לטבילת ידיים מהא דבזע דוולא, כתב וז"ל ומדאמרינן התם טעמא כיון דלייפי משמע דחיבור כל שהוא כגי לטבילת ידיים, ואפילו חיבור כ"ש לא הי' צריך אלא כדי שלא יהיו שאובין ע"י הכלי עכ"ל, וה"נ להסבירים דבעי מ"ס ומפרשים דבאמה איכא מ"ס, נמי אין המילף לייפי בא להועיל אלא לענין פסול ע"י אדם, ואין לנו לחדש דניחוק חיבור למ"ס או לטהר שאובין, או שיוכל לטבול ידיו בכלי נקוב המושק ע"י נילוק. — תוכן הדברים דכיון דבגמ' אמרו דאין מטבילין באריחא דללאי משום דהו"ל שאובין, הרי מוכח דפסול אחר ליכא, וממילא הא דבזע דולא מילף לייפי בא לתקן רק פסול שאובין, ואין לנו ללמוד מזה דניחוק חיבור למדי אחריני, וז"ע בשו"ע ס' קנ"ט ס"ז, ועי' בצ"י שם שהביא דברי"ו איתא דבעי שיהא באריחא דללאי מ' סאה.

עוד שם בתר"י כתב להוכיח דבטבילת ידיים מקילין טפי מבטבילת כל גופו, מהא דאמרינן דאין מטבילין ידיים באריחא דללאי משום דהו"ל שאובין, ותיפ"ל דהו"ל נזק וקטפרס, והיינו דהמים נמשכין והולכין בצנור והו"ל זוחלין, וגם קטפרס, וע"כ דלענין טבילת ידיים מקילין, [ובצ"י שם הביא סיוס דברי התר"י או שנתקבצו מאליהן, ועפ"ז נסתפק בדעתו דדין זוחלין, ולכאורה עיקר דבריו דהוכיח דסגי בזוחלין], ויעוי' בזהגרא ס' קנ"ט סט"ו שכתב שאין להסתפק בזה כלל, דהא כל מה דס"ל להר"י להקל בפחות ממ' סאה, הוא משום דסגי בהכי לכלים, ונהי דבטלוה לרביעית דכלים, אבל לענין טבילת ידיים י"ל דלא בטלוה, אבל מידי דפסול בכלים פשיטא דפסול גם בטבילת ידיים, זוחלין פסולין גם לכלים כדמניא בתוספתא הובאה בר"ש פ"א דמקואות מ"ו דכל שאין אדם טובל בו אין כלים טובלין בו, וא"כ פשיטא דפסול אף לטבילת ידיים, ומה שהזכירו בגמ' שאובין, י"ל דנפ"מ אס סכר אמת המים דמ"מ פסול משום שאובין, ולכאורה מזה גם ניתן להוכיח דא"א להכשיר בבזע דוולא ע"י חיבור נילוק למ"ס או לטהר שאובין וכמש"כ לעיל, וז"ע שהגרא ז"ל לא העיר בזה בס"ז.

בין לגירסת הראשונים וז"ל דאין מטבילין זה משום שאובין, ובין לפרש"י דאין מטבילין זו משום דליכא שיעור מקוה, [ועי' באו"ז שהביא דבכת"י רש"י כתב תחלה משום שאובין וחזר ומחק וכתב משום דליכא שיעור מקוה], מוכח דהצנור תורת קרקע עליו, דאל"ה תיפ"ל שאין טובלין בכלים, ובצ"ק נ' ב' פרש"י דהיינו אמת המים, ויש שהיא רק חפירה ויש שהיא עשוי' צננין או בצנור שקבצו ולבסוף חקקו.

דרשב"א משמע איפכא, וכמש"כ לעיל דלא הו"ל אלא הכא בדלית בהו מ"ס ותו לא, ולכן ז"ע בדין זה. (ג) ק"ז א' אר"פ האי אריחא דללאי אין נוטלין ממנו לידים כו' ואי בזיע דולא בכונס משקה מילף לייפי ומטביל זה את הידים, לפי גירסא זו נמצינו למידין דניחוק חיבור לענין טבילת ידיים, וחשיבי המים שבצנור כמחזירים לנהר ע"י הדלי, והרבה יש לתמוה מה ראו חכמים לחדש חיבור לטבילת ידיים מה דלא חשיב חיבור לשאר דיני התורה, ועו"ק דסתם כונס משקה אינו אלא מטפטף טיף להדי טיף כדאמר גדה מ"ט ב', וזה ודאי לא יתכן שיהא חיבור, וכבר נדחקו בזה בתו' צנדה שם לומר דהכא לאו דוקא כונס משקה, ועי"ש עוד, גם קשה דאמרינן בסתמא דמטביל זה את הידים, והרי כשהוא דולה גדלי יש הפסקה בין דלי לדלי, וא"כ אין החיבור אלא בשעה ששופך, ואיך סתמו דמטביל זה את הידים, ועו"ק דכשדולה מן היאור ושופך לאמה זימנין שכל הדלי כנגד האמה, ואף הנמשך מן הנקב הוא כנגד האמה ולא כנגד היאור, ואין חיבור ליאור כלל, ואיך סתמו דמטביל זה את הידים, וכיון דלר"ף גירסא אחרת דגרסינן רק דאי בזיע דולא בכונס משקה אין נוטלין ממנו לידים דאמר רבא כלי שניקב ככונס משקה אין נוטלין ממנו לידים, הרי ראוי לקבוע הילכתא כהך גירסא ולא לחדש כל הני חידושי, וכבר כתב כן המהרש"ל ב"ש"ש.

ואפשר דגם לגירסא דידן אין הכרח לחדש דניחוק חיבור, דבגירסת הר"ף איתא ברש"א דהך מימרא דאין מטבילין זה את הידים משום דהו"ל שאובין, ובתר"י ורשב"א ורא"ש מבואר דאף לגירסא דידן בסיפא, גרסינן הכי ברש"א, ומבואר דרק משום שאובין מייפסלא, וע"כ דיש בזה מ' סאה, או דלטבילת ידיים לא בעינן מ' סאה, [עי' רשב"א ק"ו א' שכתב דסתם אריחא דללאי אין זה מ"ס ומשמע דלא בעינן מ"ס], והנה כלי שניקב ככונס משקה, אינו עושה שאובין כמ"ש ביו"ד ס' ר"א ס"מ, אלא דמ"מ אין לעשות מקוה ע"י מילוי בכלי נקוב משום דהו"ל ע"י אדם עי"ש בט"ז ס"ק מ"ו, ובסל"ו ל"ט, ובזה י"ל דכיון דמילף לייפי לנהר הקילו שלא לחשדם כעשה ע"י אדם, ואפשר גם דחשיב קצת המשכה בשפיכתם לאמה, [אף דע"כ ז"ל דלא הוי המשכה גמורה, דהא מקילין כולו בהמשכה לענין טבילת ידיים, כמ"ש בשו"ע ס' קנ"ט ס"ז דאיירי בשופך בתוך הצנור, מ"מ בתוך האמה ע"מ נמי מימשכי אילך ואילך, עי' תו' צ"צ ס"ו ב' דסתם רביעית הנשפך בקרקע חשיב כהמשכה], ובזה הוא שהקילו שלא לחשדם כשאובים, אבל לא שיחשב נילוק חיבור לא לטהר שאובים וכש"כ שלא להשלים למ"ס, והרי להסבירים דלטבילת ידיים לא בעי מ"ס, ע"כ דהא דאמרינן דמילף לייפי היינו רק דלא

ליטול מנקב עגול, ונראה די"ל דבשיעור גודש הנעשה בכל שפיכה מכלי, שפיר דמי אף צנקב עגול, ואף שחלק מן המים נתמך על מה שלמעלה מן הנקב, דשפיר כבר אינתיקא יציאתו כזה גברא משטח שחורת כלי עליו, ולפ"ז צנוטל דרך פגם שבשפת הכלי, יהא כשר אף כשהמים מתפשטין קצת לנדידי הפגם, וז"ע, ובתוספתא שהוצאה בר"ש פ"א לדידים מ"ה מניא דהפקיע את המוליאר ונטל ממנו לדידים דידי טהורות לרבנן דלא צעו כה גברא, והפקיע היינו שעשה צו סדק כמ"כ הר"ש, ומצואר דכל הסדק חשיב כזה מן הכלי, ומשמע אף כשהסדק ממעלה למטה, ואיירי כשנשאר כשיעור רביעית מן הסדק ולמטה כמ"ש בצד"ה שער ד', וז"ע.

(ה) כתב הרשב"א בסוגיין גבי מגופת חזית בשם תו' דמג"ל להצריך כה גברא הרי בקידוש ידיים ורגלים במקדש לא הי' כה גברא, וכ"כ בתורת חזית שער ד' דבשלמא כלי אפשר ללמדוהו מקידוש ידיים ורגלים שהי' מן הכיור אבל כה גברא מנלן, [ועי"ש מש"כ בשם הראב"ד דגם ר' יוסי לא צעי כה גברא מעיקר הדין], הנה פשוט להו ז"ל דבקידוש יו"ר לא הי' כה גברא, ואפשר דמהא דאמרין זבחים י"ט ב' דנותן יד ימינו על רגל ימינו ויד שמאלו על רגל שמאלו ומקדש, מזה משמע להו דלא יתכן תו כה גברא, שהרי אף אם יפתח צרור צידו ומיד יניחה ע"ג רגלו, כבר לא יספיק הכה ראשון לקידוש, ולא משמע דאחר נותן על ידיו, עי"ש בגמ' דרק לריצרי מוקמינן דחצירו מסייעו, ועי' שם בתו' מהתורם את הדשן שהי' יחידי, וע"כ דלא צעי כה גברא, ומיהו בסמ"ג עשה כ"ז כתב דר"י ורבנן פליגי נמי בקיור"ר אם צעי כה גברא, ועי' באו"ז הלכות נט"י ס' ס"א, ועי' בצד"ה בשער ד'.

לכאורה בקיור"ר אין צריך שהמים יגיעו לכל ידיו ורגליו שהרי עומד על הרצפה בשעת קידוש כדאמר זבחים שם, ואין המים יכולים להגיע לכפות רגליו, [ועי' בר"ש נגעים פ"ו מ"ח דקב הרגל חשיב בית הסתרים, ונראה דחציצה מעכבת שם כדין ביה"ס, עי' בכ"מ רפ"ו מטו"ז שכתב דלכל מילי חשיב כגלוי עי"ש], וכן כשמניח ידיו ע"ג רגליו לא נזכר שצריך להניחם ברפרוף שהמים יוכלו לצא בהם, וגם ברפרוף יהיו מקומות שלא יגיעו המים, וע"כ דסגי בהכי שכן הוא מלוא הקידוש, [שו"ר בתוספתא פ"א דמנחות דקתני נותן יד ימינו ע"ג רגל ימינו כו' משפסף ומרחיץ משפסף ומרחיץ, ולפ"ז שפיר מגיעין המים לכל המקומות, אבל בגמ' ובדמ"ב"ס לא נזכר שמשפסף, ולהסודרים דצעי כה גברא הרי במקום השפסף לאו כה גברא, וז"ע], ואם נט"י סמכוהו לקידוש יו"ר, א"כ יתכן דגם צנט"י לא יצטרך שהמים יגיעו לכל מקום ומקום צידיו, וכל שנטל כדרך הנוטלין

יעוי' בתוד"ה האי וכנראה כונתם דבין היאור לנזור היתה חפירה עמוקה ששה [כז"ל ומש"כ עשרה הוא ט"ס] טפחים, ושמה שופכים מים מן היאור ומשם נמשכים לנזור שעמקו מועט כסתם נזור, והוא תורא דנפל לאריתא דלחאי היינו לחפירה הזאת, אבל רש"י בצ"ק שם פירש דהאי נזור הוא אמת המים ואמת המים עמוקה ששה ורחבה ששה ולכך נקראת אמה, ושם נפל השור, ולפ"ז יתכן דלולים מן היאור ושופכים לנזור, ושם אריתא דלחאי אמנם הוא על שם היאור שדולין ממנו, אבל גם הנזור ואמת המים נכללים בשם אריתא דלחאי. — הא דאמת המים היא ששה טפחים מצואר צמו"ק ד' ב', ונראה דדעת תו' דהיינו רק כשנמשך ממעיין ולא כשדולים בכתף, דכיון דהמים מועטים ע"כ לעשות נזור שרחבו מועט.

(ד) שם בגמ' ואי מיקרב לגבי דולא דקאמי מכא גברא נוטלין ממנו לידים, היינו דאף שהמים כבר נמשכין בתוך הצינור, מ"מ כל שסמוכים למקום שפיכתו, דעדיין הליכתן מכא ראשון של השופך, חשיבי כבאין מן הכלי לידיו, והקשה מרן זללה"ה צידים ס"ד סק"ח א"כ אמאי בכלי שניקב מצדדיו, ויש רביעית מן הנקב ולמטה, צעינן שיטול דוקא דרך הנקב כמ"ש בשו"ע ס' קנ"ט ס"א ב', ואמאי לא נחשוב שטח הכלי שמעל הנקב כאילו הוא הנזור וכיון דסמוך לכה גברא שבהטיית הכלי יהא שפיר כשר לנטילה, [ועי' בחדושי הר"ן שהביא חולקים על סה"ת וסודרים דגם יכול לטול מלמעלה מן הנקב].

ונראה דשמי תשובות בדבר, חדא די"ל דהטיית הכלי בזמן שהמים נשארינן בכלי עדיין דלא חשיב כה גברא, דאינו אלא כמנענע הכלי, וכדאשכחן דכוותה לענין פסול דע"י אדם במקוה, דאם החיז מים חשיב ע"י אדם, ואם הולכין עם הקרקע לא חשיב הווי' ע"י אדם, עי' בספר מרן זללה"ה למקואות תנינא ס"ג סק"י צביאור התוספתא שבר"ש פ"ב דמקואות מ"ח וברא"ש ה' מקואות ס"ב, וה"נ הכא הטיית הכלי בזמן שהמים עדיין נשארים בכלי לא חשיב כה גברא, ואם נטל ידיו בתוך הכלי ע"י ההטייה לא תחשב נטילה, [ומרן ז"ל שם כתב בפשיטות דכה"ג שפיר דמי, שו"ר בכלים סכ"ב סק"ה כתב כמ"כ עי"ש], ועוד דאף אם נימא דג"ז כה גברא מ"מ היציאה מן הכלי חשיבא טפי כה גברא, ואיסתלקא לה כה ההטייה ע"י היציאה מן הכלי, וכיון דלמעלה מן הנקב לאו כלי הוא, אין כאן נטילה מן הכלי, למיה"ד לשופך מן הכלי לנזור והגזיה הנזור והטוה להוציא מתוכו, דחשיב כה גברא מהיציאה מן הנזור ולא מן הכניסה לנזור, [ועי"ש שהעיר ז"ל בכעין זה].

עוד דן ז"ל שם צנוטל דרך הנקב דלא יחשב כנוטל מן הכלי אלא הנקודה הנמוכה שבנקב, וא"כ לא יוכל

חשיבא כח גברא, וז"ל הטור צבי' קנ"ט חצית שיש צה מים מניחה על צרכיו ומטה ונוטל ממנה לידים דחשיב שפיר מכה גברא, והרשב"א בחורח הצית שער ד' כתב לשון זה ואף לדברי ר' יוסי אס נתן את הכלי בין צרכיו או בין אצילי ידיו ומנענע עד שנספכין המים מכחו שפיר דמי, נראה דהאי מנענע היינו מטה, ובהט"י אחת חשיב כל מה שנספך כח גברא, כיון שהכלי צידו, וא"צ שינענע כל פעם, וא"ע בלשון המ"א סי' קנ"ט ס"ק ט"ז שכתב דמנענע צרכיו כל פעם שיצאו המים, ועוד דא"כ מאי למימרא הרי זה נטילה ממש, מה לי צידו מ"ל צרגלו, ועוד דא"כ מאי איריא בין צרכיו ובין אצילי ידיו, הרי ע"ג קרקע נמי כל מה שיוצא בשעת הטייתו יש לחשוב כח גברא, ור"י לא פליג אלא אס יכול לטול במים היוצאים לאחר הטייתו כל היום, כלשון הר"ש, וכבר העיר בזה מרן זללה"ה בידיים ס"ג סק"ו, ועי' בר"ש שכתב אצל מניח חצית בין צרכיו שצרכיו מסייעין לשפוך הוי כח גברא, ומשמע נמי דלא צעי נענוע בכל שפיכה.

ז) ק"ו ב' ושמואל אמר עד כאן בין לחולין בין לתרומה לחומרא, נראה דאף ששופך המים על מקום שאין צריך נטילה מן הדין ומשם הם נמשכים למקום שצריך נטילה, דשפיר דמי, דהא חזינן בארייתא דללא לקמן ק"ו א' דאי מיקרב לגבי דולא שפיר דמי, אף שהמים נשפכים מידי של השופך לנזור, ומן הנזור לנטול, ומיהו יש לחלק דהתם לא נעשה במים מלאכה, אצל כאן כשנוטל ידו י"ל דהוי מלאכה במים, ברם כיון שאינו מכין לנקיות אלא למצות נטילה ונטילה לא צריך במקום הזה לא מסתבר לחשבו מלאכה, ומיהו אס נוטל במקום שיש בו דין נטילה לתרומה שפיר דמי דיכול לעשות לחולין נטילה שכשרה אף לתרומה, דאטו אס בא לאכול תרומה וחולין לא יהא ראוי לטול נטילה הכשרה לתרומה ותו לא, ועי' בתו' דשמואל נמי סבר כצרייתא דתרומה וחולין אינם שוין, אלא דמחמיר ה' לחולין כלתרומה, אצל לפי טעם זה לא למדנו אלא כששופך במקום שיש בו דין נטילה לתרומה, אצל אס ישפוך על הקנה ומשם יגיע לפיסת היד לא שמענו, אצל נראה דע"כ כה"ג נמי שפיר דמי, דלעולם כששופך בקנה הכף ע"כ המים עוזרים גם לקנה, ויש שמעם מגיעים לחלק הצריך נטילה, וטעמא דכל ששופך רק משום נטילה לא חשיבא מלאכה מה שנספך במקום שא"צ נטילה, ומשום כח גברא שפיר דמי דהא מיקרב לגבי דולא.

יעורי' ברא"ש שהק' לריב"ל דכולן שיעורין שוה אמאי לא ערביניהו ותניניהו, ואפשר דעד הפרק דקידוש ידיים ורגלים כולל גם הרגלים, ואי הוי עריב להו לא הוי מתפרש אלא אידים, דומיא דחולין ותרומה, ומיהו ברי"ף לא קתני אלא קידוש ידיים במקדש, ולא הזכיר רגלים,

והגיעו המים לרוב שטח היד סגי, ויהי' ניחא בזה הא דאפשר שיטלו מרביעית צ' אנשים ראשונים ושניים דנמלא שמונה ידיים נטלים מרביעית, וכבר נתקשה בזה בזה"ל סי' ק"ס סי"ג דכ"ז יתכן הדבר, אצל ל"מ כן בפוסקים, וולפמ"ש מן המוספתא הרי גם צקו"ר צריך בכל מקום, ועי' משצנות סו"ס קס"ב, ובנתינת ט' קצין נמי נראה דסגי בראשו ורובו, וגם שם סתמא עומד על רגליו, אצל במשצנות שם לא כ"כ אלא דאף צט' קצין צריך שלא יסאר מקום פנוי מן המים עי"ש, וא"ע.

לרבנן דר' יוסי צפ"א ידיים מ"ה דמטה חצית על צדה ונוטל והקוף נוטל לידים, נראה דלא צעי כלל כח נותן, רק לצריך שהמים יצאו מן הכלי, וכן מוכח מן המוספתא שצ"ש שם, והוצאה גם צת"ה שער ד', דהפקיע את המולייאר ונטל הימנו לידים או שנטל מן הסילון שיש בו כדי קבלת רביעית ידיו טהורות, והפקיע את המולייאר אין כאן כח נותן עכ"פ במה שיוצא שלא ברגע הראשון, וואף ציוצא מיד יש מקום לדון דלא דמי לכח ראשון צשקיל צידקא דמיא סנהדרין ע"ז דהתם המים נשענים על הכותל שנוטל, משא"כ כאן דבעשיית סדק אינו נוטל מאומה, והרחצת הסדק היא תוצאה של הפעולה, וכן בנוטל מן הסילון היינו בארייתא דללא בכה שני, אלא דכיון דהסילון מקבל רביעית הרי תורת כלי עליו, ואף דאיסתלקו מעשה השופך, מ"מ המים יוצאין מן הכלי וכשרים לרבנן, ומבואר דא"צ כח נותן, וגם קוף אין לחשוב ככה נותן, אלא כנעשה מאליו.

וצ"ע ברמב"ם פ"ו מה' ברכות ה"ו שכתב שצריך שיצאו המים מכח נותן, ושם בזה"ג כתב בעוצדא דארייתא דללא דלא עלתה לו נטילה שהרי אין כאן נותן על ידיו, ולכאורה כיון דפסק כחכמים דר"י, ולדידהו תניא בתוספתא שאס הצינור מחזיק רביעית ידיו טהורות, א"כ אין הטעם משום חסרון נותן, אלא משום חסרון כלי, ובגמ' פירשו תר"י דאידי דצעי למימר צסיפא צמיקרב לגבי דוולא דכשר אף לר' יוסי דחשיב כח גברא, לכך נקט צרישא נמי אליבא דר"י דליכא כח גברא, אצל הרמב"ם דפסק כרבנן ולדידהו חשיב כה"ג כנטילה כשרה אס הסילון כלי, א"כ הרי אין כאן אלא חסרון כלי, וא"ע, ועי' ברשב"א בתו"ה שחמה צעיקר מש"פ הרמב"ם דצריך כח נותן, כיון שפסק כה"ק דר"י, ועי' צצהגר"א סי' קנ"ט ס"י שכתב דשמא קיי"ל כה"ק דמתני' ולא כה"ק דמוספתא.

ו) ידיים פ"א מ"ה מניח חצית בין צרכיו ונוטל, כל נוטל חשיב כח גברא אף לאחר שהטה את הכלי כל זמן שהיא צידו, ואף כשאינו מוסיק להטותה, וה"ג כשהחצית בין צרכיו דהיינו שמונחת על צרכיו והוא הטה אותה, הרי כל זמן שהיא על צרכיו

ולכן כל הנידון צניקב הוא באופן דעדיין תורת כלי עליו לענין קב"ט, ונראה דעת הסמ"ק דעת ח' שבת ז"ה ב' דכלי שניקב לא יהינן ל' דין גיטורא לענין קב"ט, דלא ניחא תשמישתי, הלכך כלי חרס העשוי למשקין שניקב ככונס משקה אפי' מחזיק רביעית מן הנקב ולמטה אין נוטלין ממנו, משום דלאו כלי הוא לענין קבלת טומאה, ואפי' שופך דרך הנקב, אבל בעשוי לאוכלין דעדיין כלי הוא לענין קב"ט שפיר נוטלין ממנו דרך הנקב, אלו דברי סמ"ק, ועל זה השיג הטור ד"ל דלענין נטילה בעינן שיקבל טומאה אם הי' עשוי למשקין, דבעינן שיחשב כלי מחמת שימוש לנטילה, ואף דממה שקטס הטור לעיל דצניקב ככונס משקה נוטלין דרך הנקב משמע דלא ס"ל כהתו' בשבת שם דלא חשיב כגיטורא, דאם כן אף במחזיק רביעית עד הנקב פסול לנטילה אף דרך הנקב, מ"מ איכא נפקותא בזה, כגון שהי' עשוי לאוכלין וניקב ככונס משקה ומחזיק רביעית עד הנקב וחזר וניקב בשוליו כמוציא משקה, דמקבל טומאה, דכיון שעשוי לאוכלין לא נחית לתורת גיטורא ע"י נקב ככונס משקה, וממילא לא נטהר ע"י הנקב כמוציא משקה, אבל אם הי' עשוי למשקין הי' צדין גיטורא ע"י הנקב ככונס משקה ונטהר ע"י הנקב כמוציא משקה, ולפי' לדעת הסמ"ק כשר לנטילה [אי מכשרין כלי שניקב כמוציא משקה ודלא כהסמ"ק בזה], ולדעת הטור פסול, וכן נפ"מ בכלי גדול דלריך שיחזיק חזי לוג לטמא גיטורא כדחתן פ"ב דכלים מ"ב, וניקב ככונס משקה ואינו מחזיק למטה מן הנקב אלא רביעית, דאם עשוי למשקין נטהר, אבל אם עשוי לאוכלין הרי הוא ככלי שלם כל שלא ניקב כמוציא זית, ולפי' להטור פסול ולהסמ"ק כשר, אבל הדברים סתומין יותר מדאי, וגם לפ"ז הי' ל' להטור להקדים דברי הרמב"ם לדברי הסמ"ק, ולכן יש לפרש כמש"פ הצ"ח בחירוף השני וכ"כ מהרש"ל ב"ש"ש, דהסמ"ק שפוסל צניקב ככונס משקה אף בנוטל דרך הנקב ומ"מ הכשיר בעשוי לאוכלין דרך הנקב, א"כ ש"מ דפחות מכזית בעשוי לאוכלין דינו כפחות מכונס משקה בעשוי למשקין, וא"כ לדין היה לן להכשיר ליטול אפי' דרך פיו, לזה כתב דאפשר לנטות מדברי הסמ"ק לומר דלענין נטילה לעולם כעשוי למשקין דיינין ל'י, וכל שניקב ככונס משקה לא מתכשר אלא דרך הנקב. — ולפי פ"ז זה אין לנו מקור לפסול כלי גדול העשוי לאוכלין שניקב ככונס משקה ולא נשתייר בו שיעור גיטורא מן הנקב ולמטה, דכיון דעדיין כלי הוא לענין קב"ט י"ל דכשר אף לנטילה, ודוקא לענין ליטול דרך פיו ס"ל להטור דאוליגן לעולם לענין נטילה כדין עשוי למשקין.

מה דנקטו הסמ"ג והסמ"ק דאף צניקב כמוציא משקה פסול לנטילה מן הנקב ולמטה, דריך יישוב מנין

ומשמע דפשוט ל' דעד הפרק לא קאי אלא אידים, וגם ברגל לא מיקרי פרק, ועי' בתו' מנחות ל"ז א' סוד"ה קיצורת בשם ירושלמי.

ח) שם אמר רב נוטל אדם את שתי ידי שחרית ומתנה עליהן כל היום כולו, אפשר דדוקא קאמר שתי ידי, אבל יד אחת לא, דכל ההתנאה חידוש הוא, שהרי חכמים תיקנו דתס ידים שניות, וכשנוטל לאכול היינו עיקר התקנה, דע"י הנטילה מיטהרים, אבל כשנוטל ומתנה הרי הוא כאילו בא לעקור תקנת סתם ידים, והיינו דאשמועינן דמ"מ מהני, ושפיר י"ל דהיינו דוקא בשתי ידי דסמכו חכמים על שמירתו, אבל יד אחת לא, דכיון דיד אחת נשארה עסקנית, לא טיהרו חכמים את השני, ע"י תנאו, אבל ברי"ק לא קתני אלא ידיו, וז"ע. יעורי' בתו' משה"ק מהא דנטל לא יקדש ומהא דמוזגין את הכוס ואח"כ נוטלין לידים, ויש מקום לומר דלא מהני תנאי אלא כשתחלת נטילתו היא לטהר ידיו מדין עסקניות, שיהיו טהורין מיד לכל מילי לכל היום, אבל כשנוטל לאכול ומחשב להפסיק ולחזור ולאכול, הרי זו נטילה לאכול ותלוי צדיני הפסק, ולמש"כ לעיל נפ"מ נמי ברי"ק כשצא להתנות על ידו אחת, דכשנוטל לאכול ולהפסיק ולאכול, כל דמדיני הפסק שפיר דמי, הרי מהני תנאו גם ליד אחת, אבל כשנוטל לטהר מדין עסקניות לכל מילי ולכל היום לא מהני ליד אחת, ועי' בתר"י ובזה"ל ס' קס"ד ס"א, ול"ע בזה בעת.

ק"ז א' א"ד בשעת הדחק אין כו', בתר"י תמכו דעת ר"ח דפסק כי האי לישנא, מהא דאמרינן לעיל ק"ו א' מים ראשונים האכילו בשר חזיר, וז"ע דהתם אינו אלא לומר דעבירה גוררת עבירה, ואם הי' האיש ההוא נוטל ידיו שחרית ומתנה, לא הי' צא לידי מכשול, ומהך עובדא דחשבו לנכרי ולא חשב שמה נטל שחרית והתנה, מסתייעין דברי התו' שכתבו דאף לרב אם יש לו מים בסמוך לו יש לו לחזור וליטול.

ט) ק"ז א' ואמר רבא כלי שניקב ככונס משקה אין נוטלין ממנו לידים, יעורי' בזה"ל ר"ס קנ"ט דאף כלי המיוחד לזיתים דאינו נטהר ככונס משקה, מ"מ מיפסיל לנטילה ככונס משקה, והיינו דאשמועינן רבא, אבל בנפסל מתורת כלי נראה דלא איצטרך לאשמועינן, דהא דבעינן כלי שמעינן שפיר ממתני' לידים פ"א מ"ב ואין נותנין לידים אלא בכלי, ומה שהרמב"ם השמיט שיעורא דכונס משקה, ולא פסל אלא כלים שנטהרו ע"י נקיבתו ז"ע.

— מדפס בספר כלים ס' ג' —

טור או"ח ס' קנ"ט וכתוב בסמ"ק שאם ייחדו לזיתים כו', עי' ב"י, ונראה דכו"ע מודו דכל שאינו מק"ט מחמת נקיבתו דלאו כלי הוא לענין נט"י, וכמש"כ רבנו לקמן בשם הרמב"ם, וכן הביא בב"י מתורת הבית,

העשוי לאוכלין שניקב מזדו ככונס משקה, וניקב בשוליו כמוציא משקה, או שלא נשתייר מן הנקב ולמטה כשיעור גיסטורא, נמי כשר לנטילה דרך הנקב, דכיון דעומד לאוכלין לא בטל מתורת כלי גמור, ואע"ג דאילו הי' מיוחד למשקין כבר הי' בטל מתורת כלי, עי"ש, וז"ע. וזה שניקב גם בשוליו כמוציא משקה, אם לא מן הראוי להחמיר, כיון דיש פוסלים כל ניקב כמוציא משקה, וזכה"ג דאילו הי' למשקין כבר נטהר מלקבל טומאה, יש מקום להחמיר אף אליבא דהטור עי' לעיל.

— עד כאן —

שם ואמר רבא כלי שאין בו רביעית אין נוטלין ממנו לידים אינו כו' הא מחזיק אע"ג דלית ב' כו', יש לעי' ולוקמא כגון שנטל ידו מרביעית אבל נשאר מקום יבש במקצת היד, ועכשיו בא להוסיף דבזה מכלי שאין בו רביעית יהא כשר, כיון דכבר נטל ידו מרביעית וזרין רק להשלים מה שנשאר יבש, ומכלי שאינו מחזיק רביעית יהא פסול, דכאילו אינו כלי דיינין ל'י, ולכאורה מוכח מזה דאף כה"ג זרין שיהא בכלי רביעית, ומיהו י"ל דכה"ג לא מתכשר אלא אי ידיס טהורות לחאין, וכיון דהוא בעיא דלא איפשיטא גיטין ט"ז א', לא בעינן לאוקמי לדברא זהכי, ומיהו זמ"צ ס' קס"ב סק"ל כתב דבהפסק מועט לא מיבעיא לן דטהורות לחאין, ולפ"ז תו הו"מ לאוקמי לדברא זהכי דכה"ג יהא כשר באין בו רביעית ולא באינו מחזיק רביעית, ומשמע דאף כה"ג לא מתכשר אלא ביש בו רביעית, ברם עיקר החילוק בין הפסק קטן לגדול אין לו מקור, ומה שהחירו בצרוא אף שזריך להוציאה ולהכניסה, י"ל דהיינו לזד דמכשרין לחאין בטופח ע"מ להטפוח כמ"ש בס"ג שם, אי"נ בדאיכא מים כקליפת השום שמה לא מיבעיא ל'י ופשיטא דטהורות ומיתוקמא כה"ג, אי"נ בעוד הראשונים נשפכים על ידו מכחו, הר"ז כאילו עדיין לא נפסק הקילוח, ויתכן לפרש כן בצרוא שסותם ופותח במהירות, ואולי גם כונת המ"צ כה"ג, והנה הנוטל משני כלים כאחת אינו ענין לידים טהורות לחאין, דכלי אחד דמי, ולכאורה ה"ה בזה"ז אלא שהתחיל השני עד שלא פסק הראשון, וה"נ בצרוא אם הקילוח חוזר בעוד הראשון בהילוכו על היד כלא הפסיק הראשון דמי, וז"ע.

יש לעי' השופך על ידיו מכלי אחד, ועד שהגיע לזד זה כבר נחבש הזד השני, אי דיינין ל'י כלחאין, ובמ"א ס' קס"ב סק"ה כתב דאין ליטול מכלי שפיו זר, משום בעיא דלחאין, ומשמע דאף כשאינו מפסיק שפיכתו נמי היינו בעיין, אבל במהה"ש שם הביא דהא"ר כתב דכשאין מפסיק לית לן בה.

המ"א שם כתב ליישב הא דלא פשטינן בעיא דאילפא אי ידיס טהורות לחאין, ממתני' ריש ידיס דאין

למדו ז"ל כן, הרי לקידוש מי חטאת חשיב כלי כדאמר שבת ז"ה ב', ומהיכי תיתי נימא דלנט"י בעי טפי, ולומר דמהא דאמרו חולין ק"ז א' דכל כלי שאינו מחזיק רביעית פסול לנטילה דקדקו כן, ג"כ קשה מאד, דל"מ מזה מידי, רק שזריך שהכלי יהי' בגודל רביעית, ולולא דמסתפינא הו"א דאפשר דפירשו ז"ל למתניתין דפרה פ"ה מ"ז דקתני ניקבה מלמטה ופקקה בסמרטוט המים שבתוכה פסולין מפני שאין עגולין כלי מן הזד ופקקה בסמרטוט המים שבתוכה כשרים מפני שהם עגולים כלי, דזניקב כמוציא משקה איירי, דאל"כ מאי מפני שאינם עגולין כלי דקאמר, הו"ל למימר בפשוטו מפני שאינה כלי, אי זניקבה ככונס משקה איירי, וועי' כלים ס"ג סק"ו], אבל כמוציא משקה מתפרש שפיר דבאמת עדיין תורת כלי עליו לכל דיני התורה, אלא דמ"מ פסול למי חטאת דהמים שכנגד הנקב אינם עגולים כלי, וממילא כל המים אינם עגולים כלי, דכולם יש בהם קו כנגד הנקב, והוא דין מיוחד במי חטאת דזריך שיהיו המים עגולים כלי, ופקקה בסמרטוט מתפרש שפיר אף זניקב כמוציא משקה דעיקרו שסתם כנגד, ועוד דכפי ההוא נקב כמוציא משקה באין אין נעשה אלא בשפשוף ימים רבים ונעשה גומא גדולה ובתוכה נקב כמוציא משקה, ושפיר פוקק הגומא בסמרטוט], והא דקאמר רבא שבת ז"ה ב' דניקב כמוציא משקה כשר למי חטאת, וכן אמרין בזה מ"ט א', היינו למטה מן הנקב, וזניקב בצדו איירי, ומינה דזניקב ככונס משקה אף למטה מן הנקב פסול, וכדעתם ז"ל, והיינו דפשיטא להו דמימרא דרבא זניקב בצדו איירי, דאל"ה אף כמוציא משקה פסול למי חטאת דאין המים עגולים כלי, וע"כ דלית בזה דין גיסטורא וכמו שהוכיחו בתו' שבת שם, ולענין נט"י ס"ל דלקידוש מדמינן לה, הלכך זניקב ככונס משקה פסול אף מן הנקב ולמטה, וזניקב כמוציא משקה כשר רק דרך הנקב.

צ"ע כמוציא משקה שהכשירו הסמ"ג והסמ"ק ליטול דרך הנקב, למה חשיב כה גברא, כיון שאינו יורד טיף להדי טיף כדאמר נדה מ"ט ב', א"כ המים כאילו מתמזגין מאליהם, ואף שהביאם לנקב מ"מ פעולת יציאתם לכאן אינה מכחו, וגם ע"כ הדבר שסתמו להחיר ליטול דרך הנקב ולא פירשו דהנידון רק בשחסר לו טיפה או שמים, דאל"כ לא משכח"ל בסדר הראוי, ק"ק, וכבר נתקשה בזה בזה"ל ס' קנ"ט.

ולענין הלכה כבר הכריע מרן זללה"ה בידים סימן ד' סק"ג דניקב כמוציא משקה כשר ליטול אפי' מן הנקב ולמעלה, שזו דעת כל הפוסקים שלא הזכירו לפסול אלא ככונס משקה או באינו מק"ט, וניקב ככונס משקה כל שנשתייר שיעור גיסטורא כשר לנטילה דרך הנקב, וכל שאינו כלי לענין קב"ט פסול לנטילה, וכ"כ

מרבצית, אבל בתחלה צעי רביעית, והיינו דאמרין בתר הכי דר"י מנהר פקוד אחקין נטלא בת רביעתא ור"א אחקין כחא בת רביעתא, לומר דהלכתא כרבא דצעי כלי המחזיק רביעית ושיהא צו רביעית, ולאפוקי מהאי ליגנא דאשיעורא לא קפדינן.

שם ואמר רבא מגופת חצית שתקנה נוטלין ממנה לידים, לפי' תו' נראה דאשמועינן דאע"פ שאין תחלת עשייתה לקבלה ע"י כלים פ"צ מ"ג ה', אפ"ה ע"י חיקונה שתהא יושבת שלא מסומכת חשיבא כנעשית לקבלה, וגרר דסלון שהוא צר מכאן ומכאן ורחב מן האמצע, דאין נוטלין ממנו, מפני שלא נעשה לקבלה כדתנן מקואות פ"ד מ"ג, וכן בכלים שם במ"ג אע"פ כפופין אע"פ מקבלין, והא דתניא בתוספתא שבר"ש סופ"א ידידים דנטל מן הסילון שיש צו כדי קבלת רביעית ידיו טהורות, היינו בשחקק צו לקבל צהורות כדתנן במקואות שם בשל חרס רביעית, ועי' ברא"ש כלים פ"צ מ"ה דכיון כלי חרס אפי' יש לו חור ויושב שלא מסומך טהור מפני שלא חשיב חור דידיו כיון שאינו עשוי אלא לשמש כסוי, ולפ"ז נמי אין נוטלין ממנו, ולפ"ז אשמועינן דדוקא מגופת חצית שתקנה נוטלין ממנה אבל אם עשוי מתחלה שיושבת שלא מסומכת אין נוטלין ממנה, כיון שלא נעשית לקבלה, אבל צ"י סי' קנ"ט נקט בפשיטות דמגופת החצית שמקבלת רביעית כשיושבת שלא מסומכת דנוטלין ממנה לידים, ועי' במ"א שם סק"ד, ובמ"צ שם, וז"ע, וצתה"א שער שלישי כתב צ' הפירושים אם משום שלא נעשו לקבלה או משום שאין יושבין שלא מסומכים, ובקצר כתב דכלי שאינו יושב שלא מסומך פסול עד שיהא יושב שלא מסומך וסיים כיצד מגופה שאינה יושבת שלא מסומכת והתקינה לשבת שלא בסמיכה דכשרה, ולא הזכיר דין מגופה שיושבת שלא מסומכת, אח"כ ראיתי בספר מרן זללה"ה לידים סימן ה' שכבר האריך בזה.

י' שם איבעיא להו מהו לאכול במפה מי חיישין דילמא נגע או לא, כשתקינן נט"י לחולין לאכילת נהמא, לכאורה היתה התקנה לאסור אכילה ללא ענין בנגיעה, דהא אין שני עושה שלישי בחולין, ונמיהו עיקר הטעם משום דילמא נגע באוכלין צידים המסואבות, ולפ"ז הי' לחס צפיו ונטמאו ידיו אסור לצלוע עד שיטלם, כמ"ש במ"א סי' קס"ד סק"ז, ולפ"ז גם בתרומה אף לאחר שהחירו מפה לאוכלי תרומה, מ"מ י"ל דנטמאו ידיו כשאוכלין צפיו אסור לצלוע עד שיטלם, דגם בתרומה גזרו אסור אכילה וגם צפירי, וכן ראינו המשנה בצבורים דתרומה ובכורים טעונין נט"י ומוקמינן לה חגיגה י"ח ב' צפירי, משמע דדין הוא דצריכים נט"י, ולא רק ידידים שניות וממילא פוסלין את התרומה

מוסיפין על הראשונים, משום דאיכא למימר דמתני' לענין לכתחלה, ובעיא דאילפא לענין דיעצד, ואכתי קשה דמ"מ הו"ל לאתויי מתני' ולמייבצי עבר והוסיף מאי, וגם פשטא דמתני' דדינא קתני ולא הנהגה לכתחלה, גם מש"כ הר"ש צידים שם דכיון דר"מ פליג בתוספתא לכך לא פשטוה ממתני', קשה מאד דאכתי הו"ל תנאי היא, ועוד דכיון דמתני' מיסתם לה סתומי דאין מוסיפין הרי הלכה כסתם משנה, ויתכן אולי לומר דאי משי פלגא דידא בפחות מרבצית, היינו מתני' דאין מוסיפין דצריך להוסיף איירי, וכי קמיבעיא לי לאילפא בנטל חצי ידו ברביעית דהאי פלגא דידא דין הוא דליטרה, ובזה קמיבעיא לי אי טהורות לחצאין, וז"ע.

שם הא לחד הא לתרי, הו"ל נמי צדד וכשנפחת הכלי באמצע הנטילה, דמשום שאין צו רביעית לית לן בה, דהא אחתיל מרבצית, ומשום שאין מחזיק רביעית שפיר מייפסל, ואף כשעדיין תורת כלי עליו ושופך דרך הפחת, ועי' להלן דלדעת הרמב"ן והרשב"א אמנם מיתוקמא בהכי, וכן נמי הו"ל דנפ"מ בשניים דלעולם הם באין מכלי שאין צו רביעית, אלא דעדיפא משני דאף במים ראשונים ובתחלת נטילה משכח"ל ש"ס רביעית כגון בשני שנטל משיירי נטילה, והא דלא קאמר הא בראשון הא בשני, דניחא לי למינקט כלישנא דמתני' לאחד אף לשנים. — לדעת הרמב"ן והרשב"א דהא דלאחד אף לשנים, היינו רק בלא נפסק הקילוח, א"כ לא מיתוקמא הא דרבא אלא דנפ"מ בנפחת הכלי באמצע הנטילה, דמשום אין צו רביעית לית לן בה, ומשום אין מחזיק רביעית נפסל, וכבר כ"כ הגרמ"צ בצאור מרדכי פ' אלו דברים אות כ"ג.

שם א"ל ר"ש לאמימר קפדיתו אמנא כו', יעוי' בתו' שהקשו אחותא דמתני' היא, ויש לדקדק אמאי לא הקשו כן אמנא דנמי מתני' היא דאין נותנין לידים אלא בכלי, וי"ל דרש"י פירש קפדיתו אמנא שיהא כלי שלם, וזה אין מפורש במשנה, ושמא יש לפרש קפדיתו אמנא שיחזיק רביעית וכדרבא, שו"ר שכ"כ בתר"י, ודומיא נמי דאשיעורא לא קפדינן דהיינו הא דרבא דכלי שאין צו רביעית אין נוטלין ממנו לידים.

שם אשיעורא לא קפדינן דתניא מי רביעית נותנין לידים לאחד ואפי' לשנים כו', משה"ק תו' דהרי מפורש דלאחד צעי רביעית, יתכן לומר דס"ד דלכתחלה הוא דצעי רביעית לאחד, אבל דיעצד כשר חצי רביעית לזה וחצי לזה, ומתפרש וצדיעצד אפי' לשנים, ודחי דרך לשני שפיר דמי בפחות מרבצית משום שייירי טהרה, א"נ שמא יש לפרש אשיעורא לא קפדינן שיהא רביעית צב"א, ומאי ליטול משני כלים כאחד כשצריך יש בהם רביעית, ועי' מקינן דרך בשיירי טהרה שרינן פחות

על טהרת תרומה גזירה שמא יגע לפי שאינו מקפיד עליהן, ויתכן לפרש דה"ק דתרומה שנפסלת בנגיעתו ואזלא לשריפה הרי לעולם הוא נזהר מליגע בה, והלכך אם לט ידי במפה שרינן לי' לאכול, משא"כ בחולין שנעשו על טהרת הקודש או תרומה, כיון דאם נטמאים שפיר אכיל להו צימי טומאתו, וכ"כ פשוט, ודלא כמ"ש במקדש דוד טהרות סימן מ' בדעת הרמב"ם, עי' מהרש"א במהדו"צ חולין ל"ד בסופו, ובספר מרן זללה"ה טהרות ס' סק"ה ד"ה ומה, הלכך אינו מקפיד על נגיעתו, ולכך אסרינן לו לאכול ע"י מפה דחיישין שמא נגע.

ומש"פ הרמב"ם צ"ו מה' ברכות ה"ח דגם בחולין שרי לאכול במפה, לריך לפרש דהיינו משום דכל מה שגזרו נט"י בחולין הוא משום סרך תרומה כדאמר לעיל ק"ו א', והלכך כיון דבתרומה שרי במפה אין להחמיר בחולין טפי מזה, והא דשמואל שאיל לרב עבדין כדן פירש בכ"מ דבחולין שנעשו על טהרת תרומה הוי מעשה, אבל קשה דמסקינן דר"א ור"א כהנים הוו, דלמאי איצטריך לה, הלא למאי דמסקינן דהתירו מפה לאוכלי תרומה שרינן נמי לחולין לדעת הרמב"ם, ומיהו הערוני ד"ל דנקטו כן בגמ' כי היכי דלא ליהוי הכרח דגם בחולין שרי, אבל לקושטא דמילתא י"ל דאף לחולין שרי, אם משום דלא עדיפי מתרומה, אם משום דכיון דלא איפשיטא בעיין נקטינן לקולא וז"ע.

באו"ז הקשה אמאי לא פשטינן מעובדא דר"ע עירובין כ"א צ' דלא טעם כלום עד שנטל ידיו, אף שהי' קרוב לפיקוח נפש, ואמאי לא כרך ידיו במפה, וגראה דע"כ מחמיר על עצמו הי', כמ"ש תו' שם, דהא הוי מצי למיכל פחות מכביצה, ואפ"ה לא טעם כלום, וכן נמי הרי לנט"י עד ד' מילין.

וא"ת אמאי לא פשטינן דלא שרינן במפה מהא דאר"ל לקמן קכ"ב צ' ובפסחים מ"ו א' דלנט"י ד' מילין, ואם איתא דשרי במפה, אמאי שרינן בלא מפה אפי' בדאיכא טפי מד' מילין, וי"ל דלא עדיפא מדשמואל דקאמר בהדיא דלא התירו מפה אלא לאוכלי תרומה, אבל לדעת הרמב"ם דאמנן שרי קשה, ולא משמע לומר דשיעורא דד' מילין בגבול ערטילא, והי' אפשר לפרש דלנט"י לתפלה קאמר, ותפלה דקאמר היינו לביהכנ"ס וכמו שפרש"י, אבל הרמב"ם צ"ד מה' תפלה ה"ב העתיק דין זה לענין נט"י לתפלה, וכיון דתפלה היינו נט"י לתפלה, א"כ נט"י ע"כ לסעודה קאמר, וי"ל דנפרש לנט"י באוכל על טהרת תרומה, [ודומיא דגבול], ולכך נמי לא הביא הרמב"ם הך דינא משום שאינו מצי.

בב"י ס' קס"ג הביא הערוך דבדליכא מים עד ד' מילין אוכל בצללי חממות, וגראה דמזד

בנגיעתו, ואע"ג דדעת הרמב"ם צ"ב מאכזות הטומאות הי"ג דפירות שלא הוכשרו מותר לאכול בתרומה בלא נט"י, ועי' מש"כ בזה חגיגה כ"ד צ', היינו דבפירות אלו לא תיקנו, אבל בפירות שתיקנו הרי הם באיסור אכילה, וכדאסרינן לאכול מחמת מאכיל, וכן במגריפה כמ"ש הרמב"ם פ"ו מה' ברכות ה"ח, ולפ"ז לריך לפרש הא דמיבעיא לן מהו לאכול במפה, דהיינו כשעטף שתי ידיו במפה, אי דיינינן לי' השתא כדאם שאין לו ידים דשרי לאכול, או דחיישינן דילמא נגע, אבל כשידיו מגולין אלא שצא ליטול האוכל במפה פשיטא דאסור, דהיינו כמו במגריפה וכיו"צ, וכבר נתקשו אחרונים ז"ל ברמ"א ס' קס"ג שהשוה דין אכילה בכף למפה, [ומיהו ברמב"ם פ"ח מאה"ט ה"ח משמע דאיסור אכילה דתרומה אינו אלא משום שפוסלה בידיו, עי"ש].

שם נטלו במפה כו', רש"י בסוכה כ"ו צ' פירש משום נקיות, ותו' שם פירשו משום שאכל על טהרת תרומה וידים שניות, והנה לשני הטעמים לא הי' לריך אלא ליטול את האוכל במפה, ולא לעטוף ידיו במפה, ומ"מ שפיר דייקין דמשמע דבכביצה לא הוי סגי לי' אף אם יעטוף שתי ידיו במפה, דפשיטא דמתני' משמע דאחי לאשמועינן דבשום גוונא דמפה לא הוי סגי, [ורש"י בסוכה שם פ"י נטלו במפה שדרך ידיו במפה], ומ"מ אין לדבר הכרע ויתכן גם לפרש דהא כביצה לא סגי בנגילה במפה אבל כרך ידיו שפיר דמי, ואנו זריזים לזה לפי מה דנקטו תו' בסוגיין דכהנים הותרה להם מפה בכל אכילה, ולאצ"י ור"י בסוכה שם דכביצה נמי לא צעי סוכה, דלפ"ז לא מסתבר דנקט פחות מכביצה רק משום ברכה, ולמש"כ יתפרש גם משום דבכביצה לא סגי בנגילה במפה, אלא לריך שיעטוף ידיו.

שם ב' בצללי חממות, גראה דצא לומר דלא יתכן דדעתם קצרה, דצללי חממות גריעי מידים.

שם אשתמיטת' הא דאמר רבצ"א אמר שמואל התירו מפה לאוכלי תרומה ולא התירו מפה לאוכלי טהרות כו', פרש"י דכהנים זריזין הם ולא חיישינן דילמא נגע, וקצת משמע כן מהא דמסיק דר"א ור"א כהנים הוו, והיינו לומר דלכך אכלו במפה אפי' חולין, כיון דזריזים הם, וכן בתו' בסוגיין נקטו דלפ"ז כהנים גם בחולין שרי להו לאכול במפה, והא דלא התירו לאוכלי טהרות היינו ישראלים האוכלים על טהרת תרומה או קודש, וציומא ע"ט צ' נקטו דרך בתרומה התירו, ולפ"ז לא התירו לאוכלי טהרות היינו גם לכהנים האוכלים על טהרת תרומה, ויש לפרש הא דאמרינן דר"א ור"א כהנים הוו, דהיינו לומר דתרומה הוו אכלי.

והרמב"ם צ"ח מאה"ט ה"ט כתב לט אדם ידיו במפה ואוכל תרומה בלא נט"י ואין חוששין שמא יגע אבל לא יעשה כן בחולין שנעשו עטה"ק או

יב) בענין מים ראשונים ושניים, לא זכינו להצין מה הוצרכו חז"ל לתקן ענין טומאה המים ע"י הראשונים, ומ"מ אינם מטמאין את הידים כ"ז שלא פירשו, וטהרתן ע"י השניים, עם כל הקושיים שבדבר, ולהזהר מן המים שחזק לפרק, וגם עם הגזרת הידים, עדיין יש לחוש בכל ניגוב שהמפה נטמאת ע"י המים שחזק לפרק, ותחזור ותטמא את כל המים שטרם ניגבו, וראוי שיטמאו את היד, ולמה לא תיקנו דמי הנטילה לא יתטמאו, דטהרת הידים עם ביאת המים באין כאחד, וכמו שהוא אמנם בנוטל ברביעית, ואם א"א לתקן כן בנוטל פחות מרביעית, ה"י ראוי לתקן דאין נטילה בפחות מרביעית, ואף שבתחלת התקנה של ידים ע"י שלמה לא היו המים מתטמאין, דאין שני עושה שלישי בחולין, והמים חולין הם, ורק כשתיקנו דכל הפוסל את התרומה מטמא משקין להיות תחלה, נסתבז ע"י דמי הנטילה מתטמאין, ויתכן לומר דלא ראו חכמים תקנה לטומאת המים אלא שיטהרו ע"י השניים, [אולי מדין ביטול ברוב], אבל זה ה"י נחא אם ברביעית נמי היינו אומרים שהמים מתטמאין וחוזרין ונטהרין באותה נטילה כמו ע"י השניים, אבל אם ברביעית תיקנו שאין המים מתטמאין וכדעת הב"י, א"כ למה לא תיקנו כן גם בפחות מרביעית, או שיתקנו שאין נטילה בפחות מרביעית, וז"ע.

יש לעי' במש"כ הב"י סי' קנ"ח דטעם שצריך ניגוב הוא משום שהמים טמאים, ולכך בנטל מרביעית אין צריך לנגב, דהא בגמ' סוטה ד' ב' מסמיכין לה אקרא, וא"כ ודאי אף קודם י"ח דבר הוא, וקודם י"ח דבר לא נטמאו המים כלל, דהא אין שני עושה שלישי בחולין, וע"כ טעם הניגוב משום נקיות וכדמשמע ברש"י סוטה שם, וכדעת מהרש"ל בשמ"צ סי' קנ"ח ס"ק מ"ה מ"ו, [גם דדין מטביל ידיו שכתבו שא"ל לנגב ע"פ התוספתא, לפי' ר"ש בפ"ב מ"ד דהתוספתא קאי על מי שנגע במים טמאים עד שלא נטל, אין ראוי מן התוספתא, ומ"מ יש מקום לחלק בדמטביל לא שימשו המים לנקות ידיו אלא כמו טבילת כל גופו, ואין זה משום מיאוס]. — בזה"ל סו"ס קנ"ח הביא בשם ר"ח דצריך ניגוב שלא ישירים, וז"ע דהא בפת עסקינן שכבר הוכשר, ועוד דלא מנאנו איסור להכשיר פירות, וגם בקרא משמע דעל אכילה קפיד.

שו"ע סי' קנ"ט ס"א וצריך שיהא מחזיק רביעית, עי' בזה"ל בשם הפרישה, ומצואר דשיירי נטילה שהעבירים מכלי לכלי עדיין הם דין שיירי נטילה, [ומעיקר הדין אין ראוי דשפיר י"ל דשופך ביחד משני כלים של פחות מרביעית, וכבר כ"כ בפרישה ע"ש]. שם במ"ב סק"י רק כשהנקב יהי' עכ"פ גדול קצת שקילוח המים יהי' נשפך ממנו בלי

הנהגה הראוי' קאמר, אבל מדינא דגמ' כיון דלא שרינן במפה, הרי כשהתירו ד' מילין התירו דין מחנה בלא נט"י לגמרי, ועי' בזהגר"א שם שכתב דדעת כל הפוסקים דשרי בלא מפה נמי, ורק הערוך הזכיר מפה, ובשו"ע סתם כוונתי, ונראה דהוא משום צירוף דעת הרמב"ם דלעולם שרי במפה.

בבה"ל שם כתב דבהולך בגמלא פרחא אין משערין אלא ד' מילין כהילוך אדם צינוני, וזה אמנם פשוט, אבל יש מקום לדון דלא שיערו ד' מילין אלא עם טורח ההליכה, וכן בחזרה בטורח מיל, אבל כשעתידים להגיע לו מים בלא טורח, י"ל דבזה לימא לשיעורא ד' מילין, וצריך להמתין אפי' יותר משיעור ד' מילין, ותלוי לפי צערו, וז"ע.

יא) שם איבעיא להו אוכל מחמת מאכיל צריך נט"י או לא, הך בעיא מיתוקמא שפיר בין אם התירו מפה ובין אם לא התירו, וקמיעיא ל"י בין באוכלי תרומה ובין באוכלין טהרות, ד"ל דמפה עדיפא שידי מכוסות, וי"ל דמאכיל עדיף שאינו עוסק באוכלין, וכן נמי אף למש"כ המ"א סי' קס"ד סק"ז דמי שנטמא ידיו כשאוכלין בפיו אסור לבלוע עד שיטול, היינו משום שאכל בעצמו, אבל כשמאכילין אותו י"ל דשרי.

שם לאו משום דזהיר ולא נגע בו מ"מ הא קאמר אא"כ יודע שנטל ידיו וכו', לכאורה כיון דכד אמרינן לאו משום דזהיר ולא נגע פשטינן דאוכל מחמת מאכיל א"צ נט"י וכמו שפרש"י, דאל"כ לא מהני זהיר, א"כ שפיר י"ל דהא דקתני אא"כ יודע שנטל ידיו הוא משום דלא זהיר ולא רב המנוגה הוא, ולעולם אוכל מחמת מאכיל א"צ נט"י, והיינו נמי דקתני לאיסורא על המאכיל ולא קתני על האוכל, וי"ל דהא דאמרין אי לא רב המנוגה את כו', אינו אלא הנהגת סלסול ולא מן הדין, וכיון דבריימא דינא קתני לא יתן אדם פרוסה לפיו של שמש כו', ש"מ דאוכל מחמת מאכיל צריך נט"י, ולמאי דדחי שאני שמש דטריד, נתחדשה הלכה מיוחדת בשמש לאסור מן הדין על המאכיל, וה"ה דהוא עצמו נמי אסור לו לאכול בלא נט"י ואפי' יתן עכו"ם לחוך פיו, אף אי בעלמא אוכל מחמת מאכיל א"צ נט"י.

שם איבעיא להו מאכיל צריך נט"י או א"צ כו', לכאורה ה"י נראה דלא מיבעיא ל"י אלא כשהאוכל הוא בר חיובא, ומספקא לן לדון את המאכיל כשותף, וכעין שנים שעשאוהו, אבל כשהאוכל עכו"ם או חש"ו לית לן לדון למאכיל אלא כנוגע, אבל מהא דבעי למיפשט מהא דאשה מדיחה ידה במים ונותנת פת לבנה קטן, משמע דאף במאכיל ללאו בר חיובא ס"ד לחייבו, וכן עובדא דשמואל משמע שהי' צקטן שצריך להאכילו, ומ"מ מאכיל לעכו"ם י"ל דכמאכיל לבהמה דמי, וז"ע.

כסדרן ככתוב וגשלמו הפ"ה בחזי חיצה מהו, דבמתני' ידיים פ"ג מ"ה דקתני מגילה שכתב זה פ"ה אותיות כו' מטמא את הידים, משמע דכל ענין כשהשלים פ"ה אותיות מטמא, או"ד לעולם בעינן חיצה שלימה, וז"ע.

קט"ז א' איבעיא להו הגליונות של ס"ת מזילין אותן מפני הדליקה כו', בפשוטו מתפרש אם נחתכו הגליונות ומונחים לעצמם, וכן מצוה שפירשו בתו' מגילה ל"ב א', אבל ברש"י ד"ה דילמא כתב וכי מבעיא לן בנמחק הספר ואין כאן קדושה אלא משום גליון ששמשו בעודו קיים, ושם נדחק לפרש כן משום דבמגילה שם פירש כפי' הערוך דלוחות אין בהן קדושה היינו גליונות, [אע"פ שבמגילה שם לא פירש כן], ולפ"ו ע"כ לפרש דלא מבעיא לי' אלא בנמחק, אבל קשה דא"כ מאי פרכינן מצרייתא דהגליונות וספרי מינין, הרי שפיר מיתוקמא כפשוטו בנחתכו והם לעצמם כפשוטא דמילתא, ומהא דאמרינן דגייז ושי' ליכא למידק דרשאי למשדינהו, דעיקרו ר"ל שאינם לפנינו בדליקה וכאילו אמר דגייז ולית' קמן, והלכך לא נזכר דינו בצרייתא, וכבר העיר בכ"ז בספר זכרון יוסף שזיינו הגרע"א ז"ל, אבל מה שפירש שם דלכך אמרינן ושי' דאם הוי הגליונות בדליקה והי' דינם להזילם דהוי מזילין גם הספר שנמחק אגב הגליונות כמו חיק הספר עם הספר, בפשוטו אין כאן אגב, וחיק הספר עם הספר היינו כשהספר בתוכו או שנותנו לתוכו, ע"י שנו"א, ועי' צירי' ונראה כוננו שאם הי' הספר בתוכו פשיטא שאינו מוצאו, אלא אף מותר להכניסו לחיק כדי להזיל החיק עמו, ע"י ס' של"ד סט"ז, ועי' להלן ד"ה שם דילמא.

ומשמע דלדך דמזילין גליונות אין להם שיעור בגודלן, וכדמדכרינן נמי גליון שצין פרשה לפרשה, ויש לעי' מי עדיפא מס"ת עצמה שאם לא נשתייר פ"ה אותיות אין מזילין, ולמה יהא מקום הכתב בזמן שהכתב קיים אלא שהוא פחות מפ"ה אותיות, גרוע מגליון, וז"ל דמקום הכתב אירע צו דבר במחיקת הכתב, ואהני האי מעשה לבטל קדושתו, וגם המחיקה של היותר מפ"ה אותיות אהני גם לפחות מפ"ה אותיות הנשאר, דכל הכתב כחדא, משא"כ הגליון, כ"מ מפרש"י ד"ה לא וד"ה של.

שם שצין פרשה לפרשה, לכאורה גליון זה יש לחשבו כקדוש אגב הכתב, וכמו הגליון שצין שיטה לשיטה ע"י רשב"א, ושם הכונה בפתוחה בזמן שמשאיר שיטה שלימה פנוי, דבזה יש מקום לומר דמחיקת הכתב לא חשיבא מעשה לגבי שיטה פנוי זו, ע"י מש"כ לעיל לדייק מלשון רש"י.

שם דילמא אגב ס"ת שאני, משמע דמספקא לגמ' שיהא גליון החתוך מטמא את הידים, ובסברא

הפסק כו' דאל"ה יהי' אסור לכתחלה משום דהוי כעין נטילה לחצאין כו', לכא' כשיורד טיף להדי טיף, יש מקום לומר דלא חשיב כה גברא דהמים כמתמזין מאליהם, ויהי' פסול אף אי נטילה לחצאין כשרה, עי' תשובות מהר"ח או"ז ס' קל"ה, וז"ע.

שם ס"ק כ"ד דהיינו שמסיר האצבע והמים יוצאין מלמטה, וצריך להחזיר האצבע ולהסירו בכל שפיכה ושפיכה וכדלקמן סוף ס"ט, ויתכן דבכאן לא יחשב כה ראשון אלא המשהו הראשון, דלא דמי שקיל צידקא מאויר לשקיל צידקא ממיא.

שם ס"ז דכל זמן שהם קרובים למקום השפיכה עדיין מכחו הם באים, ומצוה דאע"ג שהמים נגררין על הארץ אפ"ה עדיין חשבים כבאים מן הכלי, ומה"ט נמי אם שפך המים חוץ לפרק ומשם הגיעו לפרק נמי חשיב עדיין כה גברא דכלי, ולכאורה הדבר בהווה, דהא פליגי רבנא עד היכן מקום נטילה, ואם שופך למעלה מן האצבעות ומשם לאצבעות, הר"ז שופך מחוץ לפרק ומשם לפרק להסוברים דרק האצבעות דצין נטילה, ומיהו מזה אין רא' כמש"כ לעיל סק"ז דשפיר יכול ליטול לחולין כמו לתרומה, אבל הדבר בזה שנוטל גם חוץ לפרק של תרומה, ועי' לעיל שם.

סי' קס"ב ס"ב בהג"ה הנוטל ידיו צריך לשפשפש זו בזו, סתם שפשוף מתפרש כדי שיגיעו המים לכל מקום, ואם לא קפדינן בשפיכה שיבאו המים על כל המקומות, יחא שפיר דצריך לשפשף כדי שיגיעו לכל המקומות, וכ"כ במשניות ס' קס"ב סק"ז ע"ש, [ועי' לעיל סק"ה], ולפ"ו לא קפדינן שיבאו המים מן הכלי ומכא גברא בכל מקום ומקום, אלא כל שהגיעו לרוב היד שפיר סגי שיגיעו ליותר ע"י שפשוף, אבל ל"מ כן בסמימת הפוסקים, ועי' בס"ד שיאחו הכלי בראשי אצבעותיו וישפוך על שתי ידיו כו', ולכאורה במקום אחיזת הכלי לא יתכן שיבאו שם המים, וכן בס"י ברט"י שצריך שהמים לא יגעו ברט"י ואם צריך שיגיעו על כל היד ממש, הרי לא יתכן שלא יגעו ברט"י, וז"ע.

סימן ד

א' פ"ג מ"ד ה', ובר"ש, א"ה, ראיתי להעתיק בזה מספר שבת השייך לכאן.

שבת קט"ו ב' איבעיא להו הני שמונים וחמש אותיות מכונסות או מפוזרות, לפי מאי דמסקינן בתיבות, יש לפרש דמכונסות ר"ל תיבות ומפוזרות היינו אותיות, דהא דתרגמה ר"ח אליבא דר"ה לא בא לחדש פירושא בפלוגתתם אלא בא לאוקומי הא דללקט על תיבות. — יש לעי' לר"ה אם היו כל התיבות

שיכתוב עליהם פ"ה אותיות או"ד כיון שהם מחוזרים ליריעה הראשונה שכבר כתבה כולה הרי משהתחיל לכתוב ביריעה המחוזרת אליה כבר נתקדשה, והרי מסתברא]. — וכעת ראיתי בתשובות שבות יעקב ח"ג יו"ד סי' פ"ו שהביא דעת המשאם בנימין דגליון העודף אינו קדוש, וחלק עליו עי"ש, ולכאורה יש לחלק בין גליון שלמעלה ושלמטה, דאע"ג דיש לו שיעור לכתחלה, מ"מ אם הוסיף צו שפיר משמש גם המותר לגליון ונתקדש, משא"כ שכתחלה ושבסוף שאין המותר משמש כלום דבזה לא נתקדש אלא הכריך לספר, וגם בשלמעלה ושלמטה יש לדון בשיעור, דהא תניא במסכת סופרים פ"ב דאם רצה להוסיף על הרייח מוסיף ובלבד שלא יהיו הרוחות מרובין מן הכתב, הנה מפורש דאם רצה להוסיף מוסיף והיינו שנתקדשו, אבל שלא יהיו הרוחות מרובין מן הכתב, וא"כ אם הוסיף יותר מן הכתב ראוי לקולא, וא"כ י"ל דלא נתקדש המותר, וצ"ע.

שם ה"ק וספרי מינין הרי הן כגליונים, יש לנקדק מה ענין יש להשוותם לגליונים, ואפשר דבא לומר דגם בחול אין להזילם וכמו שפרש"י בסיפא דכך אין מזילין אותן לא מן המפולת כו', א"כ צא לומר דגם בטלטול אסורים דומיא דגליונים, ומיהו בתוספתא הובאה בר"ש פ"ג ידידים מ"ה איתא נמי האי ליטנא הגליונים וספרי מינין אינם מטמאין את הידים, והתם לא שייך האי תירוץ, ואם התם יתפרש גליונים דס"ת ה"נ יש לפרש הכא, ושמה נקט התם אגב הכא.

(ב) פ"ד מ"ב כל הזבחים שנוצחו שלא לשמן כשרים כו', בעלמא מתפרש שלא לשמה שלא לשם הזבח, דומיא דההיא דגיטין נ"ד ב' אזכרות שלו לא כתבחים לשמן, דהיינו שלא כתבן לשם אזכרות, ולכאורה היינו לשם חולין, וזה לא יתכן דהא חטאת לשם חולין כשרה כדאמר זבחים ג' א', ואפשר דהתנא סמך אסיפא בזבחים י"ג א' דפירש כיצד לשמן ושלא לשמן לשם פסח ולשם שלמים, ומרן זללה"ה בזבחים סימן כ' (ב) ס"ק י"ג כתב דאם חישב בשעת שחיטה שהשחיטה תשמש רק להחיר אבר מן החי כמו שחיטת חולין, ולא תשמש כשחיטה לענין הקרבן, דכה"ג פסול משום מתעסק דומיא דמשום חולין בזבחים מ"ו ב', ולשם חולין דמכשירין היינו דומיא דחטאת לשם עולה, שידוע ששוחט קרבן חטאת, ומכיון שתשמש השחיטה כשחיטת הקרבן, אלא שיהא כקרבן שנשחט לשם חולין, דומיא דחטאת לשם עולה, ולפ"ז ניחא דלא מתפרשא שלא לשמן דמתני' דומיא דשלא לשמה דגט ודחפילין ואזכרות, ונאע"ג דתתם מתעסק היינו רק בטועה, מ"מ כשם דבמזוה אם מכיון שלא לשם מזוה לא יא, ה"נ

הדבר מחודש, דבשלמא לענין הללה שפיר מספקין דשמא החירו להזיל הגליון מפני כבודו אף אם נימא דאינו מטמא את הידים, וכדמיבעיא לן בלא נשתייר פ"ה אותיות דאע"ג דתנן בידיים פ"ג שאינו מטמא את הידים, מ"מ מספקא לן דשמא מזילין אותו, אבל לחדש דגליון חתוך מטמא את הידים חידוש הוא, וזה מספק לן דשמא גם רש"י מפרש בעיא דגליונים בגליונים חתוכים וכמו שפירשו תו' במגילה ל"ב א' וכפשטא דגליונים, וכדמוכח נמי מהא דלחיתין למיפשטה מברייחא דהגליונים וספרי מינים וכמש"כ לעיל, ומש"כ רש"י כאן דכי מיבעיא לן בנמחק הספר, היינו משום דהכא לענין טומאת ידים איירינן ובה לא מסתבר שמהא טומאת ידים בגליון חתוך, לכך פירש לה בנמחק, וכן מש"פ בבבא דמי דכי מיבעיא לן כשהכתב הלך, היינו לפרש דזה לא דמי בבלה, אבל ה"ה דגם בנמחק הגליון מיבעיא לן.

לשון הגמ' דילמא אגב ס"ת שאני, משמע דהא פשיטא דאיירי אגב ס"ת, אלא אמרינן דילמא אין מזה ראוי בנמחק הספר או בנקלל הגליונות דאגב ס"ת שאני, ואף לפי מה דמשמע ברש"י דלא גרס תיבת שאני, נמי נראה דיש לפרש כאילו ה' כתוב שאני, דמתניחין ידיים פ"ג מ"ד גליון שבספר כו' מתפרשא בעודם מחוזרים בספר, מדקתני סיפא רי"א בסוף אינו מטמא עד שיעשה לו עמוד, ומדלא קתני אל"כ ה' לו עמוד משמע דבעודו מחוזר קאמר, וכן לשון שבספר מתפרש במחוזר, ופשטא משמע דהא דמייתנין בסוגיין היינו הך מתני', ואף דהוסיפו צה לפרט שבין פרשה לפרשה שבין דף לדף, אורחא דגמ' להוסיף במשניות דטהרות כמ"ש תו' בכורות כ"ו ב' ד"ה וכו', ויש לעי' א"כ נידוק ממתני' דמדקתני לה בעודם מחוזרים ש"מ דבתלושים אינם מטמאים, דאל"כ ליחיי בתלושים וכש"כ במחוזרים, וי"ל דנקט לה במחוזרים לרבותא דר' יהודה דאף במחוזרים אינם מטמאים בסופה עד שיעשה לו עמוד, ואיכא למישמע מזה נמי לרבנן דאם השאיר יותר מכדי עמוד דאין המותר מטמא, וכן תניא בתוספתא ידידים דכדי היקף כולו מטמא את הידים, והיינו דאם השאיר יותר משיעור זה אין המותר מטמא את הידים וכן פי' בצהגר"א שבתוספתא, ויהא דתניא בתוספתא שם והובאה בר"ש פ"ג מ"ה מגילה שכתב זה פ"ה אותיות כפרשת ויהי בנסוע הארון מטמאה את הידים חיבר זה יריעות אחרות היא מטמאה את הידים והשאר אינו מטמא את הידים, דמשמע דאותה יריעה אין לה שיעור, התם במתחיל לכתוב את הספר ואמרינן דמשכתב פ"ה אותיות נתקדש, ופשיטא דכל היריעה שעמדה לכתוב זה נתקדשה, וס"ד דגם יריעות שחיבר על מנת להמשיך ולכתוב את הספר עליהם דג"כ יטמאו את הידים, קמ"ל דלא, ויש להסתפק ביריעות הנוספות שחיברן אם נריך

כשר, ושייך לומר כנגד זה דחטאת ואשם בכל זמן ששוחט לשמן פסול, ואע"ג דר"א במתני' לא הוכיר דין הנשחטים לשם פסח וחטאת, מ"מ שפיר י"ל דרמזו בזה, ושמא אגב ר"א שנה הת"ק נמי חטאת בכל זמן, ובה נמי ניחא שנה נמי באשם בכל זמן, ונתקשה בזה מרן זללה"ה בס"א סק"א דהא אשם כפסח דנחמכפרו בעלים או קודם זמנו הו"ל עולה, ולמש"כ ניחא דבכל זמן היינו שאין כאן זמן הגורם והשוחט לשם אשם פסול לעולם, [ואפשר דאף אם יפרש לשם אשם שנתכפרו בעליז], משא"כ השוחט לשם פסח, דרק בע"פ פוסל, ואע"ג דבמתני' לא קתני בדר"א אלא שהם פסולים שלא לשמה בכל זמן, היינו משום דקראי בהכי כתיבי ומוזה הוא דילפינן לפסול הנשחטים לשמן, אבל הנידון באשם כשר, ולא נחמכפרו בעלים באחר, או באשם נזיר ומזרע קודם זמנם, וכיו"ב, וה"נ בפסח לא איירי אלא בפסח כשר בשאר ימות השנה.

וב"ז לפי מה דנקט מרן זללה"ה דליכא מאן דמכשיר אשם קודם זמנו בתורת אשם, אבל לפמ"ש"כ בחו"ב זכאים קי"ד ב' בדעת רש"י דאשם קודם זמנו לר"א פסול שלא לשמו, וה"ה חטאת בהפריש שנים לאחריות [בשעיר נשיא (אלא דבזה לא משכח"ל קודם זמנו) או בעופות] א"כ מתפרש בפשוטו החטאת והאשם בכל זמן לרבות קודם זמנו, ולאפוקי מפסח דקודם זמנו נמי כשר של"ש, (והעיר לזה בני אי"ש נ"י).

(ג) פ"ד מ"ג עמון ומואב מעשרין מ"ע בשביעית, יתכן דאי הוי משכח"ל חיוז מעשר בשנת השביעית מן התורה דהיו כולן שוין דמפריש מע"ש, דבקרר מע"ש כתיב בסתמא ואכלת לפני ד"א מעשר דגן וגו', ולא הוזכרו שנים, אלא דמקרא דכי תכלה לעשר וגו' בשנה השלישית שנת המעשר, נלמד דבשנה שלישית אין נוהג אלא מעשר אחד, והיינו שאין נוהג בו מע"ש, ונמצא דמע"ש אין לו זמן קבוע מן המקרא, אלא דממה שאמרה תורה דבשנה שלישית אין נוהג מע"ש אלא מ"ע, ידעינן דראשון ושני וכן ד' וה' הוי מעשר שני, דהנך לאו שנת שלישית נינהו, וא"כ ה"ה בשביעית ה"י ראוי לנהוג מע"ש, שהוא סתם מעשר, ואילו מ"ע אינו נוהג אלא בשלישית, והיינו כל שלישית, דלעולם מניין שתי שנים מע"ש ואחת מ"ע, ושביעית לאו שלישית היא, [ואף בחשבון השלישי אין ראוי למנות את השביעית כיון דסתמא אין נוהג בה מעשרות כלל, ורק בגוונא דחיקא], ועוד דכיון דמע"ש נוהג שתי שנים, יש לו מעין כח של רובא לומר על השנה המסופקת שמהא של מע"ש, [עי' רמב"ם פ"ו ממח"ע ה"ה], אלא דלא משכח"ל מעשר בשנת השביעית וכמ"ש מהרי"ט

בעבודת קרבן אם מכוין שלא לשם עבודת קרבן, והיינו כעין פסול דמתעסק].

ולאחאמור מתפרש ענין דשלא לשמה, שמכוין לשחוט החטאת לשם שחיטת חטאת אלא שמהא קדושתה כחטאת לשם עולה, והוא פסול חיובי מחודש, ולכך שייך לומר דלשם חולין כשר דלאו מינה לא מחריב בה, וכן שייך לחלק בין גבוה לנמוך כדס"ל לשמעון אחי עזרי' בריש זבחים, [עי' חו"ב זבחים ב' א' דחטאת פסול אף לשם גבוה], ועי' בזבחים ס"ב סק"ה כתבנו עוד להוכיח דפסול שלא לשמה הוא פסול מחשבה מחודש.

שם אלא שלא עלו לבעלים לשם חובה, כל נודר קרבן יוצא יד"ח אם הקרבן נעשה בהכשר, ואפי' שאינו כשר אלא דיעבד כגון שזרק הדם שלא במקומו למ"ד דנחמכפרו הבעלים זבחים כ"ו ב', ולא אמרינן שנתכוין לקרבן מהודר, ודין מחודש הוא שנתחדש בשלא לשמה, דלא כיפר על מה שבא אע"פ שהוא כשר, וכדדייקינן בזה בזבחים ה' א' ו' א', [ונראה דאם בשעת נדרו התנה שיצא יד"ח גם אם יקריבו שלא לשמה, דדבריו קיימין, למא"ד לאומר הרי עלי עולה ע"מ שלא אחייב באחריותה, עי' מנחות ק"ט א'], ובכלל חידוש זה דגם קרבן שאינו בא בנדבה כאשם וכיו"ב נמי מתכשר בשלא לשמה, והוא בא בנדבה.

שם הפסח בזמנו והחטאת בכל זמן, צריך יישוב מה הוצרך לומר והחטאת בכל זמן, ומה זמן שייך בו, ואם אגב פסח נקטי' נמי קשה מאי אגב שייך בזה, וגם הו"מ למיתני ברישא חוץ מן הפסח בזמנו והחטאת, ושמא בא לומר דקרבן החטאת הוא הגורם לפסול שלא לשמה, ונפ"מ דגם חטאת של הוראת שעה כחטאת נחשון, וכחטאות שהקריבו בזמין בית שני כדאמר הוריות ו' א', נמי פסולין שלא לשמה, ושמא נימא דחטאת שמתו בעליה אחר שחיטה דטעון עיבור נזרה כדמניא פסחים ע"ג ב' דגם ובעלים טעון עיבור נזרה, דאם יזרוק הדם שלא לשמה דיחשב כפסולו בגופו וישרף מיד, [כמבואר פסחים שם ועי' מנחות מ"ח ב' בחו' ובשטמ"ק שם], דחטאת פסולה שלא לשמה בכל זמן, [ומיהו לא מסתבר, חדא דשמא כה"ג אמרינן דמיא בעלמא הוא דקא מדי ולא חשיבא זריקה ואם עלה ירד, ואף אי חשיבא זריקה לענין אם עלה לא ירד מ"מ י"ל דפסול מחשבה לא שייך בקרבן פסול עי' מש"כ זבחים ס"י סק"ק י"ג].

ור"א דקאמר החטאת והאשם בכל זמן, אפשר ליישב דכיון דס"ל דהנשחטים לשם פסח וחטאת ואשם פסולין כדאמרינן בגמ' דזבחים דר"א ויב"ח אמרו דבר אחד, לפרש"י שם אליבא דר"י, ומבואר בגמ' דדוקא בע"פ פסולים הנשחטים לשם פסח, אבל בשאר ימות השנה אפי' אמר הריני שוחט לשם פסח של ע"פ נמי

עדיין ה' סיפק צידם בימי בית שני לכבוש חלק מעבר הירדן, וראוי לשנן את ההלכה שהיא חלוקה לענין זיעור, וכן יש לפרש הא דתני זירי' שזיעית פ"ט ה"ב אין בסוריא ג' ארצות, דנפ"מ בצית ראשון, וסבר האי תנא כיבוש יחיד שמי' כיבוש, א"כ אם יחזרו ויכבשו בצית שני, או לעתיד. (שזיעית ס"ה).

(ד) פ"ד מ"ה תרגום כו', א"ה, ראיתי להעתיק בזה מספר שבת השייך לכאן.

שבת קט"ו ב' איתני' תרגום שכתבו מקרא כו', ר"ל שתרגום שבעורא ושדניאל או שבתורה כתבו בלשון מקרא, וא"ל לפרש שכל הספר קיים, דא"כ פשיטא שמילין, וע"כ לפרש דלא נשתיר מן הספר אלא פ"ה אותיות, והאותיות של המקרא שכתבו במקום התרגום הם המשלימין לפ"ה אותיות, ואע"ג דלא ניתנו ליכתב מ"מ כשכתבן הם קדושים בקדושת תורה שכתב וכל שנשתיר מהן פ"ה אותיות מילין, ונ"ע בחו' מגילה ט' א' ד"ה בשלמא שלא פירשו הא דתנן במס' ידים ומייתי לה התם דמקרא שכתבו תרגום ותרגום שכתבו מקרא אינו מטמא את הידים דאירי שלא נשתיר אלא פ"ה אותיות בזירוף הני, וכדמפרשין לברייתא דסוגיין, ונתקשו למה אין מטמא את הידים מחמת כל הספר, גם הרי רישא דתרגום שבעורא ודניאל ע"כ להשלים אירי, ונ"ע, אח"כ ראיתי בטו"א עיי"ש, שו"ר דמש"כ חו' שם בחירוש ו"ל דהכא לא בא אלא להשמיענו דהוי טעות וזריך להגיהו, ועיי"ש בחו' הרא"ש, ודבריהם סתומים, דכונתם אמנם דאיכא עוד חסרונות, ואירי שזה המקרא במקום תרגום משלים שלא יוכלו לשמש בו, וכגון שמשלים לרוב, או לד' טעויות בכל דף, או שלא ישאר פ"ה אותיות, וכן מבואר ברמב"ן מגילה י"ז ובריטב"א שם ט', ומ"מ ק"ק שלא הזכירו שם מתני' ידידים דפ"ה אותיות, וגם הרמב"ן שם לא הזכירה ונ"ע.

ומקרא שכתבו תרגום יתכן לפרש שכתב כל הספר בלשון תרגום והיינו בכל לשון, דומיא דכתב עברית, וס"ל להאי תנא דלא ניתנו ליכתב, ויה"נ תנן ידים פ"ד מ"ה דמקרא שכתבו תרגום ותרגום שכתבו מקרא אינו מטמא את הידים, דאל"כ פשיטא דמילין, ואשמועינן דאע"פ שלא ניתנו ליכתב ולקרות בהן אפ"ה מילין, דס"ל כתנא דגיפטיית לעיל, ומיהו נראה דה"ה כשלא נשתיר אלא פ"ה אותיות נמי מילין, אלא שיש מקום לדון, אם יש חשיבות לפ"ה אותיות תרגום כמו פ"ה אותיות באשורית לשון קודש, וכגון שכתב פרשת ויהי בנסוע בלשון תרגום ולא גמרה ואפ"ה כבר כתב פ"ה אותיות אם דינו להליל, וכ"ז בשכתב אותיות של

כתובותיו ח"א ס' מ"ב, וכיון דלא משכח"ל, תו אין שייך לשמש בסברא דמע"ש סתמא כתיב לומר דדברבנן ראוי לתקן מע"ש, דהשתא הו' כאלו כתיב בהדיא דאין מע"ש נוהג אלא בראשונה ושני' ורביעית וחמשים, דכיון דלא משכח"ל מעשר אלא בשנים אלו וכתיב דשלישית הו' מ"ע, ממילא מובן דאין מע"ש אלא באינך, והיינו דלא הזכירו שם הך טעמא, ורק משום שאין לשנות מסדר השנים בעינן לתקן מע"ש, ומ"מ הא דמבואר שם דבבב לכו"ע מע"ש בשזיעית י"ל דהוא מהני טעמי שכתבנו, ולפ"ז אין הנידון בעמון ומואב אלא אם הוצרכו להניחם במ"ע שיסמכו עליהם עניים בשזיעית, אבל לפ"ז אין מקום לטענה שאין לשנות מסדר השנים או שעל המחמיר להביא רא'י, דהא במנרים ע"כ שינו מסדר השנים משום נורף עניים, ובבב ע"כ החמירו כשלא ראו נורף עניים, ובאמת דמטענת ראב"ע שם שאין לשנות משום עניים דאחא קובע את השמים מלהוריד טו"מ, משמע דס"ל דאף במנרים מה שתיקנו מ"ע אינו משום עניים, ולפ"ז גם יחלוק על מה שאמרו הרבה כרכים כבשו עו"מ ולא כבשו עו"ב והניחום כדי שיסמכו עליהם עניים בשזיעית, ונ"ע בכ"ו. (תגיגה ג').

כתבו הר"ש והרא"ש דאפי' את"ל שלא כבשו עולי צבל את עבר הירדן מ"מ שזיעית נוהגת בהן דהא תנן בפ"ט דשזיעית ג' ארצות לזיעור יהודה ועבר הירדן והגליל, אלמא נהוג זיעור בעבר הירדן, ולא פירשו ו"ל כינר תתפרש לפ"ז מתני' דכל שכבשו עולי מנרים ולא כבשו עולי צבל נאכל, ולא משמע לפרש דנאכל בעבר ולא זיעור אבל חייב במנאות זיעור, עי' חו"ב שזיעית ס"א סק"ב, וע"כ י"ל דלפ"ז יתפרש דלאו כל המקומות שוין ויש מקומות שלא כיבשו עולי צבל, ומ"מ אינו נאכל, וג' ארצות ר"ל ג' חלוקי הלכה בארצות, וכמש"כ בחו"ב שם, והנה לא הכריעו ו"ל בדבר וע"כ לקיים אחת משתי אלו, או דעבר הירדן כיבשו עולי צבל, וכדעת חו' יצמות ט"ז א', או דאף בכיבוש עולי מנרים לחוד יש מקומות שנוהג זיעור, ועי' בראב"ד פ"ד משמו"י הכ"ז דפשיטא לי' דעבר הירדן לא החזיקו בה עולי צבל, ועי' בכ"מ שם וכוונתו ו"ל דהרמב"ם לא פסיקא לי' אם לא היו מקומות בעבר הירדן שכבשו עולי צבל, ולפ"ז משמע דאף במקומות שכבשו בעבר הירדן מ"מ ספיחין מותרין, וזה קשה דכיון דקידשוה עולי צבל למה יגרע משאר א"י, וזו כונת המל"מ בהכ"ו שם.

ולו"ד הראשונים ו"ל ה' מקום לומר דמהא דג' ארצות לזיעור אין הכרח דנהוג זיעור בעבר הירדן בימי בית שני, דשפיר אשמועינן תנא חילוק הארצות לענין שזיעית בצית ראשון ולעתיד לבא, וגם

בפ"ה אותיות ממנו, קמ"ל, (דבזמן שהספר שלם פשיטא דאין חילוק אם נוגע בו במקום שכתוב לה"ק או במקום שכתוב תרגום).

שם תרגום שבתורה מאי ניהו יגר שהדומה לו, מסתפקנא בכותב התורה בכל לשון דשמה לריך לכתוב דוקא יגר שהדומה וכן גלעד, שאם יכתוב פירוש המלות בלשון שכותב נמצא שלבן ויעקב קראהו בשוה, והרי המקרא בא להבדיל ביניהם, ויש להתיחס ליגר שהדומה לבן וגלעד דיעקב, כאילו היו שמות כראובן ושמעון, דע"כ לכתוב שמוחם אף שכותב בכל לשון, וז"ע.

כתב אשורית אלא שכתב בלשון תרגום, אבל אותיות של לשון אחרת מסתבר שאין נמדד שיעור פ"ה אותיות באותיות שלהן, ואפשר דיש לשער את הנכתב כמה אותיות הוא בלה"ק ואם יש בו פ"ה אותיות יצילו, וז"ע בכ"ז.

שם ואז"ל תרגום שבעזרא ושבעניאל ושבתורה לו, ובפ"ד ידיים מ"ה נמי תנן דתרגום שבעזרא ושבעניאל מטמא את הידיים, וע"כ מיתוקמא כדמוקמינן לה הכא בלא נשתייר אלא פ"ה אותיות צירוף התרגום, ומשמע דה"י מקום לומר דהתרגום לא חשיב כ"כ דליסגי

ברוך רחמנא דסייען

עין 502 - ריק